

T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE
ESKİ TÜRK EDEBİYATI ESERLERİNDEN
FAYDALANMA YOLLARI (8-15. YÜZYIL)

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
LEMAN KARAHAN

2010-NİĞDE

**T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE
ESKİ TÜRK EDEBİYATI ESERLERİNDEN
FAYDALANMA YOLLARI (8-15. YÜZYIL)**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
LEMAN KARAHAN**

**Danışman
DOÇ. DR. BEKİR ÇINAR**

2010-NİĞDE

ONAY SAYFASI

Doç.Dr. BEKİR ÇINAR danışmanlığında LEMAN KARAHAN tarafından hazırlanan “**Türkçe Öğretiminde Eski Türk Edebiyatı Eserlerinden Faydalanma Yolları (8-15.yy)**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, TÜRKÇE EĞİTİMİ Anabilim Dalı TÜRKÇE EĞİTİMİ Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS Tezi olarak kabul edilmiştir.

18.08.2010

JÜRİ :

Danışman : Doç.Dr. BEKİR ÇINAR

Üye : Yrd. Doç. Dr. Hatice TOHAN İGEL

Üye : Yrd. Doç. Dr. Kamil İŞERİ

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun ..... Tarih ve ..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Selen DOĞAN
Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu çalışmada Türkçe öğretiminde 8-15. yüzyıllar arası eski Türk edebiyatı eserlerinden faydalanma yolları araştırılmıştır. Çalışmanın amacı Türkçe öğretiminde eski Türk edebiyatı eserlerinden faydalanılabileceğini ortaya koymak ve bu eserlerin Türkçe öğretimindeki yeri ve önemi hakkında bilgi vermektir. Bu amaçla çalışmamızda 8-15. yüzyıllar arası eski Türk edebiyatı eserleri taranarak ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alabilecek eserler belirlenmiş, etkinlikler yoluyla bu eserlerin Türkçe öğretiminde faydalanabileceği gösterilmiştir. Tezin birinci bölümünde dilin önemine değinilerek Türkçe öğretimi ve dilin kültürel boyutuna dikkat çekilmiş ve Türkçe ders kitaplarında kültürel aktarım ve önemi üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde 8-15. yüzyıllar arası eski Türk edebiyatı eserlerinden örneklemeye alınan metinlerden Göktürk Kitabeleri, Dede Korkut Hikâyeleri, Kutadgu Bilig, Atabetü'l-Hakâyık, Yunus Emre'nin Şiirleri ve Mesnevi hakkında bilgi verilmiş ve bu eserlerin Türkçe öğretimindeki önemine dikkat çekilmiştir. Üçüncü bölümde ise örneklemeye alınan metinlerin etkinlikler yoluyla Türkçe ders kitabında yer alabilecek şekli belirtilmiştir. Dördüncü bölümde araştırmanın sonuçları yer almaktadır. Araştırmada 8-15. yüzyıl eski Türk edebiyatı eserlerinden on dokuz metin incelenmiştir. Bu inceleme neticesinde Türkçe öğretiminde eski Türk edebiyatı eserlerinden faydalanma yolları belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Eski Türk Edebiyatı Eserleri, Türkçe Öğretimi, Türkçe Ders Kitabı.

ABSTRACT

In this study Turkish education the ways of benefiting from the works of old Turkish literature between 8-15th century have been investigated. The aim of the study in the teaching of Turkish is to reveal that will be able to benefit from the works of old Turkish literature and these works is to provide information about the importance and location in the teaching of Turkish. In our study by scanning the old Turkish literature and works between 8-15th century, the works that may take place in 6,7 and 8th grade Turkish course books were defined and it was shown that may benefit the works through activities in the Turkish education. In the first part of the thests by being referred to the importance of language it has been drawn attention to the Turkish education with the cultural dimension of language and it has been emphasized cultural transmission and its importance in Turkish course books. In the second section, it has been provided information about the Göktürk İnscription, The Dede Korkut Stories, Kutadgu Bilig, Atabetü'l-Hakâyık, Yunus Emre Poeties and Mesnevi from texts received as a sample from the works of the old Turkish literature between 8-15th century. In the third section it has been pointed out the form that may take place in Turkish course books via the activities of the texts obtained by the sampling. In the fourth part there are the results of the study. In the study it was examined nineteen texts from the works of old Turkish literature between 8-15th century. As a result of this study it has been determined ways to benefit from the works of old Turkish literature in the Turkish education.

Key Words: The Works of Old Turkish Literature, Turkish Education, Turkish Course Book.

ÖN SÖZ

M. Kemal Atatürk: “Türk milletinin dili, Türkçe’dir. Türk dili dünyada en güzel, en zengin ve en kolay olabilecek bir dildir. Onun için her Türk dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Bizde Türk dili, Türk milleti için mukaddes bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz hadiseler içinde ahlakının, ananelerinin, hatıralarının, menfaatlerinin, velhasıl bugün kendi milliyetini yapan her şeyin dili sayesinde muhafaza olduğunu görüyor. Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir.” (Aktaran: Sinanoğlu, 2003: 5).

Nasıl ki bir insanın hayat kaynağını kalbi oluşturuyorsa, her bir atışında vücudun hayati fonksiyonlarını yerine getiriyorsa, durduğunda insanın yaşamı da son buluyorsa milletimiz için de dil aynı görevi yerine getirmektedir. İnsanı insan yapan ve diğer canlılardan ayıran unsur zihindir. Dil de milleti millet yapan ve tarih sahnesinde bakılığını sağlayan bir güçtür. Türkçemiz bu açıdan bakıldığında çok güçlü bir dildir. Geçmişin derinliklerinden süzülüp beslenerek, gücüne güç katarak ilerlemektedir. M. Ergin’in Türkçemiz hakkında söyledikleri bizim söyleyeceklerimizi adeta özetler niteliktedir:

“Türkçe, dünyanın en güzel, en zengin, en büyük dillerinden biridir. Asırlarca üç kıtada konuşulmuş, yazılıp okunmuştur. İlk şekli ile kalmamış, gelişmiştir. Çok mantıklı, çok ahenkli, ifade kabiliyeti çok yüksek bir dildir.” (Ergin, 1999: 12).

Dilimizin bu denli ahenkli, mantıklı olması onun uzun zaman içinde gelişip yükseldiğinin göstergesidir.

Bir milletin var oluşu ve var oluşunun korunması dil sayesinde. Dil, yüzyıllardan beri ağızdan ağza, türkülerle, ninnilerle, ağıtlarla beslenerek söylene gelmiştir. Dil, böylece kültürün oluşumuna zemin hazırlamıştır. Geçmişten günümüze gelen kültür değerlerinin tanıtımı, yaygınlaştırılması gereklidir. Bu da Türk milletinin var oluşunun bir gereği olmalıdır. Yahya Kemal: “Ne harabi ne harabatiyim / Kökü mazide olan atiyim” derken mazide verilen bu kültür değerleri geleceğe taşındıkça ve çocuklarımız bu değerleri tanıdıkça Türk milletinin var oluşunun sonsuza kadar sürebileceğini ifade etmiştir.

İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıflarda verilmesi gereken bu kültür değerlerini, yeni nesil Yunus Emre’yle insan sevgisini, Mevlânâ’yla hoşgörüyü, Kutadgu Bilig’le adaleti ve

mutluluğun sırrını, Atabet'ül Hakâyık ile erdemli insan olmayı, Dede Korkut'la hayat dersi çıkarmayı, Göktürk Kitabeleri'yle kendi özüne dönmeyi, geçmişte yaşananlardan ders çıkararak geleceğe temkinli adımlarla ilerlemeyi öğrenecektir.

Toplumsal hayatımızın kökünden kopuk değil köklerine sınıksız bağlı, kendi kültürel kimliğini oluşturmuş bir neslin yetiştirilmesi için Türkçe öğretimine büyük görev düşmektedir. Türkçe öğretiminde en önemli araç olan ders kitabındaki metinler hazırlanırken daha seçici davranılmalı ve metinlerin seçiminde özüne bağlı bir neslin yetiştirilmesi için de eski Türk edebiyatı eserlerimizin ders kitabında yerini alması en büyük ihtiyaçtır. Ancak bu şekilde kendi benliğimizi, millî geleneklerimizi, daha önemlisi Türkiye'nin istiklalini ve istikbalini korumada en büyük etken olacaktır.

2005 tarihli ilköğretim Türkçe dersi öğretim programında Türkçe dersinde öğrencilere kültürel değerlerin kazandırılması gerektiği yönünde ifadelerin bulunmasına rağmen ders kitaplarında eski Türk edebiyatı eserlerinden metin olarak yer faydalanılmadığı gözlemlenmiştir.

Bu çalışmada dilin kültürel boyutu üzerinde durularak, ilköğretim Türkçe ders kitaplarında kültürel aktarımın önemi açıklanmaktadır ve Türkçe öğretiminde eski Türk edebiyatı eserlerinden faydalanma yolları işlenmektedir.

Çalışmanın III. bölümünde 8-15. yüzyıllar arası eski Türk edebiyatı eserlerinden derlemeler yapılmış, bu metinler öğrenci seviyesine uygun hâle getirilerek ders kitabında yer alacak şekilde etkinlikleri hazırlanmıştır. Bu çalışmada Eski Türk edebiyatı eserlerimizin Türkçe öğretiminde nasıl kullanılabilmesine ilişkin görüşler bildirilmektedir.

Çalışmam boyunca benden tecrübelerini ve sabrını esirgemeyen, kendisinden çok şey öğrendiğim, çok değerli hocam Doç. Dr. Bekir ÇINAR'a ve manevî desteklerinden ötürü beni teşvik eden aileme teşekkürlerimi sunuyorum.

Ağustos - 2010

Leman KARAHAN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR CETVELİ.....	xv
GİRİŞ	16
PROBLEM DURUMU	18
TEZİN AMACI	18
TEZİN ÖNEMİ.....	19
TEZİN YÖNTEMİ	20
I. BÖLÜM	22
I.1. DİLİN ÖNEMİ	22
I.2. DİLİMİZ VE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ.....	23
I.3. DİLİN KÜLTÜREL BOYUTU	26
I.4. TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA KÜLTÜREL AKTARIM VE ÖNEMİ	27
I.5. MEVCUT TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ EDEBÎ TÜRLER AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	29
I.5.1. Sınıf Seviyelerine Göre Edebî Türlerin Dağılımı	29
I.5.2. Sınıf Seviyelerine Göre Edebî Türlerin Sınıflandırılması	34
I.5.3. İncelenen Türkçe Ders Kitaplarındaki Edebî Türlerin Genel Değerlendirilmesi	35
I.6. TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ESKİ TÜRK EDEBİYATI ESERLERİNDEN FAYDALANMA YOLLARI	36
I.7. SÖYLEM, METİN VE TÜRK KURAMI	37
I.8. ÇALIŞMAYA ALINAN METİN TÜRLERİ.....	38
I.8.1. Şiir	38
I.8.2. Hikâye.....	39
I.8.3. Masal	39
I.8.4. Fabl.....	40
I.8.5. Tiyatro	40
I.8.6. Söylev	41
II. BÖLÜM	42
II.1. ÖRNEKLEMeye ALINAN METİNLERİN ÖNEMİ.....	42
II.1.1. Göktürk Kitabeleri	42
II.1.2. Dede Korkut Hikâyeleri	45
II.1.3. Kutadgu Bilig.....	47
II.1.4. Atabetü'l-Hakâyık.....	50
II.1.5. Yunus Emre ve Şiirleri.....	51
II.1.6. Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî ve Mesnevisi	54

III. BÖLÜM	58
III.1. TÜR : SÖYLEV	58
III.1.1. ALINTI METİN : ORHON YAZITLARI	58
III.1.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : GÖKTÜRK KİTABELERİ	60
III.1.3. ETKİNLİKLER	62
III.1.3.1. Etkinlik	62
III.1.3.2. Etkinlik:	63
III.1.3.3. Etkinlik	64
III.1.3.4. Etkinlik	64
III.1.3.5. Etkinlik:	65
III.2. TÜR : HİKÂYE	66
III.2.1. ALINTI METİN : DEDE KORKUT HİKÂYELERİNDEN UŞUN KOCA OĞLU SEĞREK	66
III.2.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : UŞUN KOCA OĞLU SEĞREK	72
III.2.3. ETKİNLİKLER	76
III.2.3.1. Etkinlik	76
III.2.3.2. Etkinlik:	77
III.2.3.3. Etkinlik	78
III.2.3.4. Etkinlik:	78
III.2.3.5. Etkinlik	79
III.3. TÜR : MANZUM HİKÂYE	80
III.3.1. ALINTI METİN : DEDE KORKUT HİKÂYELERİNDEN DUHA KOCA OĞLU DELİ DUMRUL	80
III.3.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : DELİ DUMRUL	87
III.3.3. ETKİNLİKLER	90
III.3.3.1. Etkinlik	90
III.3.3.2. Etkinlik:	91
III.3.3.3. Etkinlik:	92
III.3.3.4. Etkinlik	93
III.3.3.5. Etkinlik:	93
III.4. TÜR : TİYATRO	95
III.4.1. ALINTI METİN : .. KUTADGU BİLİĞ'DEN AY-TOLDI HÜKÜMDARA DİLİN ERDEMİNİ VE SÖZÜN FAYDALARINI ANLATIR	95
III.4.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN: DİLİN ERDEMİ VE SÖZÜN ÖNEMİ	98
III.4.3. ETKİNLİKLER	100
III.4.3.1. Etkinlik	100
III.4.3.2. Etkinlik	100
III.4.3.3. Etkinlik	101
III.4.3.4. Etkinlik:	102
III.4.3.5. Etkinlik:	103
III.5. TÜR : HİKÂYE	104
III.5.1. ALINTI METİN : KUTADGU BİLİĞ'DEN HÜKÜMDAR KÜN-TOĞDI AY-TOLDI'YA ADÂLET VASFINI SÖYLER	104
III.5.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : ADALETİN DEĞERİ	107
III.5.3. ETKİNLİKLER	110
III.5.3.1. Etkinlik	110
III.5.3.2. Etkinlik:	111
III.5.3.3. Etkinlik:	111
III.5.3.4. Etkinlik	112

III.5.3.5. Etkinlik:	113
III.6. TÜR : ŞİİR	114
III.6.1. ALINTI METİN : KUTADGU BİLİĞ'DEN İYİLİK ETMENİN ÖVÜLMESİNİ VE FAYDALARINI ANLATIR	114
III.6.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : İYİLİK	116
III.6.3. ETKİNLİKLER	118
III.6.3.1. Etkinlik	118
III.6.3.2. Etkinlik:	118
III.6.3.3. Etkinlik	119
III.6.3.4. Etkinlik	119
III.6.3.5. Etkinlik:	120
III.7. TÜR : ŞİİR	121
III.7.1. ALINTI METİN : ATABETÜ'L-HAKÂYIK'TAN CÖMERDLİĞİN MEDHİ VE HASİSLİĞİN ZEMMİ HAKKINDA	121
III.7.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : CÖMERTLİK VE HASİSLİK	123
III.7.3. ETKİNLİKLER	125
III.7.3.1. Etkinlik	125
III.7.3.2. Etkinlik	125
III.7.3.3. Etkinlik	126
III.7.3.4. Etkinlik	126
III.7.3.5. Etkinlik:	127
III.8. TÜR : ŞİİR	128
III.8.1. ALINTI METİN : ATABETÜ'L-HAKÂYIK'TAN KEREM, HİLM VE DİĞER İYİLİKLER HAKKINDA	128
III.8.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : İYİ İNSAN OLMAK	130
III.8.3. ETKİNLİKLER	131
III.8.3.1. Etkinlik:	131
III.8.3.2. Etkinlik:	132
III.8.3.3. Etkinlik	133
III.8.3.4. Etkinlik:	133
III.8.3.5. Etkinlik:	133
III.9. TÜR : HİKÂYE	134
III.9.1. ALINTI METİN : MESNEVİ'DEN PÂDİŞÂHIN, YENİ SATIN ALDIĞI İKİ KÖLEYİ İMTİHAN ETMESİ	134
III.9.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : YÜZ ÇİRKİNİ, CAN ÇİRKİNİ	138
III.9.3. ETKİNLİKLER	140
III.9.3.1. Etkinlik	140
III.9.3.2. Etkinlik:	140
III.9.3.3. Etkinlik	141
III.9.3.4. Etkinlik:	142
III.9.3.5. Etkinlik:	143
III.10. TÜR : FABL	144
III.10.1. ALINTI METİN : MESNEVİ'DEN TEVBESİNDE DURMAYANLARI ANLATIŞ	144
III.10.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : EŞEK İLE TİLKİ	148
III.10.3. ETKİNLİKLER	151
III.10.3.1. Etkinlik	151
III.10.3.2. Etkinlik:	152
III.10.3.3. Etkinlik	153

III.10.3.4. Etkinlik:	155
III.10.3.5. Etkinlik:	155
III.11. TÜR : HİKÂYE	156
III.11.1. ALINTI METİN : MESNEVİ'DEN BİR BEYİN, AĞZINA YILAN KAÇMIŞ BİRİSİNİ İNCİTMESİ	156
III.11.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : AĞZINA YILAN KAÇAN KÖYLÜ İLE ATLI ADAMIN HİKÂYESİ	159
III.11.3. ETKİNLİKLER	161
III.11.3.1. Etkinlik	161
III.11.3.2. Etkinlik	161
III.11.3.3. Etkinlik:	163
III.11.3.4. Etkinlik:	163
III.11.3.5. Etkinlik	164
III.12. TÜR : MASAL	165
III.12.1. ALINTI METİN : MESNEVİ'DEN TUTULAN KUŞUN, GEÇMİŞE PİŞMAN OLMA, İÇİNDE BULUNDUĞUN VAKTİN DEĞERİNİ BİL, ÖMRÜNÜ PİŞMANLIKLA GEÇİRME DİYE VASIYETTE BULUNMASI	165
III.12.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : KUŞUN ÜÇ NASİHATİ	167
III.12.3. ETKİNLİKLER	169
III.12.3.1. Etkinlik	169
III.12.3.2. Etkinlik:	170
III.12.3.3. Etkinlik	170
III.12.3.4. Etkinlik	171
III.12.3.5. Etkinlik:	172
III.13. TÜR : TİYATRO	173
III.13.1. ALINTI METİN : MESNEVİ'DEN SAĞIRIN HASTA KOMŞUSUNUN HÂLİNİ-HATIRINI SORMAYA GİDİŞİ	173
III.13.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : SAĞIRIN HASTA ZİYARETİ	175
III.13.3. ETKİNLİKLER	177
III.13.3.1. Etkinlik	177
III.13.3.2. Etkinlik:	177
III.13.3.3. Etkinlik:	178
III.13.3.4. Etkinlik	179
III.13.3.5. Etkinlik:	179
III.14. TÜR : ŞİİR	181
III.14.1. ALINTI METİN : YUNUS EMRE ŞİİRLERİNDEN HASRET İLE ÖLMEYELİM	181
III.14.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : HASRET İLE ÖLMEYELİM	182
III.14.3. ETKİNLİKLER	183
III.14.3.1. Etkinlik	183
III.14.3.2. Etkinlik:	184
III.14.3.3. Etkinlik	184
III.14.3.4. Etkinlik:	185
III.14.3.5. Etkinlik	186
III.15. TÜR : ŞİİR	187
III.15.1. ALINTI METİN : YUNUS EMRE ŞİİRLERİNDEN TAŞ GÖNÜLDE NE BİTER	187
III.15.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : TAŞ GÖNÜLDE NE BİTER	188
III.15.3. ETKİNLİKLER	189

III.15.3.1. Etkinlik.....	189
III.15.3.2. Etkinlik:.....	190
III.15.3.3. Etkinlik.....	191
III.15.3.4. Etkinlik:.....	191
III.15.3.5. Etkinlik:.....	192
III.16. TÜR : ŞİİR.....	193
III.16.1. ALINTI METİN : YUNUS EMRE ŞİİRLERİNDEN HARAMİ	193
III.16.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : GÖNÜL.....	195
III.16.3. ETKİNLİKLER.....	196
III.16.3.1. Etkinlik.....	196
III.16.3.2. Etkinlik.....	196
III.16.3.3. Etkinlik:.....	196
III.16.3.4. Etkinlik:.....	197
III.16.3.5. Etkinlik:.....	197
III.17. TÜR : ŞİİR.....	198
III.17.1. ALINTI METİN : YUNUS EMRE ŞİİRLERİNDEN ŞÖYLE GARİP BENCİLEYİN.....	198
III.17.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : ŞÖYLE GARİP BENCİLEYİN.....	200
III.17.3. ETKİNLİKLER.....	201
III.17.3.1. Etkinlik.....	201
III.17.3.2. Etkinlik:.....	201
III.17.3.3. Etkinlik:.....	202
III.17.3.4. Etkinlik:.....	203
III.17.3.5. Etkinlik:.....	203
III.18. TÜR : ŞİİR.....	204
III.18.1. ALINTI METİN : YUNUS EMRE ŞİİRLERİNDEN EY DOST SENİ SEVERİM.....	204
III.18.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : EY DOST SENİ SEVERİM.....	205
III.18.3. ETKİNLİKLER.....	206
III.18.3.1. Etkinlik:.....	206
III.18.3.2. Etkinlik:.....	206
III.18.3.3. Etkinlik:.....	207
III.18.3.4. Etkinlik:.....	207
III.18.3.5. Etkinlik:.....	208
III.19. TÜR : ŞİİR.....	209
III.19.1. ALINTI METİN: YUNUS EMRE ŞİİRLERİNDEN AĞ EDE BİR SÖZ	209
III.19.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : TATLI SÖZ.....	210
III.19.3. ETKİNLİKLER.....	211
III.19.3.1. Etkinlik.....	211
III.19.3.2. Etkinlik:.....	211
III.19.3.3. Etkinlik:.....	212
III.19.3.4. Etkinlik.....	212
III.19.3.5. Etkinlik:.....	213
IV. BÖLÜM.....	214
IV.1. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	214
IV.2. BULGULAR VE YORUMLAR.....	214
IV.3. ÖNERİLER.....	215

SONUÇ	216
KAYNAKÇA	218
GÖRSEL KAYNAKÇA	226
ÖZ GEÇMİŞ.....	237

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Edebî Türlerin Dağılımı

Tablo 2: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Edebî Türlerin Dağılımı

Tablo 3: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Edebî Türlerin Dağılımı

Tablo 4: Sınıf Seviyelerine Göre Edebî Türlerin Sınıflandırılması

KISALTMALAR CETVELİ

Adı geçen eser	: age.
Adı geçen makale	: agm.
Cilt	: C.
Çok yazarlı eserlerde ilk yazardan sonrakiler	: vd.
Erişim tarihi	: ET
Milattan sonra	: MS
Millî Eğitim Bakanlığı	: MEB
Sayfa	: s.
Sayfa aralığı	: ss.
Sayı	: S.
Tebliğler Dergisi	: TD
Türk Dil Kurumu	: TDK
Türkiye Cumhuriyeti	: T.C.
Yayını, yayınları	: Yay.
Yüzyıl	: yy.

GİRİŞ

Dil, yüzyıllardan beri bir milletin hayat karşısındaki duruşunu sergileyen, yaşam tarzını şekillendiren, kendi bünyesine uyum sağlayacak öğeleri oluşturan en önemli unsurdur. Bu öğeler de bir milletin kültürel yapı taşlarıdır. Kültürel değerlerimizin gelişmesinde ve nesilden nesle aktarımında da Türkçe öğretiminin önemi büyüktür.

Türkçe öğretimi gerçekleştirilirken ders araçlarının en temeli olan ders kitabının da önemi büyüktür. Türkçe öğretiminde Türkçe ders kitaplarının amacı düşünüldüğünde, Türkçe ders kitaplarının eğitim öğretimde ne denli önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Günümüz Türkçe ders kitaplarını incelediğimizde bazı eksik taraflarının bulunduğu görülmüştür. İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında görülen eksikliklerden biri yabancı yazarların eserlerine sıkça yer verilmesidir. Oysaki Türkçe öğretimi kültürümüzden yola çıkılarak gerçekleştirilmelidir. Çocuklarımız millî kültürü öğrenmeden evrensel kültürle yoğurulması özüne yabancı, kendine güvensiz ve millî duygulardan yoksun bir neslin oluşmasına neden olur ki, bu da Türkçe öğretiminin başarıya ulaşmaması anlamına gelir. Türkçe ders kitaplarında görülen bir diğer eksiklik de metinleri anlama-yorumlamaya dayalı metin altı sorularının olmaması, öğrencinin anlama-anlatma-yorumlama becerilerini ölçmeye yönelik etkinliklerin bulunmamasıdır. Türkçe ders kitaplarında var olan en büyük eksiklik ise metinlerin seçiminde Türk Edebiyatı eserlerinden yeterince faydalanılmamış olması ve etkinlikler içinde eser-yazar tanımaya yönelik bir çalışmanın yer almamış olmasıdır. Türkçe ders kitaplarında eski Türk edebiyatı eserlerinden faydalanılmadığı tespit edilmiştir. Türkçe ders kitabında bulunan bu eksiklikler, bizi böyle bir çalışma yapmamızı zorunlu kılmıştır.

Çalışmada ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıflarda Türkçe öğretiminde eski Türk edebiyatı eserlerinden faydalanma yollarının nasıl olabileceği araştırılmıştır. Bu amaçla 8-15. yüzyıl eski Türk edebiyatı eserlerinden birkaçı seçilerek ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yerini alabilecek şekilde etkinlikler çerçevesinde düzenlenebileceği gösterilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada Türkçe öğretiminde eski Türk edebiyatı eserlerinden faydalanabilmesi amaçlanarak konu üç bölümde ele alınmıştır.

Birinci bölümde “Dilin Önemi”, “Dilimiz ve Türkçe Öğretimi”, “Dilin Kültürel Boyutu”, “Türkçe Ders Kitaplarında Kültürel Aktarım ve Önemi”, “Mevcut Türkçe Ders Kitaplarının Edebî Türler Açısından İncelenmesi”, “Türkçe Öğretiminde Eski Türk Edebiyatı Eserlerinden Faydalanma Yolları”, “Söylem, Metin ve Tür Kuramı”, “Çalışmaya Alınan Metin Türleri” gibi başlıklara yer verilmiştir.

İkinci bölümde “Örnekleme Alınan Metinlerin Önemi” başlığı altında “Göktürk Kitabeleri”, “Dede Korkut Hikâyeleri”, “Kutadgu Bilig”, “Atabetü'l-Hakâyık”, “Yunus Emre Şiirleri”, “Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî Mesnevisi” gibi konular alt başlık olarak işlenmiştir.

Tezin ana kısmını oluşturan üçüncü bölümde ise incelemeye alınan metinlerin tür ve etkinlik kapsamında ders kitabına uygun hâle getirilmiş şekli yer almaktadır. İncelenen metinlerin bir kısmı öğrenci seviyesine uygun bir şekilde kısaltılmış, bir kısmı aslına uygun olarak yeni bir tür çerçevesinde oluşturulmuştur. Metinler sadeleştirilirken bir kısmında kelime değişikliğine gidilmiştir. Öğrenci seviyesine uygun hâle getirilen metinlerin bazılarında aslına uygun başlıklar korunmuş, bazılarında ise tarafımızdan metne uygun başlıklar verilmiştir. Çalışmada sadeleştirilen metinlerin aslını bozmadan öğrenci seviyesine uygun hâle getirilmeye çalışılmasına dikkat edilmiştir. Bazı metinler yeniden oluşturulurken tür bakımından değişikliğe gidilse de asıl eserin verdiği ana düşüncenin dışına çıkılmamış, aslına bağlı kalınmıştır. Metinlerin seçiminde 8-15. yüzyıl eski Türk edebiyatı eserlerinden en dikkat çekici örneklerin ele alınmasına özen gösterilmiştir. Millî değerler, vatanseverlik, özgürlük, aile birliğine önem verme, dayanışma, sevgi, saygı, fedakârlık, adalet, iyilik, cömertlik, dürüstlük, duyarlılık, düşünmenin önemi, dini değerler, hoşgörü değerlerini işleyen metinlerin seçilmesine dikkat edilmiştir. Söylev, şiir, masal, hikâye, fabl, tiyatro olmak üzere toplamda altı metin türüne yer verilmiştir. Öğrenci seviyesine uygun hâle getirilen metinlerin dönem bazında sıralanması uygun görülmüş, sadeleştirilen her metnin bir ön sayfasında eserin özgün hâline yer verilmiştir. Sözlük çalışması, metin altı soruları, metin türü incelemesi, eser-yazar hakkında bilgi ve yazılı anlatım çerçevesinde her metin beş etkinlikle örneklendirilmiştir. Metinler uygun etkinliklerle Türkçe öğretiminde faydalanılabilecek örnekler hâlinde sunulmuştur.

Tezin dördüncü bölümünde ise elde edilen veriler değerlendirilerek yorumlanmıştır. Yorumlar yapılan önerilerle desteklenmeye çalışılmıştır.

PROBLEM DURUMU

Bu çalışmanın temel sorusu 8-15. yüzyıl eski Türk edebiyatı eserlerini ilköğretim Türkçe ders kitabında yer alabilecek şekilde uygun hâle getirilerek bu edebî metinlerden Türkçe öğretiminde nasıl faydalanılabileceğinin araştırılmasıdır.

Çalışmanın birinci bölümünde dilimiz ve Türkçe öğretimi üzerinde durularak dil ve kültür boyutu açıklanmaya çalışılmıştır. Türkçe ders kitabında kültürel aktarımın önemine değinilmiştir. ‘Türkçe öğretiminde kültürel aktarımın önemi nedir?’, ‘Türkçe öğretiminde bu amaçla eski Türk edebiyatı eserlerinden nasıl faydalanılabilir?’ gibi problem cümleleri ilk bölümde ele alınmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde ise ‘8-15. yüzyıl eski Türk edebiyatı eserlerinden hangi edebî metinler seçilmiştir?’, ‘Örneklemeye alınan bu edebî metinlerin önemi nedir?’ gibi sorulara cevap aranmıştır.

Üçüncü bölümde ise 8-15. yüzyıl eski Türk edebiyatı eserlerinden seçilen metinler tür ve etkinlik kapsamında öğrenci seviyesine uygun hâle getirilerek ilköğretim Türkçe ders kitabında yerini alabilecek şekilde yeniden oluşturulmuştur. Bu konu çerçevesinde ‘Eski Türk edebiyatı eserlerinden seçilen edebî metinler Türkçe ders kitabında hangi tür ve etkinliklerle yerini almalıdır?’ sorusunun cevabı aranmıştır.

TEZİN AMACI

Bu araştırma, ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin öğrencide kültürel kimliği geliştirip kültürel değerlerin aktarımını gerçekleştirebilecek şekilde Türkçe öğretiminde eski Türk edebiyatı eserlerinden metin bazında faydalanılabileceğini göstermek için yapılmıştır.

Günümüz Türkçe ders kitaplarını incelediğimizde ders kitaplarında bazı eksik tarafların bulunduğu görülmüştür. İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında eski Türk edebiyatı ürünlerine yeterince yer verilmemesi üzerine yapılan bu çalışmada, öğrencilerin kültürel bilgi ve zevklerin gelişmesine katkı sağlamak ve kültürel kimliğini geliştirmek için zengin kaynak olarak düşündüğümüz eski Türk edebiyatı eserlerinden faydalanılması amaçlanmıştır.

TEZİN ÖNEMİ

Dil, yüzyıllardan beri bir milletin hayat karşısındaki duruşunu sergileyen, yaşam tarzını şekillendiren, kendi bünyesine uyum sağlayacak öğeleri oluşturan en önemli unsurdur. Bu öğeler de bir milletin kültürel yapı taşlarıdır. Kültürel değerlerimizin gelişmesinde ve nesilden nesle aktarımında da Türkçe öğretiminin önemi büyüktür.

Türkçe öğretimi gerçekleştirilirken ders araçlarının en temeli olan ders kitabının da önemi büyüktür. Türkçe öğretiminde Türkçe ders kitaplarının amacı düşünüldüğünde, Türkçe ders kitaplarının eğitim öğretimde ne denli önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Günümüz Türkçe ders kitaplarını incelediğimizde bazı eksik taraflarının bulunduğu görülmüştür. İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında görülen eksikliklerden biri yabancı yazarların eserlerine sıkça yer verilmesidir. Oysaki Türkçe öğretimi kültürümüzden yola çıkılarak gerçekleştirilmelidir. Çocuklarımız millî kültürü öğrenmeden evrensel kültürle yoğrulması özüne yabancı, kendine güvensiz ve millî duygulardan yoksun bir neslin oluşmasına neden olur ki, bu da Türkçe öğretiminin başarıya ulaşmaması anlamına gelir. Türkçe ders kitaplarında görülen bir diğer eksiklik de metinleri anlama-yorumlamaya dayalı metin altı sorularının olmaması, öğrencinin anlama-anlatma-yorumlama becerilerini ölçmeye yönelik etkinliklerin bulunmamasıdır. Türkçe ders kitaplarında var olan en büyük eksiklik ise metinlerin seçiminde Türk Edebiyatı eserlerinden yeterince faydalanılmamış olması ve etkinlikler içinde eser-yazar tanımaya yönelik bir çalışmanın yer almamış olmasıdır. Türkçe ders kitaplarında eski Türk edebiyatı eserlerinden faydalanılmadığı tespit edilmiştir. Türkçe ders kitabında bulunan bu eksiklikler, bizi böyle bir çalışma yapmamızı zorunlu kılmıştır.

Çalışmamda ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıflarda Türkçe öğretiminde eski Türk edebiyatı eserlerinden faydalanma yollarının nasıl olabileceği araştırılmıştır. Bu amaçla 8-15. yüzyıl eski Türk edebiyatı eserlerinden birkaçı seçilerek ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yerini alabilecek şekilde etkinlikler çerçevesinde düzenlenebileceği gösterilmeye çalışılmıştır. Çalışmamda Türkçe öğretiminde eski Türk edebiyatı eserlerinden faydalanabilmesi amaçlanarak konu dört bölümde ele alınmıştır.

Tezin esas bölümünde incelemeye alınan metinlerin tür ve etkinlik kapsamında ders kitabına uygun hâle getirilmiş şekli yer almaktadır. İncelenen metinlerin bir kısmı

öğrenci seviyesine uygun bir şekilde kısaltılmış, bir kısmı aslına uygun olarak yeni bir tür çerçevesinde oluşturulmuştur. Metinler sadeleştirilirken bir kısmında kelime değişikliğine gidilmiştir. Öğrenci seviyesine uygun hâle getirilen metinlerin bazılarında aslına uygun başlıklar korunmuş, bazılarında ise tarafımızdan metne uygun başlıklar verilmiştir. Çalışmada sadeleştirilen metinlerin aslını bozmadan öğrenci seviyesine uygun hâle getirilmeye çalışılmasına dikkat edilmiştir. Bazı metinler yeniden oluşturulurken tür bakımından değişikliğe gidilse de asıl eserin verdiği ana düşüncenin dışına çıkılmamış, aslına bağlı kalınmıştır. Metinlerin seçiminde 8-15. yüzyıl eski Türk edebiyatı eserlerinden en dikkat çekici örneklerin ele alınmasına özen gösterilmiştir. Millî değerler, vatanseverlik, özgürlük, aile birliğine önem verme, dayanışma, sevgi, saygı, fedakârlık, adalet, iyilik, cömertlik, dürüstlük, duyarlılık, düşünmenin önemi, dini değerler, hoşgörü değerlerini işleyen metinlerin seçilmesine dikkat edilmiştir. Söylev, şiir, masal, hikâye, fabl, tiyatro olmak üzere toplamda altı metin türüne yer verilmiştir. Öğrenci seviyesine uygun hâle getirilen metinlerin dönem bazında sıralanması uygun görülmüş, sadeleştirilen her metnin bir ön sayfasında eserin özgün hâline yer verilmiştir. Sözlük çalışması, metin altı soruları, metin türü incelemesi, eser-yazar hakkında bilgi ve yazılı anlatım çerçevesinde her metin beş etkinlikle örneklendirilmiştir. Metinler uygun etkinliklerle Türkçe öğretiminde faydalanılabilecek örnekler hâlinde sunulmuştur.

TEZİN YÖNTEMİ

Bu çalışma eski Türk edebiyatı eserlerinin Türkçe öğretiminde faydalanılabileceğini göstermek üzere hazırlanmış betimsel bir çalışmadır. Bu çalışma nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüştür ve doküman incelemesi tekniğiyle veriler toplanmıştır. Çalışma, Türkçe öğretiminde eski Türk edebiyatı eserlerinden faydalanabilmek amacıyla 8-15. yüzyıl eski Türk edebiyatı döneminin öğrenci seviyesine uygun olabilecek yazılı kaynakların analizini kapsamaktadır. İlgili dönemin edebî eserleri taranmıştır. Çalışmanın evrenini 8-15. yüzyıl eski Türk edebiyatı eserleri oluşturmaktadır. Bu evren içerisinden ilgili dönemi en iyi yansıtacak özellikleri üstünde barındıran metinlerle örneklem grubu oluşturulmuştur. Bu amaçla kaynak taramasına başvurulmuştur. Bu araştırmada eski Türk edebiyatı eserleri; 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders

kitapları, Türkçe dersi öğretim programı gibi dokümanlar veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Örneklem grubunun içinde yer alan metinler; ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrenci seviyesine uygun hâle getirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada mevcut İlköğretim Türkçe ders kitapları incelenmiş, eksiklikler araştırılmıştır. Bu eksikliklerden yola çıkarak çalışmada yer alan incelemeye alınan metinler tür ve etkinlik kapsamında ders kitabına uygun hâle getirilmiştir. İncelenen metinlerin bir kısmı öğrenci seviyesine uygun bir şekilde kısaltılmış, bir kısmı aslına uygun olarak yeni bir tür çerçevesinde oluşturulmuştur. Metinler sadeleştirilirken bir kısmında kelime değişikliğine gidilmiştir. Bir kısmında da aynı eserin öğrenci seviyesine uygun bir başka yazarın eserine yer verilmiştir. Öğrenci seviyesine uygun hâle getirilen metinlerin bazılarında aslına uygun başlıklar korunmuş, bazılarında ise tarafımızdan metne uygun başlıklar verilmiştir. Çalışmada sadeleştirilen metinlerin aslını bozmadan öğrenci seviyesine uygun bir hâle getirilmeye çalışılmıştır. Bazı metinler yeniden oluşturulurken tür bakımından değişikliğe gidilse de asıl eserin verdiği ana düşüncenin dışına çıkılmamış, aslına bağlı kalınmıştır.

Bu araştırma için toplanan dokümanların kapsamını da özellikle eserlerden seçilen metinlerin sayısında bir daraltma gerektirmiştir. Bu araştırma ilköğretim 8. sınıf öğrencilerini hedeflemiştir ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alabilecek metinler ve etkinliklerle sınırlı tutulmuştur. Her metin beş etkinlikle sınırlandırılmıştır. 8-15.yüzyıl eski Türk edebiyatında yer alan bütün eserler değil ilköğretim 8. sınıf öğrencisinin anlayabileceği, eğitsel ve kültürel yönden öğrencinin gelişimine katkı sağlayabileceği düşünülen eserlerden metinler seçilmiştir. Bu eserlerin seçilmesinin birinci sebebi içerdiği konu itibariyle öğrencilerin hem fert hem de cemiyet olarak olumlu gelişimlerine katkıda bulunabilmesi bakımından geniş bir konu yelpazesi çizmeleri, ikincisi ise bu eserlerin farklı örneklerinin araştırma sürecinde daha kolay ulaşılabilir durumda bulunmalarıdır. Ayrıca söz konusu eserler edebiyatımızda 8-15. yüzyılın en önemli eserleri arasında bulunmakta ve bu anlamda dil ve edebiyat dünyasının önemli bir kısmını temsil etmektedir.

I. BÖLÜM

I.1. DİLİN ÖNEMİ

Dil, insanoğlu ile birlikte var olduğu dikkate alınırsa dili anlatabilmek için pek çok tanımların yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmamızın temelini oluşturan dil kavramına ait birkaç tanımı burada veriyoruz.

Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan Türkçe Sözlük'te dil kelimesinin çalışmamızda sık sık değineceğimiz anlamı şu şekilde açıklanmaktadır: “İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban.” (Türkçe Sözlük, 2005: 526). Muharrem Ergin, “Dil insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta; kendi kanunları içinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık; milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir müessese; seslerden örülmüş muazzam bir yapı; temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar ve sözleşmeler sistemidir.” (Ergin, 1999: 7) diyerek dili açıklar. Doğan Aksan ise dili bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözemediğimiz büyüü bir varlık olarak tarif eder (Aksan, 2007: 11). Tahsin Banguoğlu (2007: 9) ise dili insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları bir sesli işaretler sistemi olarak açıklar. Faruk Kadri Timurtaş (1977: 83) dili şu şekilde tarif eder: “Dil uzun bir zaman içerisinde ve çeşitli tarih, coğrafya ve kültür şartları altında meydana gelmiş; içtimaî yönü ağır basan tabî (canlı) bir varlıktır.” “Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta olduğu kadar; bir milleti millet yapan, onu tarihî süreçte gelecek kuşaklara tanıtan millî bir varlıktır. Millet devamlılığı dilin devamlılığı ile mümkündür.” (Şanlı, 2002: 240). Dilaçar: “Dil, bireyler arasında anlaşmayı sağlayan toplumsal bir sistemdir.” diyerek dilin tanımını yapar (Aktaran: Demirel, 2004: 2).

Bütün bu açıklamaların ışığında dilin tanımını şu şekilde yapabiliriz:

Dil, insanoğlunun var oluşuyla birlikte ihtiyaçlardan doğan; uzun zaman içinde çeşitli millet, coğrafya ve kültür şartları altında gelişme imkânı bulan ve bu gelişme zarfında kendi kurallarını oluşturan; bir topluluğu millet yapan; milletin devamlılığını sağlayan; seslerden kurulu, millî, kudretli, muazzam, gizli antlaşmalar çerçevesinde oluşturulan bir sistemdir.

Bu sistem öylesine güçlü temeller üzerine oluşturulmuştur ki zaman içinde zedelenmez, sarsılmaz bir yapı konumuna bürünmüştür. Bu yapı Türk milletinin geçmişten günümüze getirdiği ananeleri, gelenekleri üzerinde sarsılmaz el birliğiyle bütünleştirilerek tüm toplumun birlikte vücuda getirdiği bir yapıdır.

H. Ömer Karpuz (2002: 217) dilin insan hayatında mühim bir rol oynadığını şu şekilde açıklamaktadır:

Bir insanın günlük yaşamı sırasında dille ne denli iç içe olduğunu düşünelim. Ortalama sekiz saatlik uykumuz dışında zamanımızın çoğunu ya konuşarak, ya dinleyerek, ya okuyarak, yahut, az da olsa, yazarak geçiririz. Gerçeği onunla kavramaya, kavratmaya çalışır, geçmişe ve geleceğe onunla geziler düzenleriz. Rüyalarımıza, hülyalarımıza, duygularımıza ve en önemlisi de düşüncelerimize onunla hayat verir ve bunları çevremizdekilerle paylaşırız.

Onunla öyle bir dünya oluşturduk ki onsuz yaşamayı aklımızın ucuna bile getiremiyoruz. Biz ona çok alıştık; o da bize çok alıştı.

Bizim için böylesine önemli, “olmazsa olmaz” bir amaç olan dilin bilinçli bir biçimde kullanılmasının insana kazandıracığı güç, yüzyıllardan beri düşünür, sanatçı ve bilim adamlarınca dile getirilmiştir. Buna bağlı olarak onun okul ortamında nasıl ele alınacağı ve öğretileceği de gelişmiş programlarda belirtilmiştir. Ama ne acıdır ki programlarda yer alan idealler her zaman başarıyla uygulanamamıştır. Biz dilin dolayısıyla Türkçe'nin önemini hala kavrayamadık.

Bu açıklamaların ışığında bir millet için dilin ne kadar önemli olduğunu gördük. Dil olmadan millet olmaz. Bir milletin millet olma yolundaki başlangıcı, millet olmanın şartı dilden geçer. Kısacası dili olan sayılır, dili olmayan yok sayılır. Bir milletin uzun yıllar ayakta kalabilmesi dili sayesinde olur. Dilini koruyan, kollayan var olur; dilini kaybeden ise kendi de zaman içinde kaybolur.

I.2. DİLİMİZ VE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

Dilimiz ve Türkçe öğretimi doğrudan doğruya milletimizle alakalı bizi geçmişten getiren geleceğe de tutunmamızı, gelecekte de var olmamızı sağlayan temel unsurlardandır diyebiliriz.

Halit Dursunoğlu “Türkçe Öğretimi Üzerine” adlı makalesinde Türkçenin önemini şu şekilde belirtir: “Türkçe; Türk’ün, Türk milletinin varlığından bu tarafa bir meşale gibi elden ele, asırdan asıra devredilerek bugüne kadar gelmiştir; Türk milleti var oldukça da, kıyamete kadar da bu şekilde gidecektir. Kaynağını ata yurdundan alan Türkçe önce pınar, çay; sonra ırmak, nehir, göl ve en sonunda da deniz, okyanus olmuş, şekilden şekile girmiş Türk milletini yaşadığı coğrafyalarda beslemiştir.”

Türk dili asırlar geçtikçe beslenmiş, Türk milletinin ortak çabasıyla büyümüş, gelişmiş, genişlemiş, yayılmıştır, güçlenmiştir. Mehmet Kaplan (2005: 40) bu konuda:

“Konuşulan ve yazılan Türkçe, binlerce yılın mahsulüdür. O, Türk milletinin ortak malıdır.” derken geçen asırların Türk dilinin gelişmesi ve güçlenmesi üzerinde ne denli önemli olduğunu ve bu şahane dilin sanatkârının da yine Türk milleti olduğunu vurgulamıştır.

Buraya kadar dilin bir millet için öneminin ne denli büyük olduğunu vurgulamaya çalıştık. Bir milletin asırlar boyu devamlılığı dili sayesinde olur. Dili yok olan millet de yaşayamaz, tarihten silinir. Türkçemiz de bizim asırlara meydan okurcasına millet olarak ayakta kalmamızı sağladı, değişen coğrafyaya, zamana inat tarihe damgasını vuracak kadar kökleriyle millete sıkı sıkı tutundu. Yeri geldi milletten beslendi, yeri geldi millete kol kanat gerdi. Geçmiş bu denli kudretli olan Türkçemizin gelecekte de aynı kudrete sahip olabilmesi için millet olarak biz; dilimizi, Türkçemizi, yeterince doğru öğrenmeli ve öğretmeliyiz.

“Türkçe, her şeyden önce Türk milletinin duygusunun, düşüncesinin, hayalinin, edebiyatının, irfanının, medeniyetinin kaynağıdır. Türkçe; Türk milletinin ruhudur, hamurudur. Türkçe, Türk milletinin en kıymetli hazinesidir. Türkü Türk yapan en kıymetli değerdir. Onun için Türkçenin öğretimi, bir dersin öğretimi meselesi değil; her yönüyle Türk kimliğinin, Türk’ü Türk yapan değerlerin öğretimi meselesidir.” (Dursunoğlu, 18.07.2010).

Bu öneme binaen nasıl bir Türkçe öğretimi yapılmalıdır?

Atatürk’ün dediği gibi “Eğitim, her şeyden önce millî olmalıdır.” Türkçe öğretimi demek milletimize Türk dilini sevdirmek, kurallarını anlatmak, özelliklerini öğretmek, doğru bir şekilde kullanılması gerektiği hassasiyetini benimsetmek demektir. Türk dilini sevdirek öğretebilmek için de başlangıç noktamız millîlikten geçer. “Bunun için Türkçe öğretimi, her şeyden önce “millî” bir mesele olarak değerlendirilmelidir ve uygulanmalıdır. Türkçe; Türk kimliğinin ve Türklük bilgisinin verildiği, duyurulduğu,

hissettirildiği, gösterildiği ve bütün bunların sevdireldiği, yaşattırıldıği derstir. Bu dersin öğretiminin en öncelikli amacı da budur. Dil, bir milletin varlığının sebebidir. Türkçe de Türk milletin varlığının sebebidir. Onun için Türkçeden ya da Türkçe öğretiminden verilecek en küçük bir taviz bile varlığımızı tehdit eden bir sebep olacaktır. Türkçe dersi, bu şuurun verileceği ve kazandırılacağı bir derstir.” (Dursunoğlu, 18.07.2010).

Bu şuurunu kazandırabilmek için de yola Türk milletin tarih boyunca oluşturduğu, ürettiği en mukaddes değerlerden, eserlerden emsaller göstererek başlamak gerekmektedir.

“Kamus, bir milletin namusudur” diyor, Cemil Meriç. Türk milletin namusu da Türkçedir. Nasıl ki bir insanın onuru, şerefi, haysiyeti namusundan geçiyorsa, Türk milletin namusu, şerefi, haysiyeti de Türkçeden geçmektedir. Bir insan namusunu korumak için her türlü titizliği, dikkati ve özeni göstermelidir ve bunun için yaşmalıdır. (Dursunoğlu, 18.07.2010).

İlköğretimin birinci kademesinde Türkçe öğretiminin temeli oluşturulurken, ikinci kademesinde ise Türkçe öğretimi şekillenmeye başlar. İlköğretimin birinci kademesinde verilen Türkçe öğretimi temel olması bakımından önemlidir. Burada daha genel ve temel bilgiler verilir. İlköğretimin ikinci kademesinde ise bu temelin üstüne sağlam, görkemli, muntazam bir Türkçe öğretimine geçilir ki burada genelden özele doğru ve daha ayrıntılı, sistemli bir aktarım süreci başlar.

“İlköğretimin II. kademesinden itibaren Türkçe öğretimi, I. kademeye göre daha bilinçli ve sistemli bir şekilde verilmeye başlanır. Eğitimin bu kademesinde, öğrencinin ilk kademedeki kazanımından çok önemlidir... Dilimizi edebî eserlerimizle sevdirmek ve geliştirme çabaları bu kademede 1. kademeye göre daha etkin olmakla birlikte yeterli değildir.” (Dursunoğlu, 18.07.2010). Bu çabanın yeterli olabilmesi için de Türkçe ders kitaplarında yer alacak metinlerin çoğunlukla kendi kültür ve edebî eserlerimizden seçilmesi ve öğrenci seviyesine uygun olabilmesi açısından incelenip düzenlenmesi gerekmektedir. Türkçe öğretimi Türk diliyle yazılmış, Türk kültür ve ahlakını benimseten, Türk yaşayışını anlatan, gelenek-göreneklerin devamlılığını sağlayan, Türk karakterinden izler taşıyan edebî eserlerimizle yapılmalıdır.

Cevdet Şanlı (2002: 244) “Türkçemizin Öğrenimi ve Öğretimi” makalesinde bu konuya önemle değinmiştir. Değindiği birkaç maddeyi burada ele alarak Türkçe öğretiminin üstünde ne kadar titizlikle durulması gerektiği konusunda dikkatleri toplamak yerinde olacaktır:

1. Öncelikle kendisiyle barışık, sonra toplumumuzla, tarihimizle, **kültürümüzle** barışık fertler yetiştirmeliyiz.

2. Hazırlanacak eğitim programı Türk kültürünün bütün özelliklerini, değerlerini yansıtmalı, çocuk ve gençlerimize **millî kimlik** kazandırmaya yönelik olmalıdır.

3. Türkçe, Türkler'in tarih sahnesinde var oldukları günden beri devam eden edebî bir dildir. Bu itibarla Türkçe'nin gücü çocuklarımıza ve gençlerimize bu çerçevede sevdirmelidir.

Okuma parçalarının seçimiyle ilgili hususları 6. maddede şu şekilde bahsetmektedir: “Okuma parçaları ve örnek metinler Türk edebiyatının önde gelen şahsiyetlerinden ve ürünlerinden seçilmeli; adeta Türkçe öğretilmekten önce sevdirmelidir.” (Şanlı, 2002: 244).

Türkçenin öğrenimi ve öğretiminde dikkat edilmesi gereken unsuru başka bir maddede şu şekilde vurgulamaktadır: “Son söz olarak Türkçe tarihî geçmişi ve geçmiş kültürü ele alınmadan, mantık sistemi kavranmadan ne öğrenilebilir; ne de öğretilir.” (Şanlı, 2002: 245).

Sonuç olarak yeni kuşaklara Türkçenin öğretimi yadsınamayacak kadar önem arz etmektedir. Dilimizin gücü Türkçe öğretiminin gücüyle ortaya çıkacağından ötürü etkili bir Türkçe öğretiminin kültür bağlamında ele alınması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

I.3. DİLİN KÜLTÜREL BOYUTU

“Dil Türk millî kültürünün en büyük varlığı, en kuvvetli bağıdır. Bu bağı gevşemesi ve kopması millî hayatı temelinden sarsar. Onun için dile itina ve saygı bir devletin de, bir milletin de en büyük vazifesidir.” (Ergin 1999: 42). Bu açıdan bakıldığında kültürün oluşma sebebi dile bağlanmaktadır. Kültürü ayakta tutan dildir. Dil kültürden, kültür de dilden beslenmektedir. Aralarındaki bu etkileşim millî hayatın bakîliğini sağlar.

“Dil ile kültür arasındaki bağlar oldukça kuvvetlidir. Diğer kültür öğeleri ile kıyaslanacak olursa dil, kültürün oluşumunda ve gelişmesinde daha etkili bir unsurdur. Hangi düzeyde değerlendirilirse değerlendirilsin, kültürün kuruluşunda dil önemli bir rol oynar.” (Uygur, 2006: 19). Dil, kültür unsurlarından en önemli olanıdır. Dilin

olmaması kültürün olmaması anlamına gelir ki bu da bir milleti millet yapan temel unsurun yokluğu, millet olma bilincinin idrakına varılamayacağı demektir.

“Türk Dili sadece bir kültür değeri değil, bizzat bütün kültür değerlerinin taşıyıcısı, koruyucusu ve mazi mirasının muhafazasıdır. Çünkü sözlü ve yazılı, maddî veya manevî kültür bütün unsurlarıyla dilde ifadesini bulur. Bu mânâda dile mal olan her şey kültürdür.” (Emil, 1997: 20).

“Dil ve kültür özde birbirine bağlıdır. Birinin varlığı diğerinin varlığı için bir zorunluluktur. Dil ve kültürün var olma hali birbirine bağımlı bir varlıktır. Dilin içeriği ile kültürün içeriği, dilin varlık alanı ile kültürün varlık alanı daima birbirini tamamlar.” (Uyar, 2007: 55). Bu bilgilerin ışığında dilin devamlılığı kültürün devamlılığıyla, kültürün devamlılığı da dilin devamlılığıyla mümkün olduğu fikri ortaya çıkmaktadır. Varlık alanları birbirine bu denli kudretle bağlı olan, bir millet için olmazsa olmazlardan dil ve kültürün, bakîliğinin sağlanması da yine bu iki unsurun birlikteliğiyle mümkün olacaktır.

I.4. TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA KÜLTÜREL AKTARIM VE ÖNEMİ

Ulusal kültürün eğitim yoluyla genç kuşaklara aktarılmasında millî eğitim yadsınamayacak kadar önemlidir. Gelecek nesillerin kültürümüzü özümsemesi ve bu doğrultuda yetişmesi Türk milleti için hayati öneme sahiptir. Yüzyıllardır yazılan sanat ve edebiyat alanındaki şaheserleri tanımak ve tanıtmak eğitimin başlıca görevi olmalıdır. Kültür yaşarsa millet yaşar.

“Bir milleti: tarih, sanat, dil ve düşünce alanlarında sahip olduğu millî mirasının gölgesinde gelecek nesillere tanıtır ve sevdiren; bir halkı: kapsamındaki manevî kudret, dinamizm ve güvenle ayakta tutan; insanları: hem inanç, duyarlılık ve heyecanla, hem de töreler, gelenekler ve ahlâk kuralları çerçevesinde birbirine bağlayan; kısaca: aynı vatan çocuklarını ruhî, sosyal ve bedîî alanlardaki gelişme ve olgunlaşmasını, ortak hayat üslubunu sağlayan etkenlerin başında edebiyat ve kültür yer almaktadır.” (Karahan, 1988: 11).

Kültür: Milleti birbirine bağlayan kopmaz bir bağıdır. Bu bağı kopmaz bir duruma getiren kültürdür. Türk kültürünü geliştirmek, geleceğe taşımak dönemine göre

birer kültür hazinesi olan edebiyat eserlerimizin çocuklarımıza anlayabileceği bir dille tanıtılması bizim en önemli görevimizdir.

“Ulusal kültürümüzün yeni kuşaklara aktarılması, ortak bir kültür yoluyla kuşaklar arasında bağlılık kurulmasının sağlanması, millî eğitimimizin temel görevleri arasındadır. Okulda bu görevin yerine getirilmesinde en büyük ağırlık ve sorumluluk Türkçe derslerine düşmektedir. Çünkü ulusal kültürümüzün en canlı, en birleştirici millî şuuru en iyi biçimde yaratıcı, ulus ve yurt sevgisini besleyip güçlendirici örnekleri, Türkçe yazılmış sanat eserleridir ve çocuk, bu eserlerin ilk örnekleriyle Türkçe derslerinde karşılaşacaktır.” (Tebliğler Dergisi [TD], 1982: 6).

Çocuklarımıza millî değerlerimizi öğretmek, sevdirmek, yaşatmak ecdadımızdan bize kalan miras olarak benimsetmek Türkçe dersinin bir görevidir. Türkçe dersinde bu millî sorumluluklara dikkat çekmek Türkçe ders kitabında yer alan metinlerle olacaktır. Bu metinler alelade değil dil, anlatım ve konu açısından yüksek nitelikte olmalı ve değerlerimizi öğretme amacı güden eserlerden seçilmelidir. Eğitimde millî bir yol izlemek ve milletimizin değerlerini öğretebilmek için de başlangıç noktamızı yine milletimiz olarak belirlemeliyiz. Milletini tanımayan, değerlerini bilmeyen bir neslin evrensel değerleri, duyuş ve düşünceleri öğrenmesi de beklenemez. Önce milletini, milletini millet yapan değerlerini, geçmişini, geçmişten günümüze kadar gelen millî şahsiyetlerini öğrenmeli ki daha sonra bugününü anlayıp geleceğini kurabilsin.

Mehmet Kaplan (2005: 156) bu konuda : “Kendi milletinin nerelerden geldiğini, neler okuduğunu, neler düşündüğünü bilen yeni nesiller, bugünü ve yarını daha iyi anlayacaklardır.” diyerek yeni neslin milletinin özelliklerini tanıması gerektiğinin önemine değinmiştir.

“...Bir milletin var olma şuuru demek olan millî kültür ve onda mündemiç millî ruh ve milliyet duygusu ancak bu dille yaşar, bu dilde yaşatılabilir. Bizim için bu dil ‘Osmanlı Türkçesi’ dediğimiz büyük dil ummandır ve ondan akarak, süzülerek günümüze gelen Türkçedir.

Bugünkü Türkçeye bakınca, bu temel hakikatlerin zerresini göremiyoruz.” (Emil, 1997: 21).

Türkçe ders kitabı bu açıdan bakıldığında kültürel aktarımın sağlanmasında büyük bir köprü vazifesi görmektedir. Öyle bir köprü ki geçmişle bugün ve gelecek arasında bağlantı kurarak toruna ecdadını tanıtan, anlatan, millî değerlerin önemini

benimseten, yaşatan öğretimin temel aracıdır. Bu nedenle Türkçe ders kitabında yer alacak metinler büyük bir titizlikle seçilmelidir.

“Türkçe ders kitabı yazılırken seçilen parçaların öğrencide öğrenme arzusunu uyandıracak, bir başka söyleyişle ana dilinin güzel örneklerinden hareketle, kendi dil ve anlatım yeteneğini geliştirecek nitelikte olmasına özen gösterilmelidir.” (Aytaş, 2001: 162-163). Buradan hareketle Türkçe ders kitabında yer alacak olan metinlerin seçiminde büyük bir titizlik gösterilmesi gerektiği sonucuna varılmalıdır.

I.5. MEVCUT TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ EDEBÎ TÜRLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Mevcut Türkçe ders kitaplarında yer alan edebî türlerin genel bir dağılımını görebilmek amacıyla ilköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarından biri Koza yayınevi, diğeri Millî Eğitim Bakanlığı yayınlı iki ders kitabı; 7. sınıflarda biri Pasifik yayınevi, diğeri Millî Eğitim Bakanlığı yayınlı iki ders kitabı; 8. sınıflarda ise Batu yayıncılık, Pasifik yayınevi ve Millî Eğitim Bakanlığı yayınlı olmak üzere üç ders kitabı incelenmiştir. İncelenen yedi ilköğretim Türkçe ders kitabı sınıf bazında tablolara dönüştürülmüştür. Yapılan araştırmada toplanan veriler, edebî türlerin sınıf seviyelerine göre dağılım ile sınıflandırılmasını görebilmek amacıyla tablolaştırılmıştır.

I.5.1. Sınıf Seviyelerine Göre Edebî Türlerin Dağılımı

2005 Türkçe Öğretim Programına göre hazırlanan ilköğretim 6. sınıf Koza yayınevi ve Millî Eğitim Bakanlığı yayınlı; 7. sınıf Pasifik yayınevi ve Millî Eğitim Bakanlığı yayınlı; 8. sınıf Pasifik yayınevi, Batu yayıncılık ve Millî Eğitim Bakanlığı yayınlı bu yedi ders kitabında yer alan metinlerin türsel dağılımları tablo-1, 2, 3'teki gibi bir durum sergilemektedir:

6. SINIF		Kitap Adı	Metin Sırası	Metnin türü	Metnin Adı	Metnin Yazarı
İlköğretim Türkçe Ders Kitabı	Millî Eğitim Bakanlığı, 2008	Okuma Üstüne	1	Hikâye	Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	Mehmet GÜLER
			2	Deneme	Okuma Üstüne	BACON
			3	Tiyatro	En İyi Arkadaş	Hadi BESLEYİCİ
			4	Hikâye	Kitap Kuşum Uçuverdi	Nurefşan ÇAĞLAR OĞLU
		Atatürk	5	Biyografi	Atatürk ve Onun Büyük Eseri	KOMİSYON
			6	Şiir	Atatürk'ten Son Mektup	Halim YAZICIOĞLU
			7	Anı	Atatürk'ten Anılar	Şükrü TEZER
			8	Deneme	Atatürk Ve Müzik Devrimi	Yücel AKSOY
			9	Deneme	Kadının Siyasî ve Sosyal Haklarını Kazanması	www. meb.gov.tr
		Duygular ve Hayaller	10	Tiyatro	Atatürk ve Tarihimiz	KOMİSYON
			11	Hikâye	Ömür Boyu Mutluluk	Fadime ÇETİN
			12	Fabl	Meşe ile Saz	LA FONTAİNE
			13	Şiir	Çocuk ve Resim	Dilaver ÇEBECİ
		Sevgi	14	Masal	Bir Masal Ülkesinde Anadolu	Mehmet ÖNDER
			15	Mektup	Bir Mektup	Atalay YÖRÜKOĞLU
			16	Hikâye	İstanbul Liseli Küçük Hasan	İsmail BİLGİN
			17	Şiir	Bayrak	Arif Nihat ASYA
			18	Hikâye	Eskici	Refik Halit KARAY
		Zaman ve Mekan	19	Gezi Yazısı	Bey Pazarı	Ülkü Özel AKAGÜNDÜZ
			20	Masal	Bir Göl Nasıl Bingöl Oldu?	Salim SAKAOĞLU
			21	Şiir	Anadolu'da Bahar	Abdurrahim KARAKOÇ
			22	Deneme	Zamanı Kazanmak veya Kaybetmek	Şevket RADO
		Doğa ve Evren	23	Deneme	Mavisini Yitirmiş Yaşamak	Ali ÇOLAK
			24	Gezi Yazısı	Kırkikindiler	Hikmet BİRAND
			25	Deneme	Orman Küstü Bize	Cemalettin ŞENOCAK
			26	Haber	Cennet Göller Tek Tek Yok Oluyor	Teslime TOSUN, Kerem PULGAT
İlköğretim Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı	Koza Yayınevi, 2009	Sevgi	1	Şiir	Türkiye	Adil TURAN
			2	Hikâye	Eskici	Refik Halit KARAY
			3	Deneme	Sevgi Paylaştıkça Çoğalır	Nuray BARTOSCHEK
			4	Masal	Keloğlan ile Sihirli Kuş	Anonim
		Atatürk	5	Biyografi	Atatürk	Ahmet KAPULU
			6	Makale	Atatürk'ün Kişiliği ve Özellikleri	Muhammed ŞAHİN
			7	Anı	Kadın Ulusunun Temelidir	İsmet KÜR
			8	Makale	Türk Halk Müziği ve Türk Folkloru	Ahmet KAPULU
		Bilim ve Teknoloji	9	Tiyatro	Alo... Graham Bel	Ülker KÖKSAL
			10	Fantastik Hikâye	Geleceğin Dünyası	Ruth MUSGRAVE
			11	Deneme	Edison	Güler ÜMİT
			12	Deneme	Çocuklar Doğuştan Bilim Adamıdır	Zuhal ÖZER
		Kişisel Gelişim	13	Mektup	Pulsuz Dilekçe	Atalay YÖRÜKOĞLU
			14	Tiyatro	Ah Şu Gençler	Turgut ÖZAKMAN
			15	Fabl	La Fontaine Orman Mahkemesinde	Yalvaç URAL
			16	Şiir	İnsanlık Mektebi	Aşık Hüseyin ÇIRAKMAN
		Doğa ve Evren	17	Gezi Yazısı	Ormanda Sabah	Kemal GÜNEN
			18	Mizâhî Hikâye	Süpermen İstanbul'a Düştü	Muzaffer İZGÜ
			19	Şiir	Zerdali Ağacı	Cahit KÜLEBİ
			20	Hikâye	Çocuk ile Geyik	Sennur SEZER, Adnan ÖZYALÇINER

		Okuma Kültürü	21	Hikâye	Premsi Olmayan Masal	Fatih ERDOĞAN
			22	Deneme	Özgün Bir Konu Aranyor	Melsa TEKELİ
			23	Masal	Masal Adam	Macello ARGILLI
			24	Şiir	Kitaplarının Cumhuriyetinde	Halim YAZICIOĞLU

Tablo 1: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Edebi Türlerin Dağılımı

7. SINIF	Kitap Adı	Kitabın Yayınevi	Tema Adı	Metin Sırası	Metnin türü	Metnin Adı	Metnin Yazarı
7. SINIF	İlköğretim Türkçe Ders Kitabı	Millî Eğitim Bakanlığı, 2008	İletişim	1	Söyleşi	Tatlı Dil	Şevket RADO
				2	Tiyatro	Yolcu Konmaz Oteli	Cemil MİROĞLU
				3	Masal	Bülbül ile Bağı	BEYDEBA
				4	Deneme	Bir İletişim biçimi Olarak Karikatür	Hakkı USLU
			Atatürk	5	Şiir	Atatürk	Rasim KÖROĞLU
				6	Deneme	Atatürk ve Sanat	Haldun TANER
				7	Makale	Millî Kültür	www. meb.gov.tr
				8	Anı	Atatürk ve Türk Tiyatrosu	Lütfi AY
			Kavramlar ve Çağrışımlar	9	Makale	Türk Dili	Atatürkcülük 3. Kitap
				10	Tiyatro	Bilmece	Ünver ORAL
				11	Şiir	Bakardım Güneş Avuçlarımda	Beşir AYVAZOĞLU
				12	Deneme	Hayata Açılan Kapılar	Oya BERK
				13	Söyleşi	İyimserlik ve Kötümserlik	Şevket RADO
			Millî Kültür	14	Söyleşi	Anadolu'nun Cirit Oyunları	Mehmet ÖNDER
				15	Hikâye	Miras Keçe	Kenan Hulusi KORAY
				16	Hikâye	Karada Yüzen Donanma	Yavuz BAHADIROĞLU
				17	Biyografi	Bozkırın Tezenesi	Bayram Bilge TOKEL
			Doğa ve Evren	18	Gezi Yazısı	Susayan Konya	Aysin TEKTAŞ
				19	Şiir	Deniz Hasreti	Ömer Bedrettin UŞAKLI
				20	Hikâye	Yeşil Gözlü Kardan Adam	Tacettin ŞİMŞEK
				21	Hikâye	Son Kuşlar	Saik Faik ABASIYANIK
			Toplum Hayatı	22	Söyleşi	Komşusuzluk	Ali ÇOLAK
				23	Hikâye	Emine Teyze'nin Çilek Reçeli	Miyase SERTBARUT
				24	Şiir	Mustafa Kemal'in Kağnısı	Fazıl Hüsnü DAĞLARCA
				25	Deneme	Anadolu'da Konukseverlik	Mehmet ÖNDER
İlköğretim Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı	Pasifik Yayınevi, 2008	Hak ve Özgürlükler	1	Konferans	Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Işığında Çocuğun Hakkı	Emine AKYÜZ	
			2	Fıkra	Hiroşimalı Masahi Nii	Oktay AKBAL	
			3	Söyleşi	Hayal Çocuk	Niyazi BİRİNCİ	
			4	Hikâye	Haritada Bir Nokta	Saik Faik ABASIYANIK	
		Atatürkcülük	5	Söyleşi	Atatürk'ü Tanımak	Komasyon	
			6	Makale	Atatürk'ün Türk Diline Verdiği Önem	Ahmet MUMCU vd.	
			7	Anı	Atatürk'ü Altınla Satın almak İsteyen Mareşal	Kılıç Ali	
			8	Anı	Muhsin Ertuğrul	Kemal ARIBURNU	
		Doğa ve Evren	9	Şiir	Renkler	Korhan KOÇAK	
			10	Didaktik Metin	Yukarıda Ne Var Ne Yok?	Billy ARONSON	
			11	Gezi Yazısı	Hamilton Adası	Gülten DAYIOĞLU	
			12	Biyografi	Çevre Dostu Bir Bilimci	Gökhan TOK	
		Duygular ve Hayaller	13	Şiir	Çocukluk	Cevdet Kudret SOLOK	
			14	Deneme	Neşe	Hasan Ali YÜCEL	
			15	Fabl	Dostluğun Değeri	BEYDEBA	
			16	Hikâye	Dedemin Pili Bitmesin	Üzeyir GÜNDÜZ	
		Alışkanlı	17	Deneme	Alışkanlık	MONTEIGNE	

		klar	18	Biyografi	Mehmet Okur	Düz. Günseli MINDIKOĞLU
			19	Fabl	Balıkçıl	LA FONTAINE
			20	Köşe Yazısı	.....	Hasan Ali YÜCEL
		Millî Kültür	21	Düşünce Yazısı	Millî Kültürün Önemi	İrem TÜRKYILMAZ
			22	Gezi Yazısı	Çekoslavakya Türkleri	Yılmaz ÇETİNER
			23	Bildirme Yazısı	Nazar Boncuğu	Oya AYMAN
			24	Şiir	Havada Bulut Yok	Anonim

Tablo 2: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Edebi Türlerin Dağılımı

8. SINIF	Kitap Adı	Kitabın	Tema Adı	Metin Sırası	Metnin türü	Metnin Adı	Metnin Yazarı	
								Kitap Adı
İlköğretim Türkçe Ders Kitabı	Millî Eğitim Bakanlığı, 2008	Zaman ve Mekan		1	Efsane	Kız Kalesi	Selim SAKAOĞLU	
				2	Şiir	Geçmiş Zaman şiirleri	Bayram Bilge TOKEL	
				3	Konferans	Verilen sözü tutmak ve Vaktinde İş Yapmak	Selim Sırrı TARCAN	
				4	Gezi Yazısı	Eski Ankara Evleri	Pınar YETİMOĞLU	
				Atatürkçülük	5	Anı	Atatürk'ten Anılar	İlknur Güntürkün KALIPÇI
					6	Söylev	Onuncu Yıl nutku	ATATÜRK
					7	Makele	Dil Devrimi	İsmet Zeki EYYÜPOĞLU
					8	Makale	Atatürk ve Bilim	Aydın SAYILI
					9	Söylev	Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi	M. Kemal ATATÜRK
		Millî Kültür	10	Hikâye	İhtiyar Çilingir	Memduh Şevket ESENDAL		
			11	Biyografi	Gönül Mimarlarımız	www.gazi.edu.tr/16.01.2007		
			12	Şiir	Türküler Dolusu	Bedri Rahmi EYÜBOĞLU		
		Toplum Hayatı	13	Fıkra	Nevruz ve Birlik	Sevinç ÇOKUM		
			14	Destan	Ergenekon Destanı	Anonim		
			15	Hikâye	Çiğdem Der ki	Miyase SERTBARUT		
			16	Hikâye	Herkesin Dostu Anton	Stefan ZWEIG		
			17	Deneme	Aşinasız	Ali ÇOLAK		
		Bilim ve Teknoloji	18	Haber	Basından Teknoloji Haberleri	Özcan YAĞMUR, Salih HAMURCU, Mehmet YATKIN		
			19	Söyleşi	Ekran Efendinin Tutsakları	Ayşe Leyla İSMİEL		
			20	Söyleşi	Anadolu'nun Bahtı açık Kara Treni	Özhan EREN		
			21	Deneme	Bilgisayar Yalnızlığı	Ali ÇOLAK		
		Kişisel Gelişim	22	Konferans	Hayatta Başarımın Yolları	Selim Sırrı TARCAN		
			23	Hikâye	İki İyi İnsan	Enver Naci GÖKŞEN		
			24	Deneme	Empati İle Yaşamak	ÜSTÜN DÖKMEN		
			25	Roman	Martı	Richard BARC		
İlköğretim Türkçe	Pasifik Yayınevi, 2009	Toplum Hayatı	1	Gezi Yazısı	Dünyada Herkeste Sevgi Var... Her Yerde Sevgi Günü Var	Nuray BARTOSCHEK		
			2	Hikâye	Yetim Kalan Ağaçlar	Murat BAŞARAN		
			3	Makale	Değişmek veya Kaybolmak	LAHBABI		
			4	Şiir	Seyfi Baba	Mehmet Akif ERSOY		
		Atatürkçülük	5	Anı	Yürüyelim Arkadaşlar	Afet İNAN		
			6	Gezi Yazısı	Dil Devrimi	Cemil SÖNMEZ		
			7	Şiir	Atatürk İlkeleri	Aşık Dursun DURDAĞI		
			8	Mektup	Sevgili Öğretmenim	Yaşar CEYHAN		
			9	Mektup	Sevgili Öğrencim Ahmet	Yaşar CEYHAN		

İlköğretim Türkçe Ders Kitabı	Batı Yayıncılık, 2008	Millî Kültür	10	Hikâye	Miras Keçe	Kenan Hulusi KORAY	
			11	Biyografi	Başlıyor... Nasrettin Hoca Festivali Başlıyor...	Çelik ÜNLÜ	
			12	Söyleşi	Yozgat'ta Gençlerin Askere Uğurlanışı	Durali DOĞAN	
			13	Şiir	Cazgır	Atilla İLHAN	
		İletişim	14	Roman	Sevinme Oyunu	Elanor PORTER	
			15	Şiir	Sazıma	Aşık Veysel ŞATIROĞLU	
			16	Mektup	Portakalın Yaprağını Kopardığım An	Emre KONGAR	
			17	Hikâye	Çok Sesli Bir Ziyaret	Cüneyd SÜAVİ	
		Kişisel Gelişim	18	Söyleşi	Yazı: Hayali Gerçeğe Dönüştüren Büyü	Mürüvvet KURT	
			19	Deneme	Kişilik	Çetin ALTAN	
			20	Makale	İnanç	Ali DİNLER	
			21	Destan	Oğuz'un Gençliği	Bahaddin ÖGEL	
		Kavramlar ve Çağrışımlar	22	Söyleşi	Hayallerim Vardı Renkler İçinde	Tolunay SADIKÇIOĞLU	
			23	Efsane	Güzellik Suyu	Saim SAKAOĞLU	
			24	Şiir	Gidem Dersin Uçmağa	Kaygusuz Abdal	
			25	Eleştiri	Daldan Dala	Asım BEZİRCİ	
		Batı Yayıncılık, 2008	Okuma Kültürü	1	Deneme	Kitap ve İnsan	Mehmet DOĞAN
				2	Hikâye	İmza Günü	Mehmet GÜLER
				3	Anı	Muğla Kocamustafendi İl Halk Kütüphanesi	Raşit ÇAVAŞ
				4	Eleştiri	Öykülerin Sıcığında Cahit Sıtkı	Esra Karaduman OKAY
				5	Şiir	Kütüphane	Mustafa Nihat MALKOÇ
			Atatürkçülük	6	Deneme	Atatürk'ün Kişilik Özellikleri ve Eserleri	Mustafa KURT
				7	Anı	Bir Hatıra	Hasan Rıza SOYAK
				8	Makale	İnsanlık Sevgisi ve Evrensellik	Atatürkçülük III'ten
				9	Konferans	Eğitimci Atatürk	Sevtap KOÇAK
	10			Makale	Türkiye'nin Jeopolitik ve jeostratejik Değeri	Ömer KÜRKÇÜOĞLU, Nami ÇAĞAN	
	11			Şiir	Atatürk Kurtuluş Savaşı'nda	Cahit KÜLEBİ	
	Sevgi		12	Şiir	Ellinci Yıl Türküsü	Ayhan İNAL	
			13	Deneme	Dil Sevgisi, Dil Bilinci	Mehmet BAŞARAN	
			14	Hikâye	Son Kuşlar	Saik Faik ABASIYANIK	
			15	Roman	Beyaz Diş	Jack LONDON	
16			Şiir	Sevgi	İbrahim MİNNETOĞLU		
Millî Kültür müz	17		Biyografi	Dünyayı Güldüren Adam	Hanife AZAKLI		
	18		Şiir	Türküler Dolusu	Bedri Rahmi EYÜBOĞLU		
	19		Gezi Yazısı	Yünden Halıya	Nurhayat YAZGAN		
	20		Destan	Ergenekon Destanı	Mustafa Necati SEPETÇİOĞLU		
	21		Söyleşi	Karagöz Televizyonda Canlanabilir	Şevket RADO		
Doğa ve Evren	22		Masal	Güneş Battı	Bedrettin KARAÇAM		
	23		Şiir	Yedigöller'de Sonbahar	Ümit Yaşar OĞUZCAN		
	24		Deneme	Mavisini Yitirmiş Yaşamak	Ali ÇOLAK		
	25		Röportaj	Dünya Hep Güzel Kalsın	Ada Defne DOKUZOĞLU		
	26		Deneme	Çevrenin Dili Olsaydı	Ahmet SANDAL		
Toplum Hayatı	27		Söyleşi	Komşusuzluk	Ali ÇOLAK		
	28		Mektup	Posta Kutusundaki Mızıkça	Ali URAL		
	29		Şiir	Birlikte	Mehmet SALİHOĞLU		
	30		Deneme	Birey ve Toplumsallık	Şemsettin ÜNLÜ		
	31		Masal	Bir Orman Masalı	G.LEE, A.LIFESON, N.PEART		

Tablo 3: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Edebi Türlerin Dağılımı

I.5.2. Sınıf Seviyelerine Göre Edebî Türlerin Sınıflandırılması

Kitaplar	Edebî Türler																									
	İncelenen Metin Sayısı	Bildirme Yazısı	Didaktik Metin	Düşünce Yazısı	Köşe Yazısı	Şiir	Eleştiri	Hikâye	Fabl	Masal	Röportaj	Tiyatro	Biyografi	Gezi Yazısı	Mektup	Deneme	Haber	Makale	Söyleşi	Destan	Anı	Söylev	Roman	Fıkra	Efsane	Konferans
6. Sınıf MER.Yav.	26					4		5	1	2		2	1	2	1	6	1				1					
6. Sınıf Kozca	24					4		5	1	2		2	1	1	1	4		2			1					
7. Sınıf MER.Yav.	25					4		5	1	2		2	1	1	1	4		2			1					
7. Sınıf Pasifik.Yav.	24	1	1	1	1	3		2	2			2	2		2		1	2		2			1		1	
8. Sınıf Meh.Yav.	25					2		4					1	1		3	1	2	2	1	1	2	1	1	1	2
8. Sınıf Pasifik.Yav.	25					5	1	3				1	2	3	1		2	3	1	1	1		1		1	
8. Sınıf Batu	31					7	1	2		2	1		1	1	1	6		2	2	1	2		1			1

Tablo 4: Sınıf Seviyelerine Göre Edebî Türlerin Sınıflandırılması

I.5.3. İncelenen Türkçe Ders Kitaplarındaki Edebî Türlerin Genel Değerlendirilmesi

Elde edilen bulgulardan hareketle ders kitaplarında yer alan edebî türlere ilişkin aşağıdaki belirlemeler yapılabilmektedir:

6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki edebî türleri gösterebilmek amacıyla tablo-1, 2, 3'te görüldüğü üzere toplamda 180 metin incelenmiştir. 8. sınıf Millî Eğitim Bakanlığı yayınlı Türkçe ders kitabında yer alan metin sayısı 25 iken, aynı sınıf seviyesindeki Batu yayınlı Türkçe ders kitabında yer alan metin sayısı 31'dir. Yapılan inceleme sonucunda ilgili ders kitaplarında yer alan metin sayılarında bir tutarlılığın sağlanamadığı görülmüştür.

Tablo-4'te görüldüğü üzere Türkçe ders kitaplarında yer alan edebî türler sınıf seviyelerine göre gruplandırılmıştır. Yapılan araştırmada Türkçe ders kitaplarında yer alan edebî türler bildirme yazısı, didaktik metin, düşünce yazısı, köşe yazısı, şiir, eleştiri, hikâye, fabl, masal, röportaj, tiyatro, biyografi, gezi yazısı, mektup, deneme, haber, makale, söyleşi, destan, anı, söylev, roman, fıkra, efsane, konferans olmak üzere 25 kategoride ele alınmıştır. 8. sınıf Millî Eğitim Bakanlığı yayınlı Türkçe ders kitabında yer verilen şiir sayısı 2 iken, 8. sınıf Pasifik yayınlı Türkçe ders kitabında yer verilen şiir sayısı 5; Batu yayınevli Türkçe ders kitabında ise şiir sayısı 7'dir. 8. sınıf Millî Eğitim Bakanlığı yayınlı ders kitabı deneme türünde 3 metne, Pasifik yayınlı ders kitabı ise 1 metne yer verirken Batu yayınlı Türkçe ders kitabı deneme türünde 6 metne yer vermiştir. Yapılan bu tespitlerle sınıf seviyelerine göre edebî türlerin Türkçe ders kitaplarındaki dağılımı yayınevinden yayınevine değişen bir özellik arz etmekte olduğu görülmüştür.

I.6. TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ESKİ TÜRK EDEBİYATI ESERLERİNDEN FAYDALANMA YOLLARI

“Edebiyat, güzel sanatların önemli bir koludur. İnsanların çok eski çağlardan beri edebiyatla ilgilendikleri, ruhsal ihtiyaçlarını çeşitli edebiyat türleri ile giderdikleri, sanatçıların eserler vererek sanat tüketicilerinin ise o eserleri okuyarak veya dinleyerek rahatladıkları, insanlıklarını yaşadıkları bir gerçektir.” (TD, 1981: 17).

“Hem ahlâk eğitimi, hem de dil eğitimi yapabilmek, öğrencinin bu çerçevedeki kişiliğini ve becerilerini zenginleştirebilmek için onun karşısına hiç şüphesiz dil dokusu çok sağlam, kalıcı moral değerleri işleyen edebiyat eserlerini çıkarmak şarttır.” (Cemiloğlu, 2001: 22).

Öğrencilerimize edebî niteliği ağır basan, içerik yönünden millî değerleri barındıran, biçim yönünden ise dili hassasiyetle kullanan bedii eserlerimizi tanıtmak, bunu da Türkçe öğretiminde temel araçlardan biri olan ders kitabını ele alarak yapmak gerektiği sonucuna varmaktayız.

“Dil olmazsa kültür olmaz. Kültür olmazsa kimlik, kimlik olmazsa haysiyet, onur olmaz. O halde Türk devletinin birinci görevi Türk adını, varlığını, kimliğini korumak, tarihten silinmesini önlemek olacağına göre, Türk dilini yaşatmak, gelişmesine destek olmak, onun için de eğitimini Türkçe yapmak, her dalda edebiyatta, bilim ve teknikte Türkçe telif ve tercüme eserleri teşvik etmek olmalıdır.” (Sinanoğlu, 2003: 203).

Mevlanâ'nın insan sevgisini bilmeyen, Yunus Emre'nin hoşgörüsünü tanımayan, Dede Korkut'un bilgeliğini duymayan bir nesil, dilsiz, gözsüz, gönülsüz yaşıyor demektir ki bu da gelecekte değerlerin, kültürün kaybolacağı anlamına gelmektedir. Bu değerleri yeni nesle tanıtabilmek ve benimsetebilmek için de Türkçe öğretiminde edebî şahsiyetlerimiz ve onların kıymetli eserlerinden faydalanarak eğitim yoluna gitmek gerekmektedir.

“Bugün ister acınalım, ister sevinelim, Osmanlıca ile beraber Fuzulî, Bâkî, Nedim, Nef'î, Şeyh Galib gibi gerçekten büyük şairlerin divanları ile okunması gereken yüzlerce eser tarihe karışmıştır. Onları anlayanların sayısı son derece azalmıştır. Bu bir dil meselesi değil bir kültür meselesidir. Bin yıllık şanlı maziye ait eserleri toptan yok mu farz edeceğiz, yoksa onları yeni bir gözle okuyarak bazı şeyleri yaratılacak terkibe mi katacağız? Eski harflere ve Osmanlıcaya dönüş kabil olmadığına göre tutulacak yol,

maziye ait eserlerin dikkatli ve itinalı bir şekilde bugünün ‘ortak dili’ne çevrilmesidir.” (Kaplan, 2005: 155). Bu sebeple yetişen nesillere de maziye ait eserlerimizin öğrenci seviyesine uygun bir şekilde çevrilerek ilköğretim çağı çocuklarımıza sunumu gerçekleştirilmelidir.

“Eski Türk kültür eserlerinin bugünkü dile çevrilmesi, sadece muhteva bakımından değil, dil bakımından da bize pek çok şey kazandıracaktır. Bugünden çok farklı olsa da biz, nerelerden geldiğimizi anlamak için eski tarih ve kültürümüzü en küçük ayrıntılarına kadar bilmeğe mecburuz. Onları bilmek suretiyle elde edilecek tecrübe bize pek çok şey kazandıracaktır.” (Kaplan, 2005: 202).

Günümüzde teknolojinin hızla gelişmesiyle beraber ülkeler arasında millîlik değil evrensellik düşüncesinden bahsedilmekte bu da bir millete ait kültürü toptan yok farz etmektedir. Elbetteki dünyada hızla gelişen yenilik ve değişikliklere, teknolojiye ayak uydurabilmek için bazı konularda evrensellik düşüncesi kabul görmektedir. Ancak mevzu bahis yeni nesle Türkçe eğitimi-öğretimi olunca evrensellikten önce millîlik gelmektedir. Türkçe dili, dil sevgisi, dili koruma ve kollama, kültür, kültürünü tanıma, kültürüne sahip çıkma gibi hususlar ancak millî bir anlayışla verilebilmektedir. Bu değerleri yaşatabilmek için de şanlı mazimize ait şahsiyetlerimizi ve eserlerini eğitimde kullanarak onları tanıma ve tanıtmaya yolunda büyük adımlar atılmış olacaktır.

Yukarıda açıklanan sebeplerden dolayıdır ki Türk kültürünün temelini oluşturan edebî şahsiyetler ve onların eserlerinden faydalanma zarureti vardır. İşte bu görüşten hareketle bu çalışmada Göktürk Kitabeleri, Dede Korkut Hikâyeleri, Kutadgu Bilig, Atabetü’l Hakâyık, Yunus Emre ve Şiirleri, Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî ve Mesnevisi gibi kültür ve edebî değerler incelenmiştir.

I.7. SÖYLEM, METİN VE TÜR KURAMI

Söyleniş, söyleyiş biçimi, kalıplaşmış söz, söyleyenin üslubu gibi anlamlara sahip olan söylem, günümüzde sıklıkla kullanılan bir kelime olarak karşımıza çıkmaktadır. “Söylemin tanımı üzerinde bir uzmanlaşma bulunmamakla birlikte, iletişim değeri olan tek sözcükten kitaba değin uzanan oluşum ya da birimleri söylem olarak nitelemek yanlış olmaz.” (Kocaman, 1998: 102).

Bu açıklamadan yola çıkarak bir ya da birkaç cümleden oluşan birime “söylem” adı verilir. “Söylem, günlük hayatta iletişim kurmada, insanların en yoğun olarak

kullandıkları araçlardan birisidir.” (Yüksel vd., 2007: 157). Söylem, konuşanın yahut anlatanın herhangi bir mesaj içerikli sözlü ya da yazılı sözcük ya da cümlelerden oluşan birimlerdir. Bir metinde anlatan kişi kendini gizlemiyorsa, metinde kendini ve düşüncelerini sözlerinde yansıtıyorsa söylem ortaya çıkar.

Paragraflardan oluşan söz ve söylemler birliğine de “metin” adı verilir. Metin, herhangi bir konunun anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturulan söz ve söylemler bütünüdür. “Yani herhangi bir konu veya olayı açıklamak, anlatmakla görevli kelimeler, ibareler, deyimler, cümle ve cümlecikler, paragraflardan oluşan söz ve söylem bütününe metin denir.” (Demirel vd., 2006: 13).

Metinlerin konu ve biçimlere ayrılmasıyla da “tür” kavramı ortaya çıkar. Edebiyat eserlerinin biçimlerine ve konularına göre ayrıldığı çeşitlerine de tür denir. Bu çalışmada şiir, masal, fabl, hikâye, tiyatro, söylev olmak üzere altı metin türü ele alınmıştır.

I.8. ÇALIŞMAYA ALINAN METİN TÜRLERİ

I.8.1. Şiir

Şiir; duyulur, hissedilir, yaşanır. “Şiir, ruhumuzda tatlı bir heyecan uyandıran eserdir.” (A.Y. Zengin ve N. Zengin, 2007: 250). Şiir, tanımlanamayan gerçeklerden biridir. Şiir tanımlanmaya çalışılmış; ancak anlaşılır, açık, herkesçe kabul edilebilir genel bir şiir tanımı yapılamamıştır. Bu yüzden yüzlerce şiir tanımı vardır diyebiliriz. Yine de şöyle bir tanım yapılabilir: Şiir; düşüncelerin, duyguların, hayallerin, ahenkli bir şekilde ölçü ve kafiyelerin ya da bunu uyandıracak uyumun gönülleri hedef alan bir söyleyişle dile getirilebilen bir edebî eserdir. “Şiirde günlük dilin sözcüklerine özel anlamlar yüklenir. Duygu, düşünce ve izlenimler bir takım hayallere, sembollere, söz sanatlarına başvurularak anlatılır.” (Kavcar vd., 2004: 71) Eğitim-öğretimde şiir, öğrencilerin hayalgüçlerinin zenginleşmesinde, dil becerisinin sağlanmasında, konuşurken sesini etkili kullanmasında yardımcı olur. Şiir türleri beş kısımda ele alınır: Lirik şiir; sevinç, acı, ayrılık, özlem, aşk gibi duyguları coşkulu bir şekilde anlatan şiir türüdür. Pastoral şiir; orman, yayla, dağ gibi doğa güzellikleri ile çoban yaşayışı ve köy, kır güzelliklerini anlatan şiirlerdir. Belli bir konuda öğüt vermek, bir ahlak dersi çıkarmak amacıyla yazılan öğretici nitelikteki şiirlere de didaktik şiir denir. Konusu

savaş, kahramanlık, yiğitlik, yurt sevgisi gibi tarihi bir olayı anlatan coşkulu şiir türüne de epik şiir adı verilir. Dramatik şiir ise tiyatro türlerinde yazılmış şiir türüdür.

“Öğrencilere ulus, yurt ve insanlık sevgisinin kazandırılmasında, iyiden, güzelden yana bir tutum takınılmasında, anadilini sevdirmeye ve onu bilinçle kullanma konusunda şiir düz yazıya göre daha etkileyici bir araçtır.” (Kıbrıs, 2000: 88). Şiir, çocukların dil becerilerinin gelişimine yardımcı olan önemli bir araç olarak kullanılabilir. Şiirler, çocukta evvelden beri var olan sözcükleri şiirsel olarak kullanabilme becerisini, yaratıcı düşünmesini de geliştirir. Bu nedenle şiir çocuğun eğitiminde en önemli araçlardan biridir.

I.8.2. Hikâye

Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan Türkçe Sözlük'te hikâye şu şekilde açıklanmaktadır: “Bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılması; gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düz yazı türü, öykü.” (Türkçe Sözlük, 2005: 891).

Olmuş veya olması mümkün olan olayları anlatan kısa yazılara hikâye denir. Hikâye romana göre daha kısa olan, insan yaşamından gerçeğe uygun kesitler sunan bir metin türüdür. Hikâyede geçen olay akla ve mantığa uygundur. “Edebî bir anlatım türü olarak hikâyeyi; olmuş veya olması mümkün olayları anlatan masala göre daha gerçekçi, romana göre daha kısa anlatıma sahip yazılar olarak tanımlamak mümkündür.” (Şahin vd., 2007: 148). Hikâyeler akıcı ve sürükleyici bir anlatıma sahiptir. Genellikle tek bir olay üstünde durulur. Gereksiz anlatımlara, abartılara yer verilmez. Hikâyelerde amaç okuyucunun ilgisinin çekilmesidir.

I.8.3. Masal

Türkçe Sözlük'te masalın tanımı şu şekilde yapılmaktadır: “Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen, olağan dışı olayları anlatan hikâye.” (Türkçe Sözlük, 2005: 1349). Buna göre masalı diğer metin türlerinden ayıran en önemli özelliği, içinde olağanüstü varlıkların yer alması, olağanüstü olayların vuku bulmasıdır.

“Masallar, hayal ürünü yaratıklar yanında tarihten, efsanelerden, folklordan da kahramanları anlatması açısından (a) beklentiler; karşılayıcı, (b) hayal gücünü artırıcı, millî ve evrensel konularda çocuğu bilinçlendirici olmak özelliğini taşır. Millî kültürü, değer yargılarını yansıtmaları açısından da çok önemlidir.”(Yurdadoğ, 1995: 49). Masallarda geçen zaman belirsizdir, olayların sebebi-sonucu yoktur. Olaylar birdenbire meydana gelir ve sebebi bilinmez. “Masallar fıkra ve efsaneye göre uzun, destan ve halk hikâyesine göre kısadır.” (Demirel vd., 2006: 195).

Masalların bir diğer özelliği de eğitici-öğretici olmalarıdır. Ders verici bir özelliğe sahip olan masallarda iyi, doğru, güzel olan her şey övülür ve özendirilir. Kötüye ise bir yergi söz konusudur. Masallarda sade bir dil ve akıcı bir üslup hakimdir.

I.8.4. Fabl

Hayvan masalı olarak da bilinen fabllarda hayvanlara insana ait özellikler atfedilerek ders verici olaylara yer verilir. Sonunda ahlak dersi vermesi açısından didaktik bir türdür. “Fabllerde bulunan kişiler gerçek yaşamdaki birer insan tipini anlatırlar.” (Aktaran: A. Y. Zengin ve N. Zengin, 2007: 199).

Fabllar insanlara doğrudan söylenemeyen durumları anlatmak, yanlış davranışları yermek, öğüt vermek amacıyla hayvanlara insana ait özellikler vererek yazılmıştır. “İnsanlara ait özellikler hayvanlara aitmiş gibi gösterilerek doğruluk, dürüstlük alçakgönüllülük, yardımseverlik gibi olumlu davranışlar özendirilirken; kıskançlık, açgözlülük, cimrilik gibi olumsuz davranışlar ise yerilir.” (Şahin vd., 2007: 134).

Her fablın sonunda mutlaka çıkarılacak bir ders, alınacak bir ibret vardır. Fablların masallardan farkı kısa olması ve kahramanlarını hayvanlardan seçmesidir. Çoğunlukla manzum olarak yazılırlar. Fabllarda hayvanların her biri teşhis ve intak yoluyla bir insan tipini canlandırır.

I.8.5. Tiyatro

Tiyatro insana kimlik kazandırır; insanda paylaşma, sorumluluk duygusunu geliştiren bir sanat dalı olmasının yanında çocuğun bedensel gelişimine katkı sağlayan;

hareket etme, üretme ihtiyacını karşılayan; kişisel gelişimine katkı sağlayan; hem öğretici hem de eğlendirici özelliği bulunan; okuma, konuşma, yorumlama ilgisinden dolayı çocuğun eğitiminde büyük önem taşıyan bir etkinliktir.

Tiyatro şu anlamlara gelmektedir: “Dram, komedi, vodvil gibi edebiyat türlerinin oynandığı yer; bu türleri izleyiciler önünde sahnede oynayan grup; oyun yazma sanatı; sahnelenmek için yazılmış oyunların tümü.” (Türkçe Sözlük, 2005: 1986). Buradan yola çıkarak tiyatronun tanımı şu şekilde yapılabilir: Canlandırılmak üzere kurgulanarak yazılmış metin türüne “tiyatro” denir.

Eğitim-öğretim açısından tiyatro; öğrencide düşünmeyi, incelemeyi, yorumlamayı, topluluk karşısında rahatça konuşmayı, okuma becerisini geliştirmeyi sağlar. “Eğitimin hemen bütün kademelerinde tiyatronun ders içi ve ders dışı etkinlikler açısından önemli bir yeri vardır.” (Yalçın ve Aytaş, 2005b: 14). Çocuklar için yazılan tiyatro metinlerinde diyaloglar çok fazla uzun değildir. Tiyatroda yoruma kaçan ve aşırı öğütücü bir üslup değil çocukların ilgisini çeken, çocukları anlatılan olaya katan bir üslup hakimdir. Hikâye ve romandan farkı gösterme unsurunun birinci planda, anlatma unsurunun ikinci planda yer almasıdır. Diyaloglarda kullanılan cümle ve söz grupları kısa ve öz bir şekilde şiirsel bir yapıyla kurulur. Tiyatronun diğer bir özelliği de içinde insanlara vereceği mesajın bulunmasıdır. Tiyatroda da diğer metin türlerinde olduğu gibi doğru, olumlu ve güzel olarak kabul edilen değerler yüceltilir, bütün insanlar için kötü olarak kabul edilen olumsuzluklar da yerilir.

Öğrencinin bireysel ve toplumsal sorumluluk alabilmesinde, dayanışma duygusunun gelişmesinde tiyatro yardımcı olur. Tiyatro öğrencinin taklit yeteneğini, ruhsal ve bedensel gelişimini, hayalgücünü, yaratıcılığını artırmayı sağlar. Öğrencinin kendini bulmasına yardımcı olur ve kültür düzeyini yükseltir.

I.8.6. Söylev

Bir topluluk önünde belli bir düşünceyi anlatmak ya da o topluluğu coşturmak, etkilemek amacıyla yapılan anlamlı, etkili konuşma metnine söylev (nutuk) denir. Sanat, edebiyat, siyasi, askeri gibi konuları içerir. Söylev metni kolay anlaşılır, açık, kısa ve kesin cümlelerden oluşur. Söylev metninde topluluğa güven veren bir üslup hakimdir.

II. BÖLÜM

II.1. ÖRNEKLEMeye ALINAN METİNLERİN ÖNEMİ

II.1.1. Göktürk Kitabeleri

Kitabelerden Kül Tigin ve Bilge Kağan Yazıtları, Orhun nehrinin eski mecrası ve “Koço-Çaydam” isimli gölü civarında bulunmaktadır. Aralarında bir kilometre mesafe bulunan bu kitabelerden ilki MS 732 yılında, diğeri ise MS 735 yılında yazılmış ve dikilmiştir. Üçüncü bir kitabe olan vezir Tonyukuk Yazıtı ise Kül Tigin ve Bilge Kağan Yazıtlarından daha eski bir tarihte yazılıp dikilmiştir. Bu yazıtın da 720-725 yılları arasında yazılıp dikildiği tahmin edilmektedir. Kitabeler etkili bir anlatım gücüne sahip olmakla birlikte kitabelerde kullanılan deyimler, atasözleri, edebî sanatlar, ikilemeler vasıtasıyla anlatıma derinlik ve güzellik katılmıştır. Ayrıca cümlelerin ifade yapısında dilin biçimleri ile düşüncenin biçimleri arasındaki uygunluk da anlatıma etkinlik katmıştır.

“Türk adının, Türk milletinin isminin geçtiği ilk Türkçe metin. İlk Türk tarihi. Taşlar üzerine yazılmış tarih. Türk devlet adamlarının millete hesap vermesi, milletle hesaplaşması. Devlet ve milletin karşılıklı vazifeleri. Türk nizamının, Türk töresinin, Türk medeniyetinin, yüksek Türk kültürünün büyük vesikası. Türk askeri dehasının, Türk askerlik san’atının esasları. Türk gururun ilâhi yüksekliği. Türk feragat ve faziletinin büyük örneği. Türk ictimai hayatının ulvi tablosu. Türk edebiyatının ilk şaheseri. Türk hitabet san’atının erişilmez şaheseri. Hükümdarâne eda ve ihtişamlı hitap tarzı. Yalın ve keskin üslûbun şairî numunesi. Türk milliyetçiliğinin temel kitabı. Bir kavmi bir millet yapabilecek eser. Asırlar içinden millî istikameti aydınlatan ışık. Türk dilinin mübarek kaynağı.” (Ergin, 2005: 14).

Göktürk Kitabeleri’nin bu etkileyici özellikleri bize, bu büyük eserin tarihimizin kutlu dağı, edebiyatımızın ve kültürümüzün mihenk taşı olduğunu en iyi şekilde dile getirmiştir. Tarihe, zamana meydan okurcasına vakur bir şekilde dimdik ayakta duran Türk ecdadının büyük imzası, mirası, abidesi... Sadece bir taş değil, koca bir tarih, ulu bir vasiyet, etkileyici bir nutuk ve şahane bir eser: Göktürk Kitabeleri.

“ ‘Bütün idrâk, yazılmış kâğıtlara, taşâ hâk edilmiş yazıya, zamandan kalmış eserlere, hasılı filolojik ve arkeolojik vesikalara istinad etsin...’ Türk tarihinin bu

görüŖe uygun en mühim belgesi, bilindiği gibi, Orhun Âbideleri'dir... Bu âbideler, Türk milletinin belli bir târih ve medeniyet merhalesinde hangi özellikleri hâiz olduğunu, Türk'ün hür ve müstakil yaşama iradesini, esaretten kurtulma ve sürekli bir devlet kurma arzusunu ve bu irade ve arzunun dayandığı temel kuvvetleri vâzih ve kesin bir hitâbet üslûbuyla ortaya koymaktadır." (Emil, 1997: 62).

Abidelere baktığımızda gerçekten o dönemdeki Türk kültür tarihinin, Türk dilinin nasıl bir merhalede olduğunu görmekteyiz. Bu abideler, Türk milletinin esaret zincirini kırarak istiklalini her Ŗeyden üstün tuttuğunu, millî birlik ve beraberliğine olan düşkünlüğünü, kültürüne sınımsız sahip çıkmanın önemini, atalarına duydukları minnet ve bağlılıklarını, sahip oldukları millî ruh, güçlü irade ve kutlu hedeflerini bizlere bir bir anlatmaktadır. Adeta tarihin bir aynası olarak bize, geçmiŖi aksettirip bu aynadan yansıyan görüntüyü unutmadan geleceğe de emin adımlarla ilerlemenin gerektiğini söyler nitelikte.

"Gerçekten Orhun âbidelerini, bugün Türkiye'den binlerce kilometre uzakta eski Türk yurdunda, bugünkü Moğolistan'da Türklüğün Ŗehadet parmakları olarak yükselen bu mübarek taşları kana kana okumak, her kelimesi üzerinde derin derin düşünmek, resimlerini huŖû içinde seyrederek ruhu yıkamak, her Türk için millî ibâdetdir..." (Ergin, 2005: 24).

Yeni neslin bu millî ışığa dikkatlerini çekebilmek ve ruhlarını bu millî ışıkla sarabilmek için bu Türk ecdadının mukaddes eserini, onlara tanıtmalıyız. Öncelikle kendi tarihini ve edebiyatını tanıyan bir nesil, geçmişine güvenir ve geleceğe de emin adımlarla ilerleme cesaretini ve kudretini kendinde hisseder. Bu amaçla da edebiyatımızın ilk şaheseri, tarihimizin temel taşı ve ecdadımızın bize ilahî sesleniŖi olması münasebetiyle Göktürk Kitabeleri'ni, Türk çocuğuna tanıtmalıyız.

"Orhun Abideleri Türkler için, ders alınacak, çok önemli öğütlerle dolu bir çalışma olarak çocuk edebiyatına alınarak çocuklara okutulabilir." (Güleryüz, 2003: 82). Çocuklarımız çocuk edebiyatı içinde yer alan ninnilere, masallara, fıkralara nasıl ulaşabiliyorsa bu kudretli esere de o kadar kolay ulaşabilmelidir. Bunun için de öncelikle öğütlerle, ibretlerle dolu olan bu kudretli eserin çocuk edebiyatına alınması gereklidir.

Ulusunu her Ŗeyin üstünde tutan bir hakanın gelecek için de endişelenerek mevcut tehlikelere karŖı ulusunu uyardığı, ülkesinin istikbali, ulusunun istiklali için sarf ettiği tüm emeklerini anlattığı bir belgedir.

“...Bu âbidelerde, Bilge Kağan’ın kardeşi Kül Tigin ile birlikte Çinlilere karşı yaptıkları istiklâl savaşı ve Türk milletinin bütünlüğünü yeniden sağlamak için verdikleri mücadele anlatılmaktadır.” (Timurtaş, 2005: 23).

Kitabelerde bahsi olunan mücadele, sabrın, cesaretin, inancın mücadelesidir. Halkını her şeyin üstünde tutan, gelecek nesillere miras olarak millî kültürünü ve istiklalini bırakabilmeyi amaç edinen bir hakanın mücadelesidir. İstiklal uğruna çekilen çilenin kutsallığına inanan bir milletin mücadelesidir. Milletine ve tarihe dürüstçe cevap, cesurca hesap verebilecek bir devletin mücadelesidir.

“Kitabelerde Türklerin Çinlilerle yaptığı mücadelelere geniş yer verilmektedir. Beylerin ve halkın Çinlilere olan hayranlıkları sonucu devletin dağılıp milletin esir olduğu belirtilmektedir. Buna karşılık, kültürel kimliğe sahip çıkıp, birlik ve beraberlik içinde hareket ettiklerinde yeniden bağımsız bir devlet kurmayı başardıkları anlatılmaktadır.” (Kurnaz, 2004: 120-121).

Bu açıdan bakıldığında kültürümüze sahip çıkmak akan zaman içinde tarihin derinliklerinde silinip gitmemek, dimdik ayakta durup geçen zamana meydan okuyarak ebediyete doğru yelken açmak demektir. Kültürümüze sahip çıkmak, varlığımıza sahip çıkmaktır. Geçmişte de gelecekte de ‘Ben de varım!’ diyebilmektir.

“Yazıtlar, o günün Türkçesini ve yer yer sanatlı anlatımlarıyla Türk yazınının en eski örneklerini yansıtmaları bakımından büyük önem taşımaktadır.” (Aksan, 2000: 23).

Türk yazınına ait bulunan en eski belgeler olmasına rağmen dilin sanatlı bir üslupla işlenmiş olması hitabet gücü ve güçlü anlatımıyla dikkate şayan bir örnektir.

“Felâket günlerinin acılıkları, hakanın kavmine karşı beslediği samimi hisler, istiklalini kazanan halkın nasıl mes’ud ve refah içinde olduğu epey şairane bir lisanla tasvir ediliyor. Uslûb bazı yerlerde biraz kuru, monoton, hatta ekseriyetle “Tahkiye” de dürüst bir mantık terkiibinden mahrumdur. Lâkin buna rağmen, bazı parçalarda eda o kadar canlı ve ahenkli, o kadar samimi ve derin hisler aksettirir ki, işte buralarda çok kuvvetli “Ma’şeri bir lirizm” “Destanî bir ruh” kendini kuvvetle hissettiriyor; burada, hatta alelâde nakil ve hikâyenin üstünde “Bedii bir gaye” de takip edilmektedir.” (Köprülü, 2004: 58). Bu gaye, bu taşta öylesine yazılmış ki geçmişe, geleceğe, milletin gönlüne, gelecek kuşakların zihnine adeta kazınırcasına işlenmiş.

“İşlenmiş, güzel bir dille yazılan ve yer yer çok kuvvetli bir hitâbet üslûbuna sahip bulunan Orhun Kitâbelerinde, Bilge Kağan ve Kül Tigin, Türk milletine ve Türk beylerine hitap etmekte, onları millî benlik ve millî şuura sahip çıkmak için tenkit

etmekte, uyarılmaktadır. İman ve güven duyguları da aşıl原因 bu yazılar, Bilge Kağan'dan Türk milletine bir destan diliyle söylenmiş mesaj mâhiyetindedir.” (Timurtaş, 2005: 23).

İlerde gelebilecek tehlikelere karşı bizi uyaran, yine bu tehlikelere karşı koyabilme gücünün içimizde, yüreğimizde olduğunu bize hissettiren, bunun için de millî benliğimize sahip çıkmanın önemine değinen millî şahsiyet Bilge Kağan'ın kitabelerdeki seslenişi Türk milletine bir vasiyet belgesi, gerçekten de bir mesaj mahiyetindedir.

“Kül-tegin ve Bilge-hakan mezar yazıtı adetâ bir cûlus nutkudur. Halkı uyarma, eski şerefli günler ve düşüş, yeniden kalkınışın kısa tasviridir. Yeniden kalkınış (restauration) kısmını Tonyukuk kendisi kaleme almış ve uzun anlatmıştır. Her üç yazıtın özelliği çok güzel düşünüş ritmini ihtiva edişinde, her satırında millî duygunun çınlamasında ve teşkilâtçılık kabiliyetinin tebarüz ettirilmesindedir.” (Rásony, 1971: 100).

“...Kök-Türkçe'nin VIII. yüzyılda böyle bir üslûp ve anlatım ustalığına ulaşabilmesi için çok uzun gelişme dönemlerinden geçmiş olması gerekir...” (Kudret, 1995: 39).

Buradan yola çıkarak Göktürk Kitabeleri, bulunan en eski belgelerdir; ancak Göktürk Kitabelerinden önce şu an için elimizde bulunmayan ve Türkçenin ortaya çıkışından gelişimine kadar olan bölümü ihtiva eden belgelerin olduğu da hiç şüphesiz gerçektir. Bu açıdan bakıldığında dilimizin başlangıç noktası çok eskilere dayanmaktadır. Göktürk Kitabeleri sadece gelişmiş bir Türk dilinin özelliklerini gösteren bir örnektir. Öncesi muhakkak vardır; lakin henüz için elimize geçmiş, keşfedilmiş, aydınlığa çıkarılmış değildir.

II.1.2. Dede Korkut Hikâyeleri

Dede Korkut Hikâyeleri tarihin derinliklerinden günümüze kadar süzülüp gelen; birlik beraberliği ele almasıyla bütün Türklüğü kucaklayan; ahlak güzelliğini üstün tutmasıyla Türk karakterini işleyen; şeref, sevgi, saygı, merhamet, erdem, doğruluk, adalet, yardımlaşma, fedakârlık gibi konulara yer vermesiyle Türk ahlakını anlatan; millî dayanışmayı, aile bireylerinin birlik ve beraberliğini önde tutan; insanı önemseyen ve insan haklarına değer veren; Türk milletinin yaşam tarzını, karakterini, geleneklerini,

değerlerini, dünya görüşünü anlatan sadece Türk dünyasının değil ilim dünyasının da en önemli eserlerinden birisidir.

“Türk kültür dünyasının en önemli, en değerli ve başta gelen şaheseri hiç şüphesiz Dede Korkut Kitabı’dır. Fuat Köprülü’nün ifadesiyle söyleyecek olursak: ‘Türk edebiyatını terazinin bir kefesine, Dede Korkut Kitabı’nı öbür kefesine koyarsak, sonuncusu ağır basar.’ Eserin orijinal adı Kitâb-ı Dede Korkud Alâ lisân-ı Tâ’ife-i Oğuzân adını taşımaktadır.” (Güzel-Torun, 2005: 158).

Her biri ayrı hikâyelerden oluşan bu kitap büyük Türk milletinin iftihar edeceği bir eserdir.

“İlim âleminde ve Türk dili ve edebiyatı alanında Dede Korkut Kitabı yahut kısaca Dede Korkut adı ile tanınan eser bir destanî Oğuz hikâyeleri mecmuasıdır.” (Ergin, 2008: 1).

Dede Korkut Kitabı’nda toplam on iki hikâye vardır. Her hikâye ayrı bir konuyu ele alır. İlk bakışta tüm hikâyeler birbirinden ayrı bir bütünmüş gibi görünse de hikâyelerin çoğunda aynı kahramanların bulunması ve her olayın sonucu da Dede Korkut’un özlü sözleriyle, dualarıyla bağlaması hikâyelerin birbiriyle ilgili olduğunu göstermektedir.

“Hikâyeler, dünya edebiyat uzmanlarınca, Türk dilinin İlyeda’sı olarak kabul edilmiştir.” (Uğurlu, 1990: 60).

Dede Korkut Hikâyelerinin hepsinin ayrı bir önemi vardır. Her hikâyede ayrı bir insanlık değerine vurgu yapılmıştır.

Müellifin millet, muhtevâsının topyekün Türk Milletinin hayâtı olması kahramanlık menkibelerine yer vermesi; yüksek bir coşkunculuk ifâdesi taşıması; tabîat unsurlarının hikâyelerde ön sırayı işgâl etmesi ve aktif bir hayâtın yer alması; bu hayâtın hayvanlarla renklenmesi ve hızlı oluşu; Hunlardan başlayarak Göktürk, Oğuz-Yabgu Devleti, Selçuklu, Akkoyunlu ve Osmanlı olmak üzere ve bütün Türk târihini ilgilendirmesi, Orta Asya ve Türkistan coğrafyasının unsurları bulunmak şartıyla Azerbaycan ve Doğu Anadolu’yu içine alan bir coğrafyaya sâhip oluşu gibi vasıfları ile Dede Korkud Kitâbı millî bir destân hüviyeti taşımaktadır. Yalnız Dede Korkud Hikâyeleri’nin dili Türkçenin en güzel örneğini teşkil etmektedir. Emsalsiz olan bu dil Türkçenin şaheseri olup,

asırlarca Türk milletinin ağızından süzölmüş, atasözleri ve vecîzelerle süslenmiş bir dildir...

V. M. Jirmunskiy gibi bu sahada çalışanlar Dede Korkud Kitabı için, 'Türk dilini konuşan halkın biricik destânî eseri...' demekten kendilerini alamazlar. (Yeni Rehber Ansiklopedisi, 1993: 230, C. 5).

Öyle ki “Türk dilini konuşan halkın biricik destânî eseri” Dede Korkut dayanışmanın önemi, birlik ve beraberliğin sonucunda elde edilen kazançlar, aile fertlerinin birbirine olan bağlılığı, “ben” değil “biz” demenin önemi, büyüklere duyulan saygı ve sevgi gibi hikmetli daha nice konulara değinirken Türk dilinin eski atasözlerine, deyişlerine, söz sanatlarıyla çevrilmiş ahenkli dizelere, Türk kültürüne has özelliklere de yer veren büyük bir eserdir. Bu eseri çocuklara tavsiye eden Millî Eğitim Bakanlığı “100 Temel Eser” kapsamında ele almış ve bu şekilde Türk’ün atası, dedesi Dede Korkut’u çocuklarımızla bir dünyada buluşturmuştur.

“Okur yazar biri tarafından halk ağızından derlenerek ya da hikâye anlatmayı meslek edinmiş bir ozan tarafından yazıya geçirildiği düşünülebilir. Bu hikâyelerin, ilk defa Dede Korkut adlı kutsal bir ozan tarafından anlatıldığına inanılmaktadır...” (Kudret, 1981: 53).

II.1.3. Kutadgu Bilig

İslâmî Türk edebiyatının ilk eseri Kutadgu Bilig’tir. Yusuf Has Hacib bu eseri Karahanlılar Devleti zamanında 1070 yılında Hakaniye (Karahanlı Türkçesi) ile yazmıştır. “Kut” kelimesi “saadet, talih, baht, ikbâl, devlet” anlamına gelir. “Mutluluk Bilgisi” anlamına gelen Kutadgu Bilig, fert ve devlet olarak mutlu olmanın yollarını anlatan öğretici bir eserdir. Farklı sınıf ve zümrelerin bilgi ve fikir seviyeleri ile iyi bir devletin, bey-halk arasındaki ilişkinin nasıl olması gerektiğini anlatması yönüyle bir “siyaset kitabı”, içtimai ve devlet hayatında adaleti telkin etmesiyle bir “hukuk kitabı”, iyi ve doğru insan olmanın, erdemli davranmanın önemine değinmesiyle bir “ahlak kitabı”, insan-ı kâmilin tarifini, faziletlerini anlatmasıyla bir “din kitabı”, fertlerin ve toplumun yaşam tarzını, toplumun temelini oluşturan ahlak prensiplerini, insan hayatının manasını ele almasıyla bir “felsefe kitabı”, eserde her türlü konuyla ilgili bilgi edinmek, okumak, yazmak, ilim öğrenmek, tıp öğrenmek, rüya tabir etmek gibi devrin

çeşitli ilim alanlarını anlatan konuların olmasıyla bir “ilim kitabı”, Türk geleneklerine has avcılık, ok atmak, kuşçuluk gibi maharetlere yer veren bir “kültür kitabı”dır. Yusuf Has Hacib Kutadgu Bilig ile Türk tarihinde hiçbir zaman sönmeyecek bir meşale yakmıştır.

Bu açıdan bakıldığında eser; uygun bir devlet, toplum ve fert olabilmek için insanı çeşitli yönlerden terbiye etmekte, uygun insan olma modelini çizmekte ve fert-toplum-hukuk unsurlarının bir araya gelerek güçlü bir devletin temelini oluşturmakta olduğunun altını çizer. Bu yönüyle birçok ilimden de faydalanmış olur. Doğru fert ve toplum olabilmenin önemini anlatırken, ahlak ve din kurallarından yararlanmışır. Doğru bir devlet yapısının sınırını çizerken de felsefe, nasihat ve hukuk gibi düşünce unsurlarından da faydalanmıştır.

Yusuf Hâs Hâcib bu eserinde, Arapça tercümelerinde okuduğu Yunan felsefesinden, Çin kaynaklarından, eski Türk töresi ve “Cengiz Yasası”ndan faydalanıp dirayetli, geçerli, sağlam bir düşünce sistemi kurmuştur. İyi bir devlet düzeninin işlemesi, egemenliğin nasıl kullanılacağı, toplumu teşkil eden zümre ve sınıflara ne türlü muamele edilmesi gerektiği hakkında değerli fikirler ileri sürmektedir.

Türkçe ile yazılmış ilk mükemmel eser olan Kutadgu Bilig, eski Türk törelerine, İslâm ahlâkına, Türk-Hind-İran hikmetlerine dayandırılan ideal bir cemiyeti, ütopya ölçüleri içinde anlatmaktadır. Yani bu eserde mevcut olan değil, olması gereken bir toplum vardır.

Bu kitabın kahramanı olan dört (ve iki yardımcı) timsâlî (alegorik) şahsın sürekli buluşmaları, canlı tartışmaları, sohbet ve münazaraları ile Kutadgu Bilig’in âdeta bir dram tekniği üzerine kurulmuş olduğu hissi doğmaktadır. Burada kişiler günlük hayatları, bazı maceraları, düşünceleri ve bilhassa birbirlerini ikna edişleri ile hareketli ve canlıdır. Bu şahısların kuvvet ve zayıflıkları, iyi kötü yanları bu konuşmalarla ortaya çıkmaktadır.

Sanskrit dilindeki Pañçatantra (hükümdarlara ait nasihatnâme)ları andıran ve İranlıların Pendname’leri gibi düzenlenmiş bulunan Kutadgu Bilig, Hindlilerin eski Kelile Dimne’sinden, Çin bilgisi Konfiçius’un felsefesinden ve Türk-İslâm filozofu Fârâbî’nin fikirlerinden de bazı izler taşımaktadır. (Kabaklı, 2002: 104).

Bu açıklama ışığında Kutadgu Bilig'in sadece yerel unsurlardan değil evrensel unsurlar ve dünya edebiyatından da bir kısım izler taşıdığını görmekteyiz. Bu da Kutadgu Bilig'in sadece millî değil yabancı düşünürlerin de fikirlerine yer verdiğini, bu yönüyle de yalnız Türk-İslam ülkelerinde değil dünya çapında çok değerli bir eser olduğunu bize göstermektedir. Yetişmekte olan yeni neslin böylesine geniş bir düşünce alanına uzanan millî büyük şaheserini tanıyarak eğitim basamaklarına çıkması Türk çocuklarının öz, manevi değerlerin öğrenebilmesi açısından çok büyük önem arz eder.

İlimde Arapça'nın, şiirde Fârisî'nin klâsik lisanlar olarak kullanıldığı bir ortak medeniyet devrinde Kutadgu Bilig yazarının, eserini Türkçe ile yazması, başlıbaşına mühim bir Türk dili hâdisesidir.

Yazarın Türkçesi hakkında buraya kadar verdiğimiz bilgiler ve örnekleri, onun, Türkçe'nin sırlarına ermiş, millî lisânın ses ve mânâ inceliklerini bilen, kudretli bir yazar olduğunu belli etmiştir. Fakat Yûsuf Has Hâcib'in Türkçe sevgisi, eserini sâdece, Türk diliyle yazarken mısralara işlediği ve ancak bu mısraların incelenmesiyle meydana çıkabilir, açıkça söylenmemiş bir sevgi halinde kalmamıştır. Yûsuf, Türk dili'yle eser yazmak için bilgi ve ülküyle çalışmış, bu yolda heyecan duymuş ve duygusunu bizzat ifâde etmiştir. (Banarlı, 1998: 234).

Eser dört kavram üzerine inşa edilmiştir. Bu dört kavram dört ayrı kişi ile canlandırılmıştır. Bu dört kişi temsil ettikleri kavramlar dahilinde eser boyunca birey ve toplum ile ilgili konular hakkında konuşurlar. Hükümdar olan Kün-Togdı “doğru kanun”u, “adalet”i; vezir olan Ay-Toldı “mutluluk”u; vezirin oğlu olan Ögdülmiş “akıl”ı; vezirin kardeşi olan Odgurmuş ise “âkıbet”i, “hayatın sonu” nu temsil etmektedir.

Eserde geçen bu dört kişi, iyi bir toplum ve devlet düzeninin işleyebilmesi için çeşitli düşünceleri temsil ederler. Bu düşünceleri açıklayan karşılıklı konuşmalara dayanan eserde, öğüt verici bir dil hakimdir. Özellikle ilköğretim çağındaki çocuklarımıza birey ve toplum hayatında önemli olan temel düşüncelerin, değer yargıların öğretilmesi konusunda önemli bir başyapıtlarımızdan bir tanesidir.

II.1.4. Atabetü'l-Hakâyık

Atabetü'l-Hakâyık Kutadgu Bilig'den sonra Kâşgar yazı diliyle yazılan bir diğer önemli eserdir. Edip Ahmed bin Mahmud Yükneki'nin manzum olarak yazdığı Türkçe eser olan Atabetü'l-Hakâyık; iyi ve doğru insan olmanın faziletlerini, erdemli davranmanın önemini, erdem olarak görülen davranışları anlatan bir ahlak kitabıdır. 12. yüzyılın başlarında yazıldığı düşünülen Atabetü'l-Hakâyık, içerik olarak Türk İslâmi çevrenin kültürel değerlerini de içine alarak toplumun eğitilmesini ve uygun ahlak kazandırılmasını hedefleyen özelliklere; biçim olarak da yer yer Türk şiirinin millî unsurlarına yer vermesi açısından ilim dünyasında önemli bir değere haizdir.

Sosyal hayatımızın ahlaki esaslarını ifade eden Atabetü'l-Hakâyık, günümüz insanların bireysel ve toplumsal hayatında bu eserin ne kadar önemli olduğunu okuyan herkes anlayabilir.

“Eser, edebiyatımızın bilinen en eski eserlerinden olması dolayısıyla Türk dili ve edebiyatı tarihi açısından oldukça önemlidir. Asıl konunun işlendiği bölümün Türk millî nazmı olan dörtlüklerle yazılmış olması, müellifinin millî şiir zevkini sürdürdüğünün göstergesidir.” (Şentürk ve Kartal, 2004: 34).

‘Hakikatlerin eşiği’ anlamına gelen Atabetü'l-Hakâyık didaktik bir eserdir. Ahlaki yanı ağır basan bu eser, “doğru insan” olabilmenin önemini anlatır. Kutadgu Bilig gibi eğitici bir eser olan Atabetü'l-Hakâyık'ta bilginin faydası, bilgisizliğin zararı, dilin muhafazası, cömertliğin methi, cimriliğin ve kibirliğin fenalığı, tevazu ile iyiliğin övgüsü ve dindarlık gibi değerler konu edinmiştir. Toplumsal açıdan iyi ve güzel olan değerlere vurgu yapılmaktadır. Edip Ahmet Yükneki bu kutlu eserinde bir insanda bu özelliklerin bulunması gerektiğinin altını çizerek nasihatte bulunur.

“Edip Ahmet'in ünü ve eserinin etkisi, kendi çağından başlayarak, daha sonraki yüzyıllarda da sürmüş, çok geniş bir alana yayılmıştır.

XV. yüzyıl başlarında, Timur devri şairlerinden üçünün kitaba yazdıkları sonsözlerde, şair için ‘edibler edibi, fâzıllar başı’ denmiş, ‘Edib’in sözünü bilip tutanların halk arasında değerinin artacağı’ bildirilmiş; şiiri için de, onun sözünün ‘gevherden yapılmış’ olduğu, ‘altın yüklü bir file benzediği’ yolunda övgüler söylenmiştir.” (Kudret, 1995: 98).

M. Fuat Köprülü (2004: 201) Türk Edebiyatı Tarihi kitabında Atabetü'l-Hakâyık için “ta’limî bir eser”, bir “nasihatnâme” tabirini kullanır.

“Eğitici-öğretici bir eser olan Atabetü'l Hakâyık'ta da Türk gelenekleri ve dini inançlar üzerinde durulmuştur.” (Güzel ve Torun, 2005: 152).

“Eserde dindarlığın fazîletinden; ilmin saâdete götüren yol oluşundan; cömerdliğin, bütün ayıpları kirleri yıkayan, hattâ şeref, şan ve güzellik arttırıcı bir tabîat olduğundan; tevâzuun iyiliğinden; kibrin ve ihtirâsn kötülüğünden ve diğer iyiliklerden bahs olunmuştur.” (Banarlı, 1971: 243, Fasikül: 4).

Tüm bu erdemli davranışları çocuklarımıza kazandırmak hepimizin ulvi arzusu ise çocuklarımızı doğru davranışa götüren ve o doğru davranışı kazanmalarını sağlayan eserlerle onları yönlendirmeliyiz. Bu yönlendirmeyi sağlayacak olan bir diğer önemli eserimiz de Atabetü'l-Hakâyık'tır. İçerdiği konular itibariyle çocuklarımızın kişilik gelişimlerine ve değer yargılarına katkıda bulunacak büyük bir kitaptır.

II.1.5. Yunus Emre ve Şiirleri

Yunus Emre; halka birlik beraberliği öğütleyen, doğruluğu anlatan, gönül güzelliğini ve ilahi aşkın yüceliğini dile getiren, Anadolu'da huzur ve sükûnun sağlanmasında büyük emeği olan, dostluğa gönül veren gönüller fatihidir, bir gönül eridir. Ona göre gönül; aşkın, iyiliklerin vücut bulduğu manevi mekândır. Kimsenin hükmedemediği, nefsin bile kuşatmaya gücünün yetmediği bir kale; insanoğlunun en kıymetli güzelliklerinin filizlendiği, yeşerdiği, hayat bulduğu, gizlendiği, Allah ile dost olunan mukaddes bir yerdir. Gönül kıymetini bilen, bu gönül eri halkın gönlünü fethetmiş, gönüllerde yerini almıştır. Edebî eserlerde Arapça ve Farsça kullanmanın yaygın olduğu bir dönemde o, Türkçenin en saf, en temiz hâlini şiirlerinde işlemiştir. Yunus Emre; Türkçe duyup Türkçe hisseden, Türkçeyi dillere nakşeden, Türkçe sevdalısı bir şairdir.

“İnsana çok değer veren, bütün insanlara bir göz ile bakan, gönülü Cenab-ı Hak orada tecelli ettiği için her şeyden üstün tutan Yûnus, büyük bir Müslüman-Türk hümanisttir. Türkçeyi eşsiz bir sanatkâr olarak büyük bir kudretle ve hünerle kullanan Yûnus Emre, dilimizin millî sesini, millî çehresini ve dehasını o devirde en iyi şekilde

aksettirmiş; Türkçenin bir edebiyat ve kültür dili olmasında ehemmiyetli bir rol oynamıştır.” (Timurtaş, 2005: 233).

Hem devrinin hem de geleceğin gönül ve ses bayraktarı olan Yunus Emre, zaman içinde daha iyi anlaşılacak ve daha önemli bir hâle gelecektir.

Türk dili, Türk edebiyatı, Türk kültür tarihi ve Türk ruhunun en güzel değerlerinden biri olan Yunus Emre, hakkında en çok söz edilen şâirlerimizden birisidir. Şüphesiz, bu garip Türkmen âşığı, çağını olduğu kadar bütün çağları etkileyen sırlı bir güç; bütün bunalım felsefelerini gereksiz ve geçersiz kılan bir mutluluk şiarı, bir güzel erdem, bir ideal insan modeliydi.

O, bizim yedi yüz elli yıldan beri aşk dilimiz, en güzel Türkçemizdir. Aşk, mutluluk ve ebediyet encamının tarihinde Yunus, kutup yıldızlarımızdandır. Türklüğün insanlığa hediyesi; büyük sevgi, mutluluk, inanç ve estetik dehalarımızdan biridir. Bugün bile her güzel cümlemizde, her şirin tebessümsümüzde, her samimi inancınızda, dostluklarda ve sevgilerde O var.

...

Yunus, Türkçe'nin zaferidir!

Dilimizin her sahada yeterli olup olmadığını sınamak isteyenler Yunus'a bakmalıdır. En karmaşık kavramların Türk diliyle nasıl güzelleştirildiğini, dil-kavram aynileşmesinin şâhâne örneklerini Yunus, bize ve sevenlerine öğretti. Estetik doktrinlerin ve felsefî disiplinlerin tezgâhında yetişmeyen bu Türkmen dervişi, kendindeki “iç” i olduğu kadar, dilimizin de “iç” ini yakaladı. Türkçe'nin bir san'at, felsefe, bilim ve edebiyat dili olabileceğini değil, olduğunu gösterdi. Bu yüzden, Kutadgu Bilig gibi, Dedem Korkut gibi, Yunus da, kendisinden sonra kaleme alınan Türkçe san'at ve fikir eserlerinin üslup kaynağıdır (Tatçı, 2005:7).

Allah ve insan sevgisiyle dopdolu bu derviş Türkmen şairinin yüzyıllar öncesinden dile getirdiği şiirlerin bugün bile zevkle okunmasının onun ne kadar yüce bir insan ve usta bir şair olduğunun kanıtı niteliğindedir.

“O, insanlar arası hoşgörü, barış, sevgi anlayışına dayalı kardeşlik düşüncesi üzerinde durur. İnsanların, din, mezhep, ırk farkı gözetmeksizin bir ve eşit tutulmasını

ister. Söz konusu bu evrensel görüşleri Yunus Emre'nin dünden bugüne sürekli artan bir ilgi ve sevgi ile yaşamasının önemli nedenleridir.” (Mengi, 2004: 63).

Günümüzde ne yazık ki halkımızda hoşgörü, barış, sevgi anlayışına dayalı bu kardeşlik düşüncesi giderek zayıflamakta ve birbirine karşı saygısız, sevgisiz, seviyesiz bir toplum oluşmaktadır. Bu da bizi biz yapan millî kültürümüzü, düşünüşümüzü, yaşayışımızı olumsuz yönde etkilemektedir. Bu duruma karşı gelebilmek ve kültürümüzü, milletimizi ayakta tutabilmek için sevgiye, hoşgörüye dayalı Yunus Emre fikirlerini Türk eğitiminin bir parçası olarak görmeliyiz, Yunus Emre'yi tanımalı ve tanıtmalıyız.

Yunus Emre, halktan oluşu, halkı dile getirişi ve şiirinde ifade edişi bakımlarından en büyük münevverimiz ve sanatçılarımızdandır.

Hani, Isparta Beyi'ne fevkalâde bir halı getirmişler. Bey bakmış, baktıkça dalmış haliya. Yüzü bulutlanmış, gözü nemlenmiş:

-Teez, bu halıyı dokuyan kızı bulup getirin buraya, demiş.

Arayıp bulmuş getirmişler ki bir dünya güzeli. Lâkin yüzü gülmez, bakışı kâh derinlere, kâh uzaklara dalarmış. Meğer bu kız, bir gence sevdalı imiş; beş yıldan beri yanar erir fakat, ham ruhlu babası, kızını o sevdiği fakir gence vermek istemezmiş.

Kız da içinin kederini o haliya nakışlar, biçimler, renkler, hâleler, hülâsa semboller hâlinde işlemişmiş. Ancak, halıdan, nakıştan, ilmikten çok iyi anlayan “bey” gibi bir ehil insan gerekmiş ki, o haliya baktığı zaman bu eritici sevdayı okuyabilsin... Nitekim Isparta Beyi anlamış ve kızı sevdiğine kavuşturmuş.

İşte Türk milletinin duygu, sezgi ve düşünceleri bu haliya benzetilirse, onu dokuyan ve hakkı, doğruyu dile getirmek suretiyle (ama çok defa semboller, timsaller hâlinde, ruhtan ruha yol bularak) muradına erdiren şair ve mütefekkirimiz Yunus Emre olmuştur. Halkın gönlündekini anlamış ve söylemiştir. Sanki milletin zevkini, istek ve sevdalarını anlatsın da aksettirsin diye onu Allah yollamıştır (Kabaklı, 2003: 79-80).

“Halkın, sevgili millî şairi olmak, işte bu demektir. Onlar gibi yaşamış, duymuş ama düşüncenin bilinmez ötelere de kanat açmış olmaktır...” (Kabaklı, 2002: 328).

Bu açıklamaların izinde Yunus Emre'nin aşkı, Yunus Emre'nin hoşgürüsü, Yunus Emre'nin insan sevgisi, Yunus Emre'nin gönül temizliği gibi ibareler, toplumda

benimsenmiş ve bu insani duyguların en kudretlisi ve en durusu, Yunus Emre'nin hislerine benzetilerek dile getirilmiştir. Türk milletinin bu millî şairi, milletçe sevilmiş, sayılmış ve insan olabilme yolunda Türk halkı onun izinden bir an olsun ayrılmamıştır. Yunus Emre'nin duygularını, sezgilerini ve fikirlerini yeni yetişen taptaze zihinlere anlatmak, Yunus Emre'nin manevi olarak yeni gönüllerde yer almasını sağlamak demektir. Buradan hareketle dilimizi sevdirmek ve Türkçenin güzel konuşulmasını sağlamak da ancak Türkçe Sevdalısı bir şair aracılığıyla gerçekleşecektir. Bu şair de Yunus Emre'dir.

“XII. asrın ortaları ile XIV. asrın başlarında yaşadığı tahmin edilen Yunus Emre'nin bu şairler içerisinde müstesna bir yeri vardır. Türkçeyi sanatkârane bir üslûpla kullanan Yûnus Emre, Oğuzcaya dayalı Anadolu Türkçesinin müstakil bir yazı dili olarak kuruluşunda önemli bir rol oynamıştır. Halkın dilini en canlı, en ışıklı ve en sıcak şekilde kullanmış, Türkçenin bir edebiyat ve kültür dili olmasında son derece önemli hizmette bulunmuştur. Âdeta Türk tasavvuf ve ıstılah dilini kurmuş, Türkçe onun dilinde estetik bir boyut kazanmış, canlanıp yayılmıştır. Yunus'un kullandığı dil, İslâmî Türk medeniyetinin o devirde taşıdığı bütün zenginliği içine alan ve aksettiren bir özellik arz eder.” (Şentürk ve Kartal, 2004: 79).

Bugün batı dillerinin kıskacı içinde olan Türkçemizin kendini bulmasında Yunus Emre'nin o nurlu, anlaşılır şiir diline her zamankinden fazla ihtiyacımız vardır.

II.1.6. Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî ve Mesnevisi

Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî; engin insan sevgisiyle dolu olan, sahip olduğu sonsuz hoşgörüsüyle aşka dayalı felsefesiyle tüm insanlığı kucaklayan, ölümü sevgiliye kavuşma, öldüğü anı düğün gecesi olarak görebilecek kadar âşıkların âşığı, bir tasavvuf ehlidir. “Anadolulu Efendimiz” diye adlandıracak kadar halkın sevip saydığı büyük Türk mutasavvıfidir.

“Mevlâna, yalnız Türk tasavvuf edebiyatını değil, bütün Türk-İslâm ve Doğu edebiyatını etkisi altında bırakan büyük bir şair ve düşünürdür. Onun etkisi yalnız düşünce ve sanat alanında değil, inanç ve toplum hayatı üzerinde de olmuştur. Mevlâna adı yalnız Mevlevîler arasında değil, bütün Türk-İslâm dünyasında kutsal bir isim olarak bilinmiş ve anılmış, eserleri çeşitli dillere çevrilmiş, büyük ilgi uyandırmış, onun

yolunda yürüyen, onun düşüncelerine inanan ve onlarla beslenen insanlar yeni eserler meydana getirmişlerdir.” (Uğurlu, 1993: 74).

Gerçekten de Mevlânâ, sadece kendi çağındaki şairleri etkilemekle kalmamış, kendisinden sonra gelen tüm şairlerin ilham kaynağı olmuş ve bu ebedî kaynaktan beslenen şairlerin de asırlara damgasını vuracak devasa, ölümsüz eserleri ortaya çıkmıştır.

“Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, her şeyden önce olgun, âlim ve velî bir Müslümandır. Onun, başkalarını, doğudan ve batıdan çeşitli din, mezhep, meşrep sâhibi kimseleri kendisine hayran bırakan merhâmeti, insan sevgisi, tevâzuu, gönül okşayıcılığı gibi üstün vasıfları, mensub olduğu İslâm dininin yüksek ahlak telakkîsinden bâzı nümûnelerdir.” (Yeni Rehber Ansiklopedisi, 1994: 80, C. 14).

“Ne olursan ol yine gel...” sözünü duyan ve duyacak olan her din, her mezhep ve inançtan insanların akın akın ona koşması onun gösterdiği bu yüce sevginin bir tezahürüdür. Onun aşkına karşılık veren her milletten insanı, Mevlânâ'nın Mevlevî penceresinden süzülen bir ışık olarak görmek lazımdır.

Mevlânâ, dinin yalnızca kişinin kendisini ilgilendirdiğini, kişinin inanç ve davranışlarına karışmanın doğru olmayacağına inanır. O, bu düşünce doğrultusunda hangi din, mezhep ve ırktan olursa olsun insanlara kucak açmış ve onlara sevgi yolunu göstermiştir. Nitekim, bu hoşgörüsünden dolayı Mevlânâ, yalnız İslâm dünyasının değil Batı'nın da ilgisini çekmiş, etkisi kalıcı ve sürekli olmuştur.

Kaynakların kendisinden mutasavvıf, şair ve düşünür olarak bahsettikleri Mevlânâ'nın edebi kişiliği, derin din ve tasavvuf bilgisinin yanında aşk, heyecan ve düşünce üzerine kurulmuştur. Duygu ve heyecan onun varlığına önemli yer tutar. O, düşünce ve bilgiye bağlı aydın kimliğinin yanı sıra daha çok coşku ve aşktan kaynağını alan şairlik gücüyle insanlık âlemindeki etkisini yüzyılları aşarak sürdürmüş ve sürdürecektir (Mengi, 2004: 49).

İnsanlık âleminin gönüllerini fetheden; “gönül diyarının fatihi” olabilmeyi başaran; duygu dolu düşünceleriyle insanlara sevgiyi, barışı, eşitliği, hoşgörüyü, aşkı aşıl原因 ve tüm insanlara kucak açan bu yüce şairi ve onun düşünce deryasını tanımak ve tanıtmak hepimizin görevidir. Mevlânâ'ya hak ettiği değeri verebilmek ve onun ismini, düşüncelerini, anlayışını çağlar boyu yaşatabilmek için yeni yetişen genç

kuşaklara onun insan sevgisini, engin hoşgörüsünü, derin bilgisini, dünya barışını işlemeliyiz. Türk çocuğu Mevlânâ'nın insan sevgisini, hoşgörüsünü kendine örnek almalıdır. Bu şekilde devam eden bir anlayışla kültürümüzü yaşatan ve kültürümüze sahip çıkan bir nesil yaratmış oluruz.

“Ahmet Hamdi Tanpınar bir gün Yahya Kemal'e sorar: ‘Üstad biz Viyana kapılarına nasıl gittik?’. Yahya Kemal şöyle cevap verir: ‘Pilav yiyerek ve Mesnevi okuyarak!’

Yahya Kemal'in bu nüktesi bir hakikati belirtir:

Biz Türkler için Mevlânâ, tesiri asırlarca devam eden manevî bir kuvvet kaynağı olmuştur.” (Kaplan, 2004: 11).

Gerçekten de Mevlânâ ve onun kutlu Mesnevisi bizim gönlümüzde, beynimizde, yaşayışımızda, fikirlerimizde ve edebiyatımızda ayrıca bir ehemmiyete sahip olan, bizi bize anlatan, tesirini her daim sürdüren büyük bir sihirdir.

“O, büyük söz sihirbazı kelime ve cümlelerden 6 ciltlik dev bir insanlık panoraması çizdi. Ta ki erkek ve kadın, çocuk, genç ve ihtiyar yediden yetmişe herkes kendisini o tabloda bulabilsin, o aynada iç portresini seyredibilsin...

O yedi asırlık parlak ayna, bugün de yedi kıtada elden ele dolaşır duruyor ve hem kendimizi hem başkalarını tanımaya çağırıyor.” (Okuyucu, 2006: 8).

“Mesnevî, yalnız Hindistan, Türkiye ve diğer Türk illeri gibi Doğu ülkelerinde değil, hemen bütün Batı ülkelerinde de tanınmış bir eserdir. Eserin İngiliz, Fransız, Alman ve Ordu dillerinde tercümeleleri vardır.” (Banarlı, 1971: 314-315).

Mevlânâ'yı ve onun büyük eseri olan Mesnevi'yi okuyan yabancılar Mevlânâ'nın aşk hamuruyla yoğrulmakta, gelecekte dünya insanlarına insan hakları açısından da büyük bir yarar sağlayacaktır.

Çağlar üstü bir eser olan Mesnevi, tüm insanlığın ortak ışık kaynağıdır. Bu ışık etrafımızı aydınlattıkça ve insanlar bu ışıktan aydınlандıkça insanların manevi hayatı olanca gücüyle kendini hissettiren maddi hayatın tüm çalkantılarına rağmen gönüllerinde huzuru hissedeceklerine bütün kalbimizle inanıyoruz.

Mevlânâ, ‘Mesnevî’ sine “birlik dükkânı,, demekte, ‘Mesnevî’ yi,

“Mesnevî’ miz, birlik dükkânıdır;

Birden başka ne belirirse puttur. ,,

Beytiyle övmekte, Birlik Dükkânı...

Bu dükkân, bir mahşer; burada neler yok. Hind-İran, Yunan-Roma mitolojisi, yaratılış destanı, peygamberlerin yaşayış hikâyeleri, erenlerin kıssaları, âşıklar, aşka can verenler, aşk ve aşkı yaratanlar. Masallar, halk hikâyeleri, halk deyimleri, atasözleri, örfler, âdetler. Savaşlar, yeneler, yenilenler; kadere yumruk sallayanlar, kaderin eliyle iki büklüm olup yokluk girdâbına atılanlar. Kuş dilini bilen, söyleyen Süleymanlar, Süleymanların saraylarında kendilerini yitiren Belkısalar. Neş'eler, yaslar, düğünler, toylar, kahkahalar, yol-yordam, gözyaşları, hıçkırıklar.

...

Evet; her şey var bu birlik dükkânında; bu âlem satış yerinde ve Mevlâna, altı ciltlik “Mesnevî”sine, varlık âleminin hiçbir zaman değişmeyen altı yönünü sığdırmış; “Mesnevî” her an yenilenen, yaratılıp duran âlemin şerhi; ilâhî bir kitap; bir kitap ki kudret diliyle söylemekte; hikmete kaynak kesilen gönüllere hitâb etmekte; gene o gönüllerden coşup akmakta (Gölpınarlı, 1981: ix).

Peki, böylesine hikmetli, kudretli, tesirli, ilahi bir kitabı neden genç gönüllere sunmuyoruz? Mevlânâ'nın “Birlik dükkânı” dediği Mesnevî'sinde Türk çocuğunun ihtiyaç duyduğu masallar, halk hikâyeleri, halk deyimleri, atasözleri, örf ve âdetler, ibret verici öyküler, kıssadan hisseler, neşeler, kahkahalar ve daha niceleri var. İbret verici olayları gözler önüne sererek iyiliğin kazancını, kötülüğün sonucunu gösteren, atasözleri ve halk deyimleriyle süslü masalları; neşeler, kahkahalarla donanmış halk hikâyelerini çocuklarımıza mesneviyle sunarak onların manevi gelişimini kendi kültürümüzden yola çıkarak sağlamış olmak eğitimde temel felsefe olmalıdır.

III. BÖLÜM

III.1. TÜR : SÖYLEV

III.1.1. ALINTI METİN : ORHON YAZITLARI¹

(Ben), Tanrı gibi (ve) Tanrı'dan olmuş Türk Bilge Hakan, bu devirde (tahta) oturdum. Sözlerimi baştan sona işitin, önce (siz) erkek kardeşlerim, (ve) oğullarım, birleşik boyum (ve) halkım, sağdaki Şadapıt beyler, soldaki Tarkanlar (ve) kumandan beyler, Otuz (Tatar...) Dokuz Oğuz beyleri (ve) halkı, bu sözlerimi iyice işitin (ve) sıkıca dinleyin:

...

Üstte mavi gök (yüzü) altta (da) yağız yer yaratıldığında, ikisinin arasında insanoğulları yaratılmış. İnsanoğullarının üzerinde (de) atalarım dedelerim Bumın Hakan, İştemi Hakan (hükümdar olarak) tahta oturmuş. Tahta oturarak Türk halkının devletini (ve) yasalarını yönetivermiş (ve) düzenleyivermişler. Dört bucak hep düşman imiş. Ordular sevk ederek dört bucaktaki halkları (hep almış, hep kendilerine bağımlı kılmışlar). Başlılara baş eğdirmiş, dizlilere diz çöktürmüşler. Doğuda Kingan dağlarına kadar, batıda Demir Kapı'ya kadar (halklarını) yerleştirmişler. (bu iki (sınır) arasında, pek örgütsüz (ve düzensiz yaşayan) Gök Türkleri düzene sokarak öylece hükmederler imiş. (Onlar) akıllı hakanlar imiş şüphesiz, yiğit hakanlar imiş, (emirleri altındaki) kumandanları (da) akıllı imişler şüphesiz, yiğit imişler şüphesiz. Beyleri de (halkları da barış ve uyum içinde imişler. Onun) için devleti öylece yönetmişler şüphesiz; devleti yönetip yasaları düzenlemişler. (Sonra) kendileri öylece vefat etmişler.

...Ondan sonra kardeşleri hakan olmuşlar şüphesiz, oğulları hakan olmuşlar şüphesiz. Ondan (sonra kardeşleri ağabeyleri gibi) yaratılmamış şüphesiz, oğulları babaları gibi yaratılmamış şüphesiz. Akılsız hakanlar (tahta) oturmuş şüphesiz, kötü hakanlar (tahta) oturmuş şüphesiz.

...Çin halkının sözleri tatlı, ipekli kumaşları (da) yumuşak imiş. Tatlı sözlerle (ve) yumuşak ipekli kumaşlarla kandırıp uzak(larda yaşayan) halkları böylece (kendilerine) yaklaştırırlar imiş. (Bu halklar) yaklaşıp yerleştikten sonra (da Çinliler) fesatlıklarını o zaman düşünürler imiş.

---

¹ Bu metin Talat Tekin, Orhon Yazıtları, Yıldız Dil ve Edebiyat Yay., İstanbul, 2003, ss. 35-63'ten seçilmiştir.

...Beyleri (ve) halkı itaatkâr olmadığı için, Çin halkı hilekâr (ve) sahtekâr olduğu için, aldatıcı olduğu için, erkek kardeşlerle ağabeyleri birbirlerine düşürdüğü için, beylerle halkı karşılıklı kıskırttığı için, Türk halkı, kurduğu devletini elden çıkarıvermiş. Tahtta oturttuğu hakanını kaybedivermiş.

...Türk beyleri Türk ünvanlarını bıraktı; Çinlilerin hizmetindeki (Türk) beyleri, Çin ünvanları olarak Çin hakanına tâbi olmuşlar. Elli yıl hizmet etmişler.

...(Çin halkının) tatlı sözlerine (ve) yumuşak ipekli kumaşlarına kanıp, (ey) Türk halkı, çok sayıda öldün!

...(Ey) Türk halkı, (sen) tok gözlüsün: Açlığı tokluğu düşünmezsin; bir (de) doyarsan açlığı (hiç) düşünmezsin. Böyle olduğun için, (seni) besleyip doyurmuş olan hakanlarının sözlerini (dinlemeden ve rızalarını) almadan her yere gittin, oralarda hep mahvoldun (ve) tükendin.

...Kanlarınız ırmaklar gibi aktı, kemikleriniz dağlar gibi yığıldı...

...(Ey) Türk Oğuz beyleri (ve) halkı işitin! Üstte(ki) gök çökmedikçe, altta(ki) yer (de) delinmedikçe (ey) Türk halkı (senin) devletini (ve) yasalarını kim yıkıp bozabilir idi? Türk halkı, (bu huyundan) vazgeç (ve) nadim ol!

...(Ben) hiç de zengin ve müreffeh (bir) halk üzerine hükümdar olmadım. (Tam tersine) karnı aç, sırtı çıplak yoksul (ve) sefil (bir) halk üzerine hükümdar oldum. ...Babamızın (ve) amcamızın kazanmış oldukları halkın adı sanı yok olmasın diye Türk halkı için gece uyumadım, gündüz oturmadım; kardeşim Kül Tigin ile, iki şad ile (birlikte) ölesiye yitesiyeye çalıştım, çabaladım.

...

(Ey) Türk beyleri (ve) halkı, bunu işitin! Türk (halkı), dirilip (nasıl) devlet sahibi olacağını buraya (taş üzerine) hâkkettim; yanılıp (nasıl) öleceğini (de) buraya hâkkettim. (Söyleyecek) her ne sözüm var ise ebedî taşa hâkkettim. Ona bakarak (bu sözleri) öğrenin.

...Ondan sonra Tanrı (öyle) buyurduğu için bahtım (ve) talihim olduğu için ölecek halkı diriltip doyurdum, çıplak halkı giyimli kıldım, güçlü devleti olandan, güçlü hakanı olandan daha iyi kıldım.

...Tanrı lûtuflukâr olduğu için, benim (de) talihim olduğu için, hakan (olarak tahta) oturdum. Tahta oturup yoksul (ve) fakir halkı hep derleyip topladım: Fakir halkı zengin yaptım, az halkı çok yaptım.

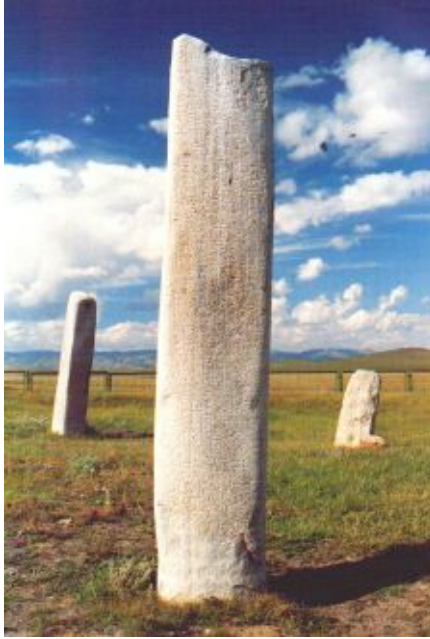
III.1.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : GÖKTÜRK KİTABELERİ²

(Göktürklere ait olan Göktürk Kitabeleri bilinen en eski Türkçe yazılı belgelerdir. Üç kitabeden oluşan Göktürk Kitabelerinden ilki MS 720'de Vezir Tonyukuk, ikincisi MS 731'de hakanın erkek kardeşi Kül Tigin, üçüncüsü ise MS 735'te Göktürk hakanı Bilge Kağan adına dikilmiştir. Kitabelerde Bilge Kağan'ın kardeşi Kül Tegin ile birlikte Türk milletinin bütünlüğünü sağlayabilmek amacıyla Çinlilere karşı yaptıkları mücadele anlatılır.)

Ben Türk Bilge Hakan, bu zamanda tahta oturdum. Sözlerimi başından sonuna kadar dinleyin, önce siz erkek kardeşlerim ve oğullarım, boyum, halkım, kumandan beyler, Oğuz beyleri ve halkı, bu sözlerimi iyice işitin, sağlamca dinleyin:

Şekil 1.1: www.yenidenergenekon.com/

Şekil 1.2: www.yenidenergenekon.com/

Üstte mavi gökyüzü, altta yağız yer yaratıldığında ikisinin arasında insanoğulları yaratılmış. İnsanoğullarının başına da atalarım, dedelerim Bumin Hakan ve İstemi Hakan hükümdar olmuşlar ve Türk halkının devletini, yasalarını kurmuşlar. Dört bucak hep düşman imiş. Ordular sevk ederek başlılara baş eğdirip dizlilere diz çöktürmüşler. Onlar akıllı hakanlar imiş, cesur hakanlar imiş. Beyleri de, halkı da barış içinde yaşamış. Sonra atalarım vefat etmişler. Ondan sonra kardeşleri, oğulları hakan olmuş. Küçük kardeş büyük kardeş gibi yaratılmadığı, oğul babası gibi yaratılmadığı için akılsız ve kötü hakanlar tahta oturmuş. Çin halkının sözleri tatlı, ipekli kumaşları da yumuşak imiş.

² Bu metin Kül Tegin Yazıtı'nın 1. dipnotta belirtilen kaynaktan alınan metnin tarafımızdan sadeleştirilmiş şeklidir.

Tatlı sözlerle yumuşak ipekli kumaşlarla kandırıp uzaklarda yaşayan halkı kendilerine doğru yaklaştırırlar imiş. Bu halk yaklaşır yerleştikten sonra da Çinliler fesatlıklarını o zaman düşünürler imiş. Çin kavmi hilekâr ve kurnaz olduğu için küçük kardeşe ağabeyi birbirine düşürdüğü için beylerle halkı kışkırttığı için Türk halkı devletini, hakanını kaybedivermiş. Türk beyleri Türk adlarını bırakıp Çin beylerinin adlarını almışlar, Çin Hakanına boyun eğmişler. Elli yıl hizmet etmişler. Türk hakanlarının kurdukları devlet yok olmuş.

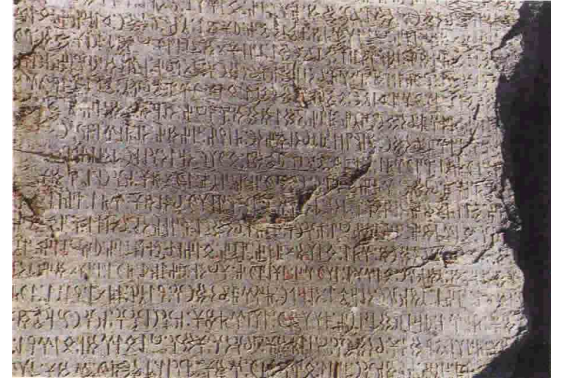
Şekil 1.3: www.yenidenergenekon.com/

Ey Türk Halkı!

Çin halkının tatlı sözlerine, yumuşak ipekli kumaşlarına kanıp öldün! Ey Türk halkı, sen tok gözlüsün: açlığı düşünmezsin, tok olduğun zaman açlık nedir bilmesin. Böyle olduğun için seni besleyip doyurmuş olan hakanlarının sözlerini dinlemedin, mahvoldun. Kanınız ırmaklar gibi aktı, kemikleriniz dağlar gibi yığıldı.

Ey Türk Milleti! Üstte gök çökmedikçe, altta yer delinmedikçe senin devletini ve yasalarını kim yıkıp bozabilir? Ey Türk Milleti! Kendine dön! Su gibi akıttığın kanına, dağlar gibi yığıldığı kemiklerine layık ol.

Ben hiç de zengin ve müreffeh bir halka hükümdar olmadım. Tam tersine karnı aç, sırtı çıplak yoksul ve sefil bir halka hükümdar oldum. Babamızın ve amcamızın kazandıkları halkın adı sanı yok olmasın diye kardeşim Kül Tigin ile konuşup anlaştık. Türk halkı için gece uyumadım, gündüz oturdum. Kül Tigin ile prenslerle ölesiye yitesiyeye çalıştık, çabaladık.

Şekil 1.4: www.bilgicik.com/

Ey Türk Beyleri ve Halkı işitin!

Söyleyecek her ne sözüm var ise bu ebedî taşa yazdırdım. Ona bakarak bu sözleri öğrenin. Tanrı yardım etti, bahtım yâr oldu, öldü sanılan milletimi dirilttim, yoksul milletimi zengin ettim. Türk milletini bütün milletlerden üstün kıldım.

III.1.3. ETKİNLİKLER

III.1.3.1. Etkinlik³: Aşağıda metinde geçen bazı kelime ve kelime grupları harflerinin yerleri değiştirilerek verilmiştir. Bu kelime ve kelime gruplarını bulup tabloya yazınız. Daha sonra bunların anlamlarını tahmin edip tahminlerinizin doğruluğunu sözlükten kontrol ediniz.

T A S F E   K A T I Ş K I R K M
E F İ L S   S E T M E V K E M
A Ğ Y I Z   R Ü M F E F H E
D A Ş   V A M H O K L A M
T H B A   K A L M A R O Y   D İ E B E

Kelime/Kelime Grupları	Tahminim	Sözlük Anlamı
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

³ Bu etkinlik için Mustafa Kurt-vd., (2008), **İlköğretim Türkçe Öğretmen Kılavuzu 8**, İstanbul: Batu Yayıncılık, s. 146'dan faydalanılmıştır.

III.1.3.2. Etkinlik: Göktürk Kitabeleri başlıklı metinle ilgili aşağıdaki sorulara cevap veriniz:

1. Metin, kimin ağzından anlatılmaktadır? Kime / kimlere seslenmektedir?

.....

2. Bilge Hakan nasıl bir halka hükümdar olmuş?

.....

3. Size göre metinde anlatılan olayın gerçekten yaşanmış olması mümkün müdür? Yoksa bu bir hayal ürünü müdür? Bu düşüncenizin nedenini açıklayınız.

.....

.....

.....

4. Bilge Hakan kiminle birlikte, nasıl çalışmış?

.....

.....

5. Bilge Hakan'ın ataları nasıl hükümdarlarmış?

.....

.....

6. Metinde anlatılmak istenen nedir?

.....

.....

.....

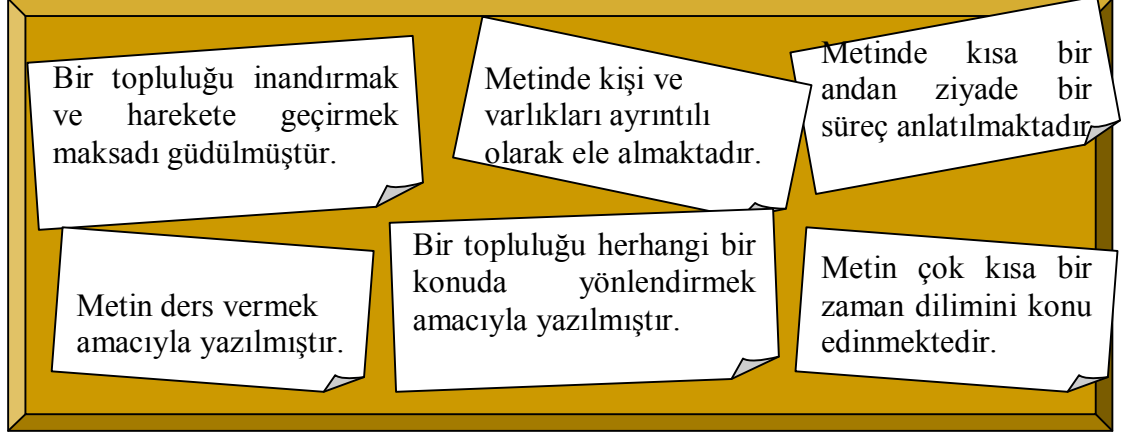
7. Metinden hareketle kahramanların kişilik özelliklerini kolayca anlayabiliyor musunuz? Cevabınızı örnekler vererek açıklayınız.

.....

.....

III.1.3.3. Etkinlik ⁴: Okuduğunuz metnin türü söylev (nutuk)'dir. Söylevle ilgili aşağıda verilen bilgilerden metne uyanlarını mavi kalemle boyayınız.

III.1.3.4. Etkinlik ⁵: Siz olsaydınız bu metne aşağıdaki başlıklardan hangisini veya hangilerini verirdiniz? Sebeplerini birkaç cümleyle ifade ediniz.

“Türk’ün Eseri”
Bu başlığı seçtim.Çünkü .....

“Bilge Hakan’dan Sesleniş”
Bu başlığı seçtim.Çünkü .....

“Geçmişten Yükselen Ses”
Bu başlığı seçtim.Çünkü .....

“Türk Milletine Büyük Vasiyet”
Bu başlığı seçtim.Çünkü .....

⁴ Bu etkinlik için Kurt-vd., age., s. 155’ten faydalanılmıştır.

⁵ Bu etkinlik için Kurt-vd., age., s. 197’den faydalanılmıştır.

III.1.3.5. Etkinlik: Yaptığınız araştırmadan yola çıkarak Göktürk Kitabeleri hakkında edindiğiniz bilgileri aşağıdaki noktalı yerlere yazınız.

Şekil 1.5: img2.blogcu.com/

GÖKTÜRK KİTABELERİ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

III.2. TÜR : HİKÂYE

III.2.1. ALINTI METİN : DEDE KORKUT HİKÂYELERİNDEN UŞUN KOCA OĞLU SEĞREK⁶

Oğuz zamanında Uşun Koca derler bir kişi vardı. İki oğlu vardı. Büyük oğlunun adı Eğrek idi. Yiğit, gözü kara, korkusuz bir genç idi. Ne zaman isterse Bayındır Han'ın divanına girebilirdi. Beylerbeyi Kazan divanında buna hiç kapı baca yoktu. Herkesi geçip Kazan'ın önüne otururdu. Kimseye iltifat etmezdi.

Meğer hanım, yine bir gün beyleri geçip Kazan'ın önüne oturunca, Ters Uzamış adlı bir yiğit öfkeleni:

-Bre Uşun Koca oğlu! Bu oturan beylerin her biri oturduğu yeri kılıcının hakkıyla aldı. Ya sen baş mı kestin, kan mı döktün; aç mı doyurdun, çıplak mı giydirdin? dedi. Eğrek:

-Bre Ters Uzamış, baş kesip kan dökmek hüner midir?

-Hünerdir ya!

Ters Uzamış'ın sözü Eğrek'e dokundu. Kalktı, Kazan Bey'den akın için izin istedi. Kazan Bey izin verdi. Üç yüz silahlı yiğit bunun yanına toplandı akın için.

Bunlar meyhaneye girdiler, beş gün yiyip içtiler. Sonra Gökçe Deniz'e kadar olan yeri talan ettiler. Pek çok ganimet aldılar. Yolu, Alınca Kalesine uğramıştı. Kara Tekfur burada bir kuru kurdurmuş, içine türlü hayvanlar doldurup Oğuz yiğitlerine tuzak etmişti. Bunlar korunun kapısını kırıp girdiler. Geyik, kaz, tavuk ne buldularsa kesip yediler. Atlarının eğerlerini, kendilerinin de zırhlarını çıkardılar. Kâfirin casusu vardı, bunu haber verdi. "Bre ne durursunuz, Oğuz'dan bir bölük atlı geldi. Korunun kapısını kırıp girdi. Atlarının eğerlerini, zırhlarını çıkardılar! dedi. Altı yüz kâfir bunların üzerine saldırdı, yiğitleri öldürdü, Eğrek'i tutsak edip Alınca Kalesi'nde zindana attılar.

Olan bitenin haberi Oğuz illerinde duyuldu. Uşun Koca'nın evinde feryat koştular. Kaza benzer kız, gelini ak çıkarıp kara giydi. Anasıyla babası "Oğul, oğul!" diye ağlaştı.

---

⁶ Bu metin Hayati Develi, **Dede Korkut Hikâyeleri**, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2006, ss. 95-100'den alınmıştır.

Meğer hanım, Uşun Koca'nın bir de küçük oğlu vardı, Seğrek derlerdi. Büyüdü, gözü kara, korkusuz bir yiğit oldu. Bir gün bir eğlenceye vardı, yiyip içtiler. Seğrek sarhoş oldu. Dışarı çıktı, bir öksüz oğlan ile bir kızanın kavga ettiğini gördü. "Bre ne yapıyorsunuz!" deyip ikisine de birer şaplak vurdu. Eski elbisenin biti, öksüz oğlanın dili acı olur. Bu öksüz oğlan: "Bre bizim öksüzlüğümüz bize yetmez mi, niye vuruyorsun? Hünerin varsa kardeşin Alınca Kalesi'nde esirdir, git onu kurtar!" dedi. Seğrek kardeşinin adını sordu. Eğrek'tir, dediler.

Babasının evine geldi, atından indi, babasının ağzını aradı. Şöyle dedi:

-Ey baba, yerimden kalktım!

Yüğrük atıma bindim.

Karşiki Ala Dağ'ın eteğine vardım.

Oğuz illerinde eğlence varmış, gittim.

Yiyip içerken bir boz atlı geldi.

Çok zamanmış Eğrek denilen bir yiğit tutsakmış

Kadir Tanrı yol vermiş, çıkıp gelmiş.

Büyük küçük kalmadı, o yiğidi karşılamaya gitti,

Baba ben de gideyim mi, ne dersin?

Babası cevap verdi:

-Ağzın için öleyim a oğul!

Dilin için öleyim a oğul!

Karşiki kara dağım yıkılmıştı,

Yüceldi yine.

Coşkun akan suyum çekilmişti

Çağladı yine.

Kaba ağacım kurumuştur,

Yeşerdi yine.

Kudretli Oğuz Beyleri gittiyse sen de git!

O yiğide vardığında ak boz atından yere in,

El bağlayıp o yiğide selam ver!

Elini öp boynuna sarıl,

Kara dağımın yücesi kardeş, de!

Ne duruyorsun oğul sür atını!

Oğlan burada babasına öfkelenmiş:

-Ağzın kurusun, dilin çürüsün baba! Bir kardeşim varmış da onun için endişelenmezmişim. Baba hakkı Tanrı hakkı olmasaydı, seni kılıcımla parçalar, başını keser, kanını dökerdim, zalim baba! dedi.

Seğrek, kardeşini aramaya, bulup kurtarmaya karar verdi. Anası, babası “Gitme!” dese de dinlemedi. “Beni yolundan ayırmayın! Abimin hapsedildiği kaleye varmayınca, öldüğünü veya yaşadığını öğrenmeyince, öldüyse öcünü almayınca Oğuz diyarına gelmeyeceğim!” dedi.

Anası babası ağlaşıp Kazan Bey’e adam gönderdiler. “Oğlan kardeşini aramaya gidiyor, bize ne öğüt verirsin?” dediler. Kazan Bey: “Ayağına pranga vurun!” dedi. Bunun bir nişanlısı vardı; gitmesini engellemek için alelacele düğün dernek kurdular. Attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kestiler, büyük ziyafetler verdiler, oğlanı gerdeğe koydular. Kızla ikisi bir döşeğe girince oğlan kılıcını çıkardı, kızla kendi arasına koydu. “Bu kılıcımla doğranayım, okumla vurunayım; eğer abimin yüzünü görmeden bu gerdeğe girersem!” dedi. Kalktı, tavladan bir şahbaz at çıkardı, eğerledi. Zırhını giydi.

-Ey kız, beni bir yıl bekle. Bir yılda gelmezsem iki yıl bekle. İki yılda gelmezsem üç yıl bekle. Gelmezsem o vakit öldüğümü bilesin. Aygır atımı kurban et, ölü aşımı dağıt. Gözün kimi tutarsa, gönlün kimi severse onunla evlen.

Kız, gerekirse on yıl bekleyeceğini, iyi haber getirene at, elbise vereceğini, kötü haber getirenin başını keseceğini söyledi gerdeğe gir, ondan sonra git! dedi. Oğlan, yemin ettim, dönmem dedi.

Kız, bana uğursuz diyeceklerine utanmaz desinler deyip kayınbabasıyla kaynanasına seslendi, onlara haber verdi. Oğlunuz gidiyor, haberiniz olsun! dedi. Ana baba, ne kadar “Gitme!” dedilerse de kâr etmedi. Sonunda bunlar “Yürü oğul, uğurun açık olsun, sağ esen varıp gelesin!” dediler. Ellerini öptü, yüğrük atına sıçrayıp yola düştü.

Üç gün üç gece at koşturdu. Kardeşinin yakalandığı koruya geldi. Yılkıcı kâfirlerin at sürülerini göttüğünü gördü. Kılıç çekip altı kâfir tepeledi. Kısraqları getirdi, o koruya soktu. Yine üç gün, üç gece at koşturdu. Sonra uykusu geldi, atının dizginini bileğine bağladı, uyudu.

Meğer kâfirin bir casusu vardı. Gelip tekfura haber verdi. Oğuzdan bir gözükara yiğit geldi. Yılkıcıları öldürdü, kısraqları koruya soktu, dedi. Tekfur altmış silahlı adam gönderip yakalanmalarını emretti. Bunlar vardılar. Demir zırhlarının sesinden, at

kişnemesinden, oğlanın aygırı bunların geldiğini duydu, çekip oğlanı uyandırdı. Oğlan gördü ki bir alay atlı geliyor, sıçradı kalktı, adı güzel Muhammed'e salavat getirdi, atına bindi. Kâfirleri kaleye çağırdı. Yine uykusu geldi, yattı uyudu, atının dizginini bileğine taktı.

Kâfirlerin sağ kalanları kaçarak tekfura geldiler. Tekfur: "Tuh yüzünüze, altmış kişi bir oğlanı tutamadınız!" dedi. bu defa yüz kâfir oğlanın üstüne geldiler. At yine oğlanı uyandırdı. Oğlan, adı güzel Muhammed'e salavat getirip kâfire kılıç çaldı. Bunları yine kaçırdı. Yine aynı yere geldi, uyku bastırdı, uyudu; atının dizginini bileğine taktı. Bu defa at oğlanın bileğinden boşandı, kaçtı. Kâfirler yine tekfura geldiler. "Bu defa üç yüz kişi gidin!" dedi. "Gitmeyiz, hepimizi öldürür!" dediler. Tekfur: "Ya ne yapacağız? Varın şu tutsak olan yiğidi çıkarın, dinsizin hakkından imansız gelir! At verin, zırh kuşandırın!" dedi. Geldiler Eğrek'e:

-Yiğit! Tekfur sana merhamet etti. Şurada bir deli yiğit var. Gelip geçen yolculara saldırıp çoluğun çocuğun ekmeğini elinden alıyor, o deliyi yakala, öldür; seni salıverelim! Dediler.

Eğrek, olur, dedi. Saçını sakalını kestiler; bir at, bir de kılıç verdiler. Üç yüz kâfiri ona yoldaş koştular. Oğlanın üzerine geldiler. Bu üç yüz kâfir geride durdu. Oğlanı uzaktan gösterdiler. Eğrek: "Gelin, gidelim, yakalayalım!" dedi. Kâfirler: "Tekfur sana emretti, sen git!" dediler. Eğrek: "İşte uyuyor, gelin yakalayalım!" dedi. Kâfirler: "Ne uyuması, koltuğu altından bakıyor! Kalkar, koca dünyayı başımıza dar eder!" dediler. Eğrek: "Ben gideyim, elini ayağını bağlayayım, sonra siz gelin!" dedi. At sürüp yanına geldi, atından indi. Atının dizginini bir dala bağladı. Baktı gördü ki, ayın on dördüne benzeyen bir güzel, ela gözlü genç. Buram buram terlemiş, uyuyor. Gelenden gidenden haberi yok! Dolandı, başı ucuna geldi. Belindeki kopuzu gördü. Çıkarıp eline aldı. Soylamış, görelim hanım ne soylamış:

-Yerinden kalkıp gelen yiğit,
Yüğrük atına binen yiğit,
Ala Dağ'dan gece aşan yiğit,
Akıntılı sulardan geçen yiğit,
Gurbet ele gelen yatar uyur mu?
Bencileyin ak ellerini bağlatıp
Domuz damında uyur mu?
Ak sakallı babasını, ak saçlı anasını

Ah ettirip ağlatır mı?

Niçin uyuyorsun yiğit?

Gafil olma, güzel başını kaldır yiğit!

Ela gözlerini aç yiğit!

Kimsin sen, kudretli Oğuz ilinden gelen yiğit?

Dört yanını kâfir çevirdi bilsen yiğit!

Oğlan sıçradı kalktı. Kılıcının kabzasına yapıştı ki, buna çalsın. Elindeki kopuzu gördü.

-Bre kâfir! Dedem Korkut'un kopuzu hürmetine çalmadım kılıcı. Eğer elinde kopuz olmasaydı, ağabeyimin başı için seni iki parça ederdim! dedi. Çekti, kopuzu elinden aldı.

-Ala sabah yerimden kalktığım, kardeşim için.

Ak boz atları koşturduğum, kardeşim için.

Kalenizde tutsak var mıdır kâfir, söyle bana!

Kara başım kurban olsun, kâfir sana!

Büyük kardeşi Eğrek oğlana kim olduğunu, nereden geldiğini sordu, adın nedir, dedi:

-Develerim güden devecim misin?

Atlarımı güden yılmıçım mısın?

Koyunlarımı güden çobanım mısın?

Kulağıma sır söyleyen nayibim misin?

Beşikte koyup gittiğim kardeşim misin?

Yiğit söyle bana,

Kara başım kurban olsun, bugün sana!

Oğlan Oğuz diyarından geldiğini, babasının adının Uşun Koca, kendi adının Seğrek olduğunu, Eğrek isimli abisinin olduğunu söyledi:

-Develerini güden devecim!

Atlarımı güden yılmıçım!

Beşikte koyup gittiğin kardeşim!

İki kardeş kucaklaştılar. Eğrek, küçük kardeşinin boynunu, Seğrek de abisinin elini öptü. Kâfirler karşıdan bakışıp: "Bunlar güreşmeye başladı. Bizimki yener umarız!" dediler. Bu iki kardeş atlarına binip kılıçlarını çektiler, kâfirin üstlerine hücum

ettiler. Kâfirleri yenip kaleye kaçırdılar. Gelip yine o koruya ulaştılar. Buradaki atları çıkardılar, sürdüler, gece gündüz at sürüp Oğuz serhaddine geldiler.

Seğrek burada babasına muştucu gönderdi. Muştucular gelip Uşun Koca'ya heber verdiler. Oğullarının ikisi birden sağ salim geldi, dediler. Gümbür gümbür davullar çalındı. Altın, tunç borular öttürüldü. Otağlar dikildi. Attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kesildi. Uşun Koca oğullarını karşıladı. Kucaklaştılar. Hal hatır soruştular. Büyük oğluna da gelin getirdi. İki kardeş birbirine sağdıç oldular. Düğünlerini yaptılar. Dede Korkut gelip boy boyladı, soy soyladı.

Evvel ahir uzun yaşın sonu ölüm.

Ölüm geldiğinde Allah arı imandan ayırmasın!

Günahınızı Muhammed Mustafa

Yüzü suyuna bağışlasın.

Amin diyenler Tanrı'nın yüzünü görsün!

Hanım hey!

III.2.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : UŞUN KOCA OĞLU SEĞREK⁷

(Türk kültüründe en başta gelen şaheser Dede Korkut Hikâyeleri'dir. Kitaba adını veren Dede Korkut, Türklerin yeri geldiğinde akıl danıştıkları, sevip saydıkları bilge bir atasıdır. Toplam on iki hikâyeden oluşur. Hikâyelerde dayanışmanın önemi, birlik ve beraberliğin önemi, aile fertlerinin birbirine olan bağlılığı, büyüklere duyulan saygı ve sevgi gibi konulara yer veren Türk kültürünün özelliklerine yer veren büyük bir eserdir.)

Oğuz zamanında Uşun Koca derler bir kişi vardı. İki oğlu vardı. Büyük oğlunun adı Eğrek idi. Yiğit, gözü kara, korkusuz bir genç idi. Ne zaman isterse Bayındır Han'ın divanına girebilirdi. Herkesi geçip Kazan'ın önüne otururdu. Meğer hanım, yine bir gün beyleri geçip Kazan'ın önüne oturunca, Ters Uzamış adlı bir yiğit öfkelen-di:

-Bre Uşun Koca oğlu! Bu oturan beylerin her biri oturduğu yeri kılıcının

hakkıyla aldı. Ya sen baş mı kestir, kan mı döktün; aç mı doyurdun, çıplak mı giydirdin? dedi. Eğrek:

-Bre Ters Uzamış, baş kesip kan dökmek hüner midir?

-Hünerdir ya!

Ters Uzamış'ın sözü Eğrek'e dokundu. Kalktı, Kazan Bey'den akın için izin istedi. Kazan Bey izin verdi. Üç yüz silahlı yiğit bunun yanına toplandı

akın için. Yolu, Alınca Kalesine uğramıştı.

Şekil 2.1: www.aydinulkuocagi.com/

Kara Tekfur burada bir kuru kurduymuş, içine türlü hayvanlar doldurup Oğuz yiğitlerine tuzak etmişti. Bunlar korunun kapısını kırıp girdiler. Geyik, kaz, tavuk ne buldularsa kesip yediler. Atlarının eğerlerini, kendilerinin de zırhlarını çıkardılar. Kâfirin casusu vardı, bunu haber verdi. “Bre ne durursunuz, Oğuz'dan bir bölük atlı geldi. Korunun kapısını kırıp girdi. Atlarının eğerlerini, zırhlarını çıkardılar! dedi. Altı yüz kâfir bunların üzerine saldırdı, yiğitleri öldürdü, Eğrek'i tutsak edip Alınca Kalesi'nde zindana attılar. Olan bitenin haberi Oğuz illerinde duyuldu. Uşun Koca'nın evinde

⁷ Bu metin 6. dipnotta belirtilen kaynaktan alınan metnin ders kitabına uygun bir hâle getirilmesi için tarafımızdan sadeleştirilmiş şeklidir.

feryat koptu. Meğer hanım, Uşun Koca'nın bir de küçük oğlu vardı, Seğrek derlerdi. Büyüdü, gözükara, korkusuz bir yiğit oldu. Bir gün bir eğlenceye vardı, yiyip içtiler. Dışarı çıktı, bir öksüz oğlan ile bir kızanın kavga ettiğini gördü. “Bre ne yapıyorsunuz!” deyip ikisine de birer şaplak vurdu. Eski elbisenin biti, öksüz oğlanın dili acı olur. Bu öksüz oğlan: “Bre bizim öksüzlüğümüz bize yetmez mi, niye vuruyorsun? Hünerin varsa kardeşin Alınca Kalesi'nde esirdir, git onu kurtar!” dedi. Seğrek kardeşinin adını sordu. Eğrek'tir, dediler.

Babasının evine geldi, atından indi, babasının ağzını aradı. Şöyle dedi:

-Ey baba, yerimden kalktım!

Yüğrük atıma bindim.

Oğuz illerinde eğlence varmış, gittim.

Yiyip içerken bir boz atlı geldi.

Çok zamanmış Eğrek denilen bir yiğit tutsakmış

Kadir Tanrı yol vermiş, çıkıp gelmiş.

Büyük küçük kalmadı, o yiğidi karşılamaya gitti,

Baba ben de gideyim mi, ne dersin?

Babası cevap verdi:

- Kudretli Oğuz Beyleri gittiyse sen de git!

Elini öp boynuna sarıl,

Kara dağımın yücesi kardeş, de!

Ne duruyorsun oğul sür atını!

Oğlan burada babasına öfkeleni:

-Ağzım kurusun, dilin çürüsün baba! Bir kardeşim varmış da onun için endişelenmezmişim dedi. Seğrek, kardeşini aramaya, bulup kurtarmaya karar verdi. Anası, babası “Gitme!” dese de dinlemedi. “Beni yolumdan ayırmayın! Abimin hapsedildiği kaleye varmayınca, öldüğünü veya yaşadığını öğrenmeyince, öldüyse öcünü almayınca Oğuz diyarına gelmeyeceğim!” dedi. Sonunda bunlar “Yürü oğul, uğurun açık olsun, sağ esen varıp gelesin!” dediler. Ellerini öptü, yüğrük atına sıçrayıp yola düştü.

Üç gün üç gece at koşturdu. Kardeşinin yakalandığı koruya geldi. Yılkıcı kâfirlerin at sürülerini göttüğünü gördü. Kılıç çekip altı kâfir tepeledi. Kısraqları getirdi, o koruya soktu. Sonra uykusu geldi, atının dizginini bileğine bağladı, uyudu. Meğer kâfirin bir casusu vardı. Gelip tekfura haber verdi. Oğuzdan bir gözükara yiğit geldi.

Yılıkcıları öldürdü, kısrakları koruya soktu, dedi. Tekfur altmış silahlı adam gönderip yakalanmalarını emretti. Bunlar vardılar. Demir zırhlarının sesinden, at kişnemesinden, oğlanın aygırı bunların geldiğini duydu, çekip oğlanı uyandırdı. Oğlan gördü ki bir alay atlı geliyor, sıçradı kalktı, adı güzel Muhammed'e salavat getirdi, atına bindi. Kâfirleri kaleye çağırdı. Yine uykusu geldi, yattı uyudu, atının dizginini bileğine taktı.

Kâfirlerin sağ kalanları kaçarak tekfura geldiler. Bu defa yüz kâfir oğlanın üstüne geldiler. At yine oğlanı uyandırdı. Oğlan, bunları yine kaçırdı. Yine aynı yere geldi, uyku bastırdı, uyudu; atının dizginini bileğine taktı. Bu defa at oğlanın bileğinden boşandı, kaçtı. Kâfirler yine tekfura geldiler. "Bu defa üç yüz kişi gidin!" dedi. "Gitmeyiz, hepimizi öldürür!" dediler. Tekfur: "Ya ne yapacağız? Varın şu tutsak olan yiğidi çıkarın, dinsizin hakkından imansız gelir! At verin, zırh kuşandırın!" dedi. Geldiler Eğrek'e:

-Yiğit! Tekfur sana merhamet etti. Şurada bir deli yiğit var. Gelip geçen yolculara saldırıp çoluğun çocuğun ekmeğini elinden alıyor, o deliyi yakala, öldür; seni salıverelim! dediler. Eğrek, olur, dedi. Saçını sakalını kestiler; bir at, bir de kılıç verdiler. Üç yüz kâfiri ona yoldaş koştular. Bu üç yüz kâfir geride durdu. Oğlanı uzaktan gösterdiler. At sürüp yanına geldi, atından indi. Atının dizginini bir dala bağladı. Baktı gördü ki, ayın on dördüne benzeyen bir güzel, ela gözlü genç. Gelenden gidenden haberi yok!

Şekil 2.2: tarih.batl.k12.tr/

Dolandı, başı ucuna geldi. Belindeki kopuzu gördü. Çıkarıp eline aldı. Soylamış, görelim hanım ne soylamış:

-Yerinden kalkıp gelen yiğit,
Gurbet ele gelen yatar uyur mu?
Niçin uyuyorsun yiğit?
Kimsin sen, kudretli Oğuz ilinden gelen yiğit?
Dört yanını kâfir çevirdi bilsen yiğit!
Oğlan sıçradı kalktı. Elindeki kopuzu gördü.

-Bre kâfir! Dedem Korkut'un kopuzu hürmetine çalmadım kılıcı dedi. Çekti, kopuzu elinden aldı.

-Ala sabah yerimden kalktığım, kardeşim için. Kalenizde tutsak var mıdır kâfir, söyle bana! Büyük kardeşi Eğrek oğlana kim olduğunu, nereden geldiğini sordu, adın nedir, dedi:

-Develerim güden devecim misin?
Beşikte koyup gittiğim kardeşim misin?
Yiğit söyle bana,
Kara başım kurban olsun, bugün sana!

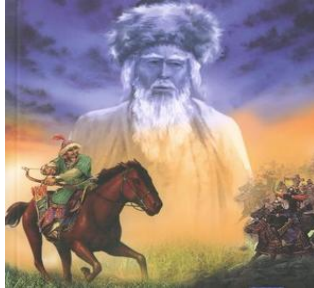

Şekil 2.3: www.aydinulkuocagi.com/

Oğlan Oğuz diyarından geldiğini, babasının adının Uşun Koca, kendi adının Seğrek olduğunu, Eğrek isimli abisinin olduğunu söyledi:

-Develerini güden devecimim!
Atlarını güden yılmıncım!
Beşikte koyup gittiğin kardeşinim!

İki kardeş kucaklaştılar. Eğrek, küçük kardeşinin boynunu, Seğrek de abisinin elini öptü. Bu iki kardeş atlarına binip kılıçlarını çektiler, kâfirin üstlerine hücum ettiler. Kâfirleri yenip kaleye kaçırıldılar. Gelip yine o koruya ulaştılar. Buradaki atları çıkardılar, sürdüler, gece gündüz at sürüp Oğuz serhaddine geldiler. Seğrek burada babasına muştucu gönderdi. Muştucular gelip Uşun Koca'ya "Oğullarının ikisi birden sağ salim geldi" dediler. Gumbür gumbür davullar çalındı. Altın, tunç borular öttürüldü. Otağlar dikildi. Uşun Koca oğullarını karşıladı. Kucaklaştılar. Büyük oğluna da gelin getirdi. İki kardeş birbirine sağdıç oldular. Düğünlerini yaptılar. Dede Korkut gelip boy boyladı, soy soyladı:

Şekil 2.4: www.dinibil.com/

Evvel ahir uzun yaşın sonu ölüm.
Ölüm geldiğinde Allah arı imandan ayırmasın!
Amin diyenler Tanrı'nın yüzünü görsün!
Hanım hey!

III.2.3. ETKİNLİKLER

III.2.3.1. Etkinlik⁸: Aşağıda metinde geçen kelimeler verilmiştir.

Açıklamalardan yola çıkarak kelimeleri örnekteki gibi bulup bulmacayı çözünüz.

sağdıç serhat dizgin koca kudretli akın
otağ hürmet alay yilkıcı yüğrük kızan
muştucu kopuz tekfur diyar hüner koru

1. Bizans İmparatorluğu zamanında vali düzeyinde olan yöneticilerle Anadolu ve Rumeli'deki Hristiyan beylerine verilen ad anlamına gelen kelimenin beşinci harfi. (.....)
2. Müjdecî anlamına gelen kelimenin üçüncü harfi. (.....)
3. Gücü olan, güçlü anlamına gelen kelimenin ikinci harfi. (.....)
4. Gemin uçlarına bağlanarak hayvanı yöneltmeye yarayan kayış anlamına gelen kelimenin son harfi. (.....)
5. Erkek çocuk anlamına gelen kelimenin ilk harfi. (.....)
6. Büyük ve süslü çadır anlamına gelen kelimenin ilk harfi. (.....)
7. At, eşek gibi tek tırnaklı hayvan sürüleriyle uğraşan kimse anlamına gelen kelimenin altıncı harfi. (.....)
8. Düşman topraklarını tedirgin etme, yıldırma, çapul vb. amaçlarla toplu olarak yapılan baskın anlamına gelen kelimenin ilk harfi. (.....)
9. Ozanların çaldığı Türk sazı anlamına gelen kelimenin ikinci harfi. (.....)
10. İyi yürüyen, iyi koşan anlamına gelen kelimenin üçüncü harfi. (.....)
11. Genellikle üç tabur ve bunlara bağlı birliklerden oluşan asker topluluğu

⁸ Bu etkinlik için Abdulkadir Atlan-vd., (2007), **İlköğretim Türkçe 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı**, Ankara: MEB Yay., s. 107'den faydalanılmıştır ve kelimelerin anlamlarında ise Türkçe Sözlük, 10. baskı, TDK Yayınları, 2005, Ankara, “**alay** maddesinin 3. açıklaması”, s. 66; “**kızan** maddesinin 1. açıklaması”, s. 175; “**muştucu** maddesinin 1. açıklaması”, s. 1423; “**yilkıcı** maddesinin 2. açıklaması”, s. 2182; “**sağdıç** maddesinin 1. açıklaması”, s. 1678; “**hürmet** maddesinin 1. açıklaması”, s. 908; “**akın** maddesinin 2. açıklaması”, s. 53; “**serhat** maddesinin 1. açıklaması”, s. 1734; “**otağ** maddesinin 1. açıklaması”, s. 1518; “**diyar** maddesinin 1. açıklaması”, s. 543; “**dizgin** maddesinin 1. açıklaması”, s. 545; “**yüğrük** maddesinin 1. açıklaması”, s. 2204; “**kudretli** maddesinin 1. açıklaması”, s. 1246; “**hüner** maddesinin 1. açıklaması”, s. 908; “**kopuz** maddesinin 1. açıklaması”, s. 1215; “**koca** maddesinin 3. açıklaması”, s. 1193; “**koru** maddesinin 1. açıklaması”, s. 1219; “**tekfur** maddesinin 1. açıklaması”, s. 1936.

- anlamına gelen kelimenin baştan ikinci harfi. (.....)
12. Bakımlı küçük orman anlamına gelen kelimenin son harfi. (.....)
13. Sınır boyu anlamına gelen kelimenin ilk harfi. (.....)
14. Saygı anlamına gelen kelimenin beşinci harfi. (.....)
15. Düğünde gelin veya güveye kılavuzluk eden kimse anlamına gelen kelimenin üçüncü harfi. (.....)
16. Ülke anlamına gelen kelimenin son harfi. (.....)
17. Beceri isteyen ustalık, beceriklilik anlamına gelen kelimenin dördüncü harfi. (.....)
18. Yaşlı, ihtiyar, pir anlamına gelen kelimenin ilk harfi. (.....)

III.2.3.2. Etkinlik: Okuduğunuz “Uşun Koca Oğlu Seğrek” başlıklı metinle ilgili aşağıdaki sorulara cevap veriniz.

Soru 1: Uşun Koca'nın büyük oğlu Eğrek'in başına gelenleri özetleyiniz.

Cevap: .....

.....

.....

.....

Soru 2: Seğrek, abisinin kalede tutsak olduğunu nasıl öğreniyor?

Cevap: .....

.....

.....

Soru 3: Seğrek ile uğraşamayacağını anlayan tekfur neye karar veriyor?

Cevap: .....

.....

.....

Soru 4: Eğrek, Seğrek'in kendi kardeşi olduğunu nasıl anlıyor?

Cevap: .....

.....

Soru 5: İki kardeş Oğuz ülkesine vardıklarında nasıl bir karşılama oluyor?

Cevap: .....

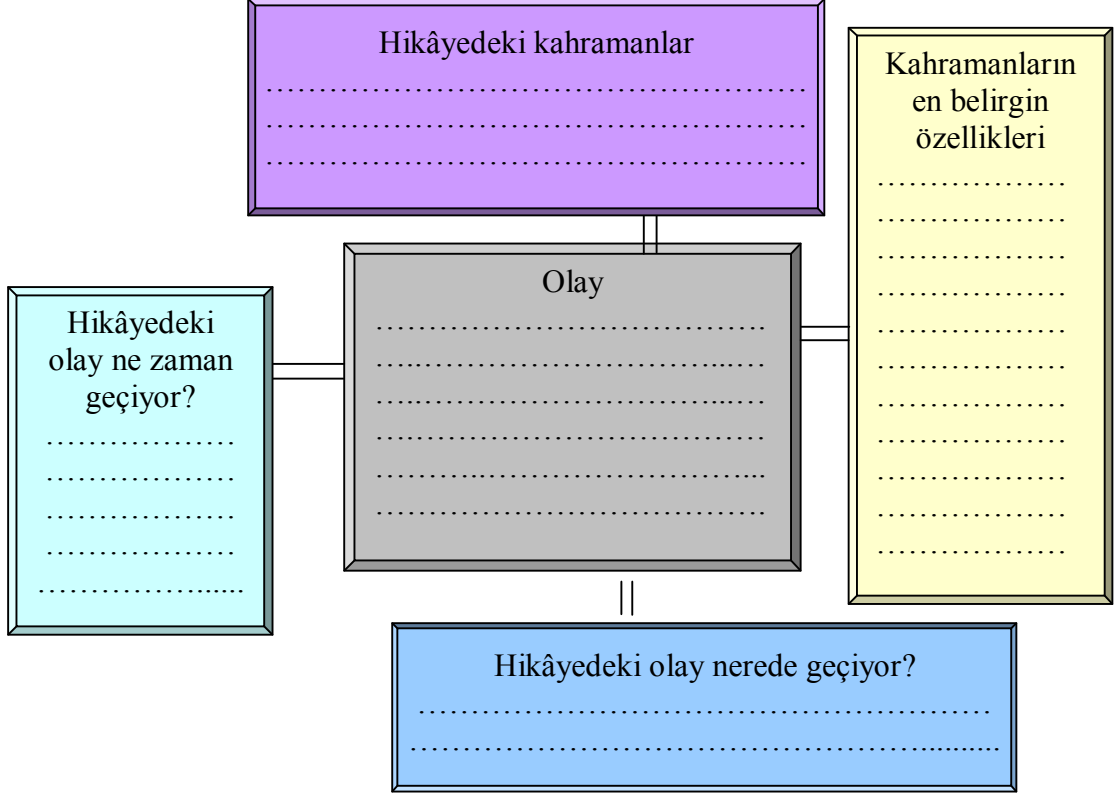
.....

Soru 6: Metnin sonunda iyi dileklerde bulunan Dede Korkut sizce kim olabilir?

Cevap: .....

.....

III.2.3.3. Etkinlik⁹: Aşağıdaki hikâye haritasını tamamlayınız.

III.2.3.4. Etkinlik: Altta metin türüyle ilgili verilen bilgilerden yola çıkarak okuduğunuz metnin hangi özelliklere sahip olduğunu yazınız.

Metnin türü 'hikâye'dir. "Hikâye, belli bir zaman veya yerde az sayıda insanın başından geçen, gerçeğe uygun olayları ve durumları anlatan eserdir." (Göker, 2001: 180). Hikâyenin dört temel ögesi vardır:

1. Kişi veya kişiler
2. Olay veya durum
3. Zaman
4. Yer

Şekil 2.5: www.damlayavinevi.com.tr

⁹ Bu etkinlik için Kurt-vd. (2008), age., s. 49'dan faydalanılmıştır.

✎ Örnek: Metinde bir olay örgüsüne yer verilmiştir.

✎ .....

✎ .....

✎ .....

✎ .....

✎ .....

III.2.3.5. Etkinlik¹⁰: Yaptığınız araştırmadan yola çıkararak edindiğiniz bilgileri aşağıdaki noktalı yerlere yazınız.

Resimdeki kişi kimdir?

.....

Dede Korkut toplam kaç tane hikâyeden oluşmaktadır?

Dede Korkut Hikâyelerinin adlarını yazınız.

Şekil 2.5: www.turkdirlik.com/

Yaptığınız araştırma sonucunda öğrendiklerinizi aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

¹⁰ Bu etkinlik için Atlan-vd., age., s. 184'ten faydalanılmıştır.

III.3. TÜR : MANZUM HİKÂYE

III.3.1. ALINTI METİN : DEDE KORKUT HİKÂYESERİNDEN DUHA KOCA OĞLU DELİ DUMRUL¹¹

Hanım hey!

Meğer hanım, Oğuz ülkesinde Duha Koca oğlu Deli Dumrul derler bir er vardı. Bir kuru çayın üzerine köprü yaptırmış, geçenden otuz üç akçe, geçmeyenden döve döve kırk akçe alırdı. Niçin böyle yapıyorsun, diyenlere de, benden gözü kara, benden güçlü er varsa çıksın döğüşelim; benim erliğim, yiğitliğim Roma'ya, Şam'a kadar yayılsın, ünlensin, derdi.

Günlerden bir gün, köprüsünün yanına bir Yörük obası konmuş, bu obada yakışıklı bir delikanlı hastalanmıştı. Allah'ın emriyle o delikanlı öldü. Oba halkı, kimisi “Oğul!” diye, kimisi “Kardeş!” diye ağlaştı. Feryat figa arşa çıktı. Bu sırada Deli Dumrul atını koşturup geldi:

- Bre kavatlar, ne ağlıyorsunuz? Benim köprümün yanında bu kargaşa nedir? Niye feryat ediyorsunuz? dedi.
- Hanım! Bir delikanlımız vardı, öldü; onun için ağlıyoruz.
- Bre delikanlıyı kim öldürdü?
- Vallahi bey yiğit! Allah'tan buyruk oldu, al kanatlı Azrail o yiğidin canını aldı!

Deli Dumrul:

- Bre Azrail dediğiniz kimdir ki insanın canını alır? Ey Kadir Allah! Birliğin, varlığın hakkı için Azrail'i benim karşıma çıkar! Savaşayım, dövüşeyim, bu güzel yiğidin canını kurtarayım. Bir daha bu yiğidin canını almasın! dedi. Döndü evine geldi.

Hak tealaya Deli Dumrul'un sözü hoş gelmedi. “Bak, bak, bre deli kavat benim birliğim bilmez, birliğime şükretmez, benim ulu dergâhımda gezer, benlik eder!” dedi. azrail'e emretti:

- Var o deli kavatın gözüne görün, benzini sarart, canını hırlat, al!

Deli Dumrul kırk yiğidiyle yiyip içip oturuyordu. Ansızın Azrail çıkageldi. Ne kapıcılar gördü, ne bekçiler! Azrai'i görür görmez dünya alem Deli Dumrul'un gözüne karanlık göründü, tutar eli tutmaz, görür gözü görmez oldu.

- Bre ne heybetli kocasın!

¹¹ Bu metin Develi, age., ss. 61-67'den alınmıştır.

Kapıcılar seni görmedi,
Nöbetçiler seni duymadı.
Görür gözüm görmez oldu,
Tutar elim tutmaz oldu.
Canım titredi, coştı.
Altın kadehim yere düştü.
Ağzımın içi buz gibi oldu.
Kemiklerim tuz gibi oldu.
Bre sakalcığı akça koca,
Gözü görmez bunak koca!
Bre ne heybetli kocasın, söyle bana!
Belam tokunur bugün sana!
Azrail, Deli Dumrul'un bu küstah sözlerine öfkeleni, şöyle dedi:

- Bre deli kavat!

Görmez gözümü niye beğenmezsin?

Güzel gözlü kızların, gelinlerin

Canını çok aldım ben.

Ağarmış sakalımı niye beğenmezsin?

Ak saklı, kara sakallı yiğitlerin

Canını çok aldım ben. Sakalımın ağarması bundandır.

Bre Azrail'i yakalasan da delikanlının canını kurtarsam diyordun. İşte şimdi senin canını almaya geldim. Verir misin, yoksa savaşırmısın?

- Bre al kanatlı Azrail sen misin?

- Evet benim!

- Bu güzel yiğitlerin canını sen mi alıyorsun?

- Evet, ben alıyorum.

- Hey kapıcılar! Kapatın kapıları! Bre Azrail, ben seni geniş yerde arıyordum, dar yerde elime girdin. Şimdi ben seni öldüreyim, yiğidin canını kurtarayım!

Deli Dumrul kara polat kılıcını sıyırdı, Azrail'in üstüne hamle etti. Azrail bir güvercin oldu, pencereden uçtu gitti. Erenler ejderhası Deli Dumrul ellerini birbirine vurdu, kah kah güldü.

- Yiğitlerim! Azrail'in gözünü öyle bir korkuttum ki koca kapıyı bıraktı, dar pencereden kaçtı, elimden güvercin olup uçtu; kor muyum ben onu doğanıma aldırma! dedi.

Kalktı, atına bindi, doğanını aldı, Azrail'in peşine düştü. Bir iki güvercin vurdu, döndü. Evine dönerken Azrail atının gözüne göründü, at ürktü, Deli Dumrul'u üstünden attı. Deli Dumrul'un başı bunaldı, gözleri karardı. Ak göğsünün üstüne Azrail basıp kondu. Evvelce mırlar iken, şimdi hırlamaya başladı. Şöyle dedi:

- Bre Azrail aman!

Tanrının birliğine yoktur güman!

Ben seni böyle bilmemiştim,

Gizlice can aldığımı duymamıştım!

Bizim büyük dağlarımız olur,

Bağlarda kara salkımlı üzümler olur,

O üzümü sıkarlar al şarabı olur.

O şaraptan içen sarhoş olur,

İçkiliydim, duymadım.

Ne söyledim, bilmedim.

Beyliğime usanmadım,

Gençliğime doymadım,

Canımı alma Azrail, medet!

- Deli kavat! Bana niçin yalvarıyorsun, Allah'a yalvar! Benim elimde ne var? Ben de bir emir kuluyum.

- Ya can veren, can alan Allah mıdır?

- Evet, odur!

- Ya sen ne işlemekçisin. Sen aradan çık, ben Allah'la konuşayım!

Deli Dumrul burada soylamış, görelim hanım ne soylamış:

- Yücelerden yücesin

Kimse bilmez nicesin,

Güzel Tanrı.

Cahiller seni yerde, gökte arar,

Sen müminler gönlündesin.

Dayım duran Cebbar Tanrı.

Benim canımı alacaksan sen al,

Azrail'e bırakma!

Deli Dumrul'un bu sözleri Allah tealanın hoşuna gitti. Azrail'e, bu deli kavat benim birliğimi anladı, şükretti ey Azrail, söyle yerine can bulsun, kurtulsun! dedi. Azrail de, Allah'ın emriyle, yerine bir can bulursa kurtulacağını söyledi.

Deli Dumrul atını sürdü, babasının yanına geldi. Elini öptü:

- Ak sakallı aziz babam! Bilir misin neler oldu?

Ben bir küfür söz söyledim. Hak tealanın hoşuna gitmedi.

Al kanatlı Azrail'e emretti, o da geldi benim akça göğsüme kondu.

Hırıldatıp canımı alır oldu.

Ey baba, senden can istiyorum, verir misin;

Yoksa oğul Deli Dumrul diye ağlar mısın? dedi.

Babası:

- Ey oğul! Canımın parçası oğul!

Doğduğunda dokuz buğra kurban ettiğim, evimin direği oğul!

Kaza benzer kızımın, gelinimin çiçeği oğul!

Karşiki kara dağlarım gerekse, söyle gelsin,

Azrail'in yaylası olsun!

Soğuk pınarlarım gerekse, ona içit olsun!

Tavla tavla atlarım ona binit olsun!

Katar katar develerim ona yüklet olsun!

Akça koyunlarım ona şölen olsun.

Altın gümüş gerekiyorsa, ona harçlık olsun!

Ne var ki, dünya tatlı, can aziz.

Canıma kıyamam, bilesin.

Benden aziz, benden sevgili annen var, oğul, annene git!

Babasından yüz bulamayan Deli Dumrul annesine geldi:

- Ana, bilir misin neler oldu?

Gökyüzünden al kanatlı Azrail uçup geldi,

Benim akça göğsüme basıp kondu,

Hırlatıp canımı alır oldu,

Babamdan can diledim ana, vermedi.

Senden can dilerim ana, verir misin?

Yoksa oğul Deli Dumrul diye ağlar mısın?

Ak yüzünü tırnak ile yırtar mısın?

Uzun kara saçlarını yolar mısın?

Annesi cevap verdi, şöyle dedi:

- Oğul, oğul, ey oğul!

Dokuz ay karnımda taşıdığım oğul!

On ay olunca dünyaya getirdiğim oğul!

Dolama beşiklerde belediğim oğul!

Ak sütümü emzirdiğim oğul!

Akça burçlu hisarlarda esir olaydın oğul!

Kötü dinli kâfir elinde tutsak olaydın oğul!

Altın gümüş verip seni kurtaraydım oğul!

Kötü yer gitmişsin, varamam!

Dünya tatlı, can aziz,

Canıma kıyamam, bilesin!

Annesi de Deli Dumrul' anını vermedi. Azrail geldi, canını almaya. Deli Dumrul, bre Azrail aman, Tanrının birliğine yoktur güman, diye yalvardı. Azrail:

- Bre deli kavat! Daha ne aman diliyorsun? Ak sakallı baban sana canını vermedi, ak saçlı anan sana canını vermedi. Başka kim verir ki! dedi.

- Bir hasretim vardır, onu göreyim!

- Bre Deli, hasretin kimdir?

- El kızı karım var, ondan iki yavrum var. Emanetim var, onlara ısmarlayayım, sonra gel canımı al!

Deli Dumrul geldi, helalinin yanına. Şöyle dedi:

- Bilir misin neler oldu?

Gökyüzünden al kanatlı Azrail uçup geldi,

Benim akça göğsüm basıp kondu.

Benim tatlı canım alır oldu.

Babamdan can istedim, vermedi.

Anamdan can istedim, vermedi.

Dünya şirin, can tatlı, dedi.

Şimdi, yüksek yüksek kara dağlarım

Sana yaylak olsun!

Soğuk soğuk pınarlarım

Sana iit olsun!
Tavla tavla atlarım
Sana binit olsun!
Katar katar develerim
Sana yüklet olsun!
Akça koyunlarım
Sana Şölen olsun!
Altın bacalı otağım
Sana gölgelik olsun!
Gzn kimi tutarsa
Gönlün kimi severse
Sen onunla evlen!
İki yavrucuğumu ksz koma!
Kadın burada soylamış, görelim hanım ne soylamış:
- Ne dersin, ne soylarsın?
Gz açıp gördüğüm,
Gönül verip sevdiğim,
Koç yiğidim, Şah yiğidim!
Karşı yatan kara dağları
Senden sonra ben neyelerim!
Yaylar ise mezarım olsun!
Soğuk pınarlarından içer isem
Benim kanım olsun!
Altınını, gmŐn harcar isem
Benim kefenim olsun!
Şahbaz atlarına biner isem
Benim tabutum olsun!
Senden sonra birini sevip koynuna girsem
Ala yılan olup beni soksun!
Senin korkak annen baban
Ne var ki bir canda, senin için kıyamamıŐlar!
ArŐ tanık olsun, Kürsi tanık olsun,
Yer tanık olsun, gök tanık olsun,

Kadir Tanrı tanık olsun,

Benim canım senin canına kurban olsun!

Kadın böyle deyip kendi canını Deli Dumrul'a vermeyi kabul etti. Azrail geldi, canını almaya. Erenler ejderhası Deli Dumrul, yoldaşına kıyamadı. Allah'a yalvardı, görelim nasıl yalvardı:

- Yücelerden yücesin,

Kimse bilmez nicesin

Güzel Tanrı!

Çok cahiller seni yerde, gökte arar,

Sen müminler gönlündesin!

Dayım duran Cebbar Tanrı!

Ulu yollar üstüne imaretler yapayım

Senin için!

Aç görsem doyurayım

Senin için!

Yalıncağ görsem giydireyim

Senin için!

Alacaksan, ikimizin canını birlikte al!

Bırakırsan ikimizin canını birlikte bırak!

Keremi çok kadir Tanrı!

Deli Dumrul'un bu sözleri Hak tealanın hoşuna gitti. Azrail'e emretti: "Git, Deli Dumrul'un anasıyla babasının canlarını al! Bu ikisine yüz kırk yıl ömür verdim!" dedi. Azrail de onların canını aldı. Deli Dumrul eşiyile yüz kırk yıl yaşadı.

Dede Korkut geldi, boy boyladı, soy soyladı. Bu boy Deli Dumrul'un olsun, benden sonra da alp ozanlar söylesin, alnı açık cömert erenler dinlesin, dedi.

Yom vereyim hanım:

Uçurumlu kara dağların yıkılmasın!

Gölgelice kaba ağacın kesilmesin!

Coşkun akan suların kurumamasın!

Kadir Tanrı seni namerde muhtaç etmesin!

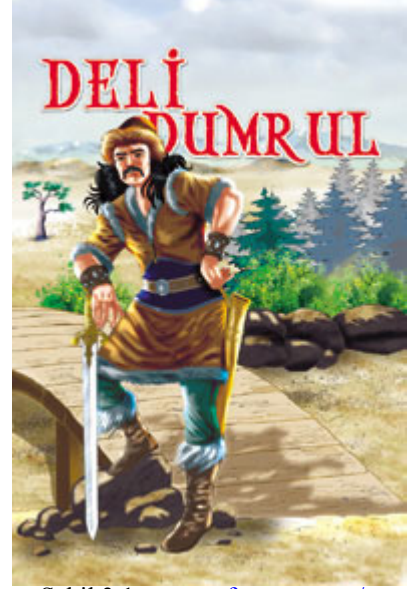
Ak alınına beş kelime dua ettik, kabul olsun!

Derlesin toplasın, günahınızı

Adı güzel Muhammed'e bağışlasın. Hanım hey!

III.3.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : DELİ DUMRUL¹²

Deli Dumrul, bir kurumuŐ derenin
Üzerinde köprü kurmuş,beklerdi;
Yakasından tutar gelip geçenin,
“Köprüden geç, köprü hakkı ver!” derdi.
Geenlerden bac alırdı on akçe,
Gemeyenden, sille, tokat, son akçe.
Bir gün, köprü yamacında yurt kuran
Bir obadan geldi matem sesleri.
Sordu: “Ne var?”, dediler ki: “Kahraman!
Azrail’dir, aldı bizden bir eri.”
Dumrul dedi: “Azrail kim ola?
Tepelerdim, bir düşseydi bu yola!”
Yaradan’a hoş gelmedi bu sözler.
Buyurdu: “Ey al kanatlı Azrail!
Git, kendini o deliye bir göster.
Anlasın ki, o, seninle denk değil!”
Deli Dumrul, kırk yiğitle içerken,
Bir ses geldi: “Azrail’im işte ben!”
Deli Dumrul, birdenbire sarardı,
Kalbi hora tepti, gözü karardı.
Azrail’e göstererek uzağı,
Dedi ki: “Bizim ilde yeşil dağlar var,
O dağlarda üzüm veren bağlar var.
O üzümde kızıllar şarap yapılır,
O şaraptan içen, olur pek sarhoş;
Lisanını tutmaz, lafa kapılır;
Sarhoş lafı say da, bakma sözüme,
Affet beni, dehŐet verme gözüme!”
Ölüm beyi dedi: “Behey divane!
Allah emir verdi, beni gönderdi;

Şekil 3.1: www.efrasyap.com/

¹² Bu metin Ziya Gökalp, **Altın IŞık**, Karanfil Yay., İstanbul, 2005, ss. 49-53’ten alınmıştır.

Senin canın, çıkmış, kalmış, bana ne...
O istiyor; çünkü sana o verdi!”
Dumrul dedi: “Madem ister yaradan,
O, canımı alsın, sen çık aradan!”
Dedi: “Allah’ım! Yücelerden yücesin!
Cahil, seni gökte arar daima;
Âlim ise, bilmez nesin, nicesin...
Gönlümdesin, karışmışsın kanıma.
Namahremdir, vermem ona canımı...
Bu sözlerden hoşlanarak Gök Tanrı,
Dedi: “Dumrul gençtir; başka birine
Devredelim hazırlanan mezarı;
Bedel bulsun, öldür onu, yerine!”
Dumrul dedi: “Anam, babam ihtiyar;
Belki biri razı olur, iş uyar...”
Koştu önce, babasının yanına,
Dedi: “Baba, peşimdedir Azrail;
Benim için sen kıymazsan canına,
Bugün canım alınacak, iyi bil!
Gençlik hâli: Küfür çıktı ağızımdan...
Kurtar beni sen, bu kara yazımdan!”
Baba dedi: “Ey gözümün bebeği!
Her ne varsa malım, sana vereyim;
Can pek tatlı, ister miyim ölmeyi...
Sana benden daha yakın anan var,
Şefkat onun borcu, git, ona yalvar!”
Dumrul koştu anasının yanına,
Dedi; “Ana, peşimdedir Azrail;
Benim için, sen kıymazsan canına,
Bugün canım alınacak, iyi bil!
Ana dedi: “Ey bahçemin çiçeği!
Her ne varsa malım, sana vereyim;
Can pek tatlı; ister miyim ölmeyi...”

Şekil 3.2: tarih.batl.k12.tr/

Sana benden daha yakın baban var,
Cüret borcu onun; git, ona yalvar!”
Ölüm beyi dedi: “Artık çaresiz...
Dumrul dedi: “Biraz mühlet veriniz,
Hasretlim var, gidip onu göreyim
Genç bir karım, iki küçük oğlum var;
Cihan, şimdi, onlar için bana dar!”
Dumrul koştu, karısına anlattı
Olan işi; dedi: “Sakın ağlama!
Allah beni, ölmek için yarattı,
Ona bağlan, bana ümit bağlama!
Oğullarım, kalsın sana emanet!
Kadın, yaşlı gözlerini göklere
Çevirerek dedi: “Ulu Allah’ım!
Ben isterim, bedel olmak bu ere;
Ben öleyim, yıkılmasın obamız,
Çocuklarım desin: “Vardır babamız!”
Allah dedi, hoşlanarak bu sözden:
“Bu işlerden Dumrul, öğüt al da sen,
Bağışladım seni, bu mert kadına
Bir gerçekten köprü yaptır adına,
Herkes gelsin, geçsin coşkun ırmaktan,
Bac almadan, sen de seyret uzaktan!”

III.3.3. ETKİNLİKLER

III.3.3.1. Etkinlik¹³: Metinde geçen kelime ve deyimlerle oluşturulan aşağıdaki listeyi inceleyiniz. Bu listeden anlamını bilmediğiniz kelime ve deyimleri seçerek anlamlarını tahmin etmeye çalışınız. Tahminlerinizi sözlük kullanarak kontrol ediniz.

Kelime	Tahminim	Tahminim	
		Doğru	Yanlış
1 akçe	.....		
2 bac	.....		
3 cihan	.....		
4 cüret	.....		
5 divane	.....		
6 lisan	.....		
7 matem	.....		
8 sille	.....		
9 mühlet	.....		
10 namahrem	.....		
11 oba	.....		

Kelime ve Deyimler	Anlamları
1 akçe	.....
2 bac	.....
3 cihan	.....
4 cüret	.....
5 divane	.....
6 lisan	.....
7 matem	.....
8 sille	.....
9 mühlet	.....
10 namahrem	.....
11 oba	.....

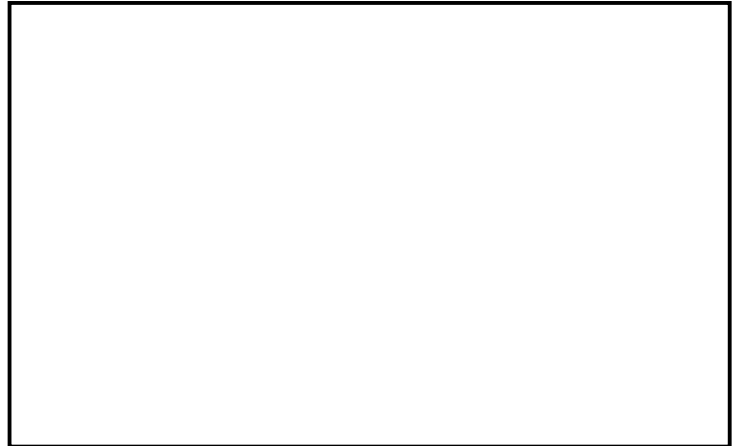
¹³ Bu etkinlik için Kurt-vd., age., s. 154'ten faydalanılmıştır.

III.3.3.2. Etkinlik: Metinden hareketle deyimlerin anlamlarını tahmin ediniz. Deyimlerin anlamlarını deyimler sözlüğünden bulup yazınız.

	Deyimler	Anlamı
1	Hora tepmek	
	Tahmini	
2	Gözü kararmak	
	Tahmini	

Verilen deyimleri resimlendiriniz.

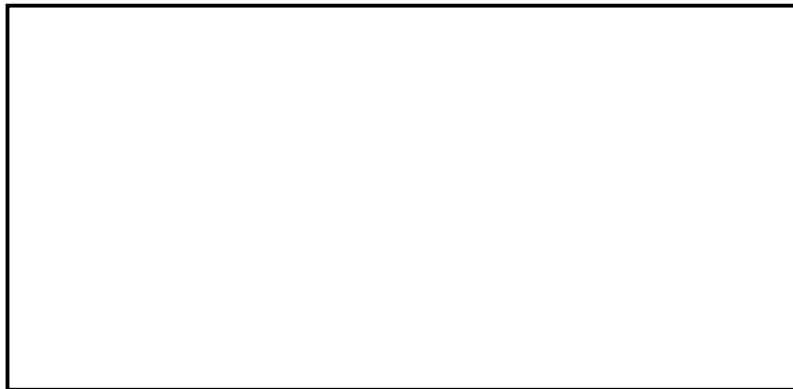
Örnek:

Şekil 3.3: <http://www.dersimizturkce.gen.tr/>

Ağızına kilit vurmak

Hora tepmek

Gözü kararmak

III.3.3.3. Etkinlik: Okuduğunuz “Deli Dumrul” başlıklı metinle ilgili aşağıdaki sorulara cevap veriniz.

Soru 1: Deli Dumrul’un hangi sözleri Yaradan’a hoş gelmiyor?

Cevap: .....

.....

Soru 2: Deli Dumrul Azrail’in sesini duyunca nasıl tepki veriyor?

Cevap: .....

.....

Soru 3: Deli Dumrul Azrail’e neler söylüyor?

Cevap: .....

.....

Soru 4: Tanrı Deli Dumrul’a nasıl bir şans veriyor?

.....

.....

Soru 5: Deli Dumrul babasından, annesinden ve yârinden ne istiyor?

.....

.....

Soru 6: Deli Dumrul’un bu isteğini kim kabul ediyor?

.....

.....

Soru 7: Tanrı bu işi nasıl sonuca bağlıyor?

.....

.....

Soru 8: Sizce “Deli Dumrul” şiiri bize neyi anlatmak istemiş olabilir?

.....

.....

.....

III.3.3.4. Etkinlik¹⁴: Metinde yer alan karakterlerin özelliklerini yazınız.

Deli Dumrul

Deli Dumrul'un sevdiği

Deli Dumrul'un babası

Deli Dumrul'un annesi

III.3.3.5. Etkinlik: Azrail'in Deli Dumrul'a söylediklerine karşılık her bir şapkanın temsil ettiği duygulardan hareketle siz de Deli Dumrul'un ağzından Azrail'e yanıtlar veriniz.

Şekil 3.4: <http://www.egetekstil.com/>

İyimser

Şekil 3.5: <http://www.egetekstil.com/>

Duygusal

¹⁴ Bu etkinlik için Ahmet Kapulu-vd., (2007), **İlköğretim Türkçe 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı**, Ankara: Koza Yayın Dağıtım, s. 193'ten faydalanılmıştır.

Şekil 3.6: <http://www.egetekstil.com/>

Yenilikçi

.....
.....
.....
.....

Şekil 3.7: <http://www.egetekstil.com/>

Serinkanlı

.....
.....
.....
.....

Şekil 3.8: <http://www.egetekstil.com/>

Kötümser

.....
.....
.....
.....

Şekil 3.9: <http://www.egetekstil.com/>

Tarafsız

.....
.....
.....
.....

III.4. TÜR : TİYATRO

III.4.1. ALINTI METİN : KUTADGU BİLİĞ'DEN AY-TOLDI HÜKÜMDARA DİLİN ERDEMİNİ VE SÖZÜN FAYDALARINI ANLATIR¹⁵

- 955 Hükümdar bir gün Ay-Toldı'yı çağırdı;
ona yer gösterdi ve oturmasını işaret etti.
- 956 Ay-Toldı yavaşça ve edeple oturdu;
gözlerini yere dikip sesini çıkarmadı.
- 957 Hükümdar dedi ki: Ay-Toldı, söyle sözünü;
niçin susuyorsun, sana ne oldu?
- 958 Ay-Toldı dedi ki: Ey beylerin beyi,
kul beyin yüzünü görünce ne diyeceğini şaşırır.
- 959 Hükümdar ne söyleyeceğimi henüz buyurmadı;
sormadan, neyi arz edeyim
- 960 Bilgilinin sözünü dinle, itiraz etme;
sana sorulmadan da sözünü söyleme.
- 961 Kim birini gerek görerek ister ve çağırırsa,
söze de ilk önce o başlar.
- ...
- 968 Hükümdar dedi ki: Sözünü tamamen anladım,
fakat yaşayan birinin hiç konuşmaması imkânsızdır.

---

¹⁵ Bu metin Reşid Rahmeti Arat, **Kutadgu Bilig Yusuf Has Hacib**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2006, ss. 245-251;117-119'dan seçilmiştir.

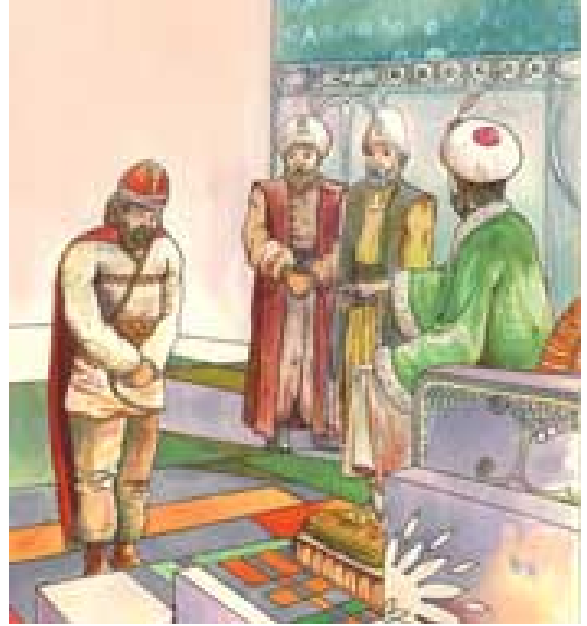

- 969 Bil ki, ancak iki türlü kişi konuşmaz:
biri bilgisiz, biri de dilsiz.
...
- 971 Bilgisizin dili daima kilitli olmalı,
bilgili kişi de diline hâkim olmalı.
...
- 973 Bilgili kişinin sözü eksilmez;
akan duru pınarın suyu kesilmez.
...
- 976 Ay-Toldı yine dedi: Hükümdar bilir ki,
bu dilin zararı insanın hayatına bile mal olur.
...
- 978 Kişinin konuşması için ona bir şey sorulması gerekir;
sorulmadığı takdirde sözünü gizlemelidir.
...
- 981 Anladım, dedi, hükümdar sözlerinin hepsi doğru,
yine de soracağım bir sözüm daha var.
- 982 Dilin zararını söyledin, işittim;
onun faydası var mı? Bunu da doğruca söyle.
...
- 984 Ay-Toldı dedi: Eğer bu dilim dönerse,
söyleyeyim; sözün faydası çoktur.
...
- 987 Söz boş yere söylenirse çok zarar getirir;
söz yerinde söylenirse faydalı olur.
...
- 991 Vücudun nasibi hep boğazdan girer;
ruhun nasibiye doğru sözdür ve kulaktan girer.
- 992 Bak, bilginin iki alameti vardır;
bu iki şey ile insan bahtiyar olur.

- 993 Bunlardan biri dil, biri de boğazdır;
insan bu ikisine hâkim olursa çok fayda görür.
- 994 Bilginin boğzına ve diline hâkim olması gerekir;
boğazını ve dilini gözeten bilgililer gereklidir.
...
- 163 Kişiyi dil kıymetlendirir ve kişi onunla mutluluk bulur,
kişiyi dil kıymetten düşürür ve dili yüzünden başı gider.
...
- 178 Mademki böyledir, sözü bilerek söyle;
sözün olsun gözsüzlere körlere göz.

III.4.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN: DİLİN ERDEMİ VE SÖZÜN ÖNEMİ¹⁶

(Kutadgu Bilig Karahanlı Devleti zamanında 1070 yılında Yusuf Has Hacib tarafından kaleme alınmıştır. Kutadgu Bilig “saadet veren bilgi” anlamına gelir. Eser; din, devlet, terbiye, bey-halk arası ilişkileri konularına değinen nasihat, felsefe, siyaset kitabıdır. Dönemin insanına ve devlet adamına doğru yolu göstermek amacıyla yazılmış öğretici bir eserdir.)

Şekil 4.1: www.goncadergisi.com/

Hükümdar Kün-Toğdı'nın çok güvendiği, yanından ayırmadığı, çok bilgili ve değerli bir veziri vardır. Vezirinin ismi Ay-Toldı'dır. Hükümdar veziri ile sohbet etmeyi çok sever. Vezirini yanına çağırıp zaman zaman ona değişik sorular sorarak fikrini alır. Yine bir gün hükümdar Kün-Toğdı, veziri Ay-Toldı'yı huzuruna çağırır. Hükümdarın karşısına gelen Ay-Toldı gözlerini yere dikip sessizce ve edeple hükümdarın kendisine ne söyleyeceğini beklemeye başlar.

Hükümdar– (Sert bir şekilde) Ay-Toldı söylemene sözünü! Niçin susuyorsun, ne oldu sana?

Vezir: Ey beylerin beyi, kul, beyin yüzünü görünce ne diyeceğini de şaşırırmış. Hükümdarım henüz buyurmadınız, ben ne söyleyeyim? Siz soru sormadan da neyi arz edeyim? Bilginin sözünü her zaman dinlerim, itiraz etmem; bana sorulmadan da bir şey söylemem.

Hükümdar– (Yüksek sesle) Ay-Toldı sözlerin çok doğrudur; ama yaşayan birinin de hiç konuşmaması imkânsızdır öyle değil mi? Bil ki ancak iki türlü kişi konuşmaz: bunlardan biri bilgisiz, diğeri de dilsizdir. Bilgisizin dili daima kilitli olmalıdır, bilgili

¹⁶ Kutadgu Bilig'de bu bölümün başlığı “Ay-Toldı Hükümdara Dilin Erdemini ve Sözün Faydalarını Anlatır” şeklinde geçmektedir. Ancak başlık, ilköğretim okulu öğrencilerine uygun olabilmesi açısından çalışmada “Dilin Erdemi ve Sözün Önemi” şeklinde kullanılmıştır.

de diline hakim olmalıdır. Unutma Ay-Toldı bilgili kişinin sözü eksilmez, akan duru pınarın suyu kesilmez.

Vezir– Haklısınız sultanım, ama siz de bilirsiniz ki bu dilin zararı da insanın hayatını

Şekil 4.2: mutluhayat.blogcu.com/

dahi bitirir. Kişinin konuşması için ona bir şey sorulmalıdır, sorulmadığı takdirde sözünü gizlemelidir.

Hükümdar– (Gözlerini yere dikerek düşünceli bir tavırla) Evet, Ay-Toldı söylediklerini anladım; ama sana bir şey daha soracağım: dilin zararını anlattın anladım, peki yararı var mı doğrusunu söyle bakalım.

Vezir– Eğer bu dilim dönerse beyim, sözün yararı da çoktur, hemen söyleyeyim. Söz boş yere söylenirse zararı olur, yerinde söylenen sözün faydası çoktur. Vücudun nasibi nasıl boğazdan girerse hükümdarım, ruhun nasibiye doğru sözdür, kulaktan girer.

Hükümdar– Bilgili insan nasıl olmalı Ay-Toldı? Anlat bakalım, seni dinliyorum.

Vezir– Bilginin iki alameti vardır sultanım. Bunlarla insan her zaman bahtiyardır.

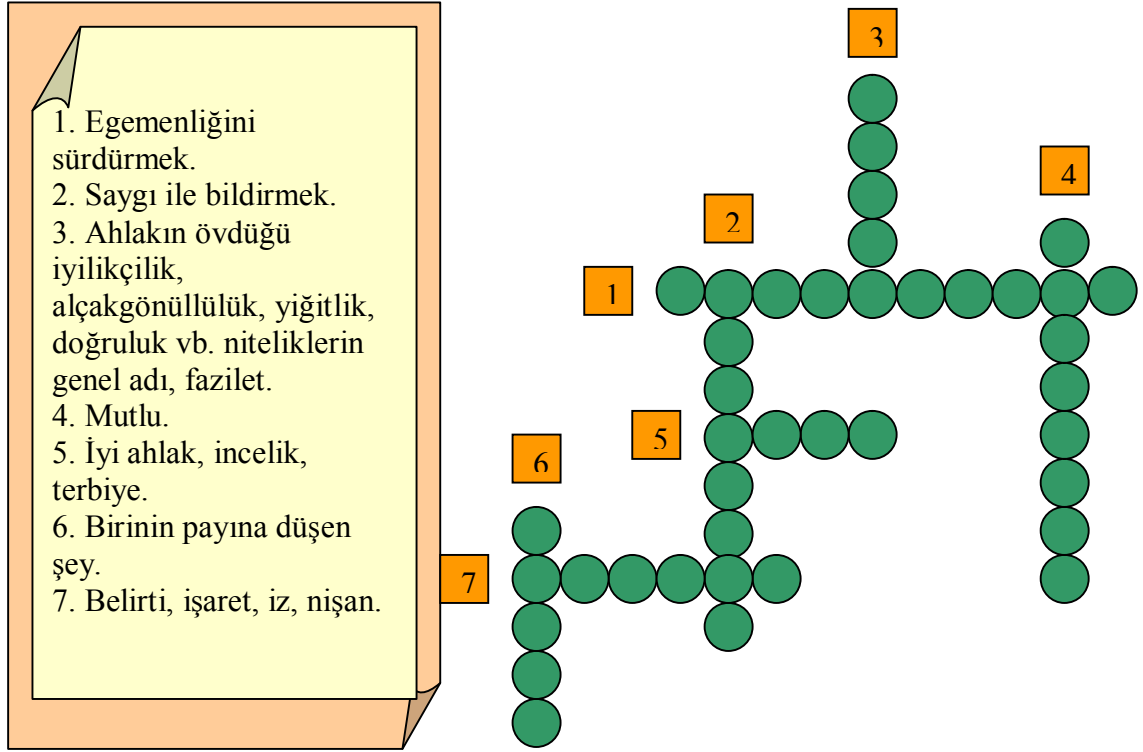
Hükümdar– (Sevecen bir ses tonuyla) Peki bu alametler nelerdir benim değerli vezirim?

Vezir– Bunlardan biri dil diğeri de boğazdır ey beylerin beyi! İnsan bu ikisine de hakim olursa fayda bulur. Bilgili insan boğazına ve diline hakim olmalıdır. Boğazını, dilini gözeten bilgililer gereklidir.

Hükümdar– Dilin erdemini ne de güzel anlattın benim bilgili vezirim. Anladık ki dil, kişiyi kıymetli kılar, kişi de onunla mutlu olur. Eğer dilini tutmazsa da dil, kişiyi kıymetten düşürür. Mademki bu böyledir, sözü bilerek söylemek gerekir. Öyle sözler söyleyelim ki sözümüz körlere göz, gönüllere de bir iz olsun...

III.4.3. ETKİNLİKLER

III.4.3.1. Etkinlik¹⁷: Metinde geçen kelimelerden oluşturulan aşağıdaki bulmacayı çözünüz.

III.4.3.2. Etkinlik¹⁸: Okuduğunuz metinle ilgili aşağıdaki sorulara cevap veriniz:

1. Hükümdarın karşısında konuşmadan duran Ay-Toldı, bu susmasının sebebini nasıl açıklıyor?

.....
.....

2. Hükümdara göre konuşmayan kişiler kimlerdir?

.....
.....

3. Hükümdara göre bilgili ve bilgisiz insanın dili nasıl olmalıymış?

¹⁷ Bu etkinlik için Kurt-vd., age., s. 55'ten faydalanılmıştır ve etkinlikte geçen hakim olmak, arz etmek, erdem, bahtiyar, edep, nasip, alamet kelime/kelime gruplarının anlamları sırayla Türkçe Sözlük, 2005, “**hakim** olmak maddesinin 1. açıklaması”, s.831; “**arz etmek** maddesinin 2. açıklaması”, s. 126; “**erdem** maddesinin 1. açıklaması”, s. 642; “**bahtiyar** maddesinin 1. açıklaması”, s. 184; “**edep** maddesinin 2. açıklaması”, s. 600; “**nasip** maddesinin 1. açıklaması”, s. 1458; “**alamet** maddesinin 1. açıklaması”, s. 65.

¹⁸ Bu etkinlik için Yangın-vd., age., s. 257'den faydalanılmıştır.

4. Ay-Toldı'ya göre dilin zararları nelerdir?

5. "Vücudun nasibi nasıl boğazdan girerse ruhun nasibiye doğru sözdür, kulaktan girer." sözleriyle ne anlatılmak istenmiş olabilir?

III.4.3.3. Etkinlik¹⁹: Tiyatro ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi aşağıdaki boşluklara yazınız.

Tiyatro hakkındaki düşüncelerim: .....

.....

.....

Tiyatroda beğendiğim bölüm: .....

.....

.....

Nedeni: .....

.....

.....

Şekil 4.3:
www.fenvadisi.com/

Konusu: .....

.....

Ana duygusu: .....

.....

Vezir Ay-Toldı'ya katılıyorum/katılmıyorum.
Çünkü: .....

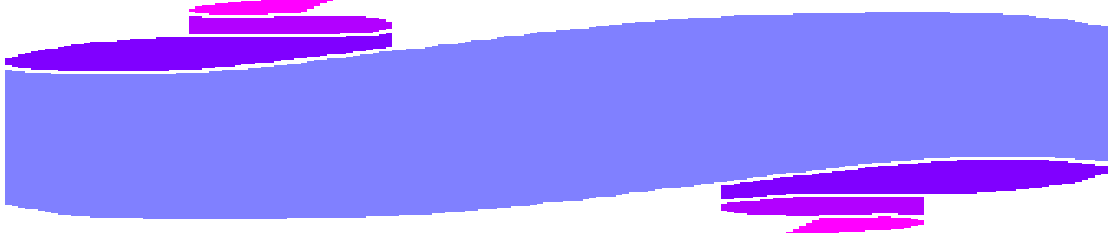
.....

Tiyatroyu beğendim/beğenmedim.
Çünkü: .....

.....

¹⁹ Bu etkinlik için Atlan-vd., age., s. 159'dan faydalanılmıştır.

III.4.3.4. Etkinlik: Okuduğunuz tiyatroda en beğendiğiniz sözü aşağıya yazınız.

şekil 4.4: (İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6, 7, 8. Sınıflar, 2006: 145)

Bu bölümü beğenmenizin nedenini açıklayınız.

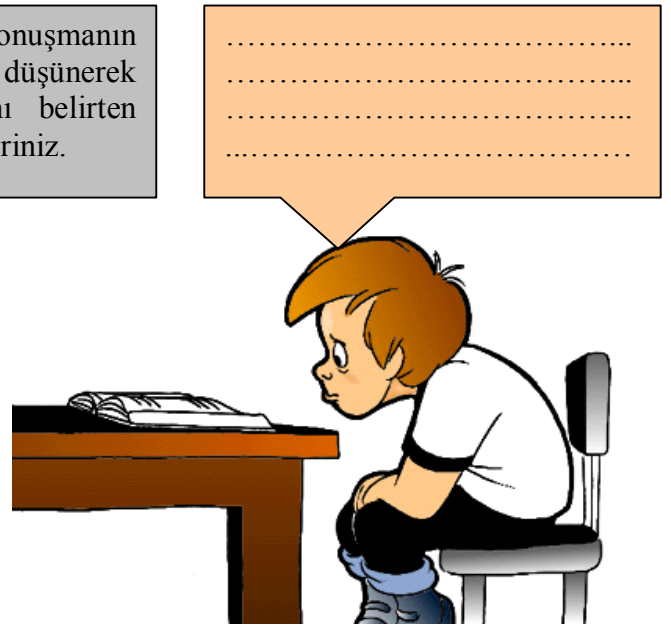

şekil 4.5: (İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6, 7, 8. Sınıflar, 2006: 145)

Aşağıda verilen açıklamadan hareketle ilgili atasözlerini çocuğun söyleyeceği konuşma kutusunun içine yazınız.

şekil 4.6: www.izlerforum.com

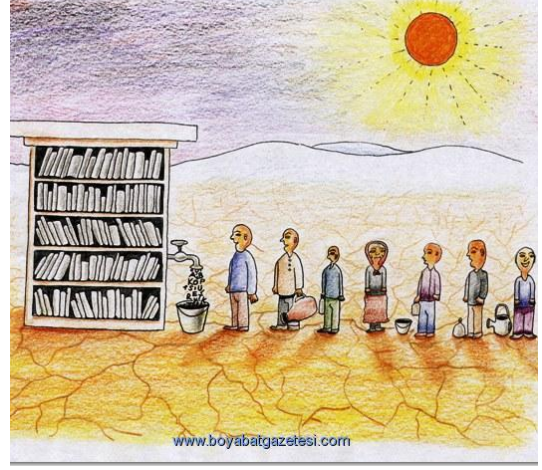

şekil 4.7: cennet37.blogcu.com/

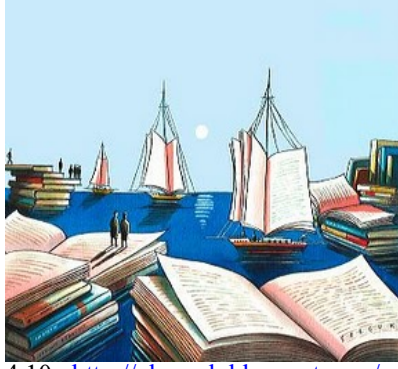
III.4.3.5. Etkinlik: Aşağıda “kitap”la ilgili yer alan karikatürleri inceleyiniz. Bu karikatürlerin sizin hayal dünyanızda uyandırdığı duygu ve düşüncelerden hareketle bir yazı yazınız.

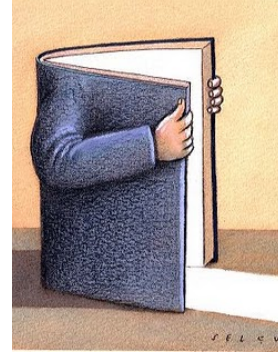
Şekil 4.8: <http://www.postaciniz.com/>

Şekil 4.9 : <http://www.boyabatgazetesi.com/>

Şekil 4.10 : <http://okumak.blogspot.com/>

Şekil 4.11: <http://okumak.blogspot.com/>

A large rectangular area with a light orange background and horizontal dotted lines for writing.

III.5. TÜR : HİKÂYE

III.5.1. ALINTI METİN : KUTADGU BİLİĞ'DEN HÜKÜMDAR KÜN-TOĞDI AY-TOLDI'YA ADÂLET VASFINI SÖYLER²⁰

- 405 Bu dünyada bir bey vardı, hakîm ve bilgin bir baş idi; beylik içinde uzun bir ömür sürdü.
- 406 Bu bey Kün-Toğdı idi, adı bellidir; şöhreti dünyaya yayılmıştır, ikbâli mâlûmdur.
- 407 Tabiati dürüst, tavrı mûnis idi; sözü doğru, gözü ve gönülü zengin idi.
- 408 O bilgili, akıllı ve uyanık bir bey idi; kötü için âteş ve düşman için bir âfet idi.
- 409 Aynı zamanda mehâbetli, yüreği pek ve dürüst tabiatli idi; bu tavrı ve hareketi onu günden güne yükseltti.
- 415 Hükümdar Kün-Toğdı böylece bu tabiati ile güneş ve ay gibi parlayarak, dünyayı aydınlattı.
- 463 Sâkin tabiatli, akıllı, bilgili, zeki ve iyi gönüllü genç bir delikanlı idi.
- 464 Yüzü, bakınca, göz kamaştıracak kadar güzel idi; sözü sert değildi, fakat doğru söylerdi.
- 765 Bir gün hükümdarın çok canı sıkıldı; halvet emri verip, yalnız başına kaldı.
- 766 Ay-Toldı'yı huzûruna çağırtdı; Ay-Toldı girdi ve ellerini kavuşturdu.
- 767 Hükümdarın karşısında ayakta durdu; hükümdar ona bir müddet hiçbir şey söylemedi.
- 768 Sonra başını kaldırıp, ona baktı ve gözü ile, -Gel, otur! –diye işâret etti.
- 769 Ay-Toldı gözlerini yere dikmiş ve içi müsterih bir hâlde, yavaşça ve sükûnetle oturdu.
- 770 Göz ucu ile gizlice hükümdara baktı; o kaşını çatmış ve yüzünü buruşturmuş idi.
- 771 Bir gümüş taht üzerine oturmuştu; bu tahtın birbirine bağlanmamış üç ayağı vardı.
- 772 Elinde büyük bir bıçak tutuyordu; solunda bir acı-ot ve sağında şeker bulunuyordu.
- 773 Bunu görünce, Ay-Toldı, gerçekten, çok korktu ve nefesi kesildi.

²⁰ Bu metin Reşid Rahmeti Arat, **Yusuf Has Hâcib Kutadgu Bilig**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1991, ss. 39-70'ten seçilmiştir.

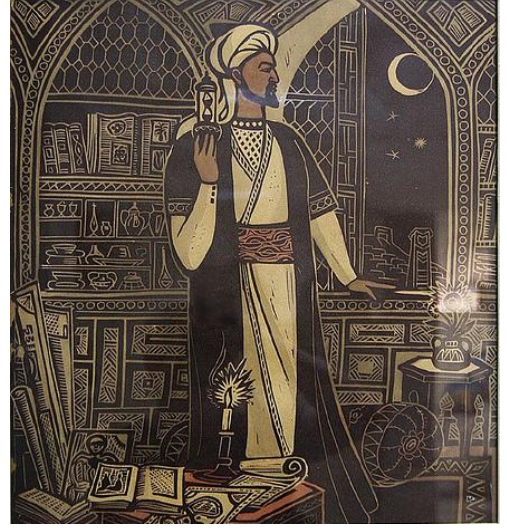
- 774 Bir müddet durduktan sonra başını kaldırdı ve Ay-Toldı'ya dedi:-
- 775 Beni burada tek başıma ve bu hâlde görünce, neye dilsiz gibi susuyorsun.
- 776 Ay-Toldı cevap verdi:-Ey devletli hükümdar, benim konuşmağa cesâretim yok.
- 777 Bugün sende başka bir hâl görüyorum, onun için çekiniyorum, ey zeki, âlim insan.
- 778 Bilgisi herkesçe müsellemlenmiş olan âlim halka şunu bildirmiştir: kızdıkları zaman beylere yaklaşma.
- 781 Beyler öfkeleri tutup, hiddetlenirlerse, onlardan uzak dur; yoksa zararları dokunur.
- 784 Beyler arslana benzerler; hiddetlendirirsen, başını koparırlar, ey parlak bilgili.
- 785 Hükümdar dedi: -Bana söyle, bakayım, şimdi neye hayret ettin.
- 786 Ay-Toldı dedi: -Ben şuna hayret ediyorum; bu senin oturduğun gümüş taht ne oluyor.
- 788 İkincisi –elindeki bu bıçak nedir; benim bunu da iyice bilmem lâzım.
- 789 Üçüncüsü –niçin sağında şeker var, solundaki bu acı-ot nedir.
- 790 Sana bakınca, öfkeli olduğumu gördüm; bunları görünce de, ne diyeceğimi şaşırdım.
- 791 Bu hâli görünce, korkudan, ağzımı açıp, bir söz söyleyemedim.
- 792 Hükümdar dedi: -Ne demek istediğini anladım; bunların ne demek olduğunu sana anlatayım.
- 793 Geçen gün ben seni çağırdım, sana gösterdim ve yer verdim.
- 799 Bugün de ben kendi tabiatimi ve bütün meziyetlerimi sana gösteriyorum.
- 800 İşte bak, ben de doğruluk ve kanunum; kanunum vasıfları bunlardır, dikkat et.
- 801 Bak, bu üzerinde oturduğum tahtın üç ayağı vardır; ey gönlümü doyuran.
- 802 Üç ayak üzerinde olan hiçbir şey bir tarafa meyiletmez; her üçü düz durdukça, taht sallanmaz.
- 803 Eğer üç ayakta biri yana yatarsa, diğer ikisi de kayar ve üzerinde oturan yuvarlanır.
- 805 Düz olan bir şeyin her tarafı iyidir; her iyinin, dikkat edersen, tavır ve hareketi düzgündür.
- 806 Hangi şey yana yatarsa, eğri olur; her eğrilikte bir kötülüğün tohumu vardır.
- 807 Düz olan yana yatarsa, duramaz, düşer; hangi şey doğru ise, düşmez, yerinde durur.

- 808 Bak, benim tabiatim de yana yatmaz, doğrudur; eğer doğru eğrilirse, kıyâmet kopar.
- 810 Ey becerikli insan, elimdeki bu bıçak biçen ve kesen bir âlettir.
- 811 Ben işleri bıçak gibi keser, atarım; hak arayan kimsenin işini uzatmam.
- 812 Şekere gelince, o zulüme uğrayarak, benim kapıma gelen ve adâleti bende bulan insan içindir.
- 813 O insan benden şeker gibi tatlı tatlı ayrılır; sevinir ve yüzü güler.
- 814 Zehir gibi acı olan bu Hind otunu ise, zorbalara ve doğruluktan kaçan kimseler içer.
- 815 Bunlar kavga edip, bana gelirler ve ben hüküm verince, bakarsın, acı Hind ilâcı içmiş gibi, yüzlerini ekşitirler.
- 816 Benim bu sertliğim, kaşlarımın bu çatıklığı ve bu asık suratım bana gelen zâlimler içindir.
- 817 İster oğlum, ister yakınım veya hısımım olsun; ister yolcu, geçici, ister misâfir olsun;
- 818 Kanun karşısında benim için bunların hepsi birdir; hüküm verirken, hiçbiri beni farklı bulmaz.
- 820 Akıllı insan buna benzer bir söz söylemiştir; kim akıllı insanın sözünü tutarsa, iş yoluna girer.
- 821 Beyliğin temeli doğruluk üzerine kurulmuştur; doğruluk yolu beyliğin esâsıdır.
- 822 Bey doğru olur ve ülkeye böyle hüküm ederse, bütün dilediklerine kavuşur.

III.5.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : ADALETİN DEĞERİ²¹

Zamanın birinde bir hükümdar vardı. Hakim ve bilge bir baştı. Bu hükümdarın adı Kün-Toğdı idi. Dürüst, cana yakın, sözü doğru, gözü ve gönü zengindi. O, bilgili, akıllı ve uyanık bir beydi. Kötü için ateş, düşman için afetti. Hükümdar Kün-Toğdı bu karakteriyle güneş ve ay gibi parlayarak dünyayı aydınlattı.

Bu bilge hükümdarın Ay-Toldı adında zeki bir veziri vardı. Zeki olduğu kadar sakin, bilgili, iyi kalpli, genç bir delikanlıydı. Yüzü, bakıldığında göz kamaştıracak kadar güzeldi, sözü yumuşaktı; fakat doğru söylerdi.

Şekil 5.1: www.lokmantaha.com/

Bir gün hükümdarın canı çok sıkıldı; halvet emri verip yalnız başına kaldı. Ay-Toldı'yı huzuruna çağırttı; Ay-Toldı girdi ve ellerini kavuşturdu. Hükümdarın karşısında ayakta durdu; hükümdar ona bir müddet hiçbir şey söylemedi. Sonra

Şekil 5.2: www.kayseriden.biz/

başını kaldırıp ona baktı ve gözü ile “Gel, otur!” diye işaret etti. Ay-Toldı gözlerini yere dikmiş ve içi müsterih bir hâlde, yavaşça ve sükûnetle oturdu. Göz ucu ile gizlice hükümdara baktı; o, kaşını çatmış ve yüzünü buruşturmuş idi. Bir gümüş taht üzerine oturmuştu; bu tahtın birbirine

Bir müddet durduktan sonra hükümdar başını kaldırdı ve Ay-Toldı'ya:

-Beni burada tek başıma ve bu hâlde görünce niye dilsiz gibi susuyorsun? diye sordu. Ay-Toldı cevap verdi:

-Ey devletli hükümdar, benim konuşmaya cesaretim yok. Bugün sende başka bir hâl görüyorum, onun için çekiniyorum ey zeki alim insan. Bilgisi herkesçe müsellem

²¹ Öğrenci seviyesine uygun olması açısından çalışmada, metin başlığında değişikliğe gidilmiştir ve metin 20. dipnotta belirtilen kaynaktan alınan metnin ders kitabına uygun bir hâle getirilmesi için tarafımızdan sadeleştirilmiş şeklindedir.

olan alim halka şunu bildirmiştir: “Kızdıkları zaman beylere yaklaşma. Beyler öfkelerini tutup hiddetlenirlerse onlardan uzak dur; yoksa zararları dokunur. Beyler arslana benzerler; hiddetlendirirsen başını koparırlar ey parlak bilgili.”

Hükümdar dedi ki:

-Bana söyle bakayım, şimdi neye hayret ettin? Ay-Toldı:

-Ben şuna hayret ediyorum; bu senin oturduğun gümüş taht ne oluyor? İkincisi, elindeki bu bıçak nedir, benim bunu da iyice bilmem lazım. Üçüncüsü, niçin sağında şeker var, solundaki bu acı-ot nedir? Sana bakınca öfkeli olduğunu gördüm; bunları görünce de ne diyeceğimi şaşırdım. Bu hâli görünce korkudan ağzımı açıp bir söz söyleyemedim, dedi. Hükümdar şöyle cevap verdi:

-Ne demek istediğini anladım; bunların ne demek olduğunu sana anlatayim.

Bugün ben kendi tabiatımı ve bütün meziyetlerimi sana göstereceğim. İşte bak, ben de doğruluk ve kanunum; kanunun vasıfları bunlardır, dikkat et. Bak, bu üzerinde oturduğum tahtın üç ayağı vardır ey gönlümü doyuran. Üç ayak üzerinde olan hiçbir şey bir tarafa meyiletmez; her üçü düz durdukça taht sallanmaz. Eğer üç ayaktan biri yana yatarsa diğer ikisi de kayar ve

Şekil 5.3: www.resimhayattir.com/

üzerinde oturan yuvarlanır. Düz olan bir şeyin her tarafı iyidir; her iyinin, dikkat edersen, tavır ve hareketi düzgündür. Hangi şey yana yatarsa eğri olur, her eğrilikte bir kötülüğün tohumu vardır. Düz olan yana yatarsa duramaz, düşer; hangi şey doğru ise düşmez, yerinde durur. Bak, benim tabiatım da yana yatmaz, doğrudur; eğer doğru eğrilirse kıyamet kopar.

Ey becerikli insan, elimdeki bu bıçak biçen ve kesen bir alettir. Ben işleri bıçak gibi keser, atarım; hak arayan kimsenin işini uzatmam. Şekere gelince o, zulme uğrayarak benim kapıma gelen ve adaleti bende bulan insan içindir. O insan benden şeker gibi tatlı tatlı ayrılır, sevinir ve yüzü güler.

Zehir gibi acı olan bu Hind otunu ise zorbalara ve doğruluktan kaçan kimseler içer. Bunlar kavga edip bana gelirler ve ben hüküm verince bakarsın, acı Hind ilacı içmiş gibi yüzlerini ekşitirler.

Benim bu sertliğim, kaşlarımın çatıklığı ve bu asık suratım bana gelen zalimler içindir. İster oğlum, ister yakınım veya hısmım olsun; ister yolcu, geçici ister misafir olsun; kanun karşısında benim için bunların hepsi birdir; hüküm verirken hiçbiri beni farklı bulmaz. Akıllı insan buna benzer bir söz söylemiştir; kim akıllı insanın sözünü tutarsa iş yoluna girer. Beyliğin temeli doğruluk üzerine kurulmuştur; doğruluk yolu beyliğin esasıdır. Bey doğru olur ve ülkeye böyle hükmederse bütün dileklerine kavuşur.

III.5.3. ETKİNLİKLER

III.5.3.1. Etkinlik²²: Metinde geçen bazı kelimelerle bu kelimelerin anlamları aşağıda verilmiştir. Anlamların baş taraflarındaki boşluklara ilgili kelimenin numarasını yazarak hangi anlamın, hangi kelimeyle ilgili olduğunu belirleyiniz.

1. âlim	...Bütün kaygılardan kurtulup gönlü rahata kavuşan.
2. halvet	...Bir kişiyi veya nesneyi benzerinden üstün gösteren nitelik
3. hiddet	...Süre.
4. meyletme	...Durgunluk, dinginlik, hareketsizlik, sessizlik.
5. meziyet	...Bilgin.
6. müddet	...İnkâr edilemeyen, karşı çıkılmayan, söz götürmez.
7. müselleme	...Öfke, kızgınlık.
8. müsterih	...İssız yerde yalnız kalma.
9. sükûnet	...Nitelik.
10. vasıf	... Eğilmek.

²² Bu etkinlik için Kapulu-vd., age., s. 106'dan faydalanılmıştır ve etkinlikte geçen âlim, halvet, hiddet, meyletme, meziyet, müddet, müselleme, müsterih, sükûnet, vasıf kelimelerinin anlamları sırayla Türkçe Sözlük, 2005, “**âlim** maddesinin 1. açıklaması”, s. 75; “**halvet** maddesinin 1. açıklaması”, s. 838; “**hiddet** maddesinin 1. açıklaması”, s. 889; “**meyletme** maddesinin 1. açıklaması”, s. 1387; “**meziyet** maddesinin 1. açıklaması”, s. 1389; “**müddet** maddesinin 1. açıklaması”, s. 1429; “**müselleme** maddesinin 1. açıklaması”, s. 1439; “**müsterih** maddesinin 1. açıklaması”, s. 1440; “**sükûnet** maddesinin 1. açıklaması”, s. 1825; “**vasıf** maddesinin 1. açıklaması”, s. 2081.

III.5.3.2. Etkinlik: Aşağıda verilen deyimlerin anlamlarını deyimler sözlüğünden bulup karşısına yazarak birer cümlede kullanınız.

Deyimler	Anlamları
Dileklere kavuşmak	.....
Cümle	
Ellerini kavuşturmak	.....
Cümle	
Gözlerini yere dikmek	.....
Cümle	
İşaret etmek	.....
Cümle	
Yalnız başına kalmak	.....
Cümle	
Yüzünü buruşturmak	.....
Cümle	
Zulme uğramak	.....
Cümle	

III.5.3.3. Etkinlik: Okuduğunuz metinle ilgili aşağıdaki sorulara cevap veriniz:

1. Ay-Toldı hükümdarın huzuruna gelince neden hiç konuşmuyor?

.....
.....

2. Ay-Toldı hükümdarın huzurunda neyle karşılaşılıyor?

.....
.....

3. Hükümdar doğruluğu neye benzetiyor? Bunu nasıl açıklıyor?

.....
.....

4. Metne göre bıçak, şeker ve acı-ot neleri simgelemektedir?

Şekil 5.4: www.yaprakforum.com/

Şekil 5.5: garova.blogspot.com/

Şekil 5.6: www.kent.com.tr/

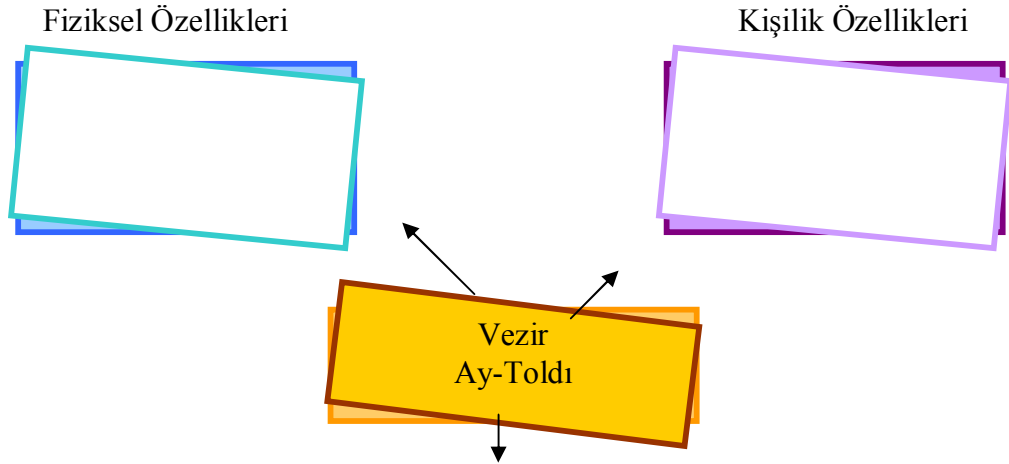
5. Hükümdarın yerinde siz olsaydınız doğruluğu neye benzetirdiniz?

.....
.....

6. Size göre kanunun vasıfları neler olmalıdır?

.....
.....

III.5.3.4. Etkinlik²³: Vezir Ay-Toldı'nın fiziksel ve kişilik özelliklerini aşağıdaki kutulara yazınız.

Hükümdar Kün-Toğdı ile veziri Ay-Toldı'nın kişilikleri arasındaki benzerlikleri yazınız.

.....
.....
.....
.....

²³ Bu etkinlik için Atlan-vd., age., s. 225'ten faydalanılmıştır.

III.5.3.5. Etkinlik: Size göre aşağıdaki resimler neleri simgelemektedir? Resimlerin simgeledikleri kavramları noktalı yerlere yazınız.

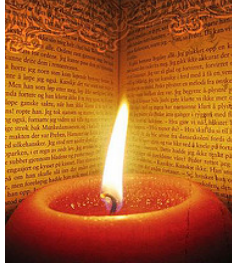
şekil 5.7: <http://ezgi.murekkep.org/>

.....

şekil 5.8: www.kuscular.org

.....

şekil 5.9: <http://birkalem.com/>

.....

şekil 5.10: www.ibrahimerguden.com

.....

III.6. TÜR : ŞİİR

III.6.1. ALINTI METİN : KUTADGU BİLİĞ'DEN İYİLİK ETMENİN ÖVÜLMESİNİ VE FAYDALARINI ANLATIR²⁴

- 231 Gençlik kaçar ve hayat uçar;
bu düş gibi dünyadan çabuk göçersin.
- 232 Hayatı sermaye yap, bunun faizi iyiliktir;
bu sana yarın için iyi yiyecek ve giyecek sağlar.
- 233 İşit, ne der, insanların iyisi;
sonunda ölecektir yürüyen ve soluyanların hepsi.
- ...
- 235 Gerek bey gerek ku, iyi veya kötü;
kendileri öldü, izleri olarak yalnız adları kaldı.
- 236 Şimdi bu yere sahip olmak sırası sana gelmiştir,
sen herkesten iyi ol, hep iyilik yapmaya çalış.
- 237 Her yaşayan er geç ölüp toprağa düşecektir;
kişi iyi nam ile ölürse adı yaşar.
- 238 İnsanların dillerden düşmeyen iki türlü adı vardır:
biri iyi, biri kötü; dünyada bunlardan biri kalır.
- 239 Kötüye sövülür, iyi övülür;
kendine bak, gör, canın hangisini ister.
- 240 Ey temiz kişi, iyi olursan adını överek anarlar;
eğer kötü olursan seni söverek yâd ederler.

---

²⁴ Bu metin Reşid Rahmeti Arat (2006b), age., ss. 127-133'ten seçilmiştir.

- 243 Kötü mü daha iyi senin için, yoksa iyi mi,
sövlmek mi istersin, yoksa övlmek mi.
- 246 Bak, kişi iyi adıyla alkışlanır;
adı kötüye çıkmış kişi ölünce beddua alır.
- 248 Kaç defa gördüm ey bilgili kişi,
kötülerin işi asla ileri gidemedi.
- 249 Kötülük ateştir, ateş ise yakıcıdır;
onun yolunda geçilebilecek bir geçit yoktur.
- 270 Ölüden diriye kalan miras sözdür;
miras kalan sözü tutmanın yüzlerce faydası vardır.
- 271 Bilgisiz, muhakkak ki kördür;
ey gözsüz kör, bilgiden hissene al.
- 272 Kişinin süsü sözdür ve bu söz de çok çeşitlidir;
haydi, ey dilim, iyi sözlü kişiyi öv.
- 273 Buna benzer Türkçe bir atasözü vardır;
işe onu söylüyorum, şöyle der.
- 274 Aklın süsü dil, dilin süsü sözdür;
kişinin süsü yüz, yüzün süsü gözdür.
- 275 İnsan sözünü diliyle söyler;
sözü iyi olursa yüzü parlar.

III.6.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : İYİLİK²⁵

Yiğitliğin kaçar, sağlığın uçar,
Dünya bir düş gibi, senden de geçer.

Hayatı sermaye yap, iyiliktir bunun faizi
Yarın hem yiyecek hem giyeceklerle ihya eder bunlar sizi.

Ne söyler işit, iyi insanlar,
Sonunda ölüm var, ey yaşayanlar.

Gerek bey, gerek kul, kötü ve iyi,
Kendi öldü ama, kaldı bir ismi.

Şimdi sıra senindir buna alış,
İyi ol, hep iyilik yapmaya çalış.

Her yaşayan er ya da geç ölümü tadar,
Kişi iyi nam salmışsa adı yaşar.

İnsanların iki türlü adı vardır:
İyi ve kötü, dünyada bundan biri kalır.

Kötüye sövülür, övülür iyi,
Bak sen, kendine sor, iyi hangisi.

Kendin iyi olsan, adın övülür,
Kötü olsan bil ki, sana sövülür.

Kötü mü daha iyi, yoksa iyi mi,
Sövülmek mi istersin övülmek mi?

Yusuf Has Hacı

Şekil 6.1: kanilski.blogspot.com/

²⁵ Şiirin 1, 3, 4, 8, 9, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 ve 19. beyitleri Bilgin Yüce, Orkun Uygur, Turan Köktürk, **Kutadgu Bilig Mutluluk Bilgisi**, İlya İzmir Yayınevi, İzmir, 2005, ss. 47-49'dan seçilmiştir ve öğrenci seviyesine uygun olması açısından çalışmada, şiirin başlığında değişikliğe gidilmiştir.

Bak, iyi kişi iyi anılır,
Kötü kişi ölünce beddua alır.

Kötünün işini, nice gözledim,
Ey bilgin, ileri giden görmedim.

Kötülük ateştir, ateşe yakar,
Yolunda geçit yok, çıkmaza sapar.

Ölenden geriye, söz bir mirastır,
Fayda, miras kalan, sözü tutmaktır.

Bilgisiz kör gibi, karanlıktadır,
Ey kör, bilgi al ki, bu aydınlatır.

Kişinin görkemi, sözdür, çeşitli,
Övsün dilim artık, iyi diyeni.

Buna misal Türkçe bir atasözü,
Onu söylüyorum, şöyledir özü.

“Akıl süsü dildir, dilin süsü söz,
İnsan süsü yüzdür, yüzün süsü göz.”

“İnsan diliyle söyler sözünü,
Söz iyi olursa aklar yüzünü.”

III.6.3. ETKİNLİKLER

III.6.3.1. Etkinlik²⁶: Aşağıda, şiirde geçen bazı kelimelerin anlamları verilmiştir. Anamlardan hareketle bulmacada gizlenen bu kelimeleri bulunuz.

A	S	D	F	G	H	J	K	L	O	L	M	A	K	İ	Ş
D	E	F	A	İ	Z	E	Y	T	İ	N	H	Y	R	E	D
A	B	A	K	A	H	D	R	T	Y	Ö	L	O	P	P	İ
M	M	N	T	Ç	İ	Y	Ü	Ş	E	K	İ	G	R	A	Ğ
E	A	R	H	U	Y	U	A	I	O	P	Ğ	Ç	Z	Y	C
N	İ	T	E	L	O	L	N	E	T	R	E	S	C	Z	B
A	S	D	Z	C	V	B	N	M	T	R	E	Y	U	I	O
M	O	L	Ö	L	Ş	İ	U	I	N	M	M	Ö	E	T	K
S	V	B	H	I	K	İ	O	B	E	U	E	U	Ü	Y	K
A	T	L	A	G	E	M	L	K	İ	L	E	K	I	T	A
L	A	M	E	F	H	U	M	R	E	H	L	I	O	L	S
M	E	Y	Ş	Ö	H	R	E	T	S	İ	Z	H	I	K	L
A	S	A	L	I	V	E	R	H	İ	S	S	E	K	A	R
K	I	S	M	E	Ü	N	S	A	L	M	A	K	A	R	U

- Ünü herkesçe bilinmek ve her yerden duyulmak.
- Ününü her yana yaymak.
- Mutluluğa kavuşturmak.
- Kâr, getiri, ürem.
- Pay.

III.6.3.2. Etkinlik: Okuduğunuz metinle ilgili aşağıdaki sorulara cevap veriniz:

1. Şair, okuyuculara neyi öğütüyor?

.....

2. Şaire göre insanların kaç türlü adı vardır? Bunlar nelerdir?

.....

.....

3. Şaire göre iyi ve kötü kişi olmanın sonucu nedir?

.....

.....

4. Şair, kötülüğü neye benzetiyor? Neden?

²⁶ Etkinlikte geçen faiz, ihya etmek, ün salmak, nam salmak, hisse kelime ve kelime gruplarının anlamları sırasıyla Türkçe Sözlük, 2005, “**faiz** maddesinin 1. açıklaması”, s. 676; “**ihya** etmek maddesinin 2. açıklaması”, s. 945; “**ün salmak** maddesinin 1. açıklaması”, s. 2058; “**nam salmak** maddesinin açıklaması”, s. 1454; “**hisse** maddesinin 1. açıklaması”, s. 894.

5. Size göre iyilik yapmanın önemi nedir? Açıklayınız.

III.6.3.3. Etkinlik²⁷: Okuduğunuz şiirde yer alan örtülü ifadeler anlatılmak istenenleri yazınız.

Hayatı sermaye yap, iyiliktir
bunun faizi

.....
.....
.....

Kişi iyi nam salmışsa adı
yaşar.

.....
.....
.....

Kötülük ateştir, ateş yakar
yok eder
Bulamazsın geçit vermez hiç
bir yer

.....
.....
.....
.....

Aklın süsü dil, dilin süsü
sözdür

.....
.....
.....

III.6.3.4. Etkinlik²⁸: Okuduğunuz şiir sizde aşağıdaki duygulardan hangisini veya hangilerini uyandırdı? Size uygun olanlarını istediğiniz renklere boyayınız.

sevgi

hüzün

mutluluk

kahramanlık

acı

özlem

²⁷ Bu etkinlik için Banu Yangın-vd., (2008), **İlköğretim Türkçe 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı**, Ankara: Pasifik Yay., s. 237'den faydalanılmıştır.

²⁸ Bu etkinlik için Kurt-vd., age., s. 183'ten faydalanılmıştır.

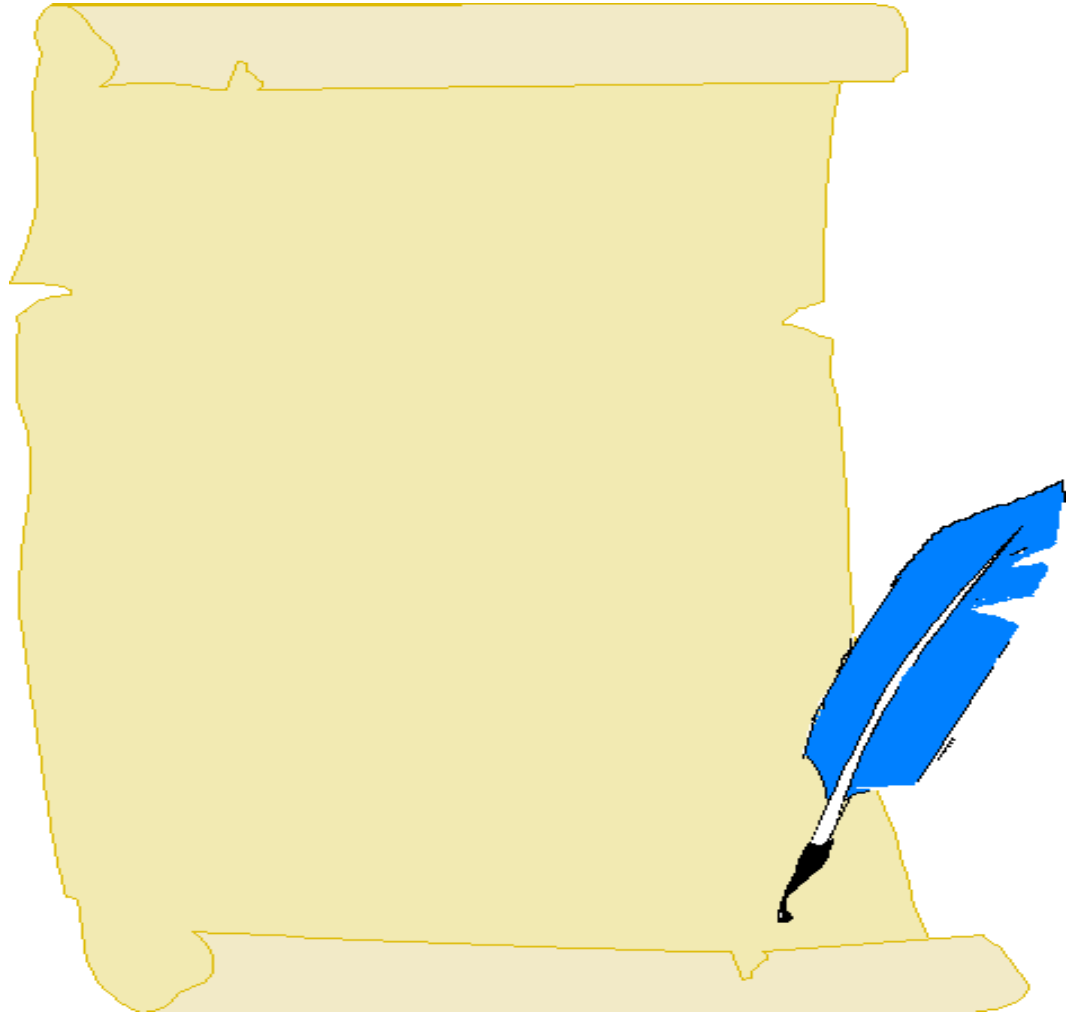
III.6.3.5. Etkinlik: “Şiir duygulara hitap eden, orada kök salıp yeşeren, meyvesini hayallerle süsleyip, ahenkle sergileyen bir sanattır.” (Yalçın ve Aytaş, 2005a: 207)

“Genel olarak şiir adı verilen eserlerin, hayal gücü, duygusallık, uyum (ahenk) ve ölçü (vezin) gibi birtakım içerik, anlatım ve biçim özellikleriyle öteki tür edebiyat eserlerinden ayrıldığı görülür.” (Oğuzkan, 2006: 254).

Şiirin tanımından yola çıkarak okuduğunuz şiire üç dize de siz ekleyiniz.

Şekil 6.2: www.porttakal.com

Şekil 6.3: (İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6, 7, 8. Sınıflar, 2006: 187)

III.7. TÜR : ŞİİR

III.7.1. ALINTI METİN : ATABETÜ'L-HAKÂYİK'TAN CÖMERDLİĞİN MEDHİ VE HASİSLİĞİN ZEMMİ HAKKINDA²⁹

229 Bütün diller cömert adamın mehdini söyler;
230 cömertlik bütün ayıpların kirini temizler;
231 cömert ol, sana söz, sövme gelmesin;
232 sövme gelecek yolu cömertlik kapatır.

233 Eğilmez gönülü cömert adam eğer;
234 erişilmez murâda cömert adam erişir.
235 Hasisliği öğen dil hani, nerede;
236 cömertliği âm, hâs, bütün halk öğer.

249 Tabiatlerin en iyisi ve âdetlerin ayıplanmayanını
250 cömertliktir; bil ki, hasislik (bunların en) çirkinidir.
251 Ellerin en kutlusu veren eldir:
252 Alıp da vermeyen el, ellerin kutsuzudur.

253 Hasislik ilâc ile iyileşmez bir hastalıktır;
254 hasisin eli vermekten yana çok sıkıdır.
255 Aç gözlü hasisin gönülü toplamakla doymaz,
256 o malın kuludur ve malı ona hâkimdir.

257 Bu halk arasında en iyi adam, cömert adamdır;
258 cömertlik şeref, ikbâl ve cemâli arttırır;
259 insanlar arasında sevilmek istersen,
260 cömert ol; cömertlik seni sevdirebilir.

261 Hasis alçak, hâin ve malının bekçisidir;
262 toplar, (fakat) yemez içmez ve onu sıkı tutar;

²⁹ Bu metin Reşid Rahmeti Arat, *Atebetü'l-Hakayık*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2006, ss. 90-92'den seçilmiştir.

- 263 sağlığında dostuna tuz (bile) tattırmaz;
264 lr, malı kalır ve sonunda düşmanı yer.

III.7.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : CÖMERTLİK VE HASİSLİK³⁰

(Edip Ahmet Yükneki tarafından yazılmış olan *Atabetü'l-Hakâyık*'ın yazılış tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte *Kutadgu Bilig*'den yarım yüzyıl sonra yazıldığı tahmin edilmektedir. *Kutadgu Bilig* gibi eğitici bir eser olan *Atabetü'l-Hakâyık*, "hakikatlerin eşiği" anlamına gelir. Eser, güzel ahlaklı insan olabilmenin sırlarını anlatır.)

Diller söyler cömert adamın mehdini
Cömertlik temizler ayıpların kirini.
Cömert ol, sana sövme söz gelmesin
Cömertlik kapatır sövme gelecek yolun hepsini.

Eğilmez gönlü, cömert adamsa eğer
Erişilmez murada cömert adam erer.
Hasisliği öven dil hani, nerede?
Cömertliği bütün halk över.

Şekil 7.1: www.gencistikbal.com/

Şekil 7.2: ya-allahim.skyrock.com/

Karakterin iyisi, âdetlerin güzeli
Cömertliktir, bil ki hasislik en çirkini
Ellerin en kutlusu veren eldir,
Ellerin en uğursuzu alıp da vermeyeni

³⁰ Öğrenci seviyesine uygun olması açısından çalışmada, şiirin başlığında değişikliğe gidilmiştir.

Hasislik, ilaç ile iyileşmez bir hastalıktır.
Onun eli vermekten yana sıkıdır.
Açgözlü hasisin gönlü toplamakla doymaz,
Malı ona hakimdir, o da malın kuludur.

Halk arasında cömerttir, adamların en iyisi
Cömertlik arttırır şeref, ikbal ve cemali
İnsanlar arasında sevilme istersen,
Cömert ol, cömertlik sevdiren seni.

Şekil 7.4: www.cicicee.com/

Şekil 7.3: www.biriyim.com/

Hasis alçak, hain, malının bekçisi
Toplar; yemez, içmez onu tutar sıkı
Sağlığında dostuna tuz bile tattırmaz,
Ölür, malı kalır, sonunda yer düşmanı

III.7.3. ETKİNLİKLER

III.7.3.1. Etkinlik³¹: Metinden alınan aşağıdaki kelime ve kelime gruplarını anlamlarıyla eşleştiriniz.

Kelimeler	Anlamları
ikbal	Cimri.
hasis	Yüz güzelliği.
âdet	Uğur getirdiğine inanılan, uğurlu, ongun, mübarek.
cemal	Övmek.
methetmek	Baht açıklığı veya yüksek bir makama erişmiş olma.
kutlu	Görenek, topluluk içinde eskiden beri uyulan kural.

III.7.3.2. Etkinlik³²: Aşağıdaki çalışmaları metne göre yapınız.

1. Şiirde ne anlatılmaktadır?	2. Şiiri okurken sizi en çok hangi kısımlar etkiledi? Neden?
3. Sizce şair, okuyucuyu güldürmeyi mi düşündürmeyi mi amaçlamış olabilir? Neden?	

³¹ Bu etkinlik için Kurt-vd., age., s. 138'ten faydalanılmıştır ve etkinlikte geçen ikbal, hasis, âdet, cemal, methetmek, kutlu kelime/kelime gruplarının anlamları sırayla Türkçe Sözlük, 2005, “**ikbal** maddesinin 1. açıklaması”, s.945; “**hasis** maddesinin 1. açıklaması”, s.853; “**âdet** maddesinin 1. ve 2. açıklaması”, s.22; “**cemal** maddesinin 1. açıklaması”, s.357; “**methetmek** maddesinin 1. açıklaması”, s.1381; “**kutlu** maddesinin 1. açıklaması”, s.1271.

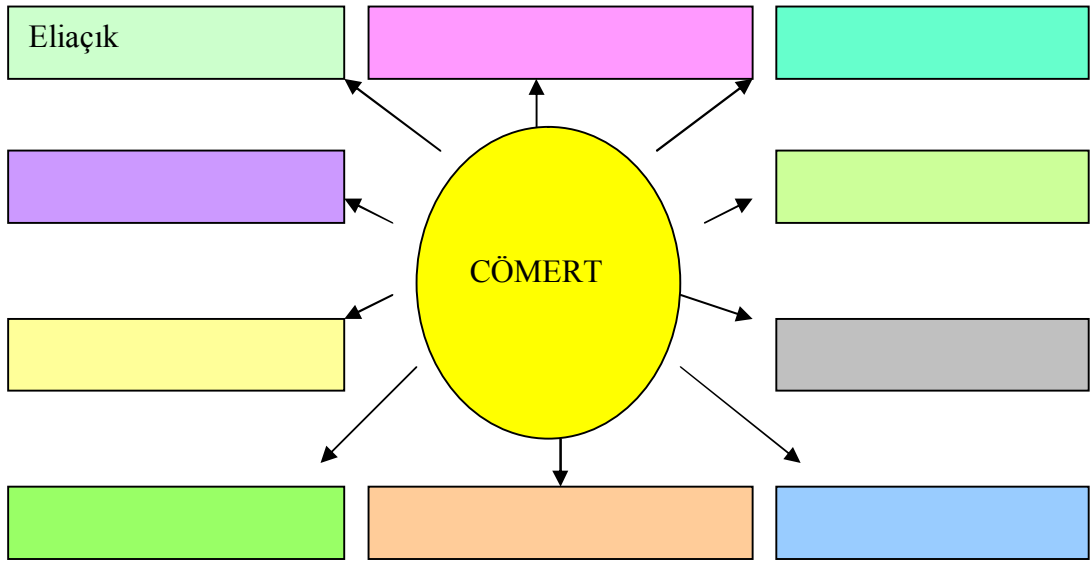
³² Bu etkinlik için Kapulu-vd., age., s. 165'ten faydalanılmıştır.

4. Şiirin en çok hangi bölümünü beğendiniz? Neden?

5. Şiire farklı başlıklar bulunuz.

6. Şiirin başlığı “Cömertliğin Methi” olmasaydı şiirde anlatılan konunun ne olduğunu nasıl anlardınız?

III.7.3.3. Etkinlik³³: “Cömert” sözü aklınıza neleri getiriyor? Yazınız. Bunların altlarını renkli kalemle çizerek belirtiniz.

III.7.3.4. Etkinlik³⁴: İyilikle ilgili hasis adamın özellikleriyle ilgili aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

I. Cömert adamın özelliklerinden biri:

Hasis adamın özelliklerinden biri:

³³ Bu etkinlik için Kapulu-vd., age., s. 145'ten faydalanılmıştır.

³⁴ Bu etkinlik için Yangın-vd., age., s. 155'ten faydalanılmıştır.

.....

Bunu Şu dizeden anladım:

Bunu Şu dizeden anladım:

.....

.....

Cömert adamın davranıŐlarından biri:

Hasis adamın davranıŐlarından biri:

.....

.....

II. Cömert adam olmanın getirilerinden biri:

.....

Hasis adam olmanın gtrlerinden biri:

.....

III.7.3.5. Etkinlik: Siz Şairin yerinde olsaydımsız cömertlik ve hasislik ile ilgili hangi özelliklere dikkat ckmek isterdiniz? Bu Şiire iki dörtlük de siz ekleyiniz.

.....

.....

.....

.....

Şekil 7.5: (İlköğretim Türkçe Dersi Ğretim Programı ve Kılavuzu 6, 7, 8. Sınıflar, 2006: 118)

III.8. TÜR : ŞİİR

III.8.1. ALINTI METİN : ATABETÜ'L-HAKÂYİK'TAN KEREM, HİLM VE DİĞER İYİLİKLER HAKKINDA³⁵

321 (İnsanların) bütün tavır ve hareketlerini iyice incele,
322 kerem kimde ise, ona insan de;
323 keremsiz insan meyvesiz ağaç gibidir,
324 meyvesiz ağacı kesip ateşte yak.

329 yemeğe yarar yemek (varsa), aç insana yedir,
330 giymeğe yarar elbise bulursan, çıplağa giydir;
331 başkasına zorluk ve zahmet çektirme,
332 eger sana başkası eziyet ederse, tahammül et.

333 Kötülük yapan adama sen iyilik yap;
334 keremin başı budur, bunu iyi bil;
335 eger bir kimseden sana iyilik gelirse,
336 o adamı çok medhet ve (onun medhini) iste.

337 Kusurlu adamın kusurunu affet,
338 düşmanlık kökünü kazıp, ortadan kaldır;
339 hiddet ve düşmanlık ateşi tutuşarak, alevlenirse,
340 yumuşaklık suyunu serp ve o ateşi söndür.

345 Ey dost, büyüklerin hakkını gözet,
346 lüzûmsuz alay ve mücâdeleden sakın;
347 bu alay büyükleri sana karşı hiddetlendirir,
348 küçükleri ise, küstah yapar; bunu hakikat bil.

365 İyi hareket et, gönüller alarak yaşa;

---

³⁵ Bu metin Reşid Rahmeti Arat (2006a), age., ss. 94-96'dan seçilmiştir.

366 kötülükten kendini bir yana çek;
367 bir iş yapacaksan, düşünüp-taşınarak
368 ve (onun) lüzûmlu veya lüzûmsuz olduğunu gerçekten bilerek yap.

377 İnsanın arkadaşı iyi olursa, kendisi de iyi olur;
378 insan arkadaşının iyi olmasından çok hayır görür;
379 kötüye yaklaşma, kötü sohbeti
380 seni hemen kötü huylu yapar.

III.8.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : İYİ İNSAN OLMAK³⁶

İnsanların tavırlarını incele
Kerem kimde ise ona “insan” de,
Keremsiz insan, meyvesiz ağaç gibi
Meyvesiz ağacı kesip yak ateşte.

Aç olana yedir varsa yemek,
Çıplağa giydir bulursan giyecek,
Başkasına zahmet çektirme,
Eziyet ederse başkası, sen sabır çek.

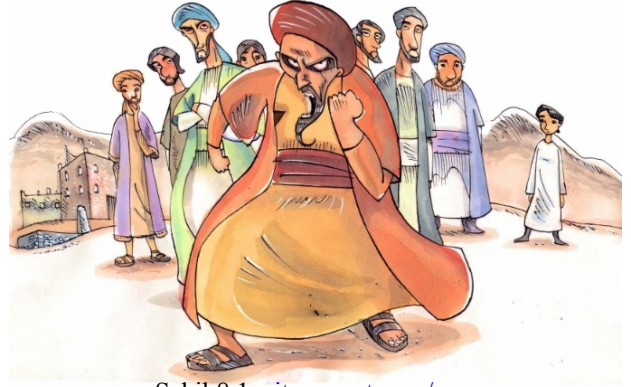
İyilik yap, kötülük yapan adama
Keremin başı budur, bunu iyi anla
Eğer bir kimseden sana iyilik gelirse,
O adamı çok medhet onun methini kolla.

Kusurlu adamın affet kusurunu,
Ortadan kaldır düşmanlık kökünü,
Hiddet ve düşmanlık ateşi alevlenirse
Ateşi söndür, serp yumuşaklık suyunu.

Şekil 8.3: thebigdreams.blogcu.com/

İyi hareket et, gönüller alarak yaşa,
Kötülükten kendini çek bir yana,
Bir iş yapacaksan düşün, taşın
Gerekli mi, gereksiz mi iyice anla.

Şekil 8.1: site.mynet.com/

Şekil 8.2: site.mynet.com/

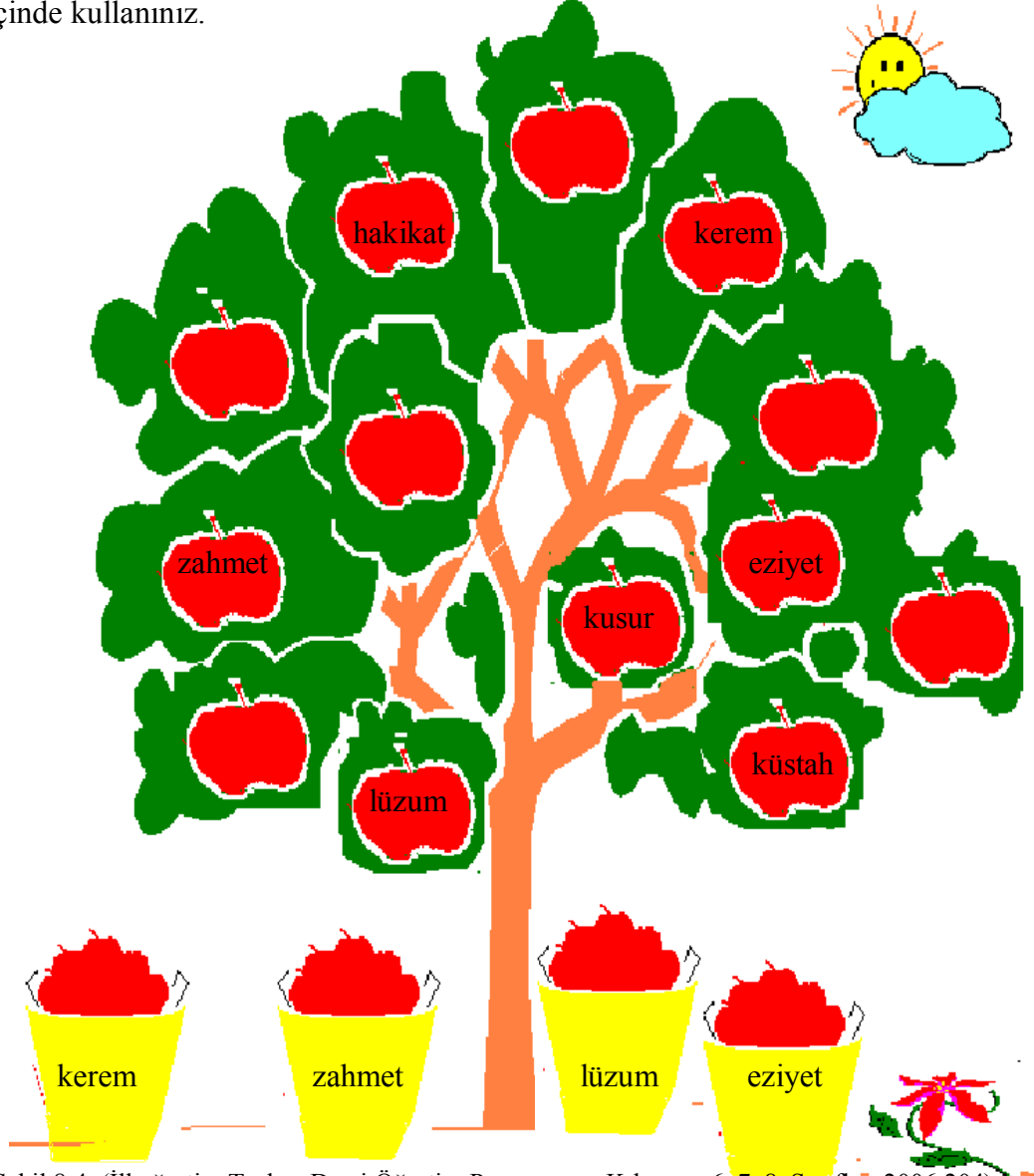
Ey dost! Büyüğün hakkını gözet emi,
Lüzumsuz alaydan sakın kendini,
Bu alay büyükleri hiddetlendirir;
Küçükleri de küstah yapar, bil bu hakikati.

Arkadaşı iyi olursa kişi de iyi olur,
İyi arkadaştan insan hayır bulur.
Kötüye yaklaşma, kötü sohbeti
Seni hemen kötü huyla doldurur.

³⁶ Öğrenci seviyesine uygun olması açısından çalışmada, şiirin başlığında değişikliğe gidilmiştir.

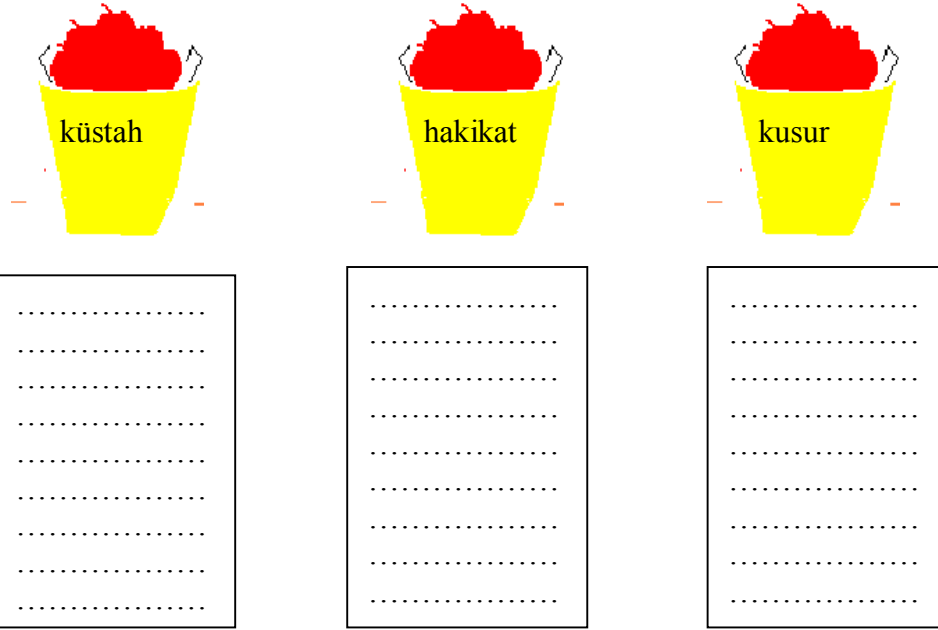
III.8.3. ETKİNLİKLER

III.8.3.1. Etkinlik: Aşağıdaki verilen kelimelerin anlamlarını sözlükten bulup cümle içinde kullanınız.

Şekil 8.4: (İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6, 7, 8. Sınıflar, 2006:204)

....	....	....	....
---	---	---	---

III.8.3.2. Etkinlik: Okuduğunuz “İyi İnsan Olmak” başlıklı şiirle ilgili aşağıdaki sorulara cevap veriniz.

Soru 1: Şiirde “iyi, güzel davranış” olarak hangi davranışlar örnek gösterilmiştir?

Cevap: .....

.....

.....

Soru 2: Kerem sahibi bir insan nasıl olur? Örnek veriniz.

Cevap: .....

.....

Soru 3: Şiirde keremsiz insan neye benzetilmiştir? Neden?

Cevap: .....

.....

Soru 4: Şiirde şair okuyana hangi nasihatlerde bulunuyor?

Cevap: .....

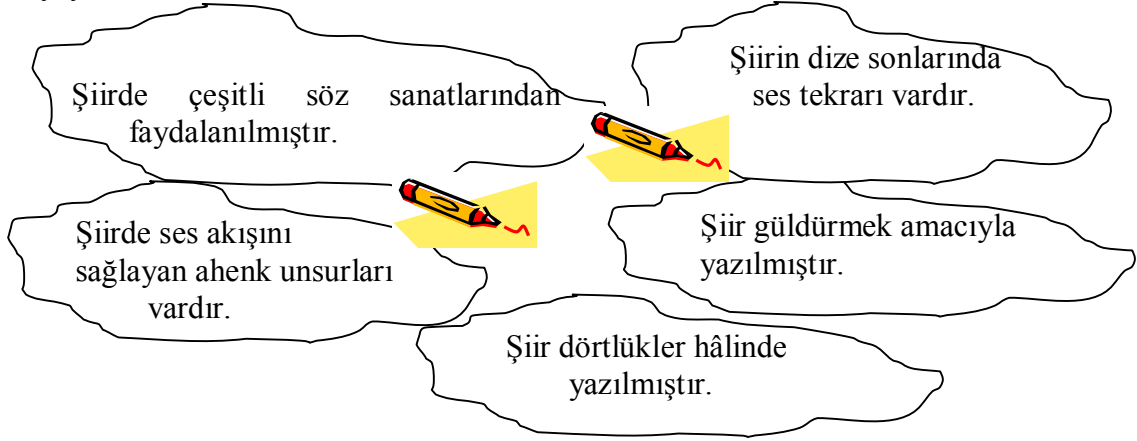
.....

Soru 5: “Arkadaşı iyi olursa kişi de iyi olur/ İyi arkadaştan insan hayır bulur/ Kötüye yaklaşma, kötü sohbeti/ Seni hemen kötü huyla doldurur.” Şiirde anlatılan kısma uygun olan atasözlerimizden örnek veriniz.

Cevap: .....

.....

III.8.3.3. Etkinlik³⁷: Aşağıdaki kutucuklarda verilen bilgilerden hangileri okuduğunuz metnin türüyle ilgilidir? Metinle ilgili olanlarını aynı renkte kalemle boyayınız.

III.8.3.4. Etkinlik: Okuduğunuz şiirde geçen aşağıdaki dizeleri karşılarında verilen anlamlardan uygun olanlarla eşleştiriniz.

“Keremsiz insan meyvesiz ağaç gibi”	Büyüklere karşı saygılı ol.
“Ortadan kaldır düşmanlık kökünü”	Üzüm üzümüne baka baka kararır.
“Ey dost büyüğün hakkını gözet ...”	Hiç kimseye faydası yok.
“Arkadaşı iyi olursa kişi de iyi olur”	Düşman olma, düşmanca davranma.

III.8.3.5. Etkinlik: Kerem sahibi bir insanda sizce aranan özellikler neler olmalıdır?

Yazınız.

.....

.....

.....

Şekil 8.5: (İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6, 7, 8. Sınıflar, 2006:137)

³⁷ Bu etkinlik için Kurt-vd., age., s. 240'tan faydalanılmıştır.

III.9. TÜR : HİKÂYE

III.9.1. ALINTI METİN : MESNEVÎ'DEN PÂDİŞÂHIN, YENİ SATIN ALDIĞI İKİ KÖLEYİ İMTİHAN ETMESİ³⁸

Pâdişâhın biri, ucuzca iki köle satın aldı; onların birisiyle bir iki söz konuştu.

Köleyi anlayışlı, tatlı sözlü buldu; zâten şeker gibi dudaktan ne doğar? Şerbet.

İnsanoğlu, dilinin altında gizlidir; şu dil, can kapısının perdesidir.

Yel, perdeyi kaldırdı mı, evin içinde ne var, belirir bize.

O evde inci mi var, buğday mı, evin içi altın hazinesi mi, yoksa yılanlarla, akreplerle mi dolu?

850 Yoksa içerde define mi var da kıyısında yılan bekliyor? Çünkü altın definesi de bekçisiz olmaz ya.

Köle, hiç düşünmeden öylesine sözler söylüyordu ki başkaları, beş yüz kere düşünse gene söyleyemez.

Dersin ki içinde bir deniz var da bütün deniz, söz söyleyen inci kesilmiş.

Her incinin pırıltısıyla gerçekle yalan, ayırt ediliveriyor.

...

Pâdişâhın, o kullardan birini bir yere göndermesi, öbüründen, gönderdiği kulun hâlini sorması

Pâdişâh, o kulcağızını gördü de öbürüne, buraya gel dedi.

Kulcağız dedim ya, küçültmek için değil sevgiden bu söz. Hani ana da oğulcağızım der, bu sözü aşağılatmak için söylemez.

O ikinci kul, pâdişâhın huzûruna geldi. Pâdişâh gördü ki ağzı kokuyor, dişleri de kapkara.

Pâdişâha, onun sözleri hoş gelmedi ama gene de onun gizli hâlini bir araştırdı.

870 Bu kılıkla, bu kokulu ağızla uzakta otur, ama tâ o yana da gitme dedi;

Çünkü seninle, mektupla konuşmak gerek. Ne düşüp kalkılacak kişisin, ne dost; ne de bir yerde oturulacak adam.

Önce ağzının derdine bir devâ bulalım. Çünkü sen güzelsin, biz de hünerli mi hünerli bir hekimiz.

Bir pire için yepyeni bir kilimi yakmayalım; senden de göz yummak doğru değil.

³⁸ Bu metin Abdülbâki Gölpinarlı, *Mesnevî Tercemesi ve Şerhi*, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul, 1981, ss. 456-466'dan seçilmiştir.

Bütün bunlarla beraber, otur da bir iki hikâye söyle; göreyim bakayım, aklın nice?

O zeki kula da, hadi dedi, sen de hamama git, bir güzelce yıkan, arın.

Öbür kula hah dedi; akıllısın sen; gerçekte bir kul değil, yüzlerce kulsun sen.

Kapı yoldaşının bize söylediği gibi değilsin; o hasetçi, senden soğutuyordu bizi.

O hırsızdır, eğri bir adamdır, kötülerle düşer-kalkar, namussuzdur, adam değildir; şöyledir, böyledir dedi.

Köle, zâten dedi, o boyuna doğru söyler; onun gibi doru söyleyeni görmedim ben.

880 Doğru söylemek yaratılışında var; ne söylemişse boş söz diyemem ben.

O iyi düşünceliye eğri diyemem de kendimi töhmetli tutarım.

Olabilir ya; ben de ayıplar görür de ben o ayıpları kendimde göremem a pâdişâhım.

Herkes önceden kendi ayıbını görseydi, hiç kendini düzgün bir hâle sokmayı elden kor muydu?

A babam, bu halkın, kendisinden haberi bile yoktur da insanlar, birbirlerinin ayıplarını söylerler.

A güzelim, ben kendi yüzümü göremem. Ben senin yüzünü görürüm, sen benim yüzümü görürsün.

Kendi yüzünü gören kişinin ışığı halkın ışığından fazladır.

O kişi, ölse bile görüşü ölümsüzdür; çünkü görüşü, yaratıcının görüşüdür.

Kendi yüzünü, gözünün önünde apaçık gören ışık, duyguyla anlaşılır ışık değildir.

Pâdişâh, şimdi dedi, o senin ayıplarını nasıl söylediye sen de onun ayıplarını söyle de,

890 Benim gamımı yiyen biri olduğunu, ülkemin işine benim işime yarar bir adam bulunduğunu bileyim.

Köle dedi ki: Pâdişâhım, o kapı yoldaşım ama, dur, söyleyeyim ayıplarını onun.

Onun kusuru sevgidir, vefadır, adamlıktır; onun ayıbı doğruluktur, zekâdır, solukdaşlıktır.

En ehemmiyetsiz ayıbı cömertliğidir, yardımda bulunuşudur; öyle bir cömerttir ki canını bile verir.

Tanrı, can bağışlayana yüz binlerce can bağışlar. Bunu görmeyen kişi, nasıl cömert olabilir?

Bunu görseydin, nasıl olur da canını esirgerdin? Bir can için nasıl olur da bu kadar gamlanırdın?

Irmak kıyısında suyu sakınan, suyu görmeyen kişidir.

...

Bir ayıbı da şu: Kendini görmez o; kendi varlığında arar ayıbı.

Kendi ayıbını söyler, kendi ayıbını arar; herkesle iyidir de kendisiyle kötüdür.

Pâdişâh, onu övüşte pek ileri gitme dedi; onu överken de kendini övmeye kalkışma.

Çünkü onu sınyayacağım ben; sonunda utanırsın hâ.

Kulun, kendi dostunun doğruluğuna, vefâsına, zannının temizliği yüzünden and içmesi

Kul, hayır dedi, vallâhi de, billâhi'l-âzîm de. Mülk sâhibine, rahmân, rahîm Allâh'a and olsun.

...

Kapı yoldaşımın, dostumun huyları, bu söylediklerimden de yüz kat daha fazladır, daha güzeldir.

A kerem sâhibi, o dostun hakkında bildiklerimi söyledim; övdüm onu; fakat inanmıyorsun, ne yapayım ben?

940 Pâdişâh, şimdi de dedi, kendi huylarını anlat; niceye bir şundan-bundan söylenip duracaksın?

Sende ne var, sen ne elde ettin; denizin dibinden nasıl bir inci çıkardın?

Ölüm gününde bu duygun kalmaz; can ışığın va mı ki gönlüne dost olsun?

...

Bu övüş de arazdır; sus artık; keçinin gölgesini kurban etmeye kalkışma;

960 Kul dedi ki: Pâdişâhım, araz değişmez buyurursan akli ümitsizliğe düşürür bu söz.

Pâdişâhım, araz gitti mi gider; bir daha da gelmez sözü, kula ümitsizlik verir.

...

Öbür köle hamamdan gelince o ulu pâdişâh, huzûruna çağırıldı onu.

Sağlıklar, esenlikler; boyuna nîmetlere eriş dedi; ne de hoşsun, ne de incetin, ne güzel yüzün var.

Fakat yazıklar olsun; nolurdu, filânın dediği kötü huylar da olmasaydı sen de.
1010 O zaman, yüzünü gören sevince daldı; seni görmek cihan mülküne değerdi.
Köle, pâdişâhım dedi, o dîni batasicanın, hakkımda söylediği sözlerin birazcığını söyle.

Pâdişâh dedi ki: Önce ikiyüzlülüğünü anlattı; görünüşte devâmıydın sen, gizliden-gizliye dertmişsin.

Kul, dostunun kötülüğünü pâdişâhtan duyunca öfke denizi coştı.

Köpüğü ağzından taşıtı; beti-benzi kızardı; onu yerme dalgası, sınırı aştı.

O dedi, önceden dosttu benimle; kıtlıkta kalmış köpek gibi pek çok zaman pislik yemişti.

Çan gibi soluktan soluğa, boyuna onu yermeye başlayınca pâdişâh, sus diye elini dudağına götürdü de

Bu imtihanla dedi, seni ondan ayırt ettim; senin canın kokmuş; onun ağzı kokuyor.

A canı kokmuş, uzakta otur; bey o olacak, o buyruk buyuracak; sen onun buyruğuna uyacaksın.

...

1020 Bil ki güzel, iyi yüz, kötü huyla bir araya gelirse kalp akçaya bile değmez.

Şekli, yüzü çirkin, fakat huyu güzel oldu mu ayağının dibinde can ver.

...

A eşekten aşağılık kişi, taşın nasıl bir şeyden haberi yoksa, senin de düşünce dünyâsından haberin bile yok; eminsin o dünyâdan.

Çünkü bir şekilsin akıldan payın yok; insan huylu değilsin, bir eşek sıpasısın sen.

III.9.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : YÜZ ÇİRKİNİ, CAN ÇİRKİNİ³⁹

(13. yüzyıl'da yaşayan Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin eserlerinden en ünlüsü Mesnevi'dir. Dini, ahlaki, nasihat konularının ağır bastığı didaktik bir eserdir. Eserde hikâyelere, fabllara, deyimlere, atasözlerine, kıssadan hisselerle dayanan düşünce pekiştirme yolları kullanılmıştır. Eser, gülünç ve ilginç hikâyelerle ders vermeyi amaçlamıştır.)

Bir sultanın iki kölesi vardı. Biri zenciydi fakat güzel huyluydu; diğeri ise simaca güzel fakat huyca çirkindi. Sultan, güzel olanını bir işe gönderdi ve diğeri dedi ki: “Ben seni akıllı ve becerikli bir köle olarak biliyorum, fakat şu arkadaşım var ya! Senin için söylemediğini bırakmıyor, hırsızdır, hayasızdır, diye koğuculuk yapıyor. Bu sözlerin aslı nedir?”

Böylece şah izzet-i nefesine dokunacak sözlerle köleyi tahrik edip arkadaşı aleyhinde konuşurmak istedi. Fakat köle ona şu umulmadık cevabı verdi:

“Yüce sultanım! Arkadaşımın bütün söyledikleri gerçektir. Hatta bende onun saydığı kötü huylardan çok daha fazlası var. Ama anlaşılana o, kendi iyiliğinden bunların çoğunu saklayıp pek azını söylemiş.”

Bunun üzerine Sultan:

Şekil 9.1: herkonu.forumotion.com/

³⁹ Bu metin Cihan Okuyucu, **Mesnevi'den Hikmet ve Hikâyelerle Mevlânâ Konuşuyor**, Bilge Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 19-20'den alınmıştır.

“Peki. O senin kusurlarını saydığı gibi şimdi sen de onun bildiğin kusurlarını söyle.” diye emretti. Köle:

“Onun kusurlarından biri muhabbettir; biri vefa, diğeri cömertliktir. Bir ayıbı fedakârlık, öbürü tevazudur...” diyerek ne kadar güzel özellik varsa hepsini bir bir saydı. İyice şaşırın Sultan:

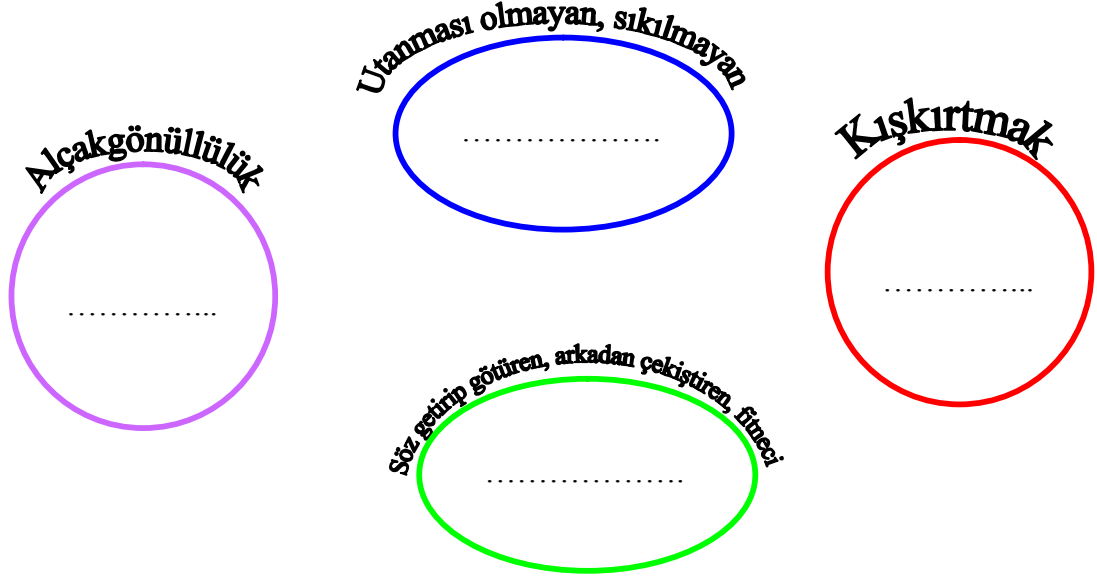
“Galiba sen, onu över gibi yapıp aslında kendini övüyorsun...” diye köleyi sıkıştırdı. Ancak köle, arkadaşı hakkında söylediklerinden geri dönmedi. Sultan daha sonra onu bir işe gönderip dışarıdaki güzel yüzlü beyaz kölesini çağırdı ve ona da berikine söylediklerini tekrar etti:

“Şu siyahi köle, senin hakkında pek kötü şeyler söyledi. Halbuki ben sende onları göremiyorum. Aksine seni, zeki ve becerikli buluyorum.” Bunları işiten köle, öfkeden köpürdü. Gözünü kapatıp ağzını açtı ve bir yandan kendisini temize çıkarırken diğeri yandan dışarıdaki arkadaşı hakkında söylenmedik kötü laf bırakmadı. Bunun üzerine sultan, onu huzurundan kovdu ve şöyle dedi:

“Ey canı kokmuş kişi! Onun yüzü siyah ama içi bembeyaz. Seninse yüzün beyaz ama kalbin kararmış, çürümüş. Defol, çabuk benden uzaklaş.”

III.9.3. ETKİNLİKLER

III.9.3.1. Etkinlik⁴⁰: Aşağıda metinde geçen bazı kelimelerin anlamları verilmiştir. Bu kelimeleri şekillerin ortasına yazınız.

III.9.3.2. Etkinlik: Okuduğunuz “Yüz Çirkinini Can Çirkinini” başlıklı metinle ilgili aşağıdaki sorulara cevap veriniz.

Soru 1: Padişahın sözlerine karşılık çirkin köle nasıl bir cevap veriyor?

Cevap: .....

.....

.....

Soru 2: Çirkin köle neden böyle bir cevap vermiş olabilir?

Cevap: .....

.....

Soru 3: İki köleyi birbiriyle karşılaştırınız. Aradaki farkları belirleyiniz.

.....

.....

.....

Soru 4: Size göre huy güzelliği mi yoksa yüz güzelliği mi daha önemli? Neden?

.....

⁴⁰ Bu etkinlik için Kurt-vd., age., s. 100'den faydalanılmıştır.

.....
.....
Soru 5: Güzel huylara örnek veriniz.
.....
.....

III.9.3.3. Etkinlik⁴¹: Okuduğunuz metinle ilgili aşağıdaki sorulara cevap veriniz.

Padişahın amacı ne olabilir?

Padişah, amacına ulaşmak için ne vakti?

.....
.....
.....
.....
Padişah, amacına ulaşabildi mi? Neden?
.....
.....
.....

⁴¹ Bu etkinlik için Yangın-vd., age., s. 85'ten faydalanılmıştır.

III.9.3.4. Etkinlik: Okuduğunuz hikâyenin ilgili unsurlarını yazınız.

Hikâyenin şahıs kadrosu:

Hikâyenin ana fikri:

Hikâyenin konusu:

Hikâyenin geçtiği zaman:

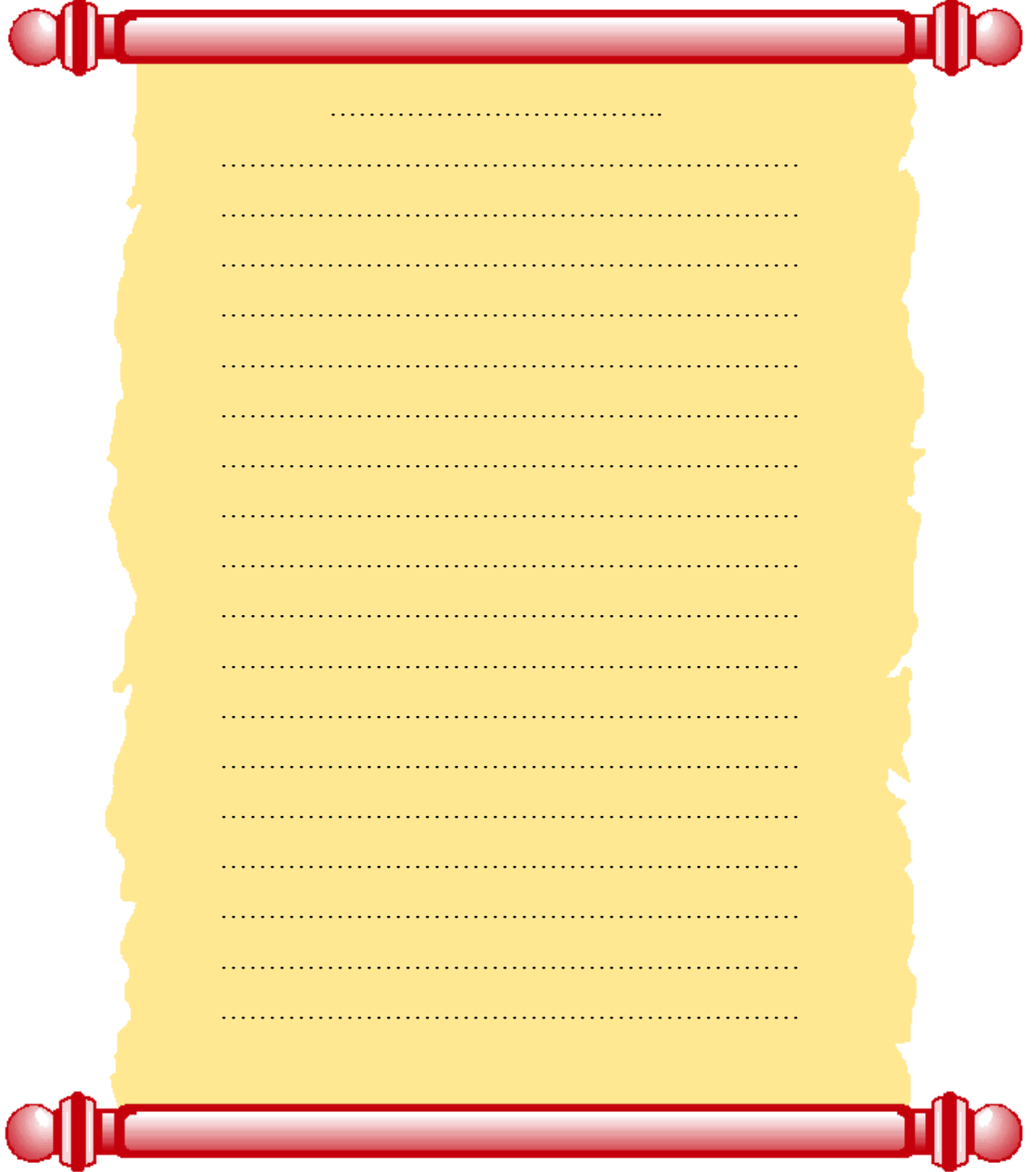
Hikâyenin geçtiği yer:

©

Şekil 9.2: (İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6, 7, 8. Sınıflar, 2006:127)

III.9.3.5. Etkinlik: “Belli bir zaman ve yerde birkaç kişinin başından geçen gerçeğe uygun bir olayı anlatan veya birtakım kimselerin karakterini çizen ve çoğu kez ancak birkaç sayfa tutan kısa yazılara hikâye denir.” (Oğuzkan, 2006: 99).

Siz de huy güzelliğini anlatan bir hikâye yazınız.

A yellow scroll with red borders and a red ribbon, containing a dotted line for writing. The scroll is unrolled and has a red ribbon tied around it. The writing area is a large yellow rectangle with a dotted line running horizontally across it.

Şekil 9.3: (İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6, 7, 8. Sınıflar, 2006: 147)

III.10. TÜR : FABL

III.10.1. ALINTI METİN : MESNEVİ'DEN TEVBESİNDE DURMAYANLARI ANLATIŞ⁴²

Bir çiftçi vardı; onun da, sırtı yaralı, karnı aç, arık bir eşegi vardı.

Gündüzleri, geceye dek taşlık-topraklık yerlerde yemsiz-yiyeceksiz dolaşır-
dururdu.

Orada içecek sudan başka bir şey yoktu; eşek, gece-gündüz o yas yurdunda.

Oraları kamışlıktı, ormandı; işi-gücü avlanmak olan bir arslan da vardı oralarda.

2330 Arslan, bir erkek file savaşmış, yorulmuş, avlanmaktan kalmıştı.

Bir zaman o arıklık, o yorgunluk yüzünden avlanamadı, yiyeceksiz kaldı; öbür
canavarlar da kuluk kahve altısı edemediler.

Çünkü onlar arslanın artığıyla geçinirlerdi; arslan hastalanınca onlar da dara
düştüler.

Arslan bir tilkiye emir verdi, git dedi, benim için bir eşek avla.

Çayırılıkta bir eşek bulursan git, bir afsun oku, kandır, onu buraya getir.

Eşegin etiyle güç-kuvvet bulursam gider, bir başka av bulur, avlarım.

...

Düzen kurmak, afsun okumak, benim işim; zâti işim-gücüm masal okumak, avı
yoldan çıkarmak, dedi.

Dağın başında koptu, dereye doğru koşmaya başladı; derken o arık eşegi buldu.

Dostça bir selâm verdi ona, yanına gitti; o bön yoksula yaklaştı.

Bu kupkuru ovada, bu taşlık, bu çorak yerde nasılsın, ne haldesin dedi.

Eşek, kimi gamdayım dedi, kimi İrem bağında; kismetimi Hak vermiş, o yüzden
de O'na şükrediyorum.

Dosta hayırda da şükrediyorum, şerde de; çünkü kazânın, kaderin beterden beteri
de var.

Değil mi ki bölüştüren, pay eden o, şikâyet nîmeti inkârdır, küfrandır; sabır
gerek, sabır; sabır, ulaşmanın anahtarıdır.

...

Tilki, buyruğa uyup helâl rızık aramak farzdır dedi;

⁴² Bu metin Gölpınarlı, (1981), age., ss. 211-233'ten seçilmiştir.

Dünyâ, sebepler âlemidir, hiçbir şey, sebepsiz elde edilemez; öyleyse aramak gerek.

“Allah’ın ihsanını, lûtfunu dileyin” buyruğu var; buna uymak, kaplan gibi zorla çalıp kapmamak lâzım.

...

Yeter buluştan kimse, canından olmadı; hiç kimse de hırs yüzünden padişahlık bulmadı.

Ekmek, domuzlardan, köpeklerden bile esirgenmiyor; buluttan yağın şu yağmur, insanların kazancı değil.

...

Sen peşinden koşmasan da o senin kapına gelir; fakat koşarsan başına dert olur.

...

2420 Tilki bırak bu hikâyeleri dedi; az bile olsa elini kazanca vur.

...

Eşek, iki dünyada da Rabbe dayançtan daha iyi bir kazanç bilmiyorum ben dedi. O’na şükretme kazancının eşini görmedim ben, O’na şükrediş rızkı da arttırır.

...

2430 Çorak, taşlık ovada sabretmek dedi; ahmaklıktır; “Tanrı’nın dünyası geniş.” Buradan bir çayırılığa göç, orada, ırmak kıyısında otl. Cennetler gibi yemyeşil bir çayırılık; orada, tâ bele dek çimenler bitmiş.

...

Her yanda bir kaynak akmakta, ovadaki hayvanlar amana kavuşmuşlar, hepsi rahat.

Eşek, eşekliğinden, a lânetlenmiş, sen oradansın da neden böyle zayıfsın diyemiyordu.

...

2440 A yüce er, söylediğin, anlattığın şeylerin bir belirtisi neden görünmüyor sende?

...

Eşek, tartışmada tilkiye iki, üç kere saldırdı ama mukallitti; sonunda onun düzenine kandı-gitti.

Görgüsü, anlayışı yoktu; tilkinin düzeni, onu aldatıverdi.

...

Tilki, düzende ayak diretti; eşeğin sakalını tuttu, onu çekip götürdü.

...

Arslan, ona saldırısın da paralasın diye tilki, eŖeęi dağa çıkardı, ayırılığa götürdü. EŖek, arslandan uzaktı; fakat arslan eŖeęin yaklaŖmasına sabredemedi; hırsından, Korkunç bir tarzda kükredi; fakat kımıldayacak gücü de yoktu.

EŖek, bunu uzaktan gördü, nalını skercesine t dağın dibine dek kaçtı.

Tilki, a padiŖahımız dedi, savaŖ vaktinde ne diye sabretmedin?

2570 Sabredeydin de o sapık, sana yaklaŖsaydı; o vakit, azıcık bir saldırıŖla st gelirdin ona.

...

Uzaktaydı, saldıracağını anladı, kaçtı. Senin de zayıflığın meydana çıktı; yüzünün suyunu yerlere döktü.

Arslan, gücüm yerinde sandım dedi; bu kadar halsiz dŖtęm bilmiyormuŖum.

Alığım, ihtiyacım sınırı aŖtı; açlıktan sabrım da yitti-gitti, aklım da.

Gücün yeterse aklını kullan da bir kere daha onu buraya getir.

Dzeninle onu buraya getirebilirsin; hele bir alıŖ bakalım; getirirsen sana karŖı minnet, Ŗkran duyguları duyarım.

Tilki, peki dedi, Tanrı yardım ederse onun gönül gözünü mühürler, onu kr eder.

...

Derken tilki, gene eŖeęin yanına geldi. EŖek, senin gibi dosttan sakınmak gerek dedi;

A adam olmayan, ben sana ne yaptım da tuttun, ejderhanın yanına götürdün beni?

...

Hani akrep gibi. Ona bir zarar vermemiŖken tutar, yiğidin ayağını sokar.

...

Tilki, senin gözüne arslan kılığında görünen, büyüden meydana gelmiŖ bir tılsımdı dedi.

...

EŖek, git gözümün nnden a dŖman dedi; git de yüzünü görmeyeyim a çirkin suratlı.

...

Hangi yüzle geliyorsun bana; gergedanda bile bu kadar kalın sağrı yok.

Seni ayırılığa götüreyim diye apaçık kanıma giriyordun benim.

...

İster eşek olayım, ister eşeklerin kusuru; nihayet benim de canım var; senin laflarını nasıl satın alırım?

Benim gördüğüm, benim uğradığım o amansız korkuya çocuk uğrasa, hemen kocalır.

O korkudan cansız, gönülsüz bir halde kendimi dağdan aşağıya baş aşağı attım.

...

O kükreyen arslan gene seni yolladı bana; o kötü eş-dost, gene beni kandırmaya yolladı seni.

...

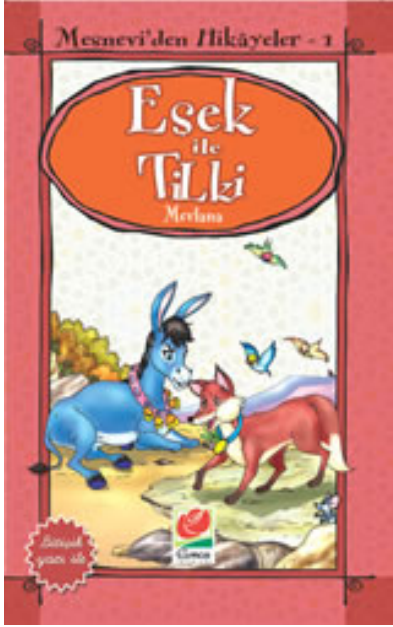
Kötü yılan bön kişinin canını alır; fakat kötü dost, insanı ateşe atar, ateşi yurt eder insana.

İnsan, o söylemese bile kötü arkadaştan huy kapar, gönül, gizlice onun huyuyla huylanır.

...

III.10.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : EŞEK İLE TILKI⁴³

Bir çiftçinin hasta ve zayıf bir eşeği vardı. Zavallı eşek sabahtan akşama kadar

bir tutam ot için kayalıklarda dolandır, yine de karnını doyuramazdı. Bu kayalığın üst tarafları ise kamışlık ve ormanlıktı ama eşek korkusundan oraya yaklaşmazdı. Zira ormanda bir aslanın yaşadığını biliyordu. Bir gün bu aslan fille mücadele etmiş ve yorgun düşmüş, avlanamaz olmuştu. Onun artığıyla geçinen diğer orman hayvanları da o gün onunla birlikte aç kaldılar. Yorgun aslan tilkiyi yanına çağırdı ve:

- Ormandan çık da etrafa bir göz atalım. Otlayan bir öküz veya eşek bulursan onu kandırarak yanıma kadar getir. Benim oralara gitmeye gücüm yok ama yanıma yaklaşan avı parçalamaya muktedirim. Onun birazını

Şekil 10.1: <http://www.kitap kaynagi.com/> ben yerim gerisi de size kalır, dedi...

Aslandan bu emri alan tilki hemen dağdan aşağıya taşlık sahraya doğru koştu ve orada otlamaya

çalışan bitkin eşeği buldu. Tilki ona hal hatır sordu ve güya acımış gibi sordu:

- Yahu arkadaş! Bu taşlık ve otsuz yerde böyle yapayalnız ne yapıyorsun, bari karnını doyurabiliyor musun?

Eşek önce şükür yolunu tutup:

- Gerçi çok doyduğum söylenemez ama madem ki Cenab-ı Hak böyle takdir etmiş, halime şükür. İster ot, ister diken olsun, rızkımı veren bana bu kadarını uygun görmüşse daha fazlasını istemek yanlış olur, dedi.

...

Tilki tilkiliğiyle eşeğe mağlup olacak değil ya! Eşeğe nasihat etmeye başladı:

-Şükürün güzel ama lakin rızık da sebepsiz gelmez. Rızkın anahtarı bizim çalışıp çabalamamızdır. O kapı çalışma anahtarı olmadan açılmaz. O halde sen de bu çorak yerde otlamaktan vazgeç de rızkını daha yeşil yerlerde ara!

Eşek hikmet gösterip dedi ki:

⁴³ Okuyucu, age., s. 170-176'dan faydalanılmıştır; ancak metnin başlığı tarafımızdan verilmiştir.

Şekil 10.2: <http://www.photoshopmagazin.com/>

-Sen bilmez misin ki kimse hırs ile sultan olmadı. Sen rızka karşı nasıl hevesliysen rızkın da öylece sana arzuludur, gelir seni bulur. Acele etmekle kendini boş yere üzüp yormuş olursun...

Tilki asıl maksadına gelip dedi ki:

-Senin böyle çorak bir taşlıkta sürünmen düpedüz ahmaklık. Ben öyle bir yer biliyorum ki tam senin şanına layık. Cennete benzeyen o yerde her taraftan sular akmakta, çayır çimen bitmede. Orada bütün hayvanlar sağlıklı, gürbüz ve mutlu.

Daha yukarıda bilgece sözler söylemiş olan eşek bu yalanlar karşısında gevşemeye başladı ve tilkiye şunu sormayı akıl edemedi:

-A alçak! Madem ki orası senin tarif ettiğin gibi. Peki sendeki bu zayıflık neyin nesi! Söylediğin o güzelliklerden niçin senin üzerinde bir iz ve belirti yok?

...

Böylece ot hırsına kapılan eşek tilkinin peşine takılıp aslanın yuvasına doğru yürümeye başladı. Peki ama hırs eşekte var da aslanda yok mu? Tilkinin peşindeki eşiği gören yorgun aslan beklemeye tahammül edemedi, uzaktan kükreyerek avının üzerine atıldı. Eşek de can havliyle geriye sıçradı ve bütün gücüyle aşağılara doğru kaçtı. Beriki de güçsüz olduğu için onu takip edecek dermanı kendisinde bulamadı ve avını elinden kaçırdı. Tilkinin canı sıkılmıştı. Aslana:

-Niçin böyle sabırsızlık gösterdin? Bak hem av kaçtı hem de güçsüz olduğun anlaşıldı, diye sitem etti. Aslan dedi ki:

-Haklısın ama ben bu kadar dermandan düştüğümü bilmiyordum. Açlık da sabrımı elimden almış, düşünemez olmuşum. Ama şimdi iş yine sana düşüyor. Tekrar eşeğin yanına git de ne yap et aklına gir, onu kandırıp yanıma getirmeye çalış. Bu sefer aynı hatayı tekrar etmeyeceğim...

Tilki aslanın emriyle şansını denemek üzere yeniden aşağılara, eşeğin bulunduğu yerlere doğru gitti...

Tilki tekrar eşeğin yanına gelince can korkusundan ayakları titreyen eşek berikine nefretle bakarak:

-Ey kalleş, dedi, senin elinden bir kere el-

aman. Benden ne kötülük gördün ki böyle

sebepsiz yere canım kıymaya kalktın. Sen sırf kötülüğü dolayısıyla sokmaktan zevk

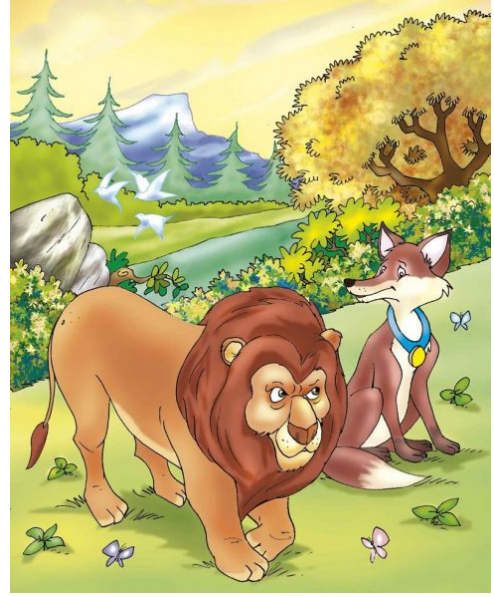
alan akrep gibisin... Eşeğin sitemlerini dinleyen tilki yeni bir kandırma yolu deneyerek gevezeliğe başladı:

-A zavallı dostum! O gördüğün şey gerçekte aslan filan değildi, bir büyüden ibaretti. Burası büyülü bir vadidir. Ama suç bende ki korkmaman için seni önceden uyardıyı unuttum...

Bu yalanlar eşeği daha da kızdırdı:

-Ya hu, ne utanmaz ne yüzsüz şeymişsin sen... Her ne kadar hakir bir eşek isem de benim de canım tatlıdır... Benim bu gördüğümü bir çocuk görse bir anda kocalırdı. Bütün bu olanlardan sonra bir daha hiç sana kulak tutar, inanır mıyım! Anlaşılan o ki o kötü aslan beni kandırman için seni yeniden göndermiş, ama nafile, artık inanmam. Burada çalı yer ona şükrederim.

...

Şekil 10.3: <http://www.photoshopmagazin.com/>

III.10.3. ETKİNLİKLER

III.10.3.1. Etkinlik⁴⁴: Aşağıda metindeki kelimelerden de yararlanarak bir çengel bulmacaya yer almaktadır. Aşağıdaki çengel bulmacayı çözünüz. Çember içinde verilen numaralardan yola çıkarak bulmacanın altındaki şifreyi bulunuz.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1		■							■		1
2	■			■				■		■	
3							2				
4		3	■	■	■	■		■		■	
5	■				4						
6	8		■					■			
7	■	■			■	9		9			■
8		■							■		
9			■			■				■	
10						■				■	
11				■			■	■			12
12			■		7				■		
13			10					5		11	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
									■		

⁴⁴ Bu etkinlik için **İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar)**, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, MEB Yayınları, Ankara, 2006, s. 147'den faydalanılmıştır.

SOLDAN SAĞA	YUKARIDAN AŞAĞI
1. Alfabenin 15. harfi. Amaç, gaye. Bir ünlem.	1. Türkiye'nin trafikteki uluslararası kodu. Bitkisi iyi olmayan toprak.
2. Temel içeceğimiz. Bir kişiliği canlandıran oyuncunun yapması gereken hareketlerin genel adı.	2. Kır. Dörtlük.
3. Beğenmek.	3. Bir şeyi yapmaya, başarmaya gücü yeten. Çok kelimesinin karşıtı (Tersi).
4. "Rahat" kelimesinin ünsüzleri. Uzaklık bildirir.	4. Bir renk. Hile kelimesinin ilk hecesi.
5. Ergin. Sonu gelmeyen istek.	5. Tehlikeli, endişe veren durum. Bilgelik.
6. Yabancı. Kefe kelimesinin ünsüzleri. Bir besin maddesi.	6. Birine soru yöneltmeyi ifade eden emir. Katran vb. Maddelerin karışımından oluşan katı, siyah, parlak madde (Tersi). Tavuk kelimesinin ünsüzleri.
7. Duman lekesi. Ahlak kurallarına bağlı kalma durumu.	7. Araç, aygıt. Bir kuş çeşidi. Eti kelimesinin ünlü harfleri.
8. Bir şeyin ortaya çıktığı, görüldüğü yer veya kimse (Tersi). İşaret, iz.	8. İnsanın kötü, güç durumlara karşı koyabilme gücü, katlanma. Sen zamirinin ünsüz harfleri.
9. Yayla atılır. Rize kelimesinin ilk hecesi. Yanan şeylerden arta kalan toz.	9. Soru edatı (Tersi). Durum (Tersi).
10. Yiyecek, içecek şey, azık. Karışık renkli, çok renkli, alaca.	10. İyi yerleşmemiş, yerini bulmamış, belli belirsiz. Başkaldıran, isyan eden.
11. Ecdat. Mat kelimesinin ünsüzleri. Durum.	11. Bir, tek. Sat- fiilinin ünsüzleri. Yenilen, yenik düşen, yenik.
12. Beyaz kelimesinin eş anlamlısı(Tersi). İstek, eğilim, arzu, şevk. Akıl (Tersi).	
13. Gücü tükenmiş olan, çok yorgun. dokuma maddelerinin bükülmüş liflerinden yapılan bağ.	

III.10.3.2. Etkinlik: Okuduğunuz metinle ilgili aşağıdaki sorulara cevap veriniz:

1. Aslan neden avlanmaya kendisi çıkmıyor da tilkiyi gönderiyor?

.....

.....

.....

2. Tilkinin eşeği kandırmak için söylediği sözlere karşılık olarak eşek ona neler söylüyor?

.....

.....

.....

3. Ot hırsına kapılan eşeğin başına neler geliyor?

.....

.....

4. Aslan, eŖeęi yakalayabiliyor mu? Neden?

.....

.....

5. Tilki, eŖeęi ikinci kez kandırmaya gittiğinde baŖarılı oluyor mu? Neden?

.....

.....

6. Metinden yola çıkarak nasıl bir sonuca varıyorsunuz?

.....

.....

III.10.3.3. Etkinlik⁴⁵: AŖaęıda verilen resimleri inceleyiniz ve sorunun yanıtını kutuda boŖ bırakılan yere yazınız.

Ŗekil 10.4: <http://www.hitresim.com/>

Ŗekil 10.5: <http://ormanlar58.azbuz.com/>

1. “Hırsla kapılmak” kelime grubunun bu fablada eŖeęin hangi durumunu anlatmak için kullanıldığını yazar mısınız?

.....

.....

.....

.....

Ŗekil 10.6: <http://www.madamel.com/>

⁴⁵ Bu etkinlik için **İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6, 7, 8. Sınıflar**, (2006), age., s. 85’ten faydalanılmıştır.

Aşağıdaki resimleri inceleyiniz. Sorunun yanıtı olarak resimlerin altında verilen ilgili kutucuğa “X” koyunuz.

Zavallı eşeği hangi hayvan kandırmaya çalıştı, işaretler misin?

Şekil 10.7: <http://www.dogruhabergazetesi.com/>

Şekil 10.8: (MEB, 2006:80)

Şekil 10.9: <http://www.mailce.com/>

Şekil 10.10: <http://ara.video75.com/>

Zavallı eşek kayalıklardan ayrılıp nereye gitmek istiyor?

Şekil 10.11: <http://www.loadtr.com/>

Şekil 10.12: <http://ormanlar58.azbuz.com/>

Şekil 10.14: <http://www.bebekmarket.com/>

Şekil 10.13: <http://www.madameli.com/>

III.11. TÜR : HİKÂYE

III.11.1. ALINTI METİN : MESNEVİ'DEN BİR BEYİN, AĞZINA YILAN KAÇMIŞ BİRİSİNİ İNCİTMESİ⁴⁶

Akıllı biri, atına binmiş, gidiyordu; uyuyan bir adamın da ağzına bir yılan akıyordu.

Atlı bunu gördü, koşmaya başladı; yılanı tutmak istedi ama fırsat bulamadı.

Aklı fazlaydı; ondan iyice faydalanmadaydı. Uyuyan adama var gücüyle birkaç topuz vurdu.

Adam, topuz acısından sıçradı, bir ağacın altına kaçtı.

Ağacın altına birçok çürümüş elma dökülmüştü. A dertlere düşmüş, dedi, ye şunları.

Adama o kadar elma yedirdi ki artık yedikleri ağzından dökülmeye başladı.

A beyim, benden sana bir ziyan gelmemişken ne diye bana kastettin diye bağırırdı.

Gerçekten de canıma bir kastın varsa bir kılıç vur, birden kanımı dök-gitsin.

Ne yomsuz saatmiş seni gördüğüm, sana sataştığım saat. Ne mutlu yüzünü görmeyen kişiye.

Bir cinâyet işlemeden, az-çok bir suç yapmadan bu sistemi, mülhitler bile câiz görmez.

Söz söylerken bile ağzından kan fişkirmada; ey Tanrım, bu adamın cezâsını sen ver.

Adam, her zaman bir yeni bedduâda bulunuyordu, atlıysa, şu ovada koş diye vuruyordu ona.

Topuzun acısından, atlının korkusundan yel gibi koşmaya başladı. Koşuyordu ama yüzüstü yerlere kapaklanıyordu.

Karnı, tıka-basa toktu, uyku gözünden akıyordu, yorgundu. Ayağı, yüzü, yara-bere içinde kaldı, vücudunda yüzbinlerce yaralar açıldı.

Atlı, akşam çağına dek, o adamı çekiştirdi-durdu. Sonunda safranı kabardı adamın; kasmaya başladı.

⁴⁶ Bu metin Gölpinarlı, (1981), age., ss. 537-539'dan seçilmiştir.

İyi-kötü, ne yediyse hepsini kustu; yılan da yedikleri şeylerle beraber adamın içinden dışarı çıktı.

Kendi karnından çıkan o yılanı görünce, o iyilikçi kişinin o atının önünde yerlere kapandı.

O kocaman, o çirkin, o kapkara yılanı görünce bütün dertlerini unuttu.

Dedi ki: Sen rahmet Cebrâîl'isin; yahut da nimetler veren bir lûtufl sâhibisin.

Ne kutlu satmış ki seni gördük; ölüydüm; yeniden can bağışladın bana.

Sen beni analar gibi arıyorsun da ben, eşekler gibi senden kaçıyorum.

1900 Eşek, eşekliğinden, sâhibinden kaçır; sâhibi de yaratılışı iyi olduğundan peşine düşer onun.

Bir fayda ümidiyle, bir ziyan korkusuyla peşine düşmez; bir kurt, yahut başka bir yırtıcı canavar, onu paralamasın diye koşar.

Ne mutlu yüzünü görene, yahut ansızın bulunduğu mahalleye düşene.

Tertemiz can bile seni övmüş. Bense sana ne kadar kötü, ne kadar boş sözler söyledim.

A efendim, a pâdişâhlar pâdişâhı, a benim beyim, kusûra kalma; o sözleri ben söylemedim, bilgisizliğim söyledi.

Bu hâlden birazcık bir şey bilseydim, boş sözler söyleyebilir miydim hiç?

Bunu bana birazcık açsaydın, hâli birazcık çitlatsaydın, a güzel huylu, seni överdim ben, hem de çok överdim.

Fakat susuyor, coşup köpürüyor; bir şey söylemeden başıma, başıma vuruyordun.

Başım sersemleşti, aklım başımdan gitti. Hele beyni pek az olan bu başta akıl mı kalır?

A güzel yüzlü, a güzel işli, bağışla; dediklerimi deliliğime ver.

1910 Atlı adam dedi ki: O hâli birazcık anlatsaydım, ödün patlardı, ciğerin o anda erir, su kesilirdi.

Yılanı, sana bir anlatsaydım, korkudan canın çıkıverirdi.

Mustafâ buyurdu ki: Canınızdaki düşmanı, doğruca bir anlatsam size,

Yürekliilerin bile ödleri patlardı; ne bir yola gidebilirlerdi, ne bir işin gamını yiyebilirlerdi.

Bunu duyanın, ne gönlünde yalvarışa bir güç-kuvvet bulunabilirdi; ne bedeninde oruç tutmaya, namaz kılmaya güç-kuvvet kalırdı.

Kedinin önündeki fâre gibi yok olur-giderdi. Kurdun önündeki kuzu gibi erir-biterdi.

Ne düzeni kalırdı, ne yolu-yordamı. Onun için ben sizi, bunu söylemeden yetiştirmedeyim.

...

Sebebini söylemeye izin yoktu; fakat seni bırakmak da elimde değildi.

...

A yüce er, bu işin karşılığını Tanrı'dan bul, bu zayıfın sana şükretmeye gücü-kuvveti yok.

1930 A kendisine uyulan er, a önder, karşılığını Tanrı versin sana. Ben de, sana şükredecek dudak da yok, çene de yok, soluk da yok.

İşte akıllıların düşmanlığı böyle olur; onların zehirleri bile cana neşe verir.

...

III.11.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : AĞZINA YILAN KAÇAN KÖYLÜ İLE ATLI ADAMIN HİKÂYESİ⁴⁷

Akıllı bir adam, atına binmiş gidiyordu. O sırada bir ağacın altında uyumakta olan bir çiftçinin ağzına yılan giriyordu. Atlı adam, yılanın adamın ağzına girdiğini görünce, yılanı ürkütmek için atını hızla sürdü. Fakat başarılı olamadı, yılan adamın midesine inmişti bile.

Şekil 11.1: www.konseptsanat.com/
nedir?

Ne uğursuz adamsın! Nereden çıktın sen böyle?

Ağzına yılan kaçan çiftçi, sürekli atlı adama beddua ediyor; yeri göğü inletiyordu. Atlı bütün bunları duymazlıktan gelerek:

-Hadi şu ovada koş bakalım, diye durmadan ona vuruyordu. Adam atlının korkusundan, topuz acısından rüzgâr gibi koşmaya başladı. Koşuyordu, ama yüz üstü yerlere kapaklanıyordu. Kan ter içinde kalmıştı.

Karnı tıka basa dolu idi, gözünden uyku akıyordu. Yorgundu ve ayakları yara bere içinde kalmıştı. Akşama koştu durdu. Sonunda midesi bulandı; kusmaya başladı. Yediği her şey ağzından çıktı. Yedikleriyle beraber yılan da dışarı fırladı.

Ağzından yılanın çıktığını gören çiftçi, atlı adamın önünde yerlere kapandı. Bütün dertlerini unuttu. Atlıya dedi ki:

Atlı, akıllı bir adamdı. Uyuyan adama var gücüyle birkaç topuz vurdu. Adam topuzun acısından sıçradı, bir ağacın altına kaçtı. Ağacın altına birçok elma dökülmüştü. Atlı adam:

-Ey dertli kişi!! Sana emrediyorum, bu elmalardan ye!

Adama o kadar elma yedirdi ki artık yedikleri ağzından gelmeye başladı.

Elma yiyen adam:

-Ey asil adam! Ben sana ne yaptım ki, bana böyle eziyet ediyorsun? Bunun sebebi

⁴⁷ Bu metin **Mevlana'nın Mesnevi'sinden Hikâyeler**, Papatya Yayınları, İstanbul, 2005, ss. 41-43'ten alınmıştır ve metinde geçen "lanet yağdırmak" kelime grubu "yeri göğü inletmek" deyimiyile değiştirilmiştir.

-Ey güzel ve akıllı adam! Seni gördüğüm saat ne kutlu ne uğurlu saatmiş. Ben belki de ölmüştüm; bana can bağışladın. Senden özür dilemeliyim. Söylediğim kötü sözler için beni affet! O sözleri ben söylemedim, benim bilgisizliğim söyledi.

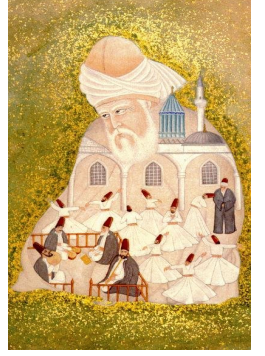
Atlı adam:

-Yılanın senin ağzından girdiğini söyleseydim; korkudan ödün patlardı. Yılanı sana anlatsaydım, korkudan canın çıkardı. Eğer sen içindeki yılanı bilseydin, ne elma yemeye kuvvetin kalırdı ne koşmaya...

Yılandan kurtulan adam:

-Ey sevgili efendim, sağol! Allah yolunu açık etsin! İşini kolaylaştırın!..

Atlı adam duaları arkasına alarak atını ovaya sürdü, uzaklaşıp kayboldu.

Şekil 11.2: www.hericeforum.net/

Hazret-i Mevlânâ diyor ki : “İşte akıllıların düşmanlığı böyle olur. Onların verdikleri zehir bile cana sefadır, akla gıdadır.”

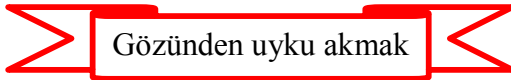
III.11.3. ETKİNLİKLER

III.11.3.1. Etkinlik⁴⁸: Aşağıda verilen kelimeleri anlamlarının karşısına yazarak birer cümlede kullanınız.

Topuz, asil, beddua, kutlu, sefa

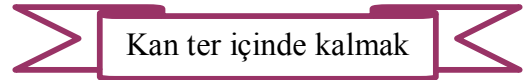
Anlamlar	Kelimeler	Cümleler
Gönül rahatlığı, rahatlık, kaygısız ve sakin olma.	.....	.....
Birinin kötü duruma düşmesini gönülden isteme, ilenme.	.....	.....
Uğur getirdiğine inanılan, uğurlu, ongun, mübarek.	.....	.....
Soylu.	.....	.....
Ucu top biçiminde eski bir silah.	.....	.....

III.11.3.2. Etkinlik⁴⁹: Aşağıda verilen deyimlerin anlamlarını deyimler sözlüğünden bulup noktalı yerlere yazınız.

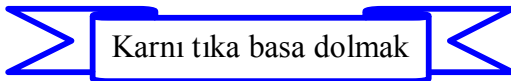
Gözünden uyku akmak

.....

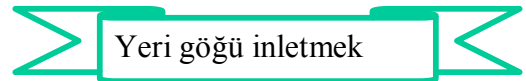
Kan ter içinde kalmak

.....

Karnı tıka basa dolmak

.....

Yeri göğü inletmek

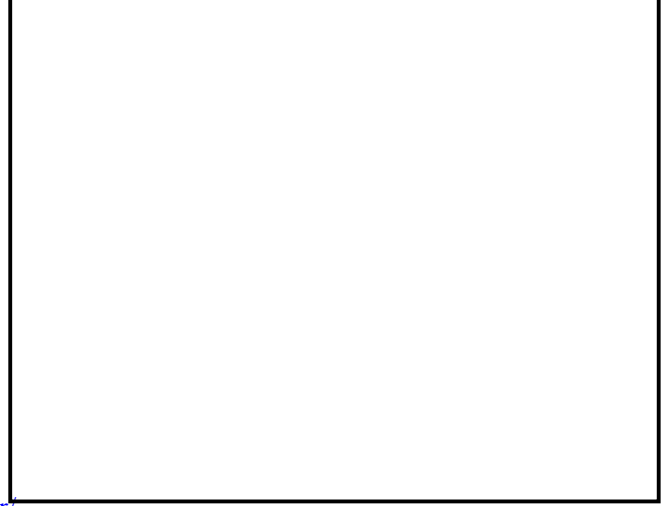
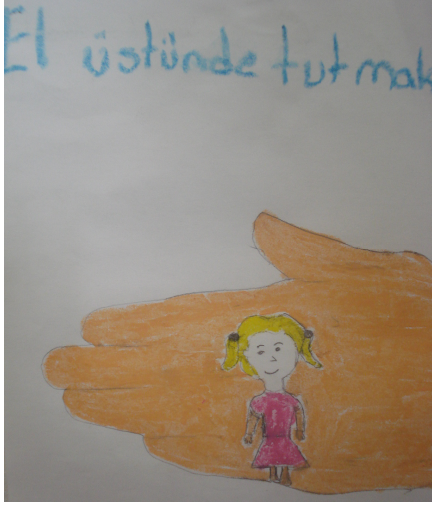
.....

⁴⁸ Etkinlikte geçen topuz, asil, beddua, kutlu, sefa kelimelerinin anlamları sırayla Türkçe Sözlük, 2005, “**topuz** maddesinin 1. açıklaması”, s.1996; “**asil** maddesinin 1. açıklaması”, s.129; “**beddua** maddesinin 1. açıklaması”, s.231; “**kutlu** maddesinin 1. açıklaması”, s.1271; “**sefa** maddesinin 1. açıklaması”, s.1721.

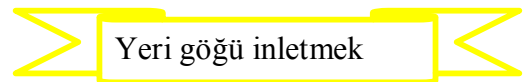
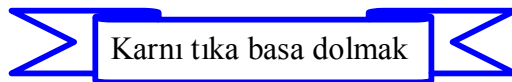
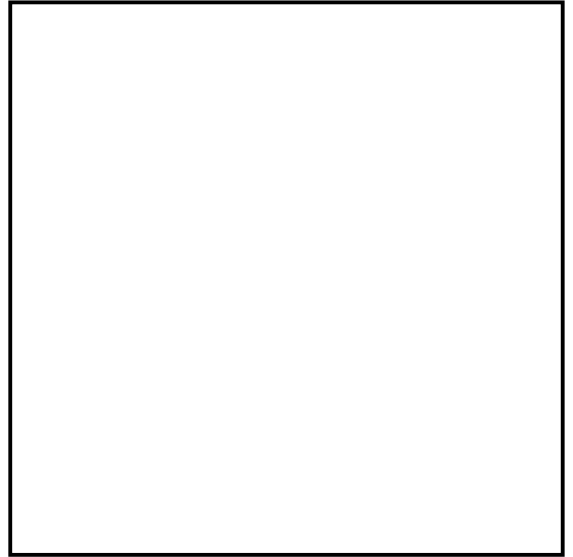
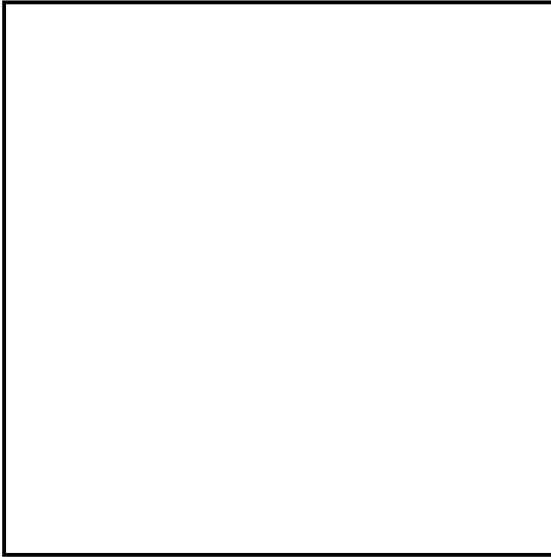
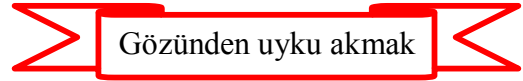
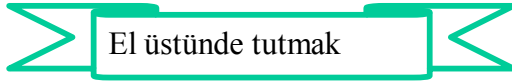
⁴⁹ Bu etkinlik için Altıntaş ve Bursalıoğlu, age., s. 185’ten faydalanılmıştır.

Verilen deyimleri resimlendiriniz.

Örnek:

Şekil 11.3: <http://www.dersimizturkce.gen.tr/>

III.11.3.3. Etkinlik: Okuduğunuz metinle ilgili aşağıdaki sorulara cevap veriniz:

1. Adamın ağzına yılanın kaçtığını gören atlı, adama neler yapıyor?

.....
.....
.....

2. Atlının adama yaptığı davranışlar karşısında adam, atlı adama nasıl karşılık veriyor?

.....
.....

3. İçinden yılan çıktığını gören adamın tepkisi ne oluyor?

.....
.....

4. Atlı adam olayın en başında adama gerçeği neden söylemediğini nasıl açıklıyor?

.....
.....

5. Siz atlı adamın yerinde olsaydınız nasıl davranırdınız?

.....
.....

6. Metinden yola çıkararak nasıl bir sonuca varıyorsunuz?

.....
.....

III.11.3.4. Etkinlik: Aşağıdaki soruları arkadaşlarınızla tartışınız.

Hazret-i Mevlânâ'nın: "İşte akıllıların düşmanlığı böyle olur. Onların verdikleri zehir bile cana sefadır, akla gıdadır."sözüne katılıyor musunuz? Tartışınız.

şekil 11.4: (İlkretim Türkçe Dersi ğretim Programı ve Kılavuzu 6, 7, 8. Sınıflar, 2006: 181)

III.11.3.5. Etkinlik⁵⁰: Yaptığımız araştırmadan yola çıkarak edindiğiniz bilgileri aşağıdaki noktalı yerlere yazınız.

Resimdeki şair kimdir?

Resimdeki şairin hayatı hakkında kısaca bilgi veriniz.

Mevlânâ “ Ya olduğun gibi görün, ya görüdüğün gibi ol.” sözüyle bize ne anlatmak istemiş olabilir?

Şekil 11.5: erdem802.googlepages.com/

Resmin size çağrıştırdıklarını yazınız.

⁵⁰ Bu etkinlik için Atlan-vd., age., s. 184'ten faydalanılmıştır.

III.12. TÜR : MASAL

III.12.1. ALINTI METİN : MESNEVİ'DEN TUTULAN KUŞUN, GEÇMİŞE PİŞMAN OLMA, İÇİNDE BULUNDUĞUN VAKTİN DEĞERİNİ BİL, ÖMRÜNÜ PİŞMANLIKLARLA GEÇİRME DİYE VASİYETTE BULUNMASI⁵¹

Birisi bir kuşa düzen kurmuş, onu faka bastırmıştı. Kuş ona, a ulu hoca dedi.

Sen nice öküzler, koyunlar yemişsin, nice develer kurban etmişsin.

Hiçbir zaman onlarla doymadın; benim bedenimle de doymazsın sen.

Beni bırak da sana üç öğüt vereyim; vereyim de bil bakalım, akıllı mıyım, aptal mı?

O üç öğüdün ilkini, elindeyken vereyim; ikincisi, samanlı balçıktan yapılmış damının üstüdeyken söyleyeceğim.

2250 Üçüncüsünü de ağacın üstüne konunca söyleyeceğim. Bu üç öğüt yüzünden de bahtı kutlu olacaksın.

Elindeyken söyleyeceğim söz şu: Olmayacak şeye, kim söylerse söylesin inanma.

Avcımın elindeyken söylediği o değerli öğüdü söyleyince azâd oldu; uçtu, o duvarın üstüne kondu.

Dedi ki: Bir de geçmişe gam yeme; geçti-gitti mi, ona hasret çekme.

Ondan sonra da, içimde dedi, on dirhem ağırlığında eşi bulunmaz bir inci vardı.

Canıma and olsun, o inci seni de devlete kavuştururdu, oğullarını da.

Fakat kısmetin değilmiş; dünyâda eşi bulunmayan o inciye kaçırıldın:

Adam, gebe kadın doğururken nasıl oğunup feryâd ederse, tıpkı onun gibi oğunup feryâd etmeye koyuldu.

Kuş, öğüt verdimdi ya dedi. Sakın geçmiş şeye gam yeme demiştim hani.

Değil mi ki geçti-gitti, ne diye gam yersin; ya öğüdümü anlamadın, yahut da sağırsın.

2260 İkinci öğüdümde de sapıklığa düşme; olmayacak şeye inanma demiştim ya.

A arslanım, ben üç dirhem ağırlığında bile değilim; içimde on dirhemlik inci nasıl olur?

⁵¹ Bu metin Gölpinarlı, (1981), age., ss. 527-528'den seçilmiştir.

Adam kendine geldi de peki dedi, haydi, o üçüncü öğüdü de ver.

Evet dedi kuş, öbürlerini iyi tuttun da üçüncü öğüdü bedavaca söyleyeyim.

Uykuya dalmış bilgisize öğüt vermek, çorak yere tohum ekmektir.

Ahmaklığın, bilgisizliğin yırttığı şey, artık yama tutmaz; a öğütçü, oraya hikmet tohumu pek ekme.

III.12.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : KUŞUN ÜÇ NASİHATI⁵²

Şekil 12.1: www.sitem.gen.tr/

bulunayım. Yalnız bu üç nasihat için üç de şartım var; birini elindeyken, öbürünü salıverince, üçüncüyü ise ağacın dalına konunca söylerim. Adam şartları kabul edince ilk nasihat olarak: “Biri sana aklının kabul etmeyeceği bir şey söylerse sakın inanma.” demiş.

Sonra adam ikinci nasihatın şartı olarak kuşu serbest bırakmış. Kuş uçup giderken tavsiyesini yapmış:

“Sakın geçmiş şeye üzülüp hayıflanma!”

Fakat ağaca konduğuna ilginç bir şey söylemiş:

“Biliyor musun, ne büyük bir servet kaçırdın. Benim kursağımda on dirhem ağırlığında bir inci var. Eğer beni bırakmasaydın bu inci sadece seni değil çocuklarımı bile zengin etmeye yeterdi!”

Avcı bu sözleri duyunca; eyvahlar olsun diye dövünmeye, çırpınmaya başlamış. Daha sonra kuşa:

“Bari üçüncü nasihatını da söyle.” diye seslenmiş. Ama kuş:

Bir varmış, bir yokmuş. Çok uzaklarda tek başına bir avcı yaşarmış. Bu avcının işi tuzakla kuş yakalamakmış. Günlerden bir gün bu avcı tuzakla bir kuş yakalamış. Kuş o anda dile gelip demiş ki:

-Efendi, sen şimdiye kadar nice sığırlar, koyunlar ve develer yemiş doymamışsın, şimdi benim gibi üç dirhemlik bir kuşun etiyle mi doycaksın? Beni serbest bırak ki işine yarayacak üç nasihatte

Şekil 12.2: www.cumhuriyet.com.tr/

⁵² Okuyucu, age., s. 62-63'ten faydalanılmıştır.

“A nadan! Sanki evvelki tavsiyelerimi tuttun da şimdi de üçüncüyü mü istiyorsun! Ben ilk nasihat olarak sana; “Aklın kabul etmeyeceği şeye inanma.” demedim mi? Oysa sen benim gibi üç dirhemlik bir kuşun kursağında 10 dirhemlik inci olduğuna hemen inandın. İkinci olarak sana; “Geçmiş şeye üzülme!” dedim, ama sen saçını sakalını yoldun. O halde üçüncü nasihatı duymasan da olur, deyip uçmuş gitmiş.

III.12.3. ETKİNLİKLER

III.12.3.1. **Etkinlik⁵³**: Aşağıdaki bulmacada, metinde geçen bazı sözcükler gizlenmiştir. Bu sözcükleri bulunuz.

A	D	E	R	H	K	L	O	P	F	A	L	E	H	A	N	E
N	A	D	A	N	H	A	L	I	L	Ş	İ	Ğ	U	I	Ü	Ç
V	Z	R	T	U	Y	O	K	U	B	M	C	E	R	F	T	İ
S	A	D	R	N	C	Ç	N	A	L	A	N	B	E	R	İ	N
K	I	Y	R	E	G	B	Ö	L	Ş	İ	O	Y	R	E	C	A
A	A	D	İ	K	K	I	U	R	İ	L	G	İ	N	Ç	O	S
B	İ	R	İ	U	D	E	R	K	I	L	O	N	B	U	R	İ
S	A	D	E	R	T	I	M	A	R	G	E	M	İ	K	U	H
C	E	V	İ	S	H	A	Y	A	L	E	R	K	O	L	B	A
C	F	T	U	A	I	E	M	E	L	U	O	L	P	İ	Ş	T
C	V	Y	U	K	I	M	M	A	S	E	R	T	Y	I	O	P
A	T	A	S	E	D	E	N	M	L	Ş	Ç	Ö	L	S	U	N
A	F	H	A	Y	I	F	L	A	N	M	A	K	K	I	Z	I
K	I	Z	M	I	L	O	E	R	U	M	S	I	R	B	E	R

Bulmacada bulduğunuz sözcüklerden anlamını bilmediğinizi aşağıya yazınız.

Şiirden hareketle bu sözcüklerin anlamlarını tahmin ediniz. Tahminlerinizi sözlük kullanarak doğrulayınız.

Sözcük	Tahmin	Sözcük Anlamı
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

⁵³ Bu etkinlik için Altıntaş ve Bursalıoğlu, age., s. 61'den faydalanılmıştır.

III.12.3.2. Etkinlik: Okuduğunuz metinle ilgili aşağıdaki sorulara cevap veriniz:

1. Adam, kuşu yakalayınca kuş, adama ne diyor?

.....
.....
.....

2. Kuşun adama söylediği nasihatler neler?

.....
.....

3. Adam, kuşun söylediği nasihatleri tutuyor mu?

.....
.....

4. Kuş, adama neden nc nasihati söylemiyor?

.....
.....

5. Okuduğunuz bu metinden yola çıkararak kuşun nc nasihatini de siz bulun.

.....
.....

III.12.3.3. Etkinlik⁵⁴: Aşağıdaki grupların her birinden bir kelime ya da kelime grubu seçiniz. Seçtiğiniz bu kelimeleri kullanarak metinle ilgili altı soru oluşturup yazınız.

1. grup

Kim?
Ne?
Nerede?
Ne zaman?

2. grup

Özetle.
Genelle.
Açıkla.

3. grup

Dramatize et.
Rasmini iz.
Hazırla.

4. grup

Fark nedir?
Sonuç ıkar.
Göster.

5. grup

Planla.
Geliştir.
Tasarla.

6. grup

Karşılaştır.
Sonucu değerlendir.

⁵⁴ Bu etkinlik için Ahmet Kapulu-vd., (2008), **İlkretim Türkçe 6 ğrenci alışma Kitabı**, Ankara: Koza Yayın Dağıtım, s. 178'den faydalanılmıştır.

III.13. TÜR : TİYATRO

III.13.1. ALINTI METİN : MESNEVİ'DEN SAĞIRIN HASTA KOMŞUSUNUN HÂLİNİ-HATIRINI SORMAYA GİDİŞİ⁵⁶

Yol-erkân bilir biri, sağıra, komşun hasta dedi.

Sağır bu ağır kulakla o gencin ne dediğini ne anlarım ben dedi.

Hele hastalandı, sesi hafifleşti mi hiç anlamam ama mutlaka da oraya gitmek gerek.

Dudaklarını oynattığını görünce ne dediğini kıyasla anlarım.

Nasılın a mihneter çeken dostum derim; o da iyiyim, yahut hoşum diyecek elbet.

Şükür olsun derim; sonra ne yemek yedin diye sorarım; şerbeti içtim, yahut mercimek çorbası yedim der.

Sihhatler-âfiyetler olsun derim. Peki, hekimlerden kim geliyor, kim bakıyor sana diye sorarım; filân der.

3380 Ayağı pek kutludur; o geldi mi, işin iyileşir derim.

Ayağını derim, biz de denedik; nereye ayak bastıysa muratlara erişilir-gider.

Bu kıyaslama cevapları düzdü-koştı; o iyi kişi, hastanın yanına vardı.

Nasılın dedi. Hasta, öldüm deyince, şükürler olsun dedi. Hasta bu söze incindi, canı pek sıkıldı.

Bu ne biçim şükür demek ki bizim kötülüğümüzü istiyormuş dedi. Sağır, bir kıyasta bulundu ama, kıyâsı ters çıktı.

Ondan sonra ne yedin diye sordu hastaya. Adam zehir-zakkum dedi. Sağır, afiyetler olsun deyince kahrı büsbütün arttı.

Bundan sonra da, derdine çâre bulmak için hekimlerden kim geliyor, sana kim bakıyor diye sordu.

Hasta, yürü-git be dedi; Azrail geliyor, sağır, sevin dedi, ayağı pek kutludur.

Sağır evden çıktı, sevinerek şükrolsun dedi, böyle bir zamanda dolaştım; hâlini-hatırını sordum.

⁵⁶ Bu metin Gölpinarlı, (1981), age., ss. 311-312'den seçilmiştir.

Hastaysa bu adam diyordu, bizim can dűşmanımızmıř; onun cefâ mâdeni olduđunu bilmiyormuřuz.

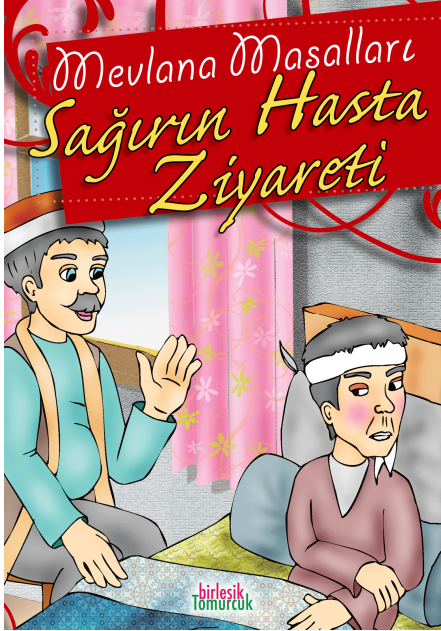
III.13.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : SAĞIRIN HASTA ZİYARETİ⁵⁷

(Taklitçi çoğu zaman kaş yapayım derken göz çıkarır. Sağırın biri hasta komşusunu ziyaret edip hâl hatır soracak olur. Ziyaret edecek; ama ona ne söyleyecek, ondan ne cevap gelecek? Bütün bu soru ve cevapları da kendi kendine kurgular.)

Sağır Adam – Vah...vah... Komşum çok hasta olmuş. Ziyarete gitmek gerek. Yoksa komşuluğum nerde kalır? Ama bu sağırlığım yok mu! Nasıl yapsam da bu işi halletsem? (Düşünür) Tamam, buldum. O, dudaklarımı oynattıkça ben anlamış gibi yapar uygun bir

karşılık veririm. Mesela ben ona; “Nasılsın?” derim, o; “Allah’a hamd olsun, iyiyim.” der. Bundan başka ne diyebilir ki! Sonra ne yiyip ne içtiğini sorarım. O ya mercimek çorbası yediğini ya da şerbet içtiğini söyler; ben de “Afiyet bal-şeker olsun” derim. Sonra ona hangi hekime muayene olduğunu sorarım, o da “Filan doktor beni muayene ediyor.” diye cevap verir. Ben de “Onun ayağı mübarektir, nereye ayak basarsa orada maksat hasıl olur.” derim.

Böylece sağır adam, bütün konuşmayı kendi zihninde tasarlayarak komşusuna ziyarete gider ve hâlini sorar:

Şekil 13.1: www.birlesikbasim.com.tr/

Sağır Adam – (Bağırarak) Komşum, nasılsın, iyi misin, hâlin keyfin nasıl?

Hasta Adam – (İnleyerek) Ahh... Hiç sorma komşum, ölüyorum, her tarafım ağrıyor, sızlıyor, inim inim inliyorum.

Sağır Adam – (Anlamış gibi yapar, başını sallar) Oh, oh ne hoş, ne güzel, elhamdülillah elhamdülillah.

Hasta Adam – (Hastanın suratı asılır ve mırıldanarak) Ne diyor bu adam, zaten ben hastayım. Bu ne biçim teselli?

Sağır Adam – (Meraklı bakışlarla) Ne yiyip ne içiyorsun?

⁵⁷ Bu metin 56. dipnotta belirtilen kaynaktan alınan metnin ders kitabına uygun bir hâle getirilmesi için tarafımızdan sadeleştirilmiş şeklidir.

Hasta Adam – (Öfkeyle) Elinin körünü, zıkkımın kökünü!

Sağır Adam – (Mütebessim bir şekilde) Oh...oh... Afiyet olsun, yarasın yarasın!

Hasta Adam – (Keyfi bozulur, kendi kendine) Ya sabır, ya sabır... Şimdi Allah yarattı demeyeceğim. Tövbe tövbe...

Sağır Adam – Tedavi için gelen hekim kimdir?

Hasta Adam – (Bağırarak) Azrail! Be adam, Azrail! Var git beni kötü kötü söyletme!

Sağır Adam – (Sevinçle) O çok iyi bir hekimdir, çok da tecrübelidir. İşini de ne kadar iyi yapar, bir bilsen!

Hasta Adam – (İnleyerek) Ahh... Kalbim! Bu adam beni şimdi öldürecek! Sen benim dostum değil; meğer düşmanım mıydın. Defol buradan be ahmak!

Sağır Adam – (Ayağa kalkar, kapıya doğru yönelir.) Haydi bakalım, hoşça kal komşum... Bugün ne iyi bir iş yaptım, ne büyük bir hayra girdim! Üstelik bu ziyaretimden komşum da çok memnun kaldı.

III.13.3. ETKİNLİKLER

III.13.3.1. Etkinlik⁵⁸: Aşağıda heceleri birleştirerek ilk hecesi verilen sözcükleri bulunuz. Bulduğunuz sözcükleri birer cümlede kullanarak aşağıya yazınız.

mü.....	.....
fi.....	.....
mak.....	.....
ha.....	.....
ta.....	.....
mü.....	.....
kur.....	.....

III.13.3.2. Etkinlik: Okuduğunuz metinle ilgili aşağıdaki sorulara cevap veriniz:

1. Sağır adam, hasta komşusunun ziyaretine gitmeden önce ne yapıyor?

.....
.....
.....

2. Hasta komşu, sağır adamın sözlerine ilişkin ne düşünüyor?

.....

⁵⁸ Bu etkinlik için Güldane Altıntaş ve Yeliz Bursalıoğlu, (2006), **İlköğretim Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı 6**, Ankara: Özgün Matbaacılık, s. 164'ten faydalanılmıştır.

3. Sağır adam, hastaya hangi soruları soruyor?

4. Hasta, sağır adama nasıl cevaplar veriyor?

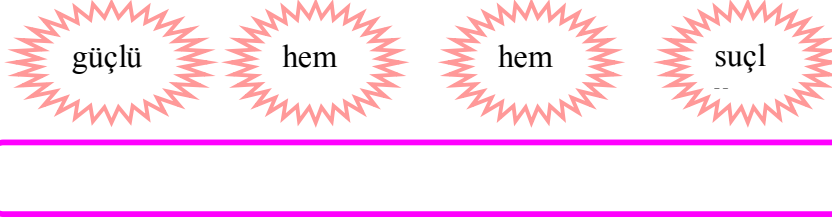
5. Sizce sağır adamın maksadı yerini buluyor mu?

III.13.3.3. Etkinlik: Aşağıdaki sözcükleri uygun şekilde sıralayarak gizlenen deyimleri bulunuz.

bile sultan duydu sağır

demek derken sap saman

derken kaş çıkarmak yapayım göz

Yukarıdakilerden hangisi metne uygun bir deyim olur? Aşağıdaki boşluğa yazınız.

.....

III.13.3.4. Etkinlik⁵⁹: Tiyatrodaki şahısları belirleyiniz. Onların ziyaretten önceki ve sonraki duygu ve düşüncelerinizi yazınız.

Tiyatrodaki Şahıs Kadrosu	Ziyaretten önceki duygu ve düşünceleri	Ziyaretten sonra duygu ve düşünceleri
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

III.13.3.5. Etkinlik:

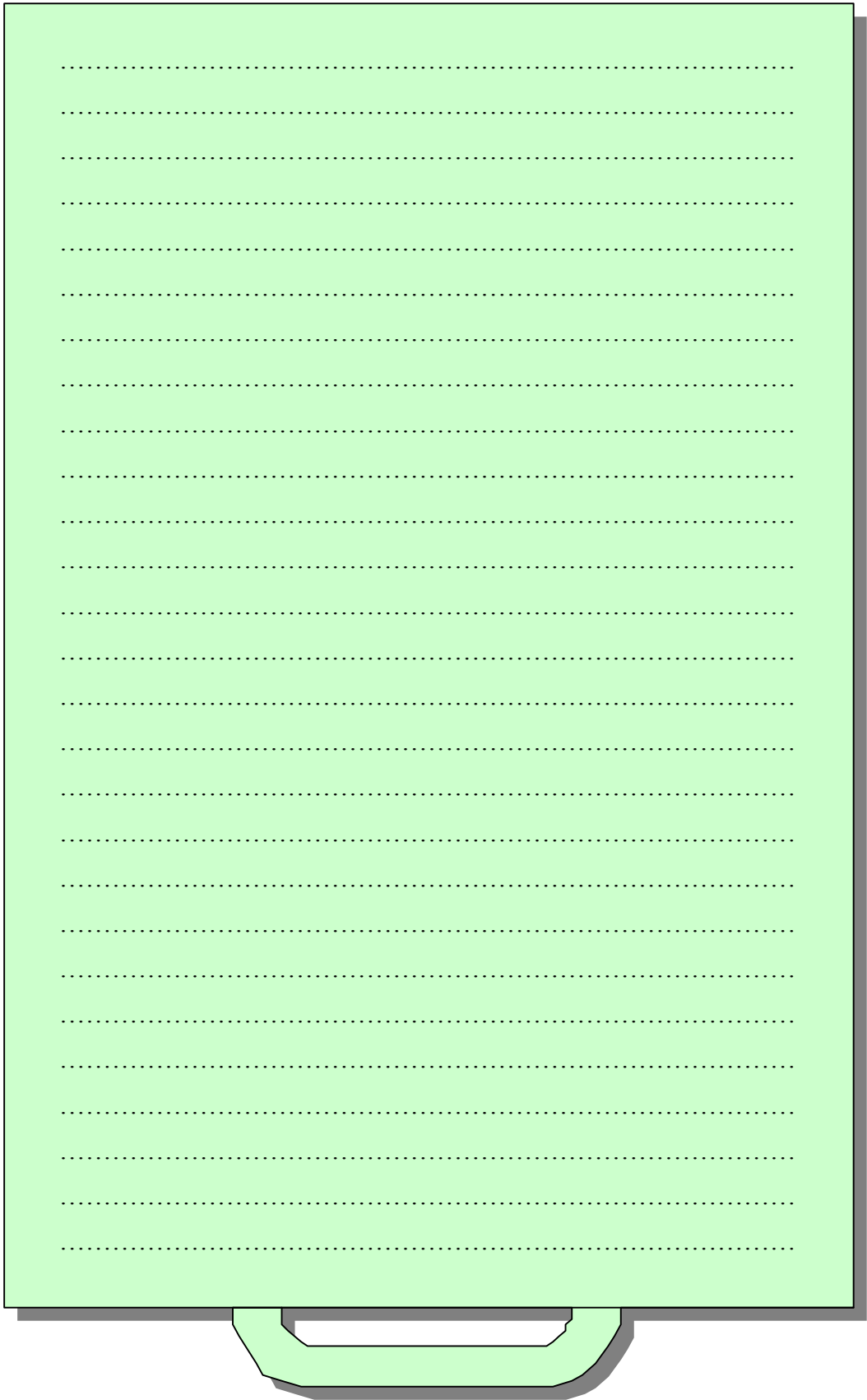
Tiyatro: Sahnede ve seyirciler önünde oynanmak amacıyla yazılmış eserlere denir. Yazılan bu eser, oyuncular tarafından belli bir sahne düzeni içerisinde ve seyirciler karşısında canlandırılır. (Ayyıldız ve Birgören, 2005: 77)

Tiyatro: İnsanoğlunun yaşamına dair kesitlerin söz ve eylemle gösterilmesi sanatıdır. (Güleryüz, 2003: 290)

Siz de verilen bilgilerden hareketle aşağıya bir tiyatro yazınız.

Şekil 13.2 :<http://www.derki.com/sayfalar6/veletler.html>

⁵⁹ Bu etkinlik için Atlan-vd., age., s. 177'den faydalanılmıştır.

III.14. TÜR : ŞİİR

III.14.1. ALINTI METİN : YUNUS EMRE ŞİİRLERİNDEN HASRET İLE ÖLMEYELİM⁶⁰

Bir nazarda kalmayalım, gel dosta gidelim gönül;
Hasret ile ölmeyelim, gel dosta gidelim gönül.

Terk edeli il-ü-şarı, dost için kılalım zârı;
Ele getirelim yarı, gel dosta gidelim gönül.

Bu dünyaya kalmayalım, fânidir aldanmayalım;
Bir iken ayrılmayalım, gel dosta gidelim gönül.

Kılavuz olgıl sen bana, yönelelim dosttan yana;
Bakmayalım önden sona, gel dosta gidelim gönül.

Ölüm haberi gelmeden, ecel yakamız almadan;
Azrail hamle kılmadan, gel dosta gidelim gönül.

Gerçek erene varalım, Hakk'ın haberin soralım;
Yunus Emre'yi alalım, gel dosta gidelim gönül.

---

⁶⁰ Bu metin Abdülbâki Gölpınarlı, **Yunus Emre'den Seçmeler**, Baha Matbaası, İstanbul, 1971, s. 26'dan alınmıştır.

III.14.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : HASRET İLE ÖLMEYELİM⁶¹

(12 ve 14. yüzyıllarda yaşadığı tahmin edilen Yunus Emre, Türkçeyi etkili kullanan bir şairimizdir. Yunus Emre bundan dolayı Türkçe Sevdalısı bir şair olarak edebiyatımızda yerini alır. Şiirlerini genel olarak hece ölçüsüyle yazmıştır. Şiirlerinde sevgi, hoşgörü, saygı, insanlık, barış, insan olabilme, gönül temizliği, ilahi aşk gibi konuları işlemiştir.)

Bir nazarda kalmayalım, gel dosta gidelim gönül;
Hasret ile ölmeyelim, gel dosta gidelim gönül.

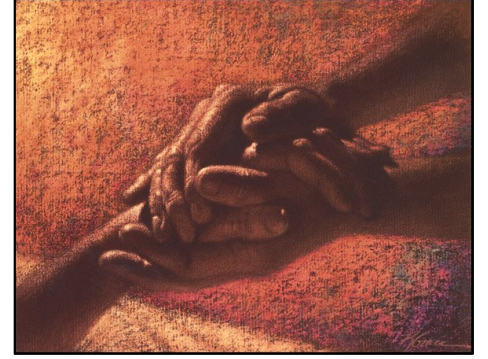
Terk edeli ili şehri, dost için dökelim yaşı;
Ele getirelim yarı, gel dosta gidelim gönül.

Şekil 14.2 : <http://www.ohbee.net/>

Ölüm haberi gelmeden, ecel yakamız almadan;
Azrail hamle kılmadan, gel dosta gidelim gönül.

Gerçek erene varalım, Hakk'ın haberin soralım;
Yunus Emre'yi alalım, gel dosta gidelim gönül.

Şekil 14.1 : <http://ilkayinmekani.blogcu.com/>

Bu dünyaya kalmayalım, fânidir aldanmayalım;
Bir iken ayrılmayalım, gel dosta gidelim gönül.

Kılavuz ol sen bana, yönelelim dosttan yana;
Bakmayalım önden sona, gel dosta gidelim gönül.

Şekil 14.3 : <http://www.tatliaskim.com/>

⁶¹ Bu metin, 60. dipnotta belirtilen kaynaktan alınan metnin ilköğretim çağındaki çocukların seviyesine uygun olması için tarafımızdan birkaç kelimedeki değişikliğe gidilmiş şeklidir.

III.14.3. ETKİNLİKLER

III.14.3.1. **Etkinlik⁶²**: Aşağıdaki kelimeleri ve kelime grubunu anlamlarıyla eşleştiriniz.

nazar

İleri atılma, atılım, saldırış.

hamle

Ölümlü, gelip geçici, kalımsız.

ecel

Bakış, bakma, göz atma.

fâni

Hayatın sonu, ölüm zamanı.

Bu kelimeleri ve kelime grubunu birer cümlede kullanınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

⁶² Etkinlikte geçen nazar, hamle, ecel, fâni kelimelerinin anlamları sırasıyla Türkçe Sözlük, 2005, “**nazar** maddesinin 2. açıklaması”, s.1459; “**hamle** maddesinin 1. açıklaması”, s.840; “**ecel** maddesinin 1. açıklaması”, s.598; “**fâni** maddesinin 1. açıklaması”, s.679.

III.14.3.2. Etkinlik: “Hasret ile Ölmeyelim” adlı şiirle ilgili duygu ve düşüncelerinizi aşağıdaki boşluklara yazınız.

Şair hakkındaki düşüncelerim:
.....
.....
.....

Konusu: .....
.....

Ana duygusu: .....
.....

Şairin amacı: .....
.....
.....

Şair kime sesleniyor?
.....
.....
.....

Şiirin beğendiğim bölümü:
.....
.....
.....

Nedeni: .....
.....
.....
.....

Ben şairin yerinde olsaydım:
.....
.....
.....

Şiiri beğendim/beğenmedim.
Çünkü: .....
.....
.....
.....

Şekil 14.4: www.drnbebek.com

III.14.3.3. Etkinlik⁶³: Aşağıdaki kelimeler arasından dinlediğiniz şiirin anahtar kelimelerini bularak işaretleyiniz.

Dost
( )

Hasret
( )

Hayal
( )

Gül
( )

Rüya
( )

Gönül
( )

Belirlediğiniz anahtar kelimelerle bir şiir yazınız.

.....
.....
.....
.....

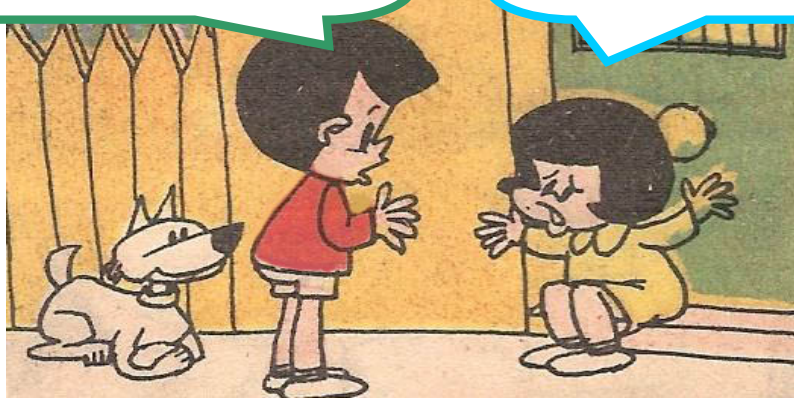
.....
.....
.....
.....

⁶³ Bu etkinlik için Atlan-vd., age., s. 145'ten faydalanılmıştır.

III.14.3.4. Etkinlik: Aşağıdaki çocuğun sorduğu soruların cevabını verilen boşluğa uygun şekilde yazınız.

“Hasret ile Ölmeyelim” metni niçin şiidir? Okuduğun şiiden yola çıkarak bu türün özelliklerinden üçünü söyler misin?

Çünkü .....
.....
1. ....
2. ....
3. ....

Şekil 14.5: www.mizahvecizgi.com

III.15. TÜR : ŞİİR

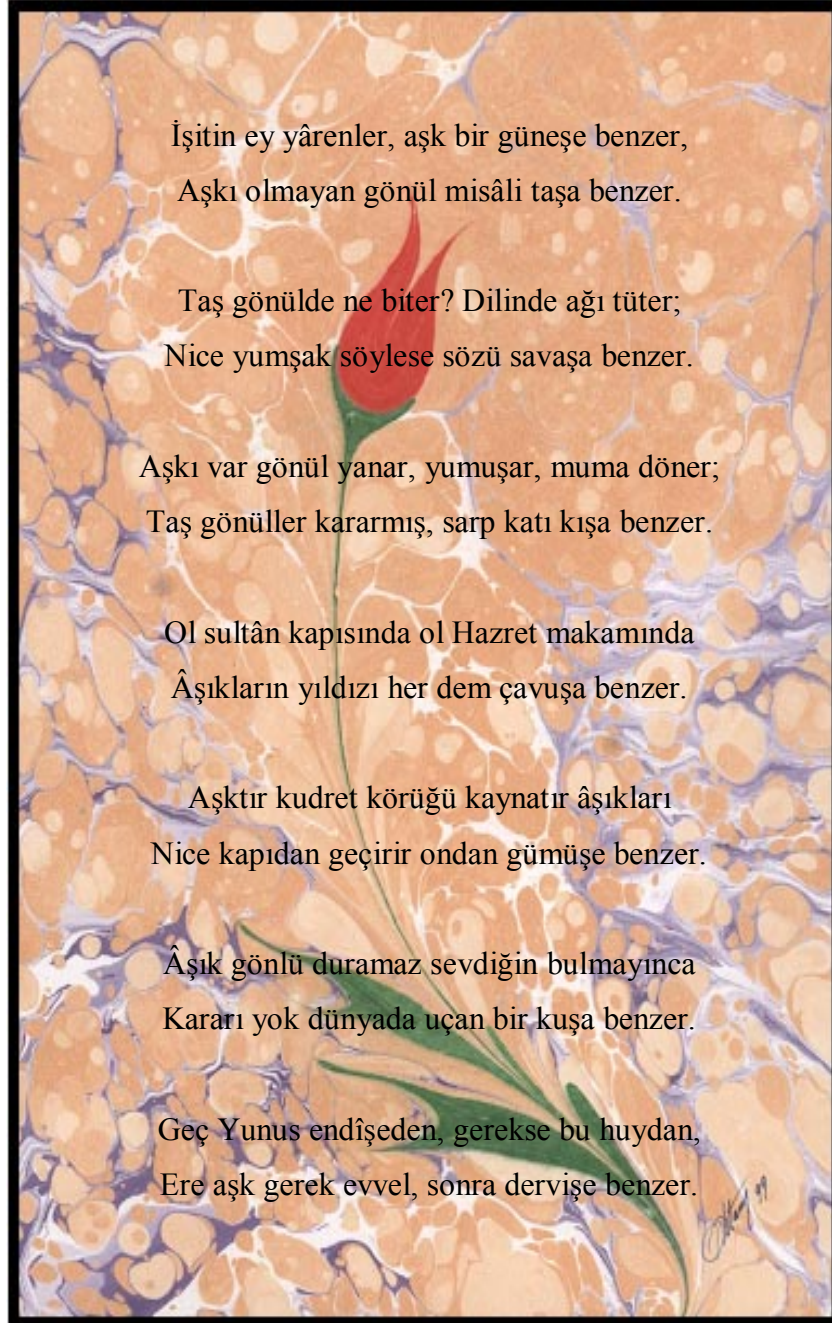
III.15.1. ALINTI METİN : YUNUS EMRE ŞİİRLERİNDEN TAŞ GÖNÜLDE NE BİTER⁶⁵

- 1 İşidün iy yârenler ‘ışk bir güneşe benzer
‘İşkî olmayan gönül misâl-i taşa benzer
- 2 Taş gönülde ne biter dilinde agu düter
Niçe yumşak söylese sözi savaşa benzer
- 3 ‘İşkî var gönül yanar yumşanur muma döner
Taş gönüller kararmış sarp-katı kışa benzer
- 4 Ol sultân kapusunda ol Hazret tapusunda
‘Âşıklarun ılduzı her-dem çavuşa benzer
- 5 ‘Aynı hırs ol olmuşdur nefesine ol kalmışdur
Kendüye düşmân olmuş yavuz yoldaşa benzer
- 6 ‘İşkdur kudret körügi kaynadur ‘âşıkları
Niçe kapdan geçürür andan gümüşe benzer
- 7 ‘Âşık gönli dölenmez ma’şûkın bulmayınca
Karârı yok dünyâda pervâzı kuşa benzer
- 8 Münkir sözini bilmez sözi ileri varmaz
Neye teşbîh idersin anlanmaz düşe benzer
- 9 Geç Yûnus endîşeden ne gerek bu pîşeden
Ere ‘ışk gerek önden andan dervîşe benzer

---

⁶⁵ Bu metin Mustafa Tatçı, **Yûnus Emre Divân ve Risâletü’n-Nushiyye**, Bayrak Matbaası, İstanbul, 2005, ss. 127’den alınmıştır, belirtilen başlık adı geçen eserde bulunmamaktadır, ilgili şiiri gösterebilmek amacıyla başlık tarafımızdan verilmiştir.

III.15.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : TAŞ GÖNÜLDE NE BİTER⁶⁶

Şekil 15.1: www.edebiyahu.com/

⁶⁶ Bu metin, 65. dipnotta belirtilen kaynaktan alınan metnin ilköğretim çağındaki çocukların seviyesine uygun olması için tarafımızdan birkaç kelimedede değişikliğe gidilmiş şeklidir.

III.15.3. ETKİNLİKLER

III.15.3.1. Etkinlik⁶⁷: Aşağıdaki bulmacada “Taş Gönülde Ne Biter” şiirinde geçen altı kelime gizlenmiştir. Gizlenen bu kelimeler, bulmacanın yan tarafındaki kutucukta verilmiştir. Bu kelimeleri bulmacada bulunuz.

KELİMELER
Yâren
Misal
Ağı
Sarp
Endişe
Evvel
Makam
Çavuş
Dem
Körük
Kudret

H	A	N	E	K	A	R	D	E	M	S	A	Z	N	I	K
A	Y	A	R	E	N	D	E	R	V	İ	H	O	K	R	E
S	E	V	T	U	K	M	Ö	L	E	İ	S	T	F	Z	C
R	A	İ	F	E	S	M	A	K	A	M	T	A	R	U	O
V	E	Y	S	İ	H	E	M	İ	S	E	K	E	R	İ	M
A	S	İ	R	E	E	V	V	E	L	H	İ	Ç	U	P	İ
M	İ	S	A	L	Ç	E	S	R	B	A	S	Y	U	T	K
H	İ	M	A	R	A	S	A	N	K	U	D	R	E	T	Ö
E	G	A	D	E	V	E	L	R	E	Y	U	O	L	Ş	R
B	A	Ğ	A	K	U	R	C	S	Ö	Z	Ç	D	E	R	Ü
G	Y	I	D	E	Ş	O	Y	D	E	N	D	İ	Ş	E	K

Bulduğunuz kelimeleri aşağıdaki ifadelerin baş tarafındaki boşluğa örnekte olduğu gibi anlamlarına uygun olarak yerleştiriniz.

- ..... : Zehir.
- ..... : Düşünce. Tasa, kaygı.
- ..... : Güç, güçlük.
- ..... : Arkadaş, yakın, dost.
- ..... : Önce
- ..... : Zaman, çağ.

⁶⁷ Bu etkinlik için Kapulu-vd., age., s. 62’den faydalanılmıştır ve etkinlikte geçen yâren, misal, ağı, sarp, endişe, evvel kelimelerinin anlamları sırayla Türkçe Sözlük, 2005, “**yâren** maddesinin 1. açıklaması”, s.2135; “**misal** maddesinin 1. açıklaması”, s.1401; “**ağı** maddesinin 1. açıklaması”, s.31; “**sarp** maddesinin 2. açıklaması”, s.1707; “**endişe** maddesinin 1. ve 2. açıklaması”, s.636; “**evvel** maddesinin 1. açıklaması”, s.669; **makam** maddesinin 1. açıklaması, s.1330; **çavuş** maddesinin 3. açıklaması, s.403; **dem** maddesinin 4. açıklaması, s. 491; **körük** maddesinin 1. açıklaması, s. 1235; **kudret** maddesinin 1. açıklaması, s. 1246.

..... : Mevki, kat, yer.

..... : Örnek olarak alınabilen, gösterilen şey.

..... : Bir işin veya işçilerin başında bulunan ve onları yöneten sorumlu kimse.

..... : Ateşi canlandırmak için kullanılan ve açılıp kapandıkça içindeki havayı üfleyen araç.

..... : Güç.

III.15.3.2. Etkinlik: Okuduğunuz şiirle ilgili aşağıdaki sorulara cevap veriniz:

1. Şair, aşkı neye benzetiyor? Bu benzetmeyi neye dayanarak yapmış olabilir?

.....
.....
.....

2. Aşksız gönlü neye benzetiyor? Açıklayınız.

.....
.....

3. Aşkı olan gönül ile olmayan gönlü birbirine kıyaslayınız. Özelliklerini aşağıya yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....

III.15.3.3. Etkinlik⁶⁸: Aşağıda verilen dizelerde geçen söz sanatlarını eşleştiriniz.

“İşitin ey yarenler, aşk bir güneşe benzer”	Abartma
“Aşk olmayan gönül, misali taşa benzer.”	Kişileştirme
“Taş gönülde ne biter? Dilinde ağı tüter”	Mecaz
“Nice yumşak söylese sözü savaşa benzer.”	Benzetme

III.15.3.4. Etkinlik: Okuduğunuz metine üç ayrı başlık yazınız.

Tek kelimedenden oluşan başlık

Kelime grubundan oluşan başlık

Cümleden oluşan başlık

⁶⁸ Bu etkinlik için Kurt-vd., age., s. 183'ten faydalanılmıştır.

III.15.3.5. Etkinlik: Aşağıdaki çocukların düşündükleri kelimelerin size çağrıştırdığı duygu ve düşüncelerinizi ifade edebileceğiniz bir şiir yazabilir misiniz?

Şekil 15.2: www.faydalibilgiler.com

A large, light gray rectangular area with a folded corner effect at the top-left and bottom-right. It contains ten horizontal dotted lines, providing a space for writing a poem.

III.16. TÜR : ŞİİR

III.16.1. ALINTI METİN : YUNUS EMRE ŞİİRLERİNDEN HARAMİ⁶⁹

Taşkın yine, deli gönül!
Sular gibi çağlar mısın?
Aktın yine, kanlı yaşım!
Yollarımı bağlar mısın?

Nidem, elim ermez yâre,
Bulunmaz derdime çâre,
Oldum ilimden âvâre,
Beni bunda eğler misin?

Yavu kıldım ben yoldaşı,
Unulmaz bağrımın başı;
Gözlerimin kanlı yaşı!
Irmak olup çağlar mısın?

Ben toprak oldum yoluna,
Sen aşurı gözetirsin;
Şu karşıma göğüs geren
Taş bağırlı dağlar mısın?

Harâmi gibi yoluma
Arkurı inen karlı dağ!
Ben yârimden ayrı düştüm,
Sen yolumu bağlar mısın?

Karlı dağların başında
Salkım salkım olan bulut!

---

⁶⁹ Bu metin Sezai Karakoç, **Yunus Emre**, Diriliş Yay., İstanbul, 1999, s. 60-61'den alınmıştır.

Saçın çözüp benim için
Yaşın yaşın ağlar mısın?

Esridi Yunus'un canı,
Yoldaşın, illerim kanı?
Yunus düşte gördü seni,
Sayrı mısın, sağlar mısın?

III.16.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : GÖNÜL⁷⁰

TaŐtın yine, deli gönöl!
Sular gibi çağlar mısın?
Aktın yine, kanlı yaşım!
Yollarımı bağlar mısın?

Nidem, elim ermez yâre,
Bulunmaz derdime çâre,
Oldum ilimden âvâre,
Beni bunda eğler misin?

Kaybetti ben yoldaşı,
İyileşmez bağrımın başı;
Gözlerimin kanlı yaşı!
Irmak olup çağlar mısın?

Şekil 16.2: kumpas.wordpress.com

SarhoŐtur Yunus'un canı,
Yoldaşın, illerim hani?
Yunus düşte gördü seni,
Hasta mısın, sağlam mısın?

Şekil 16.1: www.lavinya.net/galeri/img433.htm

Ben toprak oldum yoluna,
Sen aşurı gözetirsin;
Şu karşıma göğüs geren
Taş bağırlı dağlar mısın?

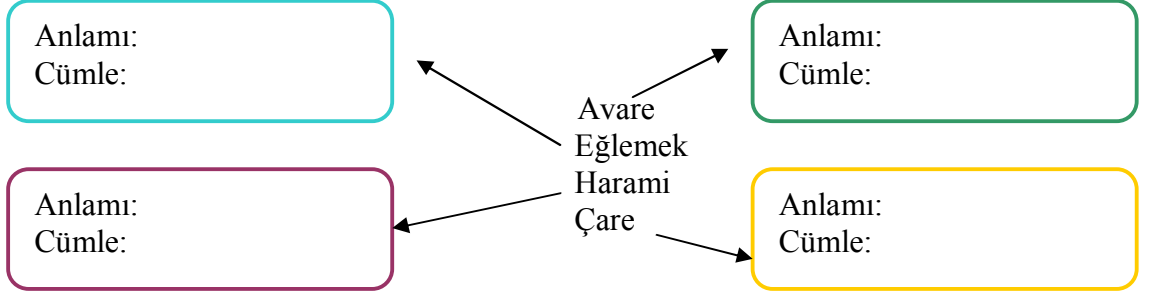
Harâmi gibi yoluma
Aykırı inen karlı dağ!
Ben yârimden ayrı düştüm,
Sen yolumu bağlar mısın?

Karlı dağların başında
Salkım salkım olan bulut!
Saçın çözüp benim için
Yaşın yaşın ağlar mısın?

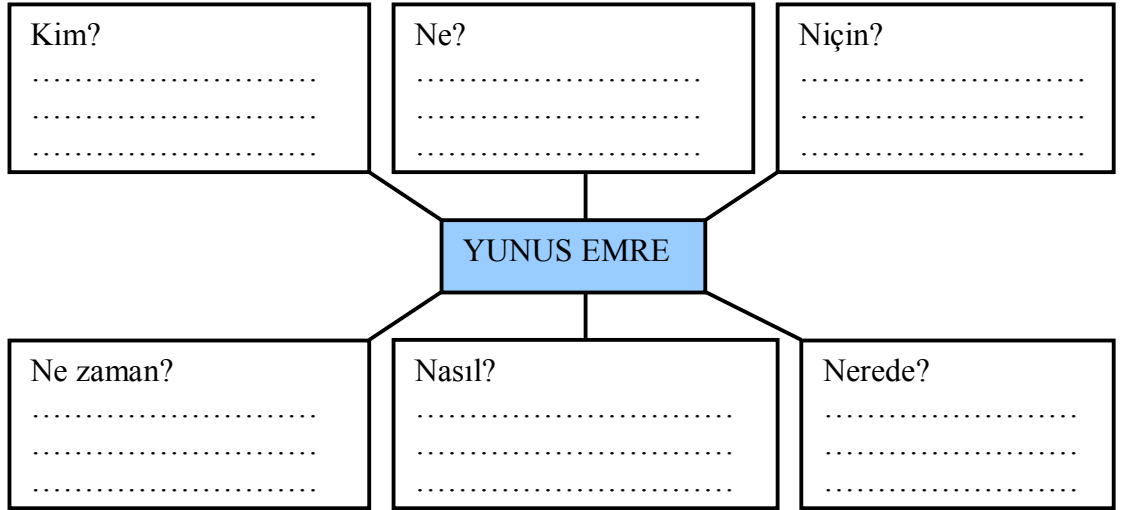
⁷⁰ Bu metin, 69. dipnotta belirtilen kaynaktan alınan metnin ilköğretim çağındaki çocukların seviyesine uygun olması için tarafımızdan birkaç kelimedede değişikliğe gidilmiş şeklidir.

III.16.3. ETKİNLİKLER

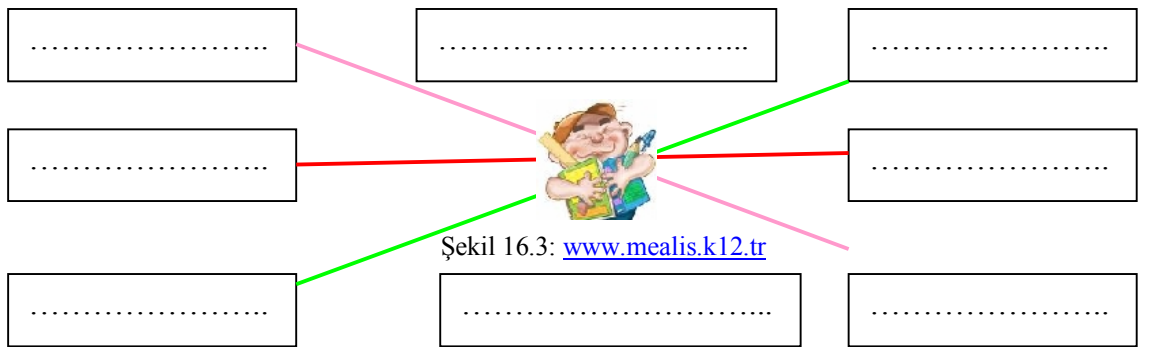
III.16.3.1. Etkinlik⁷¹: Aşağıdaki sözcüklerin anlamlarını bulup cümle içinde kullanınız.

III.16.3.2. Etkinlik⁷²: “Yunus Emre”nin şiirdeki söz ve davranışlarıyla ilgili olarak 5N 1K soruları hazırlayıp yanıtlarını yazınız.

III.16.3.3. Etkinlik: Okuduğunuz şiirdeki anahtar sözcükleri bulup noktalı yerlere yazınız.

⁷¹ Bu etkinlik için Atılan-vd., age., s. 225'ten faydalanılmıştır.

⁷² Bu etkinlik için Altıntaş ve Bursalıoğlu, age., s. 101'den faydalanılmıştır.

III.17. TÜR : ŞİİR

III.17.1. ALINTI METİN : YUNUS EMRE ŞİİRLERİNDEN

ŞÖYLE GARİP BENCİLEYİN⁷³

Acep şu yerlerde var m'ola
Şöyle garip bencileyin
Bağrı başlı, gözü yaşlı
Şöyle garip bencileyin

Gezdim Urum ile Şam'ı
Yukarı illeri kamu
Çok istedim bulmadım
Şöyle garip bencileyin

Kimseler garip olmasın
Hasret oduna yanmasın
Hocam kimseler kalmasın
Şöyle garip bencileyin

Söyler dilim ağlar gözüm
Gariplere göynür tözüm
Meğer ki gökte yıldızım
Şöyle garip bencileyin

Nice bu dert ile yanam
Ecel ere bir gün ölem
Meğer ki sinemde bulam
Şöyle garip bencileyin

---

⁷³ Bu metin Tahir Kutsi, **Türk Halk Şiiri (Antoloji)**, Tokar Yay., İstanbul, 1978, s. 189-190'dan alınmıştır ve alındığı kaynakta başlıksız olarak yer almaktadır. "Şöyle Garip Bencileyin" başlığı ilgili şiiri belirtmek amacıyla tarafımızca konmuştur.

Bir garip ölmüş diyeler
Üç günden sonra duyalar
Soğuk su ile yuyalar
Şöyle garip bencileyin

Hey Emre'm Yunus biçare
Bulunmaz derdine çare
Var imdi gez şardan şara
Şöyle garip bencileyin

III.17.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : ŞÖYLE GARİP BENCİLEYİN⁷⁴

Şekil 17.1: 1.bp.blogspot.com/

Söyler dilim ağlar gözüm
Gariplere yanar aslım
Meğer ki gökte yıldızım
Şöyle garip bencileyin

Nice bu dert ile yanam
Ecel ere bir gün ölem
Meğerki taşım da bulam
Şöyle garip bencileyin

Hey Emre'm Yunus biçare
Bulunmaz derdine çare
Var imdi gez ilden ile
Şöyle garip bencileyin.

Acep Şu yerlerde var m'ola
Şöyle garip bencileyin
Bağrı başlı, gözü yaşlı
Şöyle garip bencileyin

Gezdim Rum ile Şam'ı
Yukarı illerin tümü
Çok istedim bulamadım
Şöyle garip bencileyin

Kimseler garip olmasın
Hasret oduna yanmasın
Hocam kimseler kalmasın
Şöyle garip bencileyin.

Şekil 17.2: www.meleklermekani.com/

⁷⁴ Bu metin 73. dipnotta belirtilen kaynaktan alınan metnin ilköğretim çağındaki çocukların seviyesine uygun olması için tarafımızdan birkaç kelimedede değişikliğe gidilmiş şeklidir.

III.17.3. ETKİNLİKLER

III.17.3.1. Etkinlik⁷⁵: Aşağıdaki kutucukları metinde geçen sözcüklerden yararlanarak doldurunuz. Bulduğunuz sözcüklerin anlamlarını sözlükten bularak yanlarına yazınız. Bu sözcükleri birer cümlede kullanınız.

Ş □ □

Anlamı: .....

Cümle : .....

B □ Ç □ □ □

Anlamı: .....

Cümle : .....

□ D

Anlamı: .....

Cümle : .....

□ E □ C □ L □ □ İ N

Anlamı: .....

Cümle : .....

III.17.3.2. Etkinlik: Şiirin Anlatım Özellikleri

Şiirdeki dörtlükler hangi kelimeyle sonlandırılmıştır? Bu kelime kaç kez tekrarlanmıştır? Bu kelimenin birden fazla tekrarlanmasının anlatıma olan etkisini açıklayınız.

.....
.....
.....
.....

Şair kimsesizliği ile ilgili duygu ve düşüncelerini hangi yargılarla ifade etmiştir? Bu yargıları yazınız. Bunların öznel yargı mı nesnel yargı mı olduğunu belirtiniz.

.....

⁷⁵ Bu etkinlik için Altıntaş ve Bursalıoğlu, age., s. 112'den faydalanılmıştır.

.....
.....
.....

Şairin duygu ve düşüncelerini ifade ederken yaptığı benzetmeleri ve pekiştirmeleri yazınız. Bu benzetme ve pekiştirmelerin anlatıma olan etkisini açıklayınız.

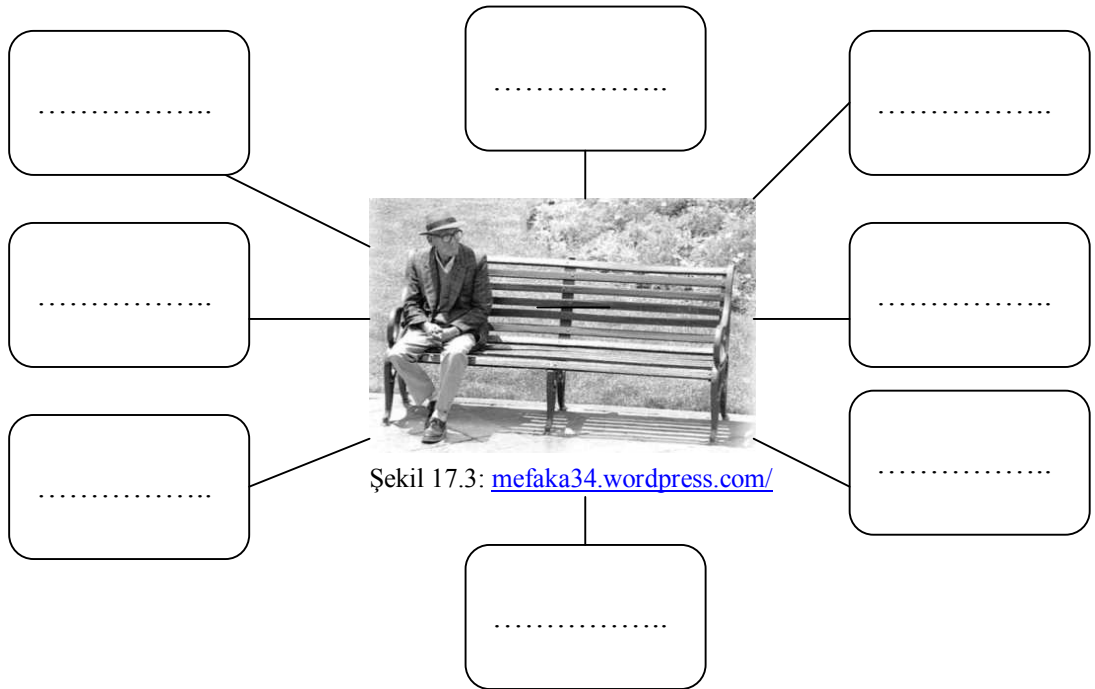
.....
.....
.....

Şiirin Ses Özellikleri

İncelediğiniz bölümde birden fazla tekrar edilen kelimeleri ve ekleri yazınız. Bu tekrarların şiirin ses ahengi üzerindeki etkisini açıklayınız.

.....
.....
.....

III.17.3.3. Etkinlik: Aşağıdaki fotoğrafın çağrıştırdığı kelimeleri yazınız.

Şekil 17.3: mefaka34.wordpress.com/

III.17.3.4. Etkinlik: Okuduğunuz Őir sizde aşağıdaki duygulardan hangisini veya hangilerini uyandırdı? Size uygun olanlarını istediğiniz renklere boyayınız.

Yalnızlık

Kardeşlik

Nefret

Özlem

III.17.3.5. Etkinlik: AŐađıdaki resmi inceleyiniz. Resmin sizde uyandırdığı duygu ve dűŐüncelerden yola çıkararak bir Őiir yazınız.

Şekil 17.4: mkerimoglu.files.wordpress.com

III.18. TÜR : ŞİİR

III.18.1. ALINTI METİN : YUNUS EMRE ŞİİRLERİNDEN EY DOST SENİ SEVERİM⁷⁶

Ey dost seni severim candan içre yerin vardır,
Uyumaz gece-gündüz acep ahvalin vardır.

Sen gülü görür iken tikene sunma elin,
Düşmandan ne korkarsın çün doğru yolun vardır.

Düşmanlar aydır bana söz demek kandan sana,
Bana söz demek kandan, benim üstadım vardır.

Ele geçirdiğini miskinlere harc eyle,
Niçe çok yaşarısın son-ucu ölüm vardır.

Bunda kendözün gören oldurur yolda kalan,
Benim bir karıncaya âli nazarım vardır.

---

⁷⁶ Bu metin Vahap Kabahasanoğlu, **Yunus Emre'nin Şiirine Çağdaş Bir Yaklaşım**, Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Matbaası, İstanbul, 1993, s. 125'ten alınmıştır ve alındığı kaynaktan başlıksız olarak yer almaktadır. "Ey Dost Seni Severim" başlığı ilgili şiiri belirtmek amacıyla tarafımızca konmuştur.

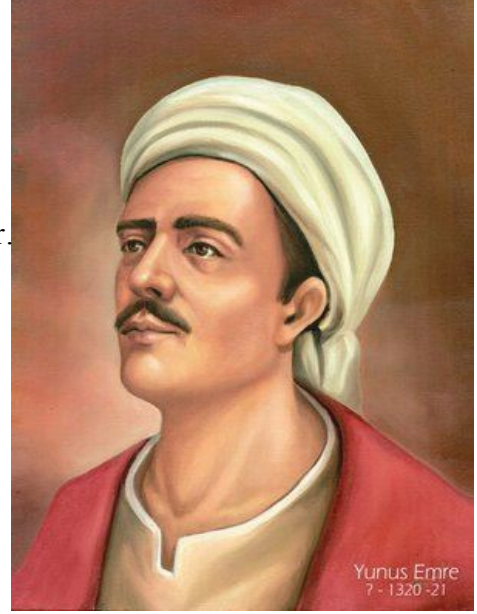
III.18.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : EY DOST SENİ SEVERİM⁷⁷

Ey dost seni severim candan içre yerin vardır,
Uyumaz gece-gündüz acep ahvalin vardır.

Sen gülü görür iken tikene sunma elin,
Düşmandan ne korkarsın çünkü doğru yolun vardır.

Ele geçirdiğini miskinlere harc eyle,
Nice çok yaşarsan son ucu ölüm vardır.

Bunda kendisin gören oldurur yolda kalan,
Benim bir karıncaya ulu nazarım vardır.

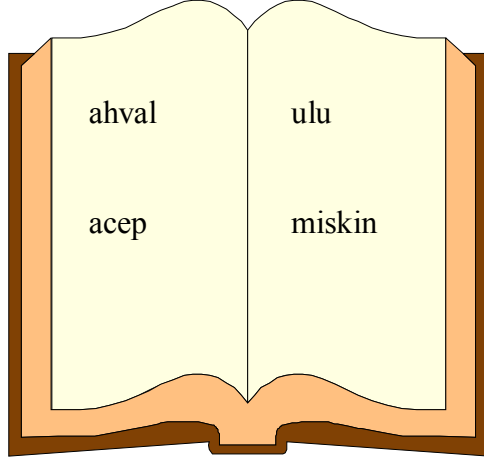

Şekil 18.1: www.atlantisresim.com/

⁷⁷ Bu metin, 76. dipnotta belirtilen kaynaktan alınan metnin ilköğretim çağındaki çocukların seviyesine uygun olması için tarafımızdan birkaç kelimedede değişikliğe gidilmiş şeklidir.

III.18.3. ETKİNLİKLER

III.18.3.1. Etkinlik: Aşağıdaki kitapta verilen kelimelerin anlamlarını sözlükten bulup cümle içinde kullanınız.

Acep : .....
Cümlem:.....
Ahval :.....
Cümlem:.....
Miskin :.....
Cümlem:.....
Ulu :.....
Cümlem:.....

Şekil 18.2: (İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6, 7, 8. Sınıflar, 2006: 85)

III.18.3.2. Etkinlik: Okuduğunuz “Ey Dost Seni Severim” başlıklı metinle ilgili aşağıdaki sorulara cevap veriniz.

Soru 1: Şair, dostunu sevmesinin nedenini nasıl açıklıyor?

Cevap: .....

Soru 2: Şair, dostuna neleri öğütlüyor?

Cevap: .....

Soru 3: Şairin dostu siz olsaydınız bu öğütleri dinler miydiniz? Neden?

Cevap: .....

Soru 4: Şair, son beyitte kendisini nasıl anlatıyor?

.....

Soru 5: Şairin yerinde siz olsaydınız dostunuza ne öğütlerdiniz? Yazınız.

.....

.....

III.18.3.3. Etkinlik: “Dost” kelimesinin size çağrıştırdıklarını aşağıdaki boşluklara yazınız.

.....

.....

DOST

.....

.....

III.18.3.4. Etkinlik: Siz olsaydınız bu şiire aşağıdaki başlıklardan hangisini veya hangilerini verirdiniz? Sebeplerini birkaç cümleyle ifade ediniz.

“Dostuma Öğüt”
Çünkü:.....

“Dosta Övgü”
Çünkü:.....

“Dostuma Sesleniş”
Çünkü:.....

“Dostum” Çünkü:.....

“Dosta Güzel Sözler” Çünkü:.....

Şekil 18.3: (İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6, 7, 8. Sınıflar, 2006: 159)

III.18.3.5. Etkinlik: Aşağıda ilk harfleri verilen dizeleri tamamlayarak bir şiir yazınız.

.....

D.....

O.....

S.....

L.....

U.....

K.....

V.....

E.....

G.....

Ü.....

V.....

E.....

N.....

Şekil 18.4: (İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 6, 7, 8. Sınıflar, 2006: 182)

III.19. TÜR : ŞİİR

III.19.1. ALINTI METİN: YUNUS EMRE ŞİİRLERİNDEN AĞ EDE BİR SÖZ⁷⁸

Keleci bilen kişinin yüzünü ağ ede bir söz
Sözü pişirip diyenin işini sağ ede bir söz

Söz ola kese savaşı söz ola bitire başı
Söz ola ağulu aşı bal ile yağ ede bir söz

Kelecilerin pişirgil yaramazını şeşirgil
Sözün usıla düşürgil demegil çağ ede bir söz

Gel ahi ey şehriyârı sözümüzü dinle bâri
Hezârân cevher dinârı kara toprağ ede bir söz

Yürü yürü yolun ile gâfil olma bilin ile
Key sakın ki dilin ile cânına dağ ede bir söz

Yûnus imdi söz yatından söyle sözü gâyetinden
Key sakın o şeh katından seni ırağ ede bir söz.

---

⁷⁸ Bu metnin ilk dört beyiti Ahmet Kabaklı, **Yunus Emre**, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., İstanbul, 2003, s. 115'ten alınmıştır ve alındığı kaynaktan başlıksız olarak yer almaktadır. "Ağ Ede Bir Söz" başlığı, ilgili şiiri belirtmek amacıyla tarafımızca konmuştur; ayrıca şiirin son iki beyiti ise Hüseyin Yorulmaz, **Yunus Emre Divanından Seçmeler**, Metropol Yay., İstanbul, 2006, s. 70'ten alınmıştır.

III.19.2. SADELEŞTİRİLMİŞ METİN : TATLI SÖZ⁷⁹

Sözünü bilen kişinin
Yüzünü ağ ede bir söz
Sözü pişirip diyenin
İşini sağ ede bir söz

Söz ola kese savaşı
Söz ola bitire başı
Söz ola ağulu aşı
Bal ile yağ ede bir söz

Şekil 19.1: <http://2.bp.blogspot.com/>

Gel dostum ey hükümdari
Sözümüzü dinle bari
Binler cevher dinari
Kara toprağ ede bir söz

Şekil 19.2: <http://www.tebyan.net/>

Kişi bilse söz demini
Demeye sözün kemini
Bu cihan cehennemini
Sekiz cennet ede bir söz

Yürü yürü yolun ile
Gafil olma bilgin ile
İyi sakın ki dilin ile
Canına dağ ede bir söz

Şekil 19.3: <http://alperepla.wordpress.com/>

Yunus şimdi söz hünerinden
Söyle sözü gayetinden
İyi sakın o şah katından
Seni ırağ ede bir söz

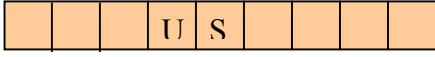

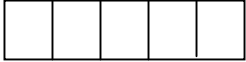
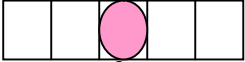
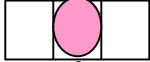

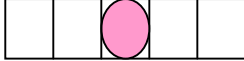
Şekil 19.4: <http://www.tatliaskim.com/>

⁷⁹ Bu metin, 78. dipnotta belirtilen kaynaktan alınan metnin ilköğretim çağındaki çocukların seviyesine uygun olması için tarafımızdan birkaç kelimedede değişikliğe gidilmiş şeklidir.

III.19.3. ETKİNLİKLER

III.19.3.1. Etkinlik⁸⁰: Metinde geçen kelimelerden oluşturulan aşağıdaki bulmacayı çözünüz. Her bir rakamın işaret ettiği harfi ilgili kutuya yazarak şifreyi çözünüz.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

a. b. c. ç.
d. e. f.
9 8 7 1

- a. Aymaz, boş bulunma.
- b. Yaklaşık olarak altın liranın dörtte biri değerinde olan eski bir para.
- c. Kötü, fena. (göz, söz, vb.)
- ç. Zehir.
- d. Değerli süs taşı, mücevher.
- e. Zaman, çağ.
- f. Pek, çok, pek çok, güçlü bir biçimde, etkili olarak.

III.19.3.2. Etkinlik: Okuduğunuz şiirle ilgili aşağıdaki sorulara cevap veriniz.

Soru 1: Şaire göre söz ne kadar güçlüdür?

Cevap: .....

Soru 2: Sözü bilen bir kişiyi neler beklemektedir?

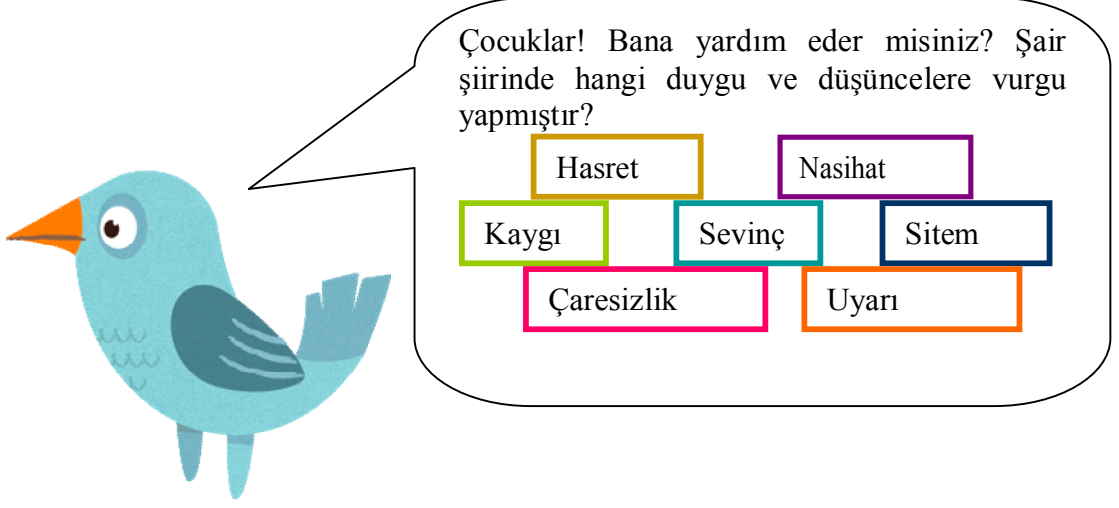
Cevap: .....

Soru 3: “Bal ile yağ ede bir söz” ifadesiyle şair ne demek istemiştir?

Cevap: .....

⁸⁰ Etkinlikte geçen gafil, dinar, kem, ağu, cevher, dem, gayet kelimelerinin anlamları sırayla Türkçe Sözlük, 2005, “**gafil** maddesinin 1. açıklaması”, s.722 ile “**gaflet** maddesinin 1. açıklaması”, s. 722; “**dinar** maddesinin 2. açıklaması”, s.532; “**kem** maddesinin 2. açıklaması”, s.1131; “**ağu** (ağu) maddesinin 1. açıklaması”, s.31; “**cevher** maddesinin 2. açıklaması”, s.363; “**dem** maddesinin 4. açıklaması”, s.491; “**gayet** maddesinin 1. açıklaması”, s.729.

III.19.3.3. Etkinlik: Şairin şiirinde anlattığı duygu ve düşüncelerini daire içine alınız.

Şekil 19.5: <http://1.bp.blogspot.com/>

III.19.3.4. Etkinlik: Aşağıda verilen soruya kuşların ağzından cevap yazınız.

Şekil 19.6: <http://2.bp.blogspot.com/>

III.19.3.5. Etkinlik: Aşağıda yer alan karikatürleri “söz” ün değerini anlatacak bir şekilde uygun cümlelerle tamamlayınız.

Şekil 19.7: <http://www.sanal-tim.com/>

Şekil 19.8: <http://www.sanal-tim.com/>

IV. BÖLÜM

IV.1. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tablo-4'teki toplanılan verilere göre 6. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla yer alan metin türünün deneme olduğu görülmüştür. 6. sınıf MEB yayınlı Türkçe ders kitabı 6 adet deneme türüne yer vermiştir. 7. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla yer alan metin türünün de hikâye olduğu belirlenmiştir. 8. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla yer alan metin türünün ise şiir olduğu görülmüştür. 8. sınıf Batu yayınevi Türkçe ders kitabı masal türünde 2 metne yer verirken incelenen diğer ders kitaplarının masala hiç yer vermediği görülmüştür. İncelenen ders kitaplarında metin türlerinden şiir ve hikâyeye oldukça geniş yer verilirken fabl ve masalların sayısı 2'yi geçmemektedir. Metin türlerinden söyleve ise incelenen ders kitapları içinden sadece 8. sınıf MEB yayınlı Türkçe ders kitabının yer verdiği görülmüştür. Metin türlerinden tiyatroya ise 6 ve 7. sınıf MEB yayınlı Türkçe ders kitapları ile 6. sınıf Koza yayınlı Türkçe ders kitabı yer verirken incelenen diğer dört ders kitabının tiyatroya hiç yer vermediği görülmüştür. Edinilen bu verilerden yola çıkılarak Türkçe ders kitaplarında metin türlerinden eşit düzeyde yararlanılmadığı tespit edilmiştir.

IV.2. BULGULAR VE YORUMLAR

İncelenen dört farklı yayınevi toplam yedi adet Türkçe ders kitabından toplanılan verilere göre ders kitaplarında yer alan metinlerin sayısı ile edebî türlerin sayısında bir tutarlılığın sağlanmadığı tespit edilmiştir.

İncelenen ilköğretim Türkçe ders kitabında yer alan metinler arasında araştırmamızın konusu olan 8-15. yüzyıl eski Türk edebiyatı eserlerinden edebî metinlerin bulunmadığı görülmüştür. Buradan hareketle bu çalışmada Türkçe öğretiminde ilköğretim Türkçe ders kitabında yerini alabilecek edebî metinler olarak 8-15. yüzyıl eski Türk edebiyatı eserlerinden faydalanılabileceği gösterilmeye çalışılmıştır.

IV.3. ÖNERİLER

1. İlköğretim Türkçe derslerinin bir dil dersi olması, dilin de kültürün önemli unsurlarından biri olarak görülmesi dolayısıyla Türkçe öğretimi, ders kitaplarında dil becerilerini geliştiriciliği yanında kültürel işlevi özelliği de olan metinlerin bulunmasını zorunlu kılmaktadır.
2. 2005 İlköğretim ikinci kademe Türkçe dersi öğretim programında (2006: 4) yer alan “Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları; millî, manevî ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri” gibi hedefleri öğrenciyi kazandırabilmek amacıyla Türkçe öğretiminde eski Türk edebiyatı eserlerinden faydalanılmalıdır.
3. 8-15. yüzyıl eski Türk edebiyatı eserlerimizden Türkçe dersinin beceriye dayanan anlama ve anlatmaya yönelik etkinlikleri ile tutuma dayalı değerleri karşılayabilen edebî metinler Türkçe öğretiminde kullanılmalıdır.
4. Metinle ilgili sözcük çalışmaları, sözcüğün anlamının bulunması ile sınırlı olmamalı; sözcüğün cümle içinde kullanılmasını gerektirecek çalışmalarla tüm metinlerde sürekli olarak desteklenmelidir.
5. Metin ile ilgili sorular etkinliklerde yer almalıdır. Bu sorular öğrenciyi araştırmaya, sorgulamaya, düşünmeye, yorumlamaya sevkedecek özellikte olmalıdır. Ders kitabında yer alan etkinlikler öğrencinin dört temel dil becerisini geliştirecek nitelikte olmalıdır.

SONUÇ

Türkçe öğretiminde amaç, sadece Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanmanın kurallarının öğretilmesi değildir. Türkçe öğretiminin amacı aynı zamanda kültürel değerlerin yeni yetişen kuşaklara aktarımının sağlanmasına katkıda bulunmaktır. Türk Millî Eğitiminin en temel gayesi de budur. Bu amaçla Türkçe öğretiminde eski Türk edebiyatı eserlerinden faydalanma yolları gösterilmeye çalışılmıştır.

Yapılan araştırma sonucunda 8-15. yüzyıl eski Türk edebiyatı döneminden önemli eserler taranmıştır. Bu çalışma, bir yandan Türkçe öğretiminde eski Türk edebiyatı eserlerinden faydalanılabileceğini görmemizi sağlarken, diğer yandan da Türkçe öğretiminin kültürel değerlerin yeni kuşaklara aktarımını sağlayarak gerçekleştirilebileceğini bize göstermektedir.

Çalışmada 8-15. yy. eski Türk edebiyatı dönemi esas alınmıştır. İlgili dönemin en dikkat çekici eserlerinden beş tanesi temel alınarak toplamda on dokuz metin incelenmiştir. İnceleme sonucunda seçilen metinler öğrenci seviyesine indirgenerek Türkçe ders kitaplarında yerini alacak şekilde biçimlendirilmiştir. Bu metinlerden söylev, şiir, masal, fabl, hikâye, tiyatro olmak üzere toplam altı metin türüne yer verilmiştir. Metinlerin ihtiva ettiği türlerin açıklaması, daha sonra türle ilgili çalışmalar etkinlikler çerçevesinde gösterilmiştir.

Türkçe ders kitabına uygun hâle getirilen her metnin bir ön sayfasında özgün hâline yer verilmiştir. Sözlük çalışması, metin altı soruları, metin türü incelemesi, eser-yazar hakkında bilgi ve yazılı anlatım çerçevesinde her metin beş etkinlikle örneklendirilmiştir. Seçtiğimiz metinlerle millî değerler, vatanseverlik, özgürlük, aile birliğine önem verme, dayanışma, sevgi, saygı, fedakârlık, adalet, iyilik, cömertlik, dürüstlük, duyarlılık, düşünmenin önemi, dini değerler, hoşgörü değerlerine yer verilmiştir.

Türkçe öğretiminde eski Türk edebiyatı eserlerinden faydalanma yollarını araştırdığımız bu çalışma toplumumuzun düşünce ve değer yapısından yola çıkarak kültürel değerlerin yeni kuşaklara aktarımının Türkçe öğretimiyle sağlandığını göstermesi bakımından önemlidir.

Edebî metinler kùltürün devamlılığını sağlayan en önemli ögelerden biridir. Türkçe öğretiminin vazgeçilmez parçası olan edebî metinler, milletin ortak duygu, düşünce ve kùltür değerlerinden oluşur.

Bu çalışmayla kùltürün yaşatılmasını, korunmasını ve devamlılığının sağlanmasını gerçekleştiren edebiyatın, Türkçe öğretiminde yeni nesillere tanıtılıp sevdirmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan (2000), **En Eski Türkçe'nin İzlerinde**, İstanbul: Simurg Kitapçılık ve Yayıncılık.
- AKSAN, Doğan (2007), **Her Yönüyle Dil**, Ankara: TDK Yayınları.
- ARAT, R. Rahmeti (1991), **Yusuf Has Hâcib Kutadgu Bilig**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- ARAT, R. Rahmeti (2006a), **Atebetü'l-Hakayık**, Ankara: TDK Yayınları.
- ARAT, R. Rahmeti (2006b), **Kutadgu Bilig Yusuf Has Hacib**, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- ARAT, R. Rahmeti (2007), **Yusuf Has Hacip Kutadgu Bilig I Metin**, Ankara: TDK Yayınları.
- ALTINTAŞ, Güldane – BURSALIOĞLU, Yeliz (2006), **İlköğretim Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı 6**, Ankara: Özgün Matbaacılık.
- ATLAN, Abdulkadir – ARHAN, Serdar – BAŞAR, Sema – ÖZAYKUT Songül – ÖZTÜRKER, Gülderen – YILMAZ, Derya – YÜKSEL, Yavuz (2007), **İlköğretim Türkçe 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı**, Ankara: MEB Yayınları.
- AYTAŞ, Gıyasettin (2001), "Türkçe Ders Kitaplarının Yazımında Metin Seçimi ve Metin Altı Sorularının Hazırlanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Bazı Hususlar", **Türk Yurdu (Türkçe'ye Saygı Özel Sayısı)**, C. 21, s. 162-163. <http://w3.gazi.edu.tr/web/giyaytas/turkcekitaplar.htm>, (ET: 29.07.2009).
- AYYILDIZ, Mustafa – BİRGÖREN, Hamdi (2005), **Edebiyat Bilgi ve Teorileri**, Ankara: Akçağ Yayınları.

- BANARLI, N. Sâmi (1971), **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- BANARLI, N. Sâmi (1998), **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- BANGUOĞLU, Tahsin (2007), **Türkçenin Grameri**, Ankara: TDK Yayınları.
- CEMİLOĞLU, Mustafa (2001), **İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi**, İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- DEMİREL, Özcan (2004), **Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri için Türkçe Öğretimi**, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- DEMİREL, Şener – AÇIK, Nilgün – ÇINAR, Bekir – KADIOĞLU, İdris – MURAT, Mualla – KAZAN, Şevkiye – BİLGEGİL, Zöhre (2006), **Edebiyat Bilgi ve Teorileri**, İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- DEVELİ, Hayati (2006), **Dede Korkut Hikâyeleri**, İstanbul: Alkım Yayınevi.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (Haz.) (2003), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Ankara: Aydın Kitabevi.
- DİLÇİN, Cem (Düzl.) (1983), **Yeni Tarama Sözlüğü**, Ankara: TDK.
- DURSUNOĞLU, Halit, “Türkçe Eğitimi Üzerine”, <http://www.tdtkb.org/node/22>, (ET: 18.07.2010).
- EMİL, Birol (1997), **Türk Kültür ve Edebiyatından Meseleler**, Ankara: Akçağ Yayınları.

ERGİN, Muharrem (1999), **Üniversiteler İçin Türk Dili**, İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.

ERGİN, Muharrem (2005), **Orhun Abideleri**, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

ERGİN, Muharrem (2008), **Dede Korkut Kitabı-1**, Ankara: TDK Yayınları.

GÖKALP, Ziya (2005), **Altın Işık**, İstanbul: Karanfil Yayınları.

GÖKER, Osman (2001), **Uygulamalı Türkçe Bilgileri III**, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

GÖLPINARLI, Abdülbâki (1971), **Yunus Emre'den Seçmeler**, İstanbul: Baha Matbaası.

GÖLPINARLI, Abdülbâki (1981), **Mesnevî Tercemesi ve Şerhi I.-II. Cilt**, İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri.

GÜLERYÜZ, Hasan (2003), **Yaratıcı Çocuk Edebiyatı**, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

GÜZEL, Abdurrahman – TORUN, Ali (2005), **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı**, Ankara: Akçağ Yayınları.

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar) (2006), Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: MEB Yayınları.

KABAHASANOĞLU, Vahap (1993), **Yunus Emre'nin Şiirine Çağdaş Bir Yaklaşım**, İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Matbaası.

KABAKLI, Ahmet (2002), **Türk Edebiyatı II**, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.

KABAKLI, Ahmet (2003), **Yunus Emre**, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.

KAFESOĞLU, İbrahim (1980), **Kutadgu Bilig ve Kültür Tarihimizdeki Yeri**, İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.

KAPLAN, Mehmet (2004), **Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 2**, İstanbul: Dergâh Yayınları.

KAPLAN, Mehmet (2005), **Kültür ve Dil**, İstanbul: Dergâh Yayınları.

KAPULU, Ahmet – DEDEOĞLU OKUYUCU, Süheyla – KAPLAN, Şükran – KARACA, Aliyar (2007), **İlköğretim Türkçe 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı**, Ankara: Koza Yayın Dağıtım.

KAPULU, Ahmet – DEDEOĞLU OKUYUCU, Süheyla – KAPLAN, Şükran – KARACA, Aliyar (2008), **İlköğretim Türkçe 6 Öğrenci Çalışma Kitabı**, Ankara: Koza Yayın Dağıtım.

KARAHAN, Abdülkadir (1988), **Türk Kültürü ve Edebiyatı**, İstanbul: Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları.

KARAKOÇ, Sezai (1999), **Yunus Emre**, İstanbul: Diriliş Yayınları.

KARPUZ, H. Ömer (2002), “Türkçe Öğretiminde Konusal İlişkilendirme ve Bütünsellik”, **Türkçe-Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Sorunlar, Çözümler, Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu 30 Mart 2002**, http://www.eyuboglu.k12.tr/turkce/ts_kitap.pdf (ET: 31.07.2009).

KAVCAR, Cahit – OĞUZKAN, Ferhan – AKSOY, Özlem (2004), **Yazılı ve Sözlü Anlatım**, Ankara: Anı Yayıncılık.

KIBRIS, İbrahim (2000), **Uygulamalı Çocuk Edebiyatı**, Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi.

KOCAMAN, Ahmet (1998), “Söylem Çalışmaları ve Türkçe Öğretimi”, **Doğan Aksan Armağanı**, Hazırlayan: Kamile İmer, Leyla Subaşı Uzun, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, s. 101-105, http://turkoloji.cu.edu.tr/DILBILIM/kocaman_soylem.pdf (ET: 18.07.2010).

KÖPRÜLÜ, Fuad (2004), **Türk Edebiyatı Tarihi**, Ankara: Akçağ Yayınları.

KUDRET, Cevdet (1981), **Türk Edebiyatından Seçme Parçalar**, İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri.

KUDRET, Cevdet (1995), **Örneklî Türk Edebiyatı Tarihi**, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

KURNAZ, Cemâl (2004), **Eski Türk Edebiyatı**, Ankara: Gazi Kitabevi.

KURT, Mustafa - ALTAY, Jülide - KARA, Mehmet (2008), **İlköğretim Türkçe Öğretmen Kılavuzu 8**, İstanbul: Batu Yayıncılık.

KUTSİ, Tahir (1978), **Türk Halk Şiiri (Antoloji)**, İstanbul: Toker Yayınları.

MENGİ, Mine (2004), **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Ankara: Akçağ Yayınları.

Mevlana'nın Mesnevi'sinden Hikâyeler (2005), İstanbul: Papatya Yayınları.

OĞUZKAN, A. Ferhan (2006), **Çocuk Edebiyatı**, Ankara: Anı Yayıncılık.

OKUYUCU, Cihan (2006), **Mesnevi'den Hikmet ve Hikâyelerle Mevlânâ Konuşuyor**, İstanbul: Bilge Yayıncılık.

ÖNER, Sakin – PALA İskender – ERTEM, Rekin (1993), **Orta Okullar için Türkçe Ders Kitabı 6. Sınıf**, İstanbul: Servet Basım Yayın LTD.

RÁSONYI, László (1971), **Tarihte Türklük**, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

SİNANOĞLU, Oktay (2003), **Bye-Bye Türkçe**, İstanbul: Otopsi Yayınevi.

ŞAHİN, Abdullah – ARICI, Ali Fuat – CELEPOĞLU, Ayşegül – DURSUNOĞLU, Halit – TOZ, Hıfzı – ERDAL, Kelime – TURAN Lokman – YILAR, Ömer – KARA, Ruhi – KILIÇ, Yasin (2007), **Eğitim Fakülteleri için Çocuk Edebiyatı**, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

ŞANLI, Cevdet (2002), “Türkçemizin Öğrenimi ve Öğretimi”, **Türkçe-Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Sorunlar, Çözümler, Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu** 30 Mart 2002, s. 240-245, http://www.eyuboglu.k12.tr/turkce/ts_kitap.pdf (ET: 31.07.2009).

ŞENTÜRK, A. Atillâ – KARTAL, Ahmet (2004), **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul: Dergâh Yayınları.

TATÇI, Mustafa (2005), **Yûnus Emre Divân ve Risâletü'n-Nushiyye**, İstanbul: Bayrak Matbaası.

Tebliğler Dergisi (1981), **Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı**, Millî Eğitim Bakanlığı, S. 2098, s. 327-356.

Temel Eğitim Programı (1982), Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

TEKİN, Talat (2003), **Orhon Yazıtları, Kül Tigin, Bilge Kağan, Tunyukuk**, İstanbul: Yıldız Dil ve Edebiyat.

TİMURTAŞ, F. Kadri (1977), **Türkçemiz ve Uydurmacılık**, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

TİMURTAŞ, F. Kadri (2005), **Tarih İçinde Türk Edebiyatı**, Ankara: Akçağ Yayınları.

Türkçe Sözlük (2005), Ankara: TDK Yayınları.

UĞURLU, Nurer (1990), **Türk Dili ve Edebiyatı Lise 1**, İstanbul: Serhat/Örgün Yayınları.

UĞURLU, Nurer (1993), **Türk Dili ve Edebiyatı 2**, İstanbul: Örgün Yayınları.

UYAR, Yusuf (2007), “**Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı ve Kültürel Kimlik Geliştirme**”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

UYGUR, N. (1996), **Kültür Kuramı**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

YALÇIN, Alemdar – AYTAŞ, Gıyasettin (2005a), **Çocuk Edebiyatı**, Ankara: Akçağ Yayınları.

YALÇIN, Alemdar – AYTAŞ, Gıyasettin (2005b), **Tiyatro ve Canlandırma Sahneleme Bilgileri**, Ankara: Akçağ Yayınları.

YANGIN, Banu – ÇELEPOĞLU, Ayşegül – TÜRKYILMAZ, Fatma (2008), **İlköğretim Türkçe 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı**, Ankara: Pasifik Yayınları.

Yazım Kılavuzu (2005), Ankara: TDK Yayınları.

Yeni Rehber Ansiklopedisi (1994), İstanbul: Türkiye Gazetesi.

YORULMAZ, Hüseyin (2006), **Yunus Emre Divanından Seçmeler**, İstanbul: Metropol Yayınları.

YURDADOĞ, Berin Ü. (1995), “Çeşitli Yaş Gruplarında Çocuk Kitaplarının Kağıt, Hurufat ve Renk Seçiminde Dikkat Edilecek Hususlar”, **Birinci Çocuk Edebiyatı Sempozyumu 23 Nisan Bildirileri ve Tartışmalar**, Hazırlayan: Zeki Gürel, Ankara: Alıç Ofset Matbaacılık Sanayi, s.52.

YÜCE, Bilgin – UYGUR, Orkun – KÖKTÜRK, Turan (2005), **Kutadgu Bilig Mutluluk Bilgisi**, İzmir: İlya İzmir Yayınevi.

YÜKSEL, Atila – MİL, Burak – BİLİM, Yasin (2007), **Nitel Araştırma Neden, Nasıl, Niçin?**, Ankara: Detay Yayıncılık.

ZENGİN, Ahmet Yaşar – ZENGİN, Nesrin (2007), **Eğitim Fakülteleri için Çocuk Edebiyatı**, İstanbul: Truva Yayınları.

GÖRSEL KAYNAKÇA

ŞEKİL 1.1: <http://www.yenidenergenekon.com/gokturk-abideleri-orhun-kitabeleri/> ,
(ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 1.2: <http://www.yenidenergenekon.com/gokturk-abideleri-orhun-kitabeleri/> ,
(ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 1.3: <http://www.yenidenergenekon.com/gokturk-abideleri-orhun-kitabeleri/> ,
(ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 1.4: <http://www.bilgicik.com/yazi/orhun-gokturk-yazitlarindan-abidelerinden-ornek-resimler/> , (ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 1.5: http://img2.blogcu.com/images/c/a/n/canhoca/orhun_abideleri.jpg ,
(ET: 10.05.2009).

ŞEKİL 2.1: <http://www.aydinulkuocagi.com/haberdetay.asp?bolum=34&uyeid=0> ,
(ET: 17.03.2009).

ŞEKİL 2.2: http://tarih.batl.k12.tr/siniflar_ve_oss/sinif_9/images/3.jpg ,
(ET: 17.03.2009).

ŞEKİL 2.3: <http://www.aydinulkuocagi.com/haberdetay.asp?bolum=38&uyeid=0> ,
(ET: 17.03.2009).

ŞEKİL 2.4: <http://www.dinibil.com/Default.asp?L=TR&mid=2402> , (ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 2.5: <http://www.damlayayinevi.com.tr/damlasoft/yardimtd1.asp> ,
(ET: 14.04.2009)

ŞEKİL 2.6:

<http://www.turkdirlik.com/Bilgimece/Turkoloji/Edebiyat/MUYilmaz0005.htm> ,
(ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 3.1: <http://www.efrasyap.com/Icerik/IcerikDetay.aspx?IcerikID=12> ,
(ET: 17.03.2009).

ŞEKİL 3.2: <http://tarih.batl.k12.tr/> , (ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 3.3: <http://www.dersimizturkce.gen.tr/forum/siniflarimdan-ozalp-t8371.0.html>,
(ET: 21.03.2010).

ŞEKİL 3.4: http://www.egetekstil.com/promosyon_sapka/promosyon_sapka_C10.html,
(ET: 01.01.2010).

ŞEKİL 3.5: http://www.egetekstil.com/promosyon_sapka/promosyon_sapka_C10.html,
(ET: 01.01.2010).

ŞEKİL 3.6: http://www.egetekstil.com/promosyon_sapka/promosyon_sapka_C10.html,
(ET: 01.01.2010).

ŞEKİL 3.7: http://www.egetekstil.com/promosyon_sapka/promosyon_sapka_C10.html,
(ET: 01.01.2010).

ŞEKİL 3.8: http://www.egetekstil.com/promosyon_sapka/promosyon_sapka_C10.html,
(ET: 01.01.2010).

ŞEKİL 3.9: http://www.egetekstil.com/promosyon_sapka/promosyon_sapka_C10.html,
(ET: 01.01.2010).

ŞEKİL 4.1: <http://www.goncadergisi.com/konular.php?k=100>, (ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 4.2: <http://mutluhayat.blogcu.com/kutadgu-bilig-den-ogutler-4373821.html> ,
(ET: 10.05.2009).

ŞEKİL 4.3: [http://www.fenvadisi.com/wp-content/photos/araclar/reg/fnvds \(84\).jpg](http://www.fenvadisi.com/wp-content/photos/araclar/reg/fnvds (84).jpg),
(ET: 17.04.2009)

ŞEKİL 4.4: İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar) (2006), Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: MEB Yayınları.

ŞEKİL 4.5: İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar) (2006), Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: MEB Yayınları.

ŞEKİL 4.6: <http://www.izlerforum.com/cocuklara-ne-tur-cizgifilm-izlettirmeli-t7518.html?t=7518> , (ET: 23.05.2009).

ŞEKİL 4.7: <http://cennet37.blogcu.com/page4> , (ET: 23.05.2009).

ŞEKİL 4.8: <http://www.postaciniz.com/2008/05/23/gulduren-degil-dusunduren-karikaturler/>, (ET: 14.03.2010).

ŞEKİL 4.9:
http://www.boyabatgazetesi.com/?start_from=&ucat=1&subaction=showfull&id=1238148163&archive=1252603043&, (ET: 14.03.2010).

ŞEKİL 4.10: <http://okumak.blogspot.com/>, (ET: 14.03.2010).

ŞEKİL 4.11: <http://okumak.blogspot.com/>, (ET: 14.03.2010).

ŞEKİL 5.1: <http://www.lokmantaha.com/default.asp?Sayfa=icerik&ID=6>,
(ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 5.2:
http://www.kayseriden.biz/dosyalar/site_resim/icerik/galeri/kucuk/minyatur_2_c.jpg,
(ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 5.3: <http://www.resimhayattir.com/r-nostaljik-resimler-93-antika-taht-resmi-7080.html>,

(ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 5.4: <http://www.yaprakforum.com/forum/showthread.php?p=412508>,

(ET: 19.04.2009).

ŞEKİL 5.5: <http://garova.blogspot.com/2009/03/tilkisen-yabani-kuskonmaz-ve-ac-ot.html> , (ET: 19.04.2009).

ŞEKİL 5.6: http://www.kent.com.tr/turkish/kent_shop/catalog.asp?IngGroupID=1,

(ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 5.7: <http://ezgi.murekkep.org/etiket/iliski>, (ET: 19.04.2009).

ŞEKİL 5.8:

http://www.kuscular.org/download/file.php?avatar=1229_1229203586.jpg ,

(ET: 19.04.2009).

ŞEKİL 5.9: <http://birkalem.com/kitap-okuma-aliskanligi-ve-biz>, (ET: 17.04.2009)

ŞEKİL 5.10: <http://www.ibrahimguden.com/wp-content/uploads/2008/11/hin3.jpg>,

(ET: 17.04.2009)

ŞEKİL 6.1: <http://kanilski.blogspot.com/2007/04/kutadgu-biligden-szler.html> ,

(ET: 10.05.2009).

ŞEKİL 6.2: <http://www.porttakal.com/haber-din-ogretmenlerine-kosullu-sozlesme-228877.html> , (ET: 17.04.2009)

ŞEKİL 6.3: İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar) (2006), Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: MEB Yayınları.

ŞEKİL 7.1: <http://www.gencistikbal.com/Default.aspx?konu=6&sayi=85>, (ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 7.2: <http://ya-allahim.skyrock.com/>, (ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 7.3: <http://www.biriyim.com/test/detay/id/10> , (ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 7.4: <http://www.cicicee.com/cocuk-gorsel-liste.aspx?menuld=15&icerikld=51&sayfald=2077>, (ET: 29.04.2009).

ŞEKİL 7.5: İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar) (2006), Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: MEB Yayınları.

ŞEKİL 8.1: http://site.mynet.com/fikir_sanat/mynet_resimlerim/enes.jpg , (ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 8.2: http://site.mynet.com/fikir_sanat/mynet_resimlerim/ogut.jpg , (ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 8.3: <http://thebigdreams.blogcu.com/>, (ET: 17.03.2009).

ŞEKİL 8.4: İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar) (2006), Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: MEB Yayınları.

ŞEKİL 8.5: İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar) (2006), Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: MEB Yayınları.

ŞEKİL 9.1: <http://herkonu.forumotion.com/tarih-f58/tarihimizden-ibretlik-kyssaslar-t1698.htm> , (ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 9.2: İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar) (2006), Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: MEB Yayınları.

ŞEKİL 9.3: İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar) (2006), Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: MEB Yayınları.

ŞEKİL 10.1: http://www.kitapkaynagi.com/image/urun/4/2892_b.jpg, (ET: 31.01.2010).

ŞEKİL 10.2: <http://www.photoshopmagazin.com/yunusmeyra/portfolyo/26300>, (ET: 31.01.2010).

ŞEKİL 10.3: <http://www.photoshopmagazin.com/yunusmeyra/portfolyo/26297>, (ET: 31.01.2010).

ŞEKİL 10.4: <http://www.hitresim.com/At-Resimleri/Otlayan-atlar.html>, (ET: 31.01.2010).

ŞEKİL 10.5: <http://ormanlar58.azbuz.com/blog/yazi/oku/5000000006523794/GELDE-GOR>, (ET: 31.01.2010).

ŞEKİL 10.6: <http://www.madameli.com/bebek-isimleri-ve-anlamlari/15134-her-cocugun-bir-hikayesi-var-dir-2.html>, (ET: 24.02.2010).

ŞEKİL 10.7: <http://www.dogruhabergazetesi.com/masterdeneme.aspx?id=661&haberid=123>, (ET: 31.01.2009).

ŞEKİL 10.8: İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar) (2006), Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: MEB Yayınları.

ŞEKİL 10.9: <http://www.mailce.com/tilkinin-orucu-kissadan-hisse.html>, (ET: 31.01.2010).

ŞEKİL 10.10: <http://ara.video75.com/video-ara.php?tag=horoz+ve>, (ET: 31.01.2010).

ŞEKİL 10.11: <http://www.loadtr.com/435974-binalar.htm>, (ET: 31.01.2010).

ŞEKİL 10.12:

<http://ormanlar58.azbuz.com/blog/yazi/oku/5000000006523794/GELDE-GOR>, (ET: 31.01.2010).

ŞEKİL 10.13: <http://www.madameli.com/bebek-isimleri-ve-anlamlari/15134-her-cocugun-bir-hikayesi-var-dir-2.html>, (ET: 24.02.2010).

ŞEKİL 10.14:

http://www.bebekmarket.com/magaza/product_info.php/manufacturers_id/37/products_id/2695, (ET: 31.01.2010).

ŞEKİL 10.15: İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar) (2006), Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: MEB Yayınları.

ŞEKİL 10.16:

http://www.batmancengiztopel.k12.tr/haber/haber_detay.asp?haberID=50, (ET: 23.05.2009).

ŞEKİL 11.1: <http://www.konseptsanat.com/forum/showthread.php?t=2728>, (ET: 19.04.2009).

ŞEKİL 11.2: <http://www.hericeforum.net/minyatur-sanati-t67307.html?t=67307> ,
(ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 11.3: <http://www.dersimizturkce.gen.tr/forum/siniflarimdan-ozalp-t8371.0.html>, (ET: 21.03.2010).

ŞEKİL 11.4: İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar) (2006), Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: MEB Yayınları.

ŞEKİL 11.5: <http://erdem802.googlepages.com/mevlana2>, (ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 12.1: <http://www.sitem.gen.tr/resimler/displayimage-11123.html> ,
(ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 12.2: <http://www.cumhuriyet.com.tr/?im=yhs&hn=8878>, (ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 12.3: http://site.mynet.com/fikir_sanat/mynet_resimlerim/seyr.jpg ,
(ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 12.4: http://site.mynet.com/fikir_sanat/mynet_resimlerim/dev.jpg ,
(ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 12.5: <http://www.fenvadisi.com/page/3/> , (ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 12.6: <http://www.dipsizkuyu.net/forum/9-plastik-sanatlar/12781-waterin-sayfasi-159.html>, (ET: 17.04.2009).

ŞEKİL 13.1:
http://www.birlesikbasim.com.tr/content_files/prd_images/sagirin hastazi yareti.gif
(ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 13.2: <http://www.derki.com/sayfalar6/veletler.html> (ET: 14.04.2009).

ŞEKİL 14.1: <http://ilkayinmekani.blogcu.com/YASAM/sayfa/2> ,
(ET: 25.01.2010).

ŞEKİL 14.2: <http://www.ohbee.net/?page=forum/index.php&forumID=56&ID=21146>,
(ET: 25.01.2010).

ŞEKİL 14.3: <http://www.tatliaskim.com/karantina-cop-kutusu/366465-dost-dedigin.html>, (ET: 25.01.2010).

ŞEKİL 14.4: http://www.drnbek.com/eglenceye-masallar-katalim_uzmandan_340.html, (ET: 23.05.2009).

ŞEKİL 14.5:

http://www.mizahvecizgi.com/aramizdan_ayrılanlar.php?subaction=showfull&id=1175095079&archive=&start_from=&ucat=19&, (ET: 23.05.2009).

ŞEKİL 14.6: <http://www.forumca.gen.tr/showthread.php?t=51904>, (ET: 25.04.2009)

ŞEKİL 15.1: <http://www.edebyahu.com/fotograf/430/ebru-lale>, (ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 15.2: <http://www.faydalibilgiler.com/Kategori/85/Cocuk.html>,
(ET: 23.05.2009).

ŞEKİL 16.1: <http://www.lavinya.net/galeri/img433.htm>, (ET: 24.07.2009).

ŞEKİL 16.2: <http://kumpas.wordpress.com/2008/09/10/buyuk-deney-cern-sehri-big-bang-buyuk-hadron-carpistiricisi-lhc-son-haber-buyuk-deney-cernden-son-haberler-buyuk-deyin-sonuclari/>, (ET: 24.07.2009).

ŞEKİL 16.3:

http://www.mealis.k12.tr/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=54&Itemid=1 , (ET: 17.04.2009)

ŞEKİL 16.4: http://dilekcaraca.blogcu.com/cocuklari-okula-saglikli-hazirlamanin-yollari_24539411.html, (ET: 23.05.2009).

ŞEKİL 17.1:

http://1.bp.blogspot.com/_YKZWUYSN4gg/SThytXa9AEI/AAAAAAAAA5I/qVgUo3UUgF0/s1600-h/masal.jpg, (ET: 17.03.2009)

ŞEKİL 17.2: <http://www.meleklermekani.com/tum-resim-konulari/144192-yalnizlik-resimleri.html> ET: 24.07.2009).

ŞEKİL 17.3: <http://mefeka34.wordpress.com/2008/03/page/3/>, (ET: 27.04.2009).

ŞEKİL 17.4: <http://mkerimoglu.files.wordpress.com/2008/09/dali0184bb2jz7.jpg> , (ET: 17.03.2009).

ŞEKİL 18.1:

<http://www.atlantisresim.com/index.php?AppPartDetail&ProductType=1&ProductID=1846&Item=17-CategoryDetail>, (ET: 22.05.2009).

ŞEKİL 18.2: İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar) (2006), Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: MEB Yayınları.

ŞEKİL 18.3: İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar) (2006), Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: MEB Yayınları.

ŞEKİL 18.4: İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar) (2006), Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: MEB Yayınları.

ŞEKİL 19.1:

http://2.bp.blogspot.com/_FKtrGgCqHms/StoUn-2KaII/AAAAAAAAAB9o/71F9ZRpzQZI/s400/mertindefterinekitapokumama.jpg, (ET: 15.03.2010).

ŞEKİL 19.2: <http://www.tebyan.net/islam/islamicethics/2009/5/19/92337.html>, (ET: 15.03.2010).

ŞEKİL 19.3: <http://alperepla.wordpress.com/2009/05/29/soylemek-ve-yapmak-arasindaki-fark/>, (ET: 15.03.2010).

ŞEKİL 19.4: <http://www.tatliaskim.com/dini-konular/149087-yalan-soylemek-ne-zaman-caiz-olur.html>, (ET: 15.03.2010).

ŞEKİL 19.5:

http://1.bp.blogspot.com/_FKtrGgCqHms/SuR8mz6DBxI/AAAAAAAAAB-c/KnF4cd33GBU/s1600-h/chimero-birdie-frank-chimero.png, (ET: 15.03.2010).

ŞEKİL 19.6:

http://2.bp.blogspot.com/_FKtrGgCqHms/SuYTDJd9LwI/AAAAAAAAACAE/0T2eT7Pxi0c/s1600-h/666666666666.jpg, (ET: 15.03.2010).

ŞEKİL 19.7: <http://www.sanal-tim.com/forum/karikatur/baloncuk-doldurma-4-hafta-t5309.html>, (ET: 15.03.2010).

ŞEKİL 19.8: <http://www.sanal-tim.com/forum/karikatur/baloncuk-doldurma-2-hafta-t4943.html>, (ET: 15.03.2010).

ÖZ GEÇMİŞ

11 Haziran 1985 tarihinde Amasya'nın Gümüşhacıköy ilçesinde doğdu. İlk öğrenimini Konya'nın Doğanhisar ilçesinde, ortaokulu Doğanhisar Anadolu Lisesi'nde, liseyi Aksaray Hazım Kulak Anadolu Lisesi'nde tamamladı. 2003 yılında Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği bölümünü kazanarak 2007 yılında bu bölümden mezun oldu. 2007 yılında Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalında Yüksek Lisansa başladı. Aynı yıl Niğde'ye Türkçe öğretmeni olarak göreve atandı. Şu an Tokat/ Yeşilyurt/ Şehit İdris Kurt Ekinli İlköğretim Okulu'nda görev yapmaktadır. Turkish Studies adlı dergide yayımlanan, Doç. Dr. Bekir Çınar ile birlikte hazırladıkları “Reklam Dilinde Kullanılan Edebî Sanatlar” isimli bir makalesi vardır. Çocuk şiirleri ve öyküleri üzerinde çalışmaları vardır. Eserleri dergilerde yayınlanmaktadır.

